

Photo exhibition poster Resita
Afiş expoziție de fotografie Reșița
Poster za izložbu u Rešici

Photo exhibition poster Pancevo and Varset
Afiş expoziție de fotografie Pancevo și Vârșet
Poster za izložbe u Pančevu i Vršcu

BANAT'S CULTURAL PATRIMONY – A EUROPEAN PATRIMONY
PATRIMONIUL CULTURAL AL BANATULUI – UN PATRIMONIU EUROPEAN
КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ БАНАТА – ЕВРОПСКО НАСЛЕЂЕ

BANAT'S CULTURAL PATRIMONY A EUROPEAN PATRIMONY

PATRIMONIUL CULTURAL AL BANATULUI UN PATRIMONIU EUROPEAN

КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ БАНАТА ЕВРОПСКО НАСЛЕЂЕ

ISBN 978-973-1958-30-9

*“The most important thing is
not where we are, but rather
where we are heading to.”*

*“Cel mai important
lucru nu este unde ne aflăm,
ci încotro ne îndreptăm.”*

*“Nije važno gde se trenutno
nalazimo, već pravac u kom
se usmeravamo.”*

Oliver Wendell Holmes (1809-1894)

BANAT’S CULTURAL PATRIMONY A EUROPEAN PATRIMONY

PATRIMONIUL CULTURAL AL BANATULUI UN PATRIMONIU EUROPEAN

КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ БАНАТА ЕВРОПСКО НАСЛЕЂЕ

VOLUME COORDINATED BY:

Professor PhD. Marian Mihăilă

CONTRIBUTORS:

Ghiță Ruxana, Furdui Laurențiu, Andrițoi Claudia, Franț Florin, Uzum Loredana, Toader Elena, Jovanov Jasna, Grujevski Snežana, Ružić Dragana, Živković Maja, Vlajić Nikola, Perović Sidač Slobodanka, Večanski Snežana, Vujović Jasmina, Mladenović Miodrag, Antonijev Stajić Dušanka, Ţeicu Dumitru, Bîtea Cristian, Gîru Mariana, Dimancea Raluca, Micloșină Simona, Uzum Cosmin, Filip Lavinia.

Translation into English: PhD. Monica Roșu

Translation into Serbian: PhD. Liubița Raichici

Translation into Romanian: PhD. Dorina Chiștoia

Proofreading: Ivana Lašić (for the Serbian language for the texts in Serbian part of Banat)

PHOTOS

Documentation of The Institute for the protection of the cultural monuments in Pančevo

Archaeological sites Židovar, Vatin and Dupljaja chariot – City museum Vršac

Archaeological site Preko Slatine in Omoljica - Documentation from the archaeological excavation of National museum in Pančevo

Panorama photograph of the interior of National museum Pančevo - Vladimir Kajlović

Air photographs of Vršac castle – Aleksandar Putnik

Old postcards of Pančevo – Georgije Milošević

Photographs of the airport in Pančevo are the property of Air France Museum, Paris

ISBN 978-973-1958-30-9

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Banat's cultural patrimony a European patrimony = Patrimoniul cultural al Banatului un patrimoniu european = Kulturno naslege Banata evropsko naslege / Mihăilă Marian, Andrițoi Claudia, Ghiță Ruxana, - Timișoara : Tempus, 2015
ISBN 978-973-1958-30-9**

I. Mihăilă, Marian

II. Andrițoi, Claudia

III. Ghiță, Ruxana

008(498.5)

Editura *Tempus*® Timișoara

www.tempus.ro

**SIGNALIZED CULTURAL SIGHT
BUN CULTURAL SEMNALIZAT
KULTURNE ZNAMENITOSTI KOJE ĆE BITI OBELEŽENE TABLAMA**

**BANAT'S CULTURAL PATRIMONY
A EUROPEAN PATRIMONY**

**PATRIMONIUL CULTURAL AL BANATULUI
UN PATRIMONIU EUROPEAN**

**КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ БАНАТА
ЕВРОПСКО НАСЛЕЂЕ**

FOREWORD

The protection of mankind's cultural patrimony is not only an issue concerning the specialists in the field, but also a moral obligation of each inhabitant of our planet, supreme cause for the very survival of civilisation

For a long time, inter-human adversities had had a negative impact also on the works created by man, inflicting thus huge damage, irreparable most of the times. When these brutal attacks struck the works of art, wars began to lose their legitimacy, which was already very low. In this context people raised more and more the problem of stopping or attenuating, and then preventing, such barbarian destruction, which had no military justifications and no connection with the waging of hostilities on the battle field.

This is why, within the "laws of war", the first dispositions related to the protection of cultural and artistic assets appeared, and the purpose of battles became the defeat and submission of the enemy, and not the occupation of territories turned into ruins. The heritage of beauties and riches created by man acquired a protective status even since times of peace, stopping thus the theft of art works, their arbitrary destruction or unauthorised transfers.

The Banat, region of Europe with a well defined historic individuality, has had a unitary evolution, but the last century's political changes imposed differentiated evolutions for each and every segment of this province.

In this situation, most cultural assets of Banat are less known, some of them being in an advanced state of degradation.

The project we proposed, generously entitled „Banat's cultural patrimony – a European patrimony”, started, first and foremost, from these considerations

After having scanned the cultural assets and objectives in the two areas of interest that are to be found in the present monograph, we selected, according to criteria forwarded by the three partners (University, „Eftimie Murgu” of Reșița, through the Research Centre for the Protection of the Environment and of Cultural Assets, lead partner, Pancevo Institute for the Protection of Historic Monuments and Caraș-Severin County Council) a number of 70 objects, which were also tagged

We considered it necessary to draw the interested stakeholders' attention on the fact that the two regions

CUVÂNT ÎNAINTE

Ocrotirea patrimoniului cultural al omenirii nu constituie doar o problemă a specialiștilor în domeniu, ea este o obligație morală a fiecărui locuitor al planetei noastre, cauză supremă a înseși supraviețuirii civilizației.

Ani îndelungați adversitățile interumane s-au răsfrânt negativ și asupra lucrărilor create de om, producând astfel pagube uriașe, de cele mai multe ori ireparabile. Când aceste atacuri brutale au lovit operele de artă, războaiele au început să-și piardă legitimitatea, atâta cât o mai aveau. În acest context s-a pus tot mai mult problema stopării sau a atenuării, iar mai apoi a prevenirii unor asemenea distrugerii barbare care nu aveau nicio justificare pe plan militar sau în conducerea ostilităților pe câmpul de luptă.

Așa au prins a se închea în cadrul „legilor războiului” primele dispoziții cu privire la protejarea bunurilor culturale și artistice, iar scopul bătăliilor a devenit înfrângerea și supunerea inamicului, nu ocuparea unor teritorii transformate în ruine. Zestrea de frumuseți zămislite de om capătă statut protector încă din timp de pace, punându-se astfel stavilă furturilor de opere de artă, distrugerii lor arbitrare sau înstrăinărilor neautorizate.

Banatul, regiune a Europei cu o individualitate istorică bine definită, a cunoscut o evoluție istorică unitară o perioadă îndelungată, însă schimbările politice din secolul trecut au impus evoluții diferențiate pentru fiecare segment al acestei provincii, în parte.

În această situație, majoritatea obiectivelor culturale ale Banatului sunt mai puțin cunoscute, unele dintre ele aflându-se chiar într-o stare avansată de degradare.

Proiectul propus de noi, intitulat generic „Patrimoniul cultural al Banatului – un patrimoniu european”, a pornit în primul rând de la aceste considerente.

După scanarea obiectivelor culturale din cele două zone de interes care se regăsesc în monografia de față, au fost selectate, după criteriile propuse de cei trei parteneri (Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița, prin Centrul de Cercetări pentru Protecția Mediului și a Bunurilor Culturale, ca lider de proiect, Institutul pentru Protecția Monumentelor Istorice din Pancevo și Consiliul Județean Caraș-Severin, ca parteneri), 70 de obiective care au fost și semnalizate.

Am considerat că este necesar să atragem atenția celor interesați de faptul că în cele două regiuni se

PREDGOVOR

Zaštita kulturnog nasleđa čovečanstva ne predstavlja samo problem stručnjaka iz te oblasti, to je moralna obaveza svakog građanina naše planete, vrhovni uzrok samog opstanka civilizacije.

Dugi niz godina ljudska previranja su se negativno odrazila i na čovečija dela, uzrokujući tako veliku štetu, najčešće nepopravljivu. Kada su ovi brutalni napadi pogađali umetnička dela, ratovi su počeli sve više da gube na legitimitetu, toliko koliko su još posedovali. U tom kontekstu, sve se više postavljao problem stopiranja ili umanjenja posledica, a zatim i sprečavanja takavih varvarskih razaranja, koja nisu imala nikakvo vojno opravdanje ili opravdanje bojnomo strategijom.

Tako su počela da se, u okvirima „zakona ratovanja”, pojavljuju i prve odredbe o zaštiti kulturnih i umetničkih dobara, a glavni cilj ratovanja postao je poraz neprijatelja, a ne okupacija teritorija pretvorenih u ruševine. Nasleđe dobara koje je čovečanstvo stvorilo dobija zaštitni status još u toku mira, prekraćujući se na taj način krađa umetničkih dela, njihovo samovoljno uništavanje ili neovlašćeno odstranjivanje.

Banat, evropska regija sa jasno definisanim istorijskim identitetom, doživeo je ujedinjeni istorijski razvoj dugo vremena, ali su političke promene prošlog veka nametnule su različiti razvoj za svaki segment pokrajine, ponaosob.

U datoj situaciji, većina kulturnih objekata Banata ostali su manje poznati, od kojih neki su u podmakloj fazi raspadanja.

Projekat koga smo mi predložili pod nazivom „Kulturno nasleđe Banata - evropsko nasleđe”, pošao je u prvom redu od gore navedenih ubeđenja.

Nakon skeniranja kulturnih objekata iz obe oblasti koji su predstavljeni u ovoj monografiji, bili su odabrani u skladu sa predloženim kriterijumima od sva tri partnera (Univerziteta „Eftimije Murgu” iz Rešice, posredstvom Istraživačkog centra za zaštitu životne sredine i kulturnih dobara, u svojstvu lidera projekta, Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Pančeva i Županijskog saveta Karaš-Severin, u svojstvu partnera), 70 objekata, koji su bili i označeni.

Smatrali smo za neophodno skretanje pažnje zainteresovanima da se u obe regije nalaze objekti, koji, na način na koji su bili izgrađeni i zamišljeni

shelter objectives which, grace to the way they were conceived and achieved, represent authentic testimonies of the cultural past, common in fact in this geographic area

The project in se started from these premises and was materialised through the consensus of the three partners, who committed themselves to its completion.

In the 18 months of project implementation, there were many days full of beauty and satisfaction.

These were they days, within the timeframe dedicated to the project, spent on field trips in dialogue with the local authorities' representatives, where the cultural products of interest were in their custody, or in consultations with the priests leading the parishes where we studied and tagged the monasteries and churches which constituted the object of our activity.

The result of this pilgrimage that we made in the two geographic areas of interest, approached by us as one single zone, were disseminated in two ways:

- the first direction consisted in the organisation of three scientific conferences held in Reșița, Pancevo and Vârșeț, where the specialists in the domain lectured on the subject, and the members of the work teams presented part of the project achievements;
- the second direction was materialised in the organisation of three photography exhibitions, generically entitled „Banat's industrial patrimony – a European patrimony”, when we discussed about the exhibited photographs and forwarded suggestions related to the manner in which the industrial patrimony should be treated, as part of the universal cultural patrimony.

The progress meetings held by the members of the three work teams also played an important part during the project implementation.

We could tell a lot of things about these 18 months when part of our life (of those who contributed to the project implementation) was dedicated to this goal. For myself, but also for the other members of the implementation team, they were beautiful times; it was beautiful because we discovered people with beautiful soul and appearance; it was beautiful because we discovered the inclination for the good and beautiful in each member of the implementation team; it was beautiful because we discovered and sometimes re-

regănesc obiective care prin modul în care au fost gândite și realizate reprezintă mărturii autentice ale trecutului cultural, comun de altfel, din acest spațiu geografic.

Proiectul în sine a pornit de la aceste premise și s-a materializat prin consensul celor trei parteneri în a-l realiza.

Pe parcursul celor 18 luni de implementare au fost zile încărcate de frumos și satisfacție.

Acestea, în limita timpului dedicat proiectului, le-am petrecut pe teren, în prezența reprezentanților autorităților locale, acolo unde produsele culturale care ne interesau se aflau în custodia lor sau în prezența preoților care păstoreau parohiile pe raza cărora se aflau mănăstirile sau bisericile care au făcut obiectul activității noastre.

Rezultatele pelerinajului din cele două zone geografice de interes, abordate de noi ca una singură, le-am diseminat pe două paliere:

- primul palier a constat în organizarea unui număr de trei conferințe științifice susținute în localitățile Reșița, Pancevo și Vârșeț, unde specialiști ai domeniului au conferențiat, iar membrii echipelor de lucru au prezentat o parte din realizările conexe proiectului;
- cel de-al doilea palier s-a materializat prin realizarea unui număr de trei expoziții de fotografie intitulate generic „Patrimoniul industrial al Banatului – un patrimoniu european”, unde pe marginea fotografiilor panotate s-au purtat discuții și s-au emis sugestii cu privire la modul în care trebuie să fie tratat patrimoniul cultural industrial, parte a patrimoniului cultural universal.

Ședințele de lucru intermediare cu membrii celor trei echipe au ocupat de asemenea un loc important pe parcursul implementării proiectului.

S-ar putea spune multe despre aceste 18 luni în care o parte din viața noastră (a celor care au contribuit la implementare) a fost dedicată acestui scop. Pentru mine, dar și pentru ceilalți membri ai echipei de implementare a fost frumoasă; a fost frumoasă pentru că am descoperit oameni frumoși la suflet și la înfățișare; a fost frumoasă pentru că am descoperit la fiecare membru din echipa de implementare aplecarea spre bine și frumos; a fost frumoasă pentru că am descoperit și uneori am redescoperit produse culturale pe lângă care noi, oamenii, trecem zilnic

predstavljaju autentično svedočanstvo o kulturnoj prošlosti, inače zajedničkoj, na ovom geografskom prostoru.

Sam projekat je potekao od tih pretpostavki i materijalizovao se konsenzusom sva tri partnera.

Tokom 18 mjeseci implementacije projekta bilo je dana prepunih lepote i zadovoljstva.

Aktivnosti, u okviru vremena posvećenog projektu, sprovedi smo na terenu, u prisustvu predstavnika lokalnih vlasti, tamo gde su se kulturna dobra, koji su nas zanimala, bila u njihovom starateljstvu, ili, u prisustvu sveštenika, u njihovim parohijama, sa licima odgovornim za manastire ili crkve, koje su bile predmet našeg interesovanja.

Rezultati hodočašća u obe interesne oblasti, koju smo mi obradili kao jedinstvena celina, proširili smo ih na dva nivoa:

- Prvi se nivo sastojao u organizaciji tri naučne konferencije održane Rešici, Pančevu i Vršcu, gde su stručnjaci iz dotičnih oblasti održali predavanja, a članovi radnih timova predstavili su deo dostignuća upovezanih sa projektom;
- Drugi nivo je ostvaren realizacijom tri izložbe fotografija pod nazivom „Industrijsko nasleđe Banata - evropsko nasleđe”, gde su se povodom starih izloženih fotografija vodili razgovori i donete su sugestije u vezi načina na koji treba da se postupa sa industrijskim nasleđem, deo univerzalnog svetskog kulturnog nasleđa.

Intermediate radne sastanke sa članovima tri tima i zauzima značajno mesto u toku implementacije projekta.

Radni sastanci timova sa članovima sva tri tima zauzela su takođe značajno mesto tokom odvijanja projekta.

Mnogo toga se može o ovih 18 meseci u kojima je deo naših života (onih koji su doprineli realizaciji projekta) bio posvećen ciljevima projekta. Za mene, a i za ostale članove tima za implementaciju projekta, bilo je divno; Bilo je divno, jer smo otkrili ljude lepe u duši i u izgledu; Bilo je divno, jer smo otkrili kod svakog člana tima za implementaciju sklonosti ka dobrom i lepom; Bilo je divno jer smo otkrili, ponekad i prvi put kulturna dobra pored kojih mi ljudi svakodnevno prolazimo i ne znamo koliko bi nam radosti donela kad bi ih samo gledali i razmišljali o onima koji su ih stvorili, svako od tih

discovered cultural assets we may have crossed in our daily life, unaware of the joy we could have only by admiring them and thinking about the people who created each of them, with a very well defined purpose, some even for generating joy through beauty; it was beautiful also when the letter of Mr. Bojan Pajtic, president of the Government of the Voivodina Autonomous Province and executive president of the Danube-Criş-Mureş-Tisza Regional Cooperation (DKMT), announced us that we were the recipients of a Prize of Excellence for cross-border cooperation in the DKMT Euregion for the project „Banat's Cultural Patrimony-a European Patrimony”.

A crowning corollary of the 18 months of implementation of the project „Banat's cultural patrimony – a European patrimony” is the present monograph, testimony of what happened to us, but also an invitation addressed to those who will peruse it to take the „road toward the beautiful” in the Mountainous Banat and Serbian Banat, significantly filled with cultural assets which, as we said before, proves the perennial continuity of the inhabitants of this region, as well as the interference of culture with their very existence

Synthetically speaking, the monograph is organized in five chapters:

- Cultural objectives
- Historic objectives
- Religious objectives (monasteries and churches)
- Civil architecture
- Ethnography

For each objective disseminated in the first four chapters the monographs presents identification data, information and photographs.

Of all the disseminated cultural products, the members of the implementation teams from the three aforementioned institutions selected, in mutual agreement, 70 objectives (20 in the Mountainous Banat and 50 in the Serbian Banat), which they tagged to attract more attention on their importance, and thus the people who will visit them will get „richer” and will understand why we endeavoured in this project initiative

I cannot conclude without expressing my happiness that in these past 18 months I have had beside me, in the University team as well as in the teams appointed by Pancevo Inspectorate for the Protection of Historic Monuments and Caraş-Severin County Council, colleagues of great value, who dedicated

şi nu ştim câtă bucurie ne-ar putea provoca doar privindu-le şi gândindu-ne la cei care le-au zămislit, pe fiecare din ele cu un scop foarte bine definit, pe unele dintre ele chiar pentru a genera bucurie prin frumos; *a fost frumoasă* şi atunci când adresa domnului Bojan Pajtic, preşedintele Guvernului Provinciei Autonome Voivodina şi preşedintele executiv al Cooperării Regionale Dunăre-Criş-Mureş-Tisa (DKMT), ne-a înştiinţat că suntem beneficiarii unui premiu de excelenţă pentru cooperare transfrontalieră în Euro-regiunea DKMT pentru proiectul „Banat's Cultural Patrimony-European Patrimony”.

Un corolar pentru cele 18 luni de implementare a proiectului „Patrimoniul cultural al Banatului – un patrimoniu european” îl constituie prezenta monografie, mărturie a celor întâmplăte nouă, dar şi o invitaţie adresată celor care o vor răsfoi spre un „drum al frumosului” în Banatul Montan şi cel Sârbesc, presărat nu întâmplător de bunuri culturale, care, aşa cum scriam la începutul acestei referinţe, demonstrează perenitatea locuitorilor acestor ţinuturi, precum şi interferenţa culturii cu existenţa lor.

Sintetic vorbind, monografia este organizată pe cinci capitole:

- Obiective culturale
- Obiective istorice
- Obiective religioase (mănăstiri şi biserici)
- Arhitectură civilă
- Etnografie

Pentru fiecare obiectiv diseminat în primele patru capitole se regăsesc date de identificare, informaţii şi fotografii.

Dintre produsele culturale diseminate, membrii echipelor de implementare ale celor trei instituţii au selectat în consens 70 de obiective (20 din Banatul Montan şi 50 din Banatul Sârbesc) pe care le-au semnalizat, pentru a atrage mai mult atenţia asupra importanţei lor. Poate aşa cei care o vor face vor fi mai „bogaţi” şi vor înţelege de ce am făcut acest lucru.

În finalul acestui cuvânt înainte nu pot să nu-mi mărturisesc bucuria că în aceste 18 luni am avut alături de mine, în echipa Universităţii, precum şi în echipele desemnate ale Inspectoratului pentru Protecţia Monumentelor Istorice din Pancevo şi ale Consiliului Judeţean Caraş-Severin, oameni de o certă valoare, care s-au dedicat realizării proiectului şi care datorită acestui fapt şi-au legat incontestabil numele de el.

dobara sa jasno definisanim ciljem, neki od njih čak stvorenih isključivo kako bi proizvela radost i lepotu; Bilo je divno i kada nas je obavestio gospodin Bojan Pajtić, predsednik Autonomne Pokrajine Vojvodine i Izvršni predsednik Regionalne saradnje Dunav-Kriš-Moriš-Tisa (DKMT), da smo dobitnici jedne Nagrade izvrsnosti za prekograničnu saradnju u evro regiji DKMT za projekat “Kulturno nasleđe Banata je evropsko nasleđe”.

Posledica na 18 meseci implementacije projekta „kulturne baštine Banata - evropsko nasleđe “je prisutna monografija svedočenje o tome šta se desilo sa nama, ali i poziv onima koji će „ potražite na putu lepote” Planina i Srbije Banata, ne slučajno poprska kulturnih dobara, koji, kao što sam napisao ranije ove reference, pokazujući trajnost stanovnika ovih zemalja, kao i mešanje u njihovo postojanje kulture.

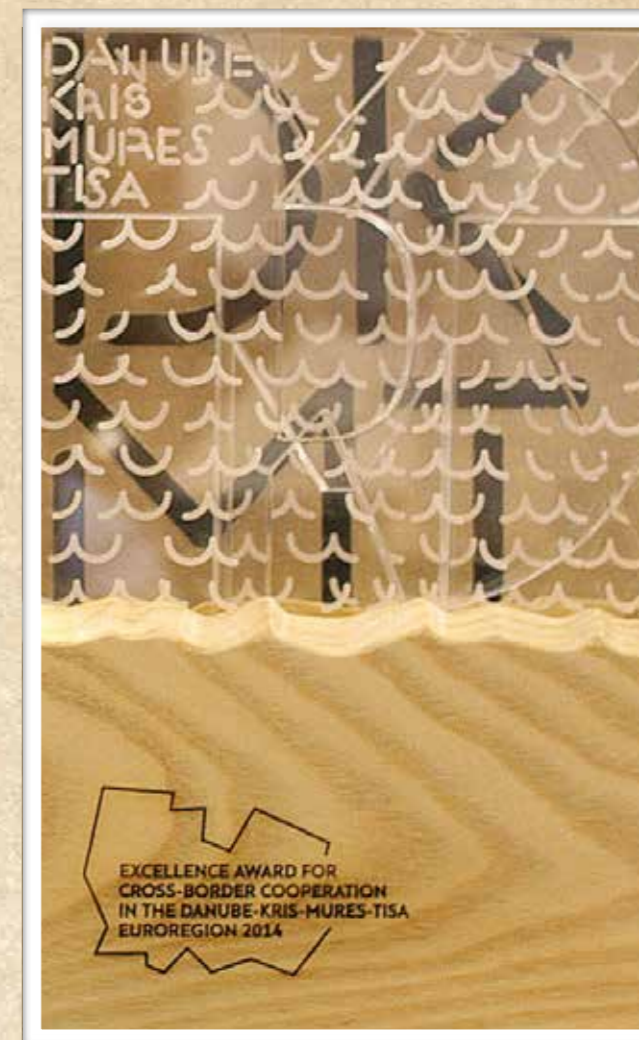
Vrhunac ovih 18 meseci implementacije projekta „ Kulturno nasleđe Banata - evropsko nasleđe “ jeste ova monografija, svedočenje o tome što se nama dogodilo, ali i poziv onima koji će je otvoriti i prelistati ka „ putu lepote” Planinskog i Srpskog Banata, ne slučajno označen kulturnim dobrima, kao što sam to napisao na početku ove reference, dokazujući postojanost stanovnika ove regije, kao i uplitanje kulture u njihovo postojanje.

- Kulturni objekti
- Istorijski objekti
- Verski objekti (manastiri i crkve)
- Civilna arhitektura
- Etnografija

Za svaki objekat, u prva četiri poglavlja, nalaze se identifikacioni podatci, informacije i fotografije.

Među postojećim kulturnim dobrima, članovi timova za sprovođenje projekta sve tri institucije izabrali su konsenzusom 70 objekata (20 iz Planinskog Banata i 50 iz Srpskog Banata) koje su i označili, kako bi privukli veću pažnju na njihov zancaj. Možda će na taj način zainteresovani biti „ bogatiji “ i razumeće zašto sam to uradili.

Na kraju ovog predgovora ne mogu a da ne priznam svoju radost da sam u ovih 18 meseci imao kraj sebe, u timu Univerziteta, kao i u timovima određenim ispred Zavoda za zaštitu spomenika iz Pančeva i Županijskog saveta Karaş-Severin, nadarene ljude, koja su se bili posvetili realizaciji projekta i koji su upravo zato vezali njihova imena na projekat.

their efforts to the project achievement and thus their names remain undoubtedly attached to this wonderful endeavour

Hence I shall mention all their names and highlight their respective responsibility in the project:

Partner 1 (Leader)

University „Eftimie Murgu” of Reșița

1. Ruxana Ghiță – financial manager
2. Claudia Andrițoi/Loredana Uzum - assistant manager
3. Franț Florin – member – legal coordinator
4. Furdui Laurențiu – member
5. Toader Elena – member

Partner 2

Pancevo Institute for the Protection of Historic Monuments

6. Jasna Jovanov – technical coordinator
7. Snežana Grujevski - financial coordinator
8. Dragana Ružić - member
9. Maja Živković - member
10. Nikola Vlajić - member
11. Slobodanka Perović Sidak / Snežana Večanski - member
12. Jasmina Vujović - member
13. Dušanka Antonijev Stajić / Miodrag Mladenović - member

Partner 3

Caraș-Severin County Council

14. Dumitru Țeicu - technical manager
15. Lavinia Filip - financial officer
16. Cristian Florin Bîtea - member
17. Cosmin Uzum - member
18. Raluca Dimancea / Simona Maria Micloșină - member
19. Mariana Traenica Gîru - member

I wish to take this opportunity to thank them again for the good they brought to the cultural space, which will certainly be experienced by those with whom, in a way or another, thematically speaking, we came in contact and cooperated.

Project Manager,
Prof. univ. PhD. Marian MIHĂILĂ

În continuare o să le redau numele și responsabilitatea fiecăruia în proiect:

Partener 1 (Lider)

Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița

1. Ruxana Ghiță – financial manager
2. Claudia Andrițoi/Loredana Uzum - assistant manager
3. Franț Florin – member – legal coordinator
4. Furdui Laurențiu – member
5. Toader Elena – member

Partener 2

Institutul pentru Protecția Monumentelor Istorice din Pancevo

6. Jasna Jovanov – technical coordinator
7. Snežana Grujevski - financial coordinator
8. Dragana Ružić - member
9. Maja Živković - member
10. Nikola Vlajić - member
11. Slobodanka Perović Sidak / Snežana Večanski - member
12. Jasmina Vujović - member
13. Dušanka Antonijev Stajić / Miodrag Mladenović - member

Partener 3

Consiliul Județean Caraș-Severin

14. Dumitru Țeicu - manager tehnic
15. Lavinia Filip - ofițer financiar
16. Cristian Florin Bîtea - membru
17. Cosmin Uzum - membru
18. Raluca Dimancea / Simona Maria Micloșină - membru
19. Mariana Traenica Gîru - membru

Le mulțumesc și în acest fel pentru binele pe care l-au produs în acest spațiu al culturii, care cu certitudine va fi resimțit de cei cu care, într-o formă sau alta, noi, tematic vorbind, am venit în contact.

Manager de proiect,
Prof. univ. dr. Marian MIHĂILĂ

U nastavku su njihova imena i odgovornost svakoga u projektu:

Partner 1 (Lider)

Univerzitet „Eftimije Murgu” iz Rešice

1. Ruxana Ghiță – finansijski manager
2. Claudia Andrițoi/Loredana Uzum - asistent manager
3. Franț Florin – član odgovoran za pravni deo
4. Furdui Laurențiu – član
5. Toader Elena – član

Partner 2

Zavod za zaštitu spomenika kulture u Pančevu

6. Jasna Jovanov – odgovoran za tehnički deo
7. Snežana Grujevski – odgovoran za finansijski deo
8. Dragana Ružić - član
9. Maja Živković - član
10. Nikola Vlajić - član
11. Slobodanka Perović Sidak / Snežana Večanski - član
12. Jasmina Vujović - član
13. Dušanka Antonijev Stajić / Miodrag Mladenović - član

Partner 3

Županijski savet Kara-Severin

14. Dumitru Țeicu – tehnički manager
15. Lavinia Filip – odgovoran za finansijski deo
16. Cristian Florin Bîtea - član
17. Cosmin Uzum - član
18. Raluca Dimancea / Simona Maria Micloșină - član
19. Mariana Traenica Gîru - član

Zahvaljujem im se i na ovaj način za dobro koje su učinili u ovom kulturnom prostoru, koga su sa sigurnošću osetili oni koji su, na ovaj ili onaj način, tematski govoreći, došli u kontakt.

Manager projekta,
Prof. univ. dr. Marian MIHĂILĂ

CHAPTER I
CULTURAL OBJECTIVES

CAPITOLUL I
OBIECTIVE CULTURALE

I ПОГЛАВЉЕ
**КУЛТУРНЕ
ЗНАМЕНИТОСТИ И
СПОМЕНИЦИ**

1.1. THE ORAVIȚA – BAZIAȘ RAILROAD

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-a-A-10949.01

On January 9th 1847, the Imperial War Council issued the order for the establishment of a route in view of building a railroad section to connect Oravița to the Danube Harbour of that time, Baziaș, with the declared purpose of facilitating the transport of the coal extracted from the mining exploitations in the Anina Mountains.

After seven years, the railroad was inaugurated for the coal transport, and two years later it started to operate also for passengers.

Thus, the railroad section became the first railway ever built in Romania.

In its first years of operation, on the Oravița-Baziaș route, 62.5 km long, two combined trains were circulating, at a maximum speed of 20 km per hour. Between the two localities, the railroad also crossed the localities Bela Crvka (Serbia), Jasenovo (Serbia) and Iam.

The circulation on the section between Iam and Baziaș was limited after the union of Banat with Romania and the establishment of the Romania-Serbia border. On this occasion Bela Crvka and Jasenovo returned to Serbia, and Iam was retroceded to Romania, following an exchange protocol concluded on November 23rd 1923 between Romania and the Serbian Kingdom.

At present, there are sporadic trains circulating on the Oravița-Iam route, with passenger carriage.

1.1. CALEA FERATĂ ORAVIȚA – BAZIAȘ

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-a-A-10949.01

Pe data de 9 ianuarie 1847, consiliul imperial de război a emis ordinul prin care se solicita stabilirea unui traseu în vederea construirii unui tronson de cale ferată care să facă legătura între localitățile Oravița și portul de la Dunăre din acea perioadă, Baziaș, cu scopul declarat de a înlesni transportul de cărbune provenit din exploatarea miniere din Munții Aninei.

După șapte ani, calea ferată se inaugurează pentru transportul de cărbune, iar după alți doi ani ea este folosită și pentru transportul de persoane.

În acest fel, tronsonul de cale ferată devine cea mai veche cale ferată din România.

În primii ani de funcționare, pe traseul Oravița - Baziaș, în lungime de 62,5 km, circulau două trenuri mixte cu o viteză care nu depășea 20 km pe oră. Între cele două localități erau interpuse localitățile Bela Crvka (Serbia), Jasenovo (Serbia) și Iam.

Circulația pe segmentul dintre Iam și Baziaș a fost limitată după unirea Banatului cu România și stabilirea graniței cu Serbia. Cu această ocazie, Bela Crvka și Jasenovo au revenit Serbiei, iar localitatea Iam a fost retrocedată României, în urma unui protocol de schimb încheiat la 23 noiembrie 1923 între România și Regatul Sârb.

În prezent, sporadic, se mai circulă pe ruta Oravița – Iam, cu garnitură pentru călători.

1.1. ŽELEZNIČKA PRUGA ORAVICA - BAZJAŠ

SSK (LMI) (Spisak spomenika kulture „Lista

monumentelor istorice) CS-II-10949.01

Dana 9 januara 1847 Carski ratni savet je izdao naredbu kojom se poziva na odabir mesta za uspostavljanje deonice radi izgrade dela železničke pruge koji bi povezivao mesto Oravica i tadašnju luku na Dunavu, Bazjaš, sa jasno navedenom svrhom, odnosno radi olakšanja prevoza uglja koji se vadio iz rudokopa iz Planinane Anjina.

Posle sedam godina, pruga je puštena u rad za transport uglja, a posle još dve godine ona se koristi i za prevoz putnika.

Na ovaj način, ta deonica pruga postaje najstariji deo železnice u Rumuniji.

Prvih godinama rada, na relaciji Oravica – Bazjaš, na dužini od 62,5 kilometara, saobraćala su dva voza brzinom koja nije prevazilazila 20 kilometara na sat. Između ta dva mesta nalazila su se još tri naselja Bela Crvka (Srbija), Jasenovo (Srbija) i Iam.

Saobraćanje između mesta Jam i Bazjaš bilo je ograničeno nakon ujedinjenja Banata sa Rumunijom i uspostavljanje granice sa Srbijom. Tom prilikom, Bele Crvka i Jasenovo pripala su Srbiji, i mesto Jam vraćeno je Rumuniji, nakon Protokola zaključenog razmene potpisanog datuma 23. novembra 1923. između Rumunije i Kraljevine Srbije.

Trenutno, voz saobraća sporadično na relaciji Oravica - Jam, i to isključivo za putnike.

1.2.

THE BĂILE HERCULANE CASINO*LMI (List of Historic Monuments)*

CS-II-m-A-1100401

The Băile Herculane Resort is one of the oldest spas in Romania and even in the South-East of Europe.

The Casino belongs to the second systematisation stage (1860-1875), also called the Franz Joseph stage, being erected in only 2 years (1862-1864), according to the blueprints of a well-known German architect of the time, Wilhelm van Doderer.

Conceived as spa premises, it is an eclectic edifice, specific for the 19th century, exhibiting, in the interior, decorations embracing a wide range of historic styles, from Romantic and Gothic to Baroque and Rococo.

The Casino had a theatre hall, restaurant and bazaar, and its facade had 14 vaults and 12 windows.

The access to the salon was possible from a terrace initially covered in colour canvas, and a covered corridor connected it to the pavilions (hotels) Trajan and Decebal. On the first floor there were the rooms for the roulette and other gamble games.

In the year 1956 the entire building was caught in a devastating fire which also destroyed five statues decorating the building facade.

Since 2009 the Casino has been undergoing an ample process of restoration, an ambitious project aiming at restoring the building, keeping its original aspect in a 99% proportion.

1.2.

CAZINOUL DIN BĂILE HERCULANE*LMI (Lista Monumentelor Istorice)*

CS-II-m-A-1100401

Pe data de 9 ianuarie 1847, consiliul imperial de război a emis ordinul prin care se solicita stabilirea unui traseu în vederea construirii unui tronson de cale ferată care să facă legătura între localitățile Oravița și portul de la Dunăre din acea perioadă, Baziaș, cu scopul declarat de a înlesni transportul de cărbune provenit din exploatarea miniere din Munții Aninei.

După șapte ani, calea ferată se inaugurează pentru transportul de cărbune, iar după alți doi ani ea este folosită și pentru transportul de persoane.

În acest fel, tronsonul de cale ferată devine cea mai veche cale ferată din România.

În primii ani de funcționare, pe traseul Oravița - Baziaș, în lungime de 62,5 km, circulau două trenuri mixte cu o viteză care nu depășea 20 km pe oră. Între cele două localități erau interpușe localitățile Bela Crvka (Serbia), Jasenovo (Serbia) și Iam.

Circulația pe segmentul dintre Iam și Baziaș a fost limitată după unirea Banatului cu România și stabilirea graniței cu Serbia. Cu această ocazie, Bela Crvka și Jasenovo au revenit Serbiei, iar localitatea Iam a fost retrocedată României, în urma unui protocol de schimb încheiat la 23 noiembrie 1923 între România și Regatul Sârb.

În prezent, sporadic, se mai circulă pe ruta Oravița - Iam, cu garnitură pentru călători.

1.2.

KAZINA HERKULANE*SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-M—A- 1100401*

Banja Herculane ubraja se među najstarije termalen banje u Rumuniji, pa čak i u jugoistočnoj Evropi. Kazina pripada drugoj fazi sistematizacije (1860-1875), koja se inače zove Franc Jozef, budući da je bila podignuta za samo dve godine (1862-1864), po planovima čuvenog nemačkog arhitekta, čuvenog u to vreme, Vilhelm van Doderer.

Koncept uređenja naselja u banju pretpostavio je jedno eklektično zdanje, specifično za devetnajsti vek, stil koji se da otkriti u enterijerima, i koji obuhvata široku lepezu, široki spektar istorijskih stilova od romantičarskih i gotike do baroka i rokoka.

Kazino je bila predviđena sa salom za predstave, restoranom i bazarem, sa 14 lukova na fasadi i 12 prozora.

Pristup salonu je prvobitno urađen da bude iz natkrivene terasu sa šarenim platnom, a kroz pokriveni hodnik bio je veza sa paviljonima (Hotelima) Decebal i Trajan. Na spratu se nalaze sobe za igranje ruleta i drugih igara na sreću.

Godine 1956 cela zgrada je bila zahvaćena velikim požarom koji je uništio i pet statue što su ukrašavale facadu zgrade.

Od 2009 kazina je ušla u proces opsežne obnove, inače ambiciozan proces, koji ima za cilj da obnovi zgradu, čuvajući 99% izvorni izgled.

1.3. THE REȘIȚA MUSEUM OF STEAM LOCOMOTIVES

The Museum was founded in 1972, on the celebration of a century of steam locomotives manufacture in Reșița.

The open air museum contains a number of 16 exhibits.

We must single out the „Resicza” locomotive, the second steam locomotive built in the South-East of Europe, more precisely in Reșița, between 1872-1873. It was recovered in 1961 from Câmpia Turzii. Designed by the Scottish engineer settled in Vienna, John Haswell, the exhibit is a locomotive with two coupled wheels, which could negotiate 45-m radius curves, with a traction force of 1125 kg and a power of 45 at a speed of 11 km/h. The locomotive is 4.48 m long, and has a mass of 11.5 t.

The locomotive was built in the workshops of the StEG Reșița Works. The steam locomotives manufacture ended at Reșița in 1964, after having produced 10 normal wheel-gauge locomotives.

The list of locomotives exhibited in the open air museum of Reșița, in the sequence of their manufacture year, is the following:

- 1872 Locomotive no. 2 „Resicza”, wheel-gauge 948 mm
- 1909 Forestry Locomotive CFF 704.209, manufactured by StEG-Viena
- 1921 Normal wheel-gauge locomotive, series 50.025, manufactured by Henschel-Kassel
- 1921 Normal wheel-gauge locomotive, series 50.378
- 1925 Narrow wheel-gauge tender locomotive, 700 mm
- 1933 Normal wheel-gauge locomotive CFR 230.163
- 1939 Normal wheel-gauge motive locomotive, series 142.072
- 1940 Normal wheel-gauge locomotive CFR 131.003
- 1944 Forestry locomotive CFF 704.404
- 1952 Industrial tender locomotive CFU 29
- 1952 Normal wheel-gauge locomotive CFR 764.103
- 1954 Industrial tender locomotive CFU 14
- 1955 Normal wheel-gauge locomotive, series 150.038
- 1956 Forestry locomotive CFF 764.493
- 1958 Narrow wheel-gauge locomotive CFR 764.001
- 1960 Industrial tender locomotive CFU 28

1.3. MUZEUL LOCOMOTIVELOR CU ABUR DIN REȘIȚA

Muzeul a fost realizat în anul 1972, la aniversarea unui secol de producție de locomotive cu abur la Reșița.

Muzeul în aer liber cuprinde un număr de 16 exponate.

Dintre acestea se distinge locomotiva „Resicza”, a doua locomotivă cu abur construită în spațiul sud-est european, respectiv la Reșița, între anii 1872-1873. Aceasta a fost recuperată în anul 1961 de la Câmpia Turzii. Proiectată de inginerul de origine scoțiană stabilit la Viena, John Haswell, piesa este o locomotivă cu două roți cuplate, care se putea înscrie în curbe cu raza de 45 m, având o forță de tracțiune de 1125 kg și 45 CP la o viteză de 11 km/h. Lungimea locomotivei este de 4,48 m, iar greutatea nu depășește 11,5 t.

Locomotiva a fost construită în atelierele uzinelor StEG Reșița. Producția de locomotive cu abur se încheie la Reșița în anul 1964 cu 10 locomotive de ecartament normal.

Lista locomotivelor care fac obiectul muzeului în aer liber reșițean, în ordinea anului de fabricație, este următoarea:

- 1872 Locomotiva nr. 2 „Resicza”, ecartament 948 mm
- 1909 Locomotiva forestieră CFF 704.209, fabricație StEG-Viena
- 1921 Locomotiva de ecartament normal, seria 50.025, fabricație Henschel-Kassel
- 1921 Locomotiva de ecartament normal, seria 50.378
- 1925 Locomotiva tender cu ecartament îngust, 700 mm
- 1933 Locomotiva de ecartament normal CFR 230.163
- 1939 Locomotiva de ecartament normal, seria 142.072
- 1940 Locomotiva de ecartament normal CFR 131.003
- 1944 Locomotiva forestieră CFF 704.404
- 1952 Locomotiva tender uzinală CFU 29
- 1952 Locomotiva de ecartament normal CFR 764.103
- 1954 Locomotiva tender uzinală CFU 14
- 1955 Locomotiva de ecartament normal, seria 150.038
- 1956 Locomotiva forestieră CFF 764.493
- 1958 Locomotiva de ecartament îngust CFR 764.001
- 1960 Locomotiva tender uzinală CFU 28

1.3. MUZEJ PARNIH LOKOMOTIVA IZ REŠICE

Muzej je nastao 1972 godine, povodom jednog veka od početka proizvodnje parnih lokomotiva u Rešici.

Muzej na otvorenom obuhvata ukupno 16 eksponata.

Među njima posebno mesto zauzima lokomotiva „Resicza” druga parna lokomotiva sagrađena u jugoistočnoj Evropi, odnosno u Resita, između 1872-1873 godine. Ona je pronađena i vraćena 1961 godine iz mesta Campia Turzi. Projektovana od škotskog inženjera sa boravištem u Beču, Džon Hasvell, lokomotiva jeste vozilo sa dva spojena točka, koji bi mogli da uđu u krivinama sa radijusom od 45 m, sa potiskom od 1125 kg i 45 ks pri brzini od 11 km / č. Dužina lokomotive jeste od 4,48 m, a težina ne prevazilazi 11,5 t.

Lokomotiva je izgrađen u Rešica, u fabrici Steg Rešica. Proizvodnja parnih lokomotiva u Rešici završava se 1964 godine sa 10 lokomotiva za normalni kolosek.

Spisak lokomotiva koje se nalaze u otvorenom muzeju u Rešici, po redosledu godina proizvodnje, kao što sledi:

- 1872 Locomotiva br. 2 „ Resicza “ kolosek 948 mm,
- 190 704 209 Lokomotiva CFF za šumarstvo, Proizvodnja Steg-Beč
- 1921 Lokomotiva normalnog koloseka, 50 025 serija, proizvodnja Henschel, Kassel
- 1921 Lokomotiva normalnog koloseka, serija 50 378
- 1925 Lokomotiva uskog koloseka, 700 mm
- 1933 Lokomotiva normalnog koloseka CFR 230,163
- 1939 Lokomotiva normalnog koloseka serije 142,072
- 1940 Lokomotiva normalnog koloseka CFR 131.003
- 1944 Lokomotiva za šumu CFF 704 404
- 1952 Lokomotiva tender fabrička CFU 29
- 1952 Lokomotiva normalnog koloseka CFR 764,103
- 1954 Lokomotiva tender fabrička CFU 14
- 1955 Lokomotiva normalnog koloseka serije 150 038
- 1956 Lokomotiva za šumu CFF 764 493
- 1958 Lokomotiva uskog koloseka CFR 764,001
- 1960 Lokomotiva tender fabrička CFU 28

1.4.

FURNACE (No. 2)

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-A-10900

Furnace no. 2, also called the Franzikus and Josephus „Ovens”, „Tall furnaces”, or „The tall furnaces”, was built in the period 1769 – 1771, being inaugurated on July 3rd 1771.

Its current owner is S.C. TMK Reșița.

The building plans were elaborated by Francisc Müller, councillor at the Oravița District, and Iosif Redange, mining foreman at Dognecea. For the supervision of the carpentry works the following were delegated: Peter Korb, foreman carpenter of Oravița, and for the masonry works Kleschko Martin of Biserica Albă (Bela Crkva of the Serbian Banat). On November 1st 1769 they started, with the help of serfs and workers brought from Oravița, Sasca Montană and Biserica Albă, the construction of the Reșița works.

The Reșița works were the feudal property of the Vienna Imperial Court. Its construction cost 37,800 gulden.

„The panorama of the works, of impressive beauty, is better seen from the Cross Hill (Dealul Crucii), with the altitude of 325 m above the sea. In the foreground from left to right we see the group of the two tall furnaces with 7 Cowper apparatus, 6 Martin ovens with their aligned chimneys, and in front of them terraces for coke storage and depots for ores. Behind them there lies the Casting Mill. In the background we see the rolling mills, and behind them the Locomotives Factory, the Forge, the Machine Factory and then the Bridges Factory. The chimneys of the Factory, 23 of brick and 3 of sheet metal, appear as huge cigars continually releasing the smoke slowly floating above the wonderful town” (Ion Păsărică, *Monograph of the Iron Works and Domains of Reșița and the natural beauty of the surroundings*, 2nd edition reviewed, with reviews and images, Bucharest, The Official. Gazette and State's Central Printing House, 1935, p. 88-89).

The furnace conservation condition is good, with mentions related to: the degradation of metal parts – superficial corrosion; disappearance of some of the assembly components due to anthropic actions (thefts, destruction).

1.4.

FURNALUL (Nr. 2)

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-A-10900

Furnalul nr. 2, denumit și „Cuptoarele” Franzikus și Josephus, „Furnal înalt”, „Furnale înalte” sau „Furnalele înalte”, a fost construit în perioada 1769 – 1771, fiind inaugurat în 3 iulie 1771.

Proprietar actual este S.C. TMK Reșița.

Planurile de construcție au fost elaborate de către Francisc Müller, consilier la Direcția din Oravița, și Iosif Redange, maistru minier la Dognecea. Pentru conducerea lucrărilor de dulgherie au fost însărcinați: Peter Korb, maistru dulgher din Oravița, iar pentru cele de zidărie Kleschko Martin din Biserica Albă (Bela Crkva din Banatul sârbesc, Serbia). La 1 noiembrie, anul 1769, a început, cu ajutorul iobagilor și a muncitorilor aduși de la Oravița, Sasca Montană și Biserica Albă, construirea uzinelor de la Reșița.

Uzinele din Reșița erau proprietate feudală a Curții Imperiale de la Viena. Construcția a costat 37.800 guldeni.

„Panorama uzinelor, de o frumusețe impozantă, se vede mai bine de pe Dealul Crucii, ce are o înălțime de 325 m deasupra mării. În primul plan de la stânga la dreapta ne apare grupul celor două furnale înalte cu 7 aparate Cowper, 6 cuptoare Martin cu coșurile lor aliniate, având în față terase pentru depozitarea cocului și silozuri pentru minereuri, iar în spate Turnătoria. În planul al doi-lea laminoarele, iar în al trei-lea Fabrica de Locomotive, Forjaria, Fabrica de Mașini și, în fine, Fabrica de Poduri. Coșurile Fabricii, 23 de zid și 3 de tablă, ne apar ca niște țigări uriașe din care țâșnește încontinuu un fum ce plutește alene deasupra minunatului oraș.” (Ion Păsărică, *Monografia Uzinelor de Fier și Domeniilor din Reșița și frumusețea naturală a împrejurimilor*. Ediția a 2-a revăzută, cu recenzii și vederi, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, 1935, p. 88-89).

Starea de conservare este bună, cu mențiuni privind: degradarea părților metalice – coroziuni superficiale; dispariția unora dintre componentele ansamblului, prin acțiuni antropice (furturi, distrugerii, etc.)

1.4.

PEĆ (BR. 2)

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-A-10900

Peć broj 2 nazvan i “Peći” Franzikus i Josif, ili Visoka peć, ili “šljake” ili “Visoke peći” sagrađena je između između 1769-1771 godine i bio je puštena u pogon u 3 jula 1771 godine.

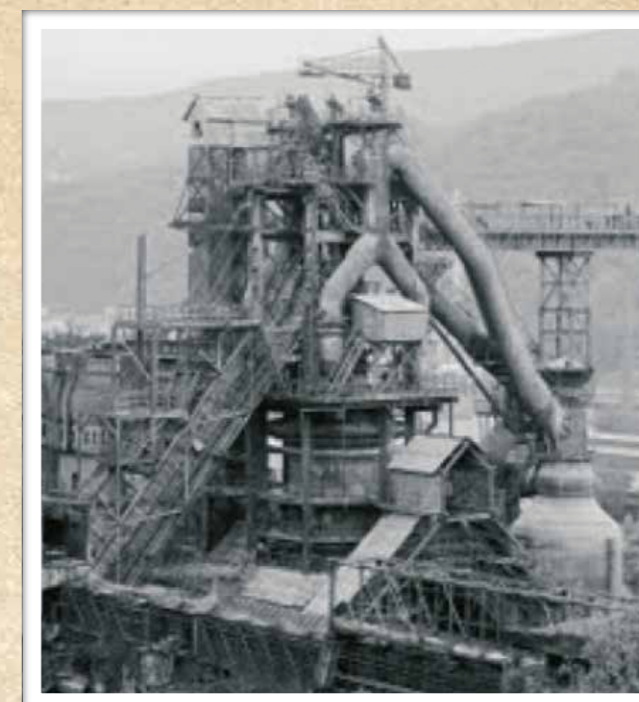
Sadašnji vlasnik je firma S.C. TMK Resita.

Građevinske planove izradio je inženjer Francis Muller, savetnik u Direkciji iz Oravice i Joseph Redange, rudarstva nadzornik iz mesta Dogneča. Za vođenje tesarski radovi bili su angažovani: Peter Korb, majstor stolar iz Oravice i za zidarske radove Kleschko Martin iz Bele Crkve (Bela Crkva iz Srpskog Banata, Srbija). Dana 1 novembra, 1769, počela je izgradnja, uz pomoć kmetova i radnika donezenih iz Oravice i mesta Montana Saska i Bele Crkve, fabrika u Rešici.

Rešičke fabrike bile su feudalna svojina Dvoru u Beču. Izgradnja je koštala 37.800 guldena.

“Panorama tih fabrika bila je izuzetne lepote, koja se bolje dala videti sa Brega krsta, koje su imale 325 m nadmorsku visinu. U prvom planu s leva na desno vidi se grupa koju čine dve visoke peći sa 7 uređaja Cowper, 6 peći Martin sa njihovim poredanim dimnjacioma, moraju ispred terase za skladištenje koksa i siloze za rudu, a iza njih, Livnicu. U drugom planu vide se Mlinovi, a u trećem Fabrica lokomotiva, Zavarivaonica, Fabrica mašina i na kraju, Fabrica mostova. Fabrički dimnjaci, 23 zazidana i 3 od lima, pojavljuju se kao ogromne cigarete iz kojih šiklja neprestano dim što lenjo pluta iznad prelepog grada.” (Ion Pasarica, *Monografija Fabrike gvožđa i Domena Resita i prirodna lepota okoline*. Drugo izdanje, revidirano, sa pregledima i stavkama, Bukurešt, Službeni glasnik i Državna štampanja, 1935, str. 88-89).

Stanje očuvanosti objekta je dobro, sa sledećim naznakama: degradacije metalnih delova - površnska korozija; nestanak pojedinih komponenti celine, ljudskom aktivnošću (krađe, uništenja..).

THE ARCHAEOLOGICAL SETTLEMENT VATIN, "BELA BARA" - SITE DATING FROM THE EARLY BRONZE AGE

The settlement lies on the eastern border of the VATIN village. It was discovered in the mid 19th century, more precisely in the year 1856, when, during the works at one of the four sand extraction units in a perimeter situated in the eastern side past the exit from the village, a big tumulus was damaged, in fact a tomb of a warrior from the Bronze Age. During the continuation of the sand-extraction unit activity, until the end of the 19th century numerous archaeological sites were discovered, ceramic bowls of high aesthetic value, made in a professional manner, as well as bronze and gold items. The quality of the ceramic vessels discovered, their shape and the type of ornaments are so characteristic that an entire culture of the Bronze Age was named after the locality VATIN, period which lasted for about 500 years, whose contemporaries lived on the lands of today's SLAVONIA, between the area of the Romanian Banat, comprising SREM and BACKA, and the territory of POMORAVLJE and SUMADIJA. The VATIN Culture Group was the first original native culture in South Banat and Vojvodina, which later on influenced also the subsequent pre-historic cultures.

FELIX MILLEKER, the custodian of the VRSAC Museum in those times, 1893, organised a local-scale archaeological investigation and started to monitor the works in the sand extraction quarries in the VATIN area; and thus a large number of archaeological discoveries arrived at the VRSAC museum. Furthermore, a high number of the archaeological discoveries of that time are found today in the museums of Timisoara, Sighet and Bucharest. MILLEKER, between 1893 and 1905, performed more than 20 archaeological diggings in VATIN and the surroundings of the locality, uncovering thus more than 7,000 archaeological objects, especially in the form of ceramic vases and bronze accessories, bronze and gold ornamental items and carved animal bones, as well as vestiges of the respective locality dating from the Bronze Age, more precisely around 150 houses and 50 homes.

AȘEZAREA ARHEOLOGICĂ VATIN „BELA BARA” - LOCALITATEA DIN ERA BRONZULUI TIMPURIU

Așezarea se află la periferia estică a satului VATIN. Descoperită încă de la jumătatea secolului 19, mai exact în anul 1856, când prin efectuarea lucrării la una din cele patru unități de sablare pe o suprafața din partea estică după ieșirea din sat a fost avariat un tumulus mare, respectiv un mormânt al războinicilor din perioada erei bronzului. Prin continuarea activității unității de sablare, până la sfârșitul secolului al XIX-lea sunt descoperite nenumărate situri arheologice, vase din ceramică de o valoare estetică înaltă, realizate într-un mod profesionist, precum și descoperiri din bronz și aur. Calitatea vaselor ceramice descoperite, forma lor și tipul de ornamente sunt atât de caracteristice încât după localitatea VATIN a fost denumită o întreagă cultură din era bronzului și anume „cultura din VATIN” care a durat în jur de 500 de ani, și ai cărei contemporani au trăit pe pământurile SLAVONIEI de astăzi și până în zona Banatului românesc, SREM și BACKA, precum și până la POMORAVLJE și SUMADIJA. Grupul culturii din VATIN a fost prima cultură originală nativă din Banatul de sud și Vojvodina, care mai târziu a influențat și viitoarele culturi preistorice.

FELIX MILLEKER, custodele de atunci a muzeului din VRSAC, 1893, a organizat o cercetare arheologică la nivel mai mic și a început să monitorizeze lucrările din locurile de extragere a nisipului din zona VATIN; iar în acest fel un număr mare de descoperiri arheologice au ajuns în cadrul muzeului din VRSAC. De asemenea, un număr mare din descoperirile arheologice de atunci se găsesc astăzi în muzeul din Timișoara, Sighet și București. MILLEKER, în perioada între anii 1893 și 1905 a efectuat peste 20 de săpături arheologice în VATIN și în împrejurimile localității, descoperind în acest fel peste 7.000 de obiecte arheologice, în special sub forma de vase din ceramică și accesorii din bronz, obiecte ornamentale din bronz, aur și oase prelucrate de proveniența animală, dar și resturi din localitatea respectivă din perioada Epocii Bronzului, respectiv în jur de 150 de case și 50 de cămine.

АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ ВАТИН „БЕЛА БАРА“ - НАСЕЉЕ РАНОГ БРОНЗАНОГ ДОБА

Локалитет се налази на источној периферији села Ватин. Откривен је још средином XIX века, тачније 1856. године, када је радом једне од четири пескане, на простору источно од села, оштећен велики тумул, гробница ратника из периода касног бронзаног доба. До краја 19. века, откривају се бројни археолошки налази, керамичке посуде високе естетске вредности и врхунске израде, као и налази од бронзе и злата. Квалитет откривених керамичких посуда, њихова орнаментика и облици толико су карактеристични да је по Ватину названа читава једна култура бронзаног доба „Ватинска култура“, која је трајала око 500 година, а чији су припадници живели на простору од данашње Славоније до румунског Баната, Срема и Бачке, Поморавља и Шумадије. Ватинска културна група била је прва изворна староседелачка култура у Јужном Банату и Војводини, а и шире која је извршила утицај и на касније праисторијске културе.

Феликс Милекер, тадашњи кустос музеја у Вршцу, 1893. године организује мање археолошко истраживање и почиње да надзире радове у песканама код Ватина, тако да велики број археолошких покретних налаза доспева у вршачки музеј. Такође, велики број ових налаза данас се налази у музејима у Темишвару, Сегедину и Будимпешти. Милекер је у периоду између 1893. и 1905. године извршио преко 20 археолошких ископавања у Ватину и околини и том приликом открио је преко 7.000 покретних археолошких налаза, углавном керамичких посуда, али и бронзане алатке, украсне предмете од бронзе, злата и обрађених животињских костију, као и остатке насеља из периода бронзаног доба, са остацима око 150 кућа и 50 огњишта.

Током 50-их година 20. века, музеј у Вршцу наставио је археолошка истраживања у Ватину и тада је, поред налаза из периода бронзаног доба, откривена и некропола са скелетима Сармата, који су ове крајеве насељавали у периоду III и IV века наше ере.

In the '50s in the last century, the VRSAC museum continued the archaeological researches in the locality VATIN, and beside the diverse objects of the Bronze Age, they also uncovered a necropolis with skeletons of the Sarmatians who inhabited this territory for three-four centuries at the beginning of our era.

Since 2009 and up to now, the Town Museum of VRSAC has performed new archaeological diggings in the localities VATIN – BELA BARA in collaboration with the Chair of Archaeological Research Methodology and the Archaeology Department of the LJUBLJANA Faculty of Philosophy.

The Town Museum of VRSAC is currently sheltering over 15,000 archaeological items discovered in the locality VATIN "BELA BARA" which proves the uncontested value of the respective locality.

The Early Bronze Age settlement of the locality VATIN was discovered in a very shallow layer, deteriorated because of the present existing locality. The remains of houses, unfortunately, simply represent floorings kept in an inadequate condition, from which one cannot reconstitute the shape of the objective in se. On the other hand, the mobile archaeological material has a high artistic value, and an exquisite craftsmanship value, the ceramic material exhibiting one of the highest qualities in the entire pre-history, and the bone and animal horns items made in the locality also have an extremely valuable character. The metal, bronze and gold objects were discovered in Vatin comprise a number of six golden earrings and six bronze ornaments.

Pe parcursul anilor 50 a secolului 20, muzeul din VRSAC a continuat cu cercetările arheologice din localitatea VATIN, iar pe lângă descoperirile din era bronzului a fost descoperită și o necropolă cu scheletele Sarmatiilor care au locuit pe aceste meleaguri timp de 3 - 4 secole a erei noastre.

Din anul 2009 și până astăzi, Muzeul orașenesc din VRSAC a efectuat noi cercetări arheologice în localitatea VATIN – BELA BARA în colaborare cu catedra pentru Metodologia cercetărilor arheologice a Departamentului pentru arheologie din cadrul Facultății de filozofie din LJUBLJANA.

În cadrul Muzeului orașenesc din VRSAC, astăzi se păstrează o colecție de peste 15.000 de obiecte arheologice descoperite în localitatea VATIN "BELA BARA", ceea ce dovedește valoarea incontestabilă a localității respective.

Așezarea din epoca bronzului timpuriu din localitatea VATIN a fost descoperită într-un strat aflat la foarte mică adâncime, deteriorată din cauză localității actuale existente. Resturile de case, pur și simplu reprezintă numai pardoseli păstrate inadecvat din care nu se poate reconstitui forma obiectivului în sine. Pe de altă parte, materialul arheologic mobil are o valoare artistică înaltă precum și o valoare meșteșugărească neprețuită, materialul ceramic fiind unul de cea mai înaltă calitate din preistorie; iar obiectele din oasele și coarnele animalelor sălbatice confecționate în atelierile din localitatea respectivă prezintă de asemenea o valoare neprețuită. Obiectele din metal, bronz și aur au fost descoperite în Vatin în număr de șase cercei din aur și șase ornamente din bronz.

Од 2009. године до данас, Градски музеј Вршац врши нова археолошка истраживања локалитета Ватин „Бела Бара“ у сарадњи са катедром за Методологију археолошких истраживања Одсека за археологију Филозофског факултета у Љубљани.

У Градском музеју Вршац данас се чува збирка од преко 15.000 покретних археолошких налаза са локалитета Ватин „Бела Бара“, што сведочи о изузетном значају налазишта.

Насеље раног бронзаног доба у Ватину откривено је у веома плитком слоју, оштећеном савременим насељем. Остаци кућа, заправо, представљају само лоше очуване поднице из којих није могуће сазнати величину и конструкцију објеката. Са друге стране, покретни археолошки материјал је врхунске уметничке и занатске вредности, где је керамика једна од најквалитетнијих у праисторији, а по вредности за њом не заостају ни предмети од костију и рогова дивљачи, израђивани у радионицама самог насеља. Метални предмети од бронзе и злата су откривени у остави из Ватина у којој је пронађено шест златних наушница и шест бронзаних украса.

THE ARCHAEOLOGICAL SITE "GRAD", DUPLJAJA

The wooded elevated triangular terrace on which, in the second half of the 19th century, the custodian of the National Museum of Hungary, F. ROMER, discovered the DUPLJAJA settlement, is situated south west of the village with the same name, belonging to the municipality BELA CRKVA. The terrace elevation dominates that part of the Caraş river valley, and then abruptly descends down the north western slope.

The settlement has several layers, with cultural layers from the late Bronze Age, which was marked by the discoveries of the Vatin ceramic, until the Middle Ages, when the Caraş town was raised in these parts.

The settlement is certainly known due to the two burnt clay figurines, with votive character representing a chariot led by the divinity and pulled by two wild birds, known in the literature under the name of the DUPLJAJSKA Chariot. The figurines are decorated with crested ornaments – with parallel lines and concentric circles filled with white incrustations, typical for the Vatin culture.

The Middle Ages town Caraş was the headquarters of Hungary in the 12th century. Inside the city, surrounded by dry walls, one discovered the vestiges of the church, Hungarian coins and several necropolises from the period between the 11th and the 15th century.

The settlement had not been investigated in detail until 2001, when the systematic researches started, performed by the Town Museum of VR-SAC and the Belgrade Faculty of Philosophy. The regular visitations of the respective site started after the Second World War, and small-scale sampling investigations were performed in 1972, when one found fragments of Slavic ceramics.

SITUL ARHEOLOGIC "GRAD" DUPLJAJA

Terasa triunghiulară înălțată împădurită pe care în a doua jumătate a secolului XIX custodele Muzeului național din Ungaria F. ROMER a descoperit așezarea DUPLJAJA, se află la sud vest de satul care poartă aceeași denumire aparținând de municipiul BELA CRKVA. Înălțarea terasei domină acea parte a văii râului Caraş, pe care coboară vertiginos pe partea nord vestică.

Așezarea posedă mai multe straturi, cu straturi culturale din epoca târzie a bronzului, care a fost marcată prin descoperirile ceramice din Vatin de până în Evul Mediu, când pe aceste meleaguri se afla oraşul Caraş.

Așezarea este, în mod cert, cunoscută din cauza celor două figurine din pământ ars cu caracter votiv care reprezintă un car condus de către divinitate și tras de către două păsări sălbatice, cunoscut în literatură sub numele de Carul din DUPLJAJSKA. Figurinele sunt ornate cu ornamente crestate – cu linii paralele și cercuri concentrice umplute cu incrustații albe, tipice pentru cultura din Vatin.

Oraşul din Evul Mediu, Caraş, a fost sediul Ungariei pe parcursul secolului XII. În interiorul oraşului, înconjurată de ziduri uscate, au fost descoperite rămășițele bisericii, monede ungurești și câteva necropole din perioadele incluse între secolele XI și XV.

Așezarea nu a fost cercetată în detaliu până în anul 2001, când au început cercetările sistematice efectuate de Muzeul oraşenesc din VR-SAC și Facultatea de Filosofie din Belgrad. Vizitățile regulate ale terenului respectiv au început după cel De-al Doilea Război Mondial, iar cercetările prin sondare cu volum mai mic au fost efectuate în anul 1972, ocazie cu care au fost găsite fragmente din ceramică slavă.

АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ „ГРАД“ ДУПЉАЈА

Троугаона, узвишена лесна тераса, на којој је у другој половини XIX века кустос Националног музеја у Мађарској Ф. Ромер констатовао локалитет Дупљаја, налази се југозападно од истоименог села, у општини Бела Црква. Узвишење доминира тим делом долине реке Караш, ка којој се стрмо спушта својом северозападном страном.

Насеље је вишеслојно са културним слојевима од касног бронзаног доба, које је обележено налазима ватинске керамике до позног средњег века, када се на овом простору налазио град Караш.

Налазиште је, свакако, најпознатије по двема фигуринама, од печене земље, вотивног карактера, у литератури познатих као Дупљајска колица. Оне представљају култна колица-двоколице које вози божанство, а вуку их две барске птице. Фигурине су украшене урезаним орнаментом – паралелним линијама и концентричним круговима испуњеним белом инкрустацијом, типичним за ватинску културу.

Средњовековни град Караш био је средиште Мађарске током XII века. Унутар града, опасаног сувим ровом, откривени су остаци цркве, велика остава мађарског и енглеског новца и неколико некропола у распону од XI до XV века.

Налазиште није обимније истраживано до 2001. године, од кад трају систематска истраживања која врше Градски музеј Вршац и Филозофски факултет у Београду. Редовни обиласци терена вршени су после Другог светског рата, а сондажна истраживања мањег обима вршена су 1972. године, приликом којих су нађени фрагменти словенске керамике.

THE ARCHAEOLOGICAL SITE ŽIDOVAR, NEAR OREŠAC

ŽIDOVAR, well-known prehistoric archaeological location, lies near the village of ORESAC, in South Banat, on the eastern edge of the sandy area DELIBLATO on the high, wooded plateau dominating the valley of the Caraș river. The plateau rises 40 meters above the aforementioned valley, having an irregular and ellipsoidal shape with a total surface of around half of a hectare. Grace to its exceptional position it succeeded very early to draw the attention of researchers. It was first mentioned in the topographic map in the first half of the 18th century, drawn up for Prince Eugene of Savoy, where the location was described as "ŽIDOVAR, the ancient city in ruins". In the last decades of the 19th century and the first decades of the 20th century, several Hungarian archaeologists visited the ŽIDOVAR site. Based on the surface ceramic discoveries, the ŽIDOVAR site was described as Dacian location. This opinion was accepted also by FELIX MILLEKER, the first archaeologist of South Banat, and he assumed that on ŽIDOVAR plateau there was also a Bronze Age settlement.

The first archaeological diggings in the ŽIDOVAR plateau were conducted in the year 1948 and 1949 under the coordination of Professor BRANKO GAVELA. The archaeological researches were continued, with interruptions, until the year 1977 (1964-1966, 1971 and 1977). Taking into consideration the discoveries in the higher cultural layer, the ŽIDOVAR plateau was identified as Celtic location of the opidum type. The ŽIDOVAR Celtic location remained for a long time a preoccupation and an interpretation subject for researchers.

The new systematised archaeological researches in the ŽIDOVAR location were organised by the Archaeology Department of the Belgrade Faculty of Philosophy and the Town Museum of VRSAC 1996 – 2002, 2006. The main objective in the first year of research was to establish a certain vertical stratigraphy. They delimited and investigated a stratigraphic pit in the western area of the ŽIDOVAR plateau. The thickness

SITUL ARHEOLOGIC ŽIDOVAR, LÂNGĂ LOCALITATEA ORESCA

ŽIDOVAR, locația arheologică preistorică cunoscută, se află nu departe de satul ORESAC, din sudul Banatului, pe marginea estică a zonei nisipoase DELIBLATO pe platoul înalt împădurit și dominant deasupra văii râului Caraș. Platoul se ridică la o înălțime de 40 m peste valea menționată, având o formă neregulată și elipsoidală cu o suprafață totală de aproximativ jumătate de hectar. Prin poziția sa excepțională a reușit foarte devreme să atragă atenția cercetătorilor. Prima dată a fost menționată pe harta topografică în prima jumătate a secolului XVIII, elaborată pentru principele Eugeniu De Savoia unde locația a fost descrisă ca fiind „ŽIDOVAR, cetatea antică aflată în ruine”. În ultimele decenii ale secolului XIX și începutul secolului XX câțiva arheologi unguri au vizitat situl ŽIDOVAR. În baza descoperirilor ceramice de suprafață, situl ŽIDOVAR a fost descris ca locație dacică. Această părere a fost acceptată și de către FELIX MILLEKER, primul arheolog din Banatul de sud, dar aceasta a presupus căpe platoul ŽIDOVAR se află și o așezare din era bronzului.

Primele săpături arheologice de pe platoul ŽIDOVAR au fost efectuate în anul 1948 și 1949 sub coordonarea profesorului BRANKO GAVELA. Cercetările arheologice au fost continuate cu anumite întreruperi până în anul 1977 (1964-1966, 1971 și 1977). Luând în calcul descoperirile din straturile culturale superioare, platoul ŽIDOVAR a fost identificat ca locație celtică de tip opidum. Locația celtică ŽIDOVAR a rămas pentru mult timp o preocupare și un subiect de interpretare pentru cercetători.

Noile cercetări arheologice sistematizate din locația ŽIDOVAR au fost organizate de către departamentul pentru arheologie din cadrul Facultății de filosofie din Belgrad și de către Muzeul orașenesc din VRSAC 1996 – 2002, 2006. Obiectivul principal în primii ani de cercetare a fost faptul de a fi stabilită o stratigrafie verticală sigură. A fost cercetată o mică sondă stratigrafică din partea de vest a platoului ŽIDOVAR. Grosimea stratului cultural este de 5,60 m cu resturile obiectelor din

АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ „ЖИДОВАР“, КОД ОРЕШЦА

Познати праисторијски археолошки локалитет „Жидовар“ налази се недалеко од села Орешац, у јужном Банату, на источном ободу Делиблатске пешчаре, на високом и доминантном лесном платоу изнад долине реке Караш. Плато се уздиже око 40 m изнад долине, неправилно је, елипсоидног облика и површине око пола хектара. Својим изузетним положајем веома рано је привукао пажњу истраживача. Први пут је споменут на топографској карти из прве половине XVIII века, урађеној за принца Еугена Савојског, где је описан као „Жидовар, древно утврђење у рушевинама“. Последњих деценија XIX и почетком XX века неколико мађарских археолога посетило је „Жидовар“. На основу површинских керамичких налаза „Жидовар“ је обично описиван као дачко утврђење. То мишљење је прихватио и Феликс Милекер, први археолог у јужном Банату, али је исправно претпоставио да на жидоварском платоу такође постоји и насеље из бронзаног доба.

Прва археолошка ископавања на „Жидовару“ извршена су 1948. и 1949. године под руководством професора Бранка Гавеле. Археолошка истраживања настављена су са прекидима до 1977. године (1964-1966, 1971. и 1977.). Узимајући у обзир налазе из горњих културних слојева „Жидовар“ је идентификовао као келтско утврђење типа опидум. Келтски Жидовар је дуго остао главна преокупација у тумачењу овог налазишта.

Нова систематска археолошка истраживања на „Жидовару“ организовали су Одељење за археологију Филозофског факултета у Београду и Градски музеј Вршац, у периоду 1996-2002. године и 2006. године. Примарни циљ у првим годинама истраживања био је да се установи поуздана вертикална стратиграфија. Истражена је мала стратиграфска сонда у западном делу жидоварског платоа. Дебљина културног слоја је

of the cultural layer is of 5.60 m with the vestiges of the objects from the domain of the successive migrations in the 1st and 2nd millennium of our era. They separated 5 cultural horizons in the vertical stratigraphy of the ŽIDOVAR plateau from Early Bronze Age to the Roman Dacia of the 1st century A.D.

In the south –eastern section of the ŽIDOVAR plateau a large area is being investigated, in surface of around 50 m² which has been researched up to now down to a depth of 1.10 m. The most numerous archaeological objects are the ceramic items. Beside the ceramic objects, they found other items also, such as the accessories and weapons made of stone, bones, animal horns, bronze and iron.

During the archaeological diggings in September 2001 they uncovered a treasure of luxurious silver jewellery in the eastern part of the settlement. The set of decorative objects comprises 150 metal items, 129 amber pearls, 2 silver rings and 2 pendants made of brown bear canines. The weight of all the objects after conservation is of 2300 grams.

domeniul migrațiilor succesive din mileniul I și II al erei noastre. Au fost despărțite 5 orizonturi culturale în stratigrafia verticală a platoului ŽIDOVAR din era de bronz timpurile până în perioada Dacică – romană a secolului I al erei noastre.

În partea sud-estică a platoului ŽIDOVAR este cercetată o suprafață mare de circa 750 m² care până în ziua de azi a fost cercetată până la o adâncime de 1,10 m. Dintre obiectele arheologice mobile cele mai numeroase sunt cele din ceramică. Pe lângă obiectele din ceramică au fost găsite și alte obiecte, cum ar fi accesoriile și armele din piatră, oase, coarne, bronz și fier.

Pe parcursul cercetărilor arheologice, în luna septembrie a anului 2001 a fost descoperit un depozit de bijuterii de lux din argint, în partea sud estică a așezării. Depozitul de obiecte decorative este compus din 150 de obiecte din metal, 129 perle din chihlimbar, 2 inele din argint și 2 pandantive confecționate din caninii ursului brun. Greutatea tuturor obiectelor după conservare se ridică la 2300 grame.

5,60 m са остацима сукцесивних насеобинских објеката из II и I миленијума п.н.е. Издвојено је 5 културних хоризоната у вертикалној стратиграфији „Жидовара“, од раног бронзаног доба до тзв. дачко-римског периода крајем I в.н.е. У југоисточном делу жидоварског платоа истражује се велика површина од око 750 m², која је до данас истражена до релативне дубине од 1,10 m. Од покретног археолошког материјала најбројнија је грнчарија. Поред грнчарије нађени су и други предмети, као што су алатке и оружје од камена, кости, рога, бронзе и гвожђа.

У току археолошких истраживања у септембру 2001. године нађена је остава луксузног сребрног накита у југоисточном делу најранијег латенског насеља. Остава декоративних предмета састоји се од 160 сребрних предмета, 129 перли од ћилибара, 2 сребрна прстена и 2 привеска направљена од очњака смеђег медведа. Тежина свих предмета после конзервације износи 2300 грама.

THE ARCHAEOLOGICAL SITE „PREKO SLATINE” NEAR THE LOCALITY OMOLJICA

The archaeological site PREKO SLATINE is located near the village of OMOLJICA, at around 5 km north east from the village. It lies along the right bank of the SLATINA River, and along the north west – south east axis, raised 3-4 m from the channel bank.

The site was discovered during the 1971 re-view excavations conducted by the Institute for the Protection of Cultural Monuments AP Vojvodina of Novi Sad. The surface discoveries indicated the existence of vestiges of a Middle Ages church and based on the ceramic fragments it could be dated as belonging to the 11th-12th centuries.

By a review study on a larger surface of the locality, in 2002, the team of the National Museum of PANCEVO collected, from a surface of around one hectare, all the objects indicating the existence of an archaeological site made of several layers containing sporadic fragments of prehistoric ceramics, layers and objects from the late ancient period (4th century) and middle ancient period (12th – 13th centuries). A large quantity of burnt clay and building rubble indicates that the items could be dated as belonging to the 11th - 12th century.

The first diggings of archaeological sampling were performed by the Museum in the year 2004, confirming thus the existence of the vestiges of the Middle Ages church. During the ample archaeological campaigns in the year 2005 and 2006, the National Museum of PANCEVO in cooperation with the Chair of National Archaeology within the Belgrade Faculty of Philosophy, performed in the location „PREKO SLATINE” systematic archaeological investigations, researching a surface of 235 m².

The architectural archaeological discoveries represent the basis of a church with a narthex and apses in the shape of a crescent which may be dated with the help of discoveries of the tombs, from the end of the 12th century and the beginning of the 13th century. South from the church they uncovered the

SITUL ARHEOLOGIC „PREKO SLATINE,, LÂNGĂ LOCALITATEA OMOLJICA

Situl arheologic PREKO SLATINE se află în apropierea satului OMOLJICA, la aproximativ 5 km nord est de sat. Se întinde de-a lungul malului drept a fluviului SLATINA dar și pe axul nord vest – sud est, ridicat la o înălțime de 3-4 m față de malul canalului.

Situl a fost descoperit prin recunoașterea din anul 1971 efectuată de către Institutul pentru protejarea monumentelor culturale AP Vojvodina din Novi Sad. Descoperirile de suprafață au indicat existența unor urme ale unei biserici din Evul Mediu care în baza fragmentelor ceramice a putut fi datată ca aparținând secolelor XI – XII.

Printr-un studiu de recunoaștere pe o suprafață mai mare a localității, în anul 2002 echipa Muzeului național din PANCEVO a adunat de pe o suprafață de aproximativ un hectar toate obiectele care indicau existența unui sit arheologic format din mai multe straturi conținând fragmente sporadice din ceramică preistorică, straturi și obiecte din perioada antică târzie (secolul IV) și antică mijlocie (XII - XIII). O mare cantitate de argilă arsă și moloz pentru construcții au indicat existența obiectelor din secolul XI – XII.

Primele săpături de sondare arheologică au fost efectuate de către Muzeu în anul 2004, confirmând astfel existența vestigiilor din biserica din Evul Mediu. În cadrul campaniilor arheologice de anvergură din anul 2005 și 2006, Muzeul național din PANCEVO în colaborare cu Catedra pentru Arheologie Națională a Evului Mediu din cadrul Facultății de Filosofie din Belgrad, efectuate pe raza locației „PREKO SLATINE,, au fost efectuate cercetări arheologice sistematice, fiind cercetată o suprafață de 235m².

Descoperirile arheologice imobile reprezintă baza unei biserici cu un naos și cu apsidă în formă de semilună care poate fi datată, cu ajutorul descoperirilor din mormintele, la sfârșitul secolului XII sau începutul secolului XIII. La sud de biserică au fost descoperite fundațiile construcțiilor din

АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ „ПРЕКО СЛАТИНЕ“ КОД ОМОЉИЦЕ

Археолошко налазиште „Преко Слатине“ налази се у атару села Омољица, око 5 km североисточно од села. Пружа се дуж десне обале водотока Слатине на издуженој греди правца северозапад-југоисток, издигнуте 3-4 m од обале канала.

Налазиште је откривено рекогносцирањем 1971. године, вршеним од стране Завода за заштиту споменика културе АП Војводине у Новом Саду. Површински налази указивали су на постојање остатака средњовековне цркве која се, на основу откривених фрагмената керамичких посуда, могла датовати у XI-XII век.

Ревизионим рекогносцирањем ширег простора локалитета 2002. године екипа Народног музеја Панчево је на површини од око једног хектара прикупила површинске налазе који су указивали на постојање вишеслојног налазишта са спорадичним фрагментима праисторијске керамике, слојевима и објектима из касноантичког (IV век) и средњовековног (XII-XIII век) периода. Већа количина уломака опеке и грађевинског шута упућивала је на постојање објекта из XI-XII века.

Прва сондажна археолошка ископавања Музеј је обавио 2004. године потврдивши постојање остатака средњовековне цркве. У обимнијим археолошким кампањама 2005. и 2006. године Народни музеј Панчево, у сарадњи са Катедром за националну археологију средњег века Филозофског факултета у Београду, на локалитету „Преко Слатине“ вршио је систематска археолошка истраживања и укупно истражио 235 m².

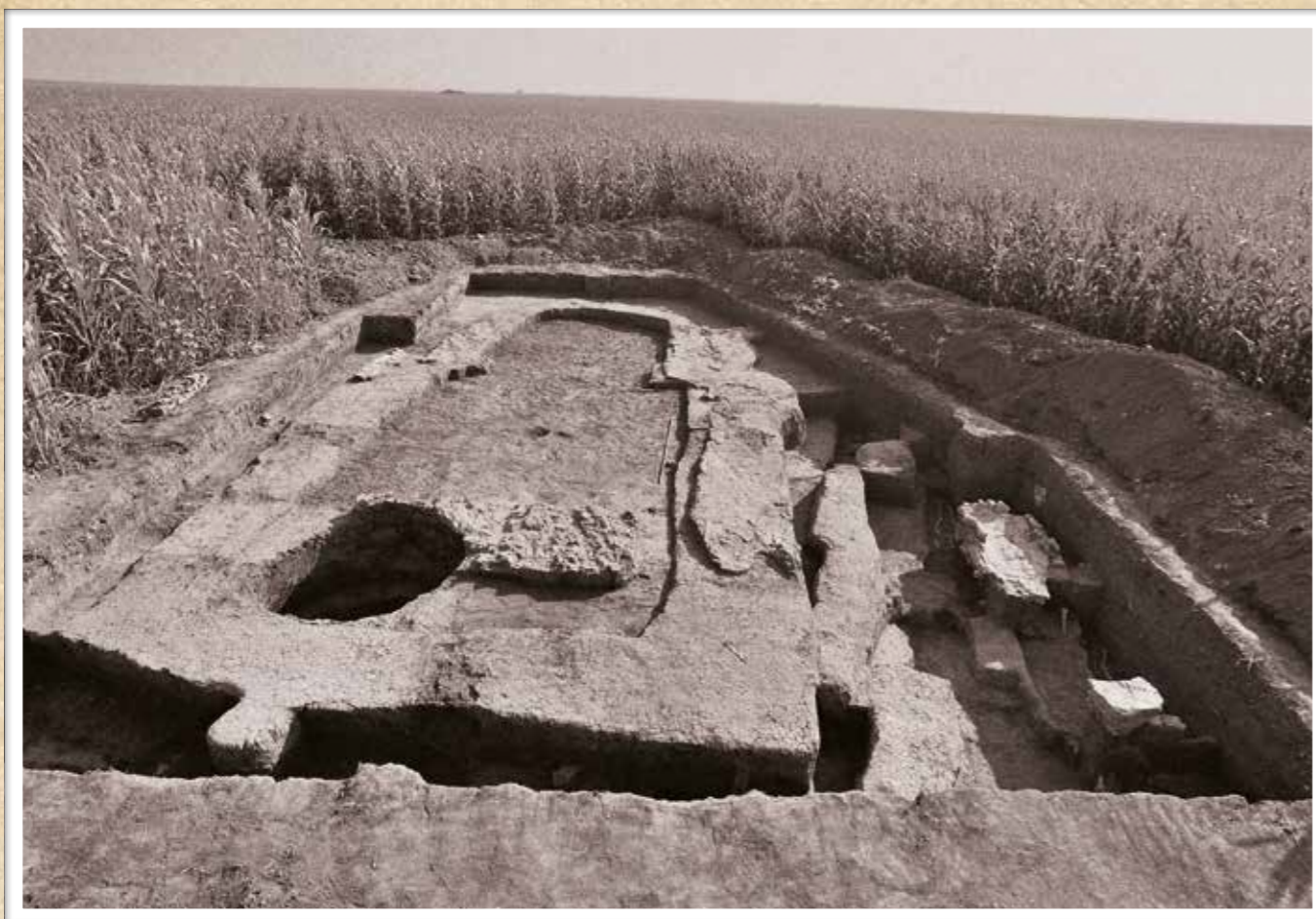
Откривени непокретни археолошки налази представљају темеље једнобродне цркве са полукружном апсидом која се може датовати, на основу налаза прилога из гробова на крај XII или почетак XIII века. Јужно од цркве

foundations of the construction of clay and mortar in the shape of a water basin, and around the church they found the existence of a necropolis and a settlement approximately 300 m long and about 100 m wide on the bank of the SLATINA river . On the whole they researched a number of 158 tombs with a large number of annexes to the tombs.

They also uncovered two silver earrings, wrought in the filigree and granulation technique, jewellery which has never been discovered on the territory of Serbia until then. It is supposed that the church was destroyed during the attack of the Mongols in 1242 and after that tragedy it has never been rebuilt.

molož și mortar în formă de bazin pentru apă, iar în jurul bisericii a fost constatată existența unei necropole și a unei așezări care are o lungime de aproximativ 300 m și o lățime de aproximativ 100 m și care se află pe malul râului SLATINA. În total au fost cercetate un număr de 158 de morminte cu un număr mare de anexe la morminte.

A fost descoperiți și doi cercei din argint, lucrați în tehnica filigranului și granulației, care nu au mai fost descoperite pe teritoriul Serbiei până acum. Se presupune că biserica a fost distrusă în urma asaltului mongolilor din anul 1242 și care după această întâmplare nu a mai fost reconstruită.

откривени су темељни остаци грађевине са конструкцијом од опеке и малтера, у облику базена за воду, а око цркве констатовани су истовремено некропола и насеље који се пружају у дужини од око 300 m и ширини око 100 m по обали Слатине. Укупно је истражено 158 гробова са великим бројем гробних прилога. Нађене су и две луксузније наушнице од сребра рађене у техници филиграна и гранулације, какве на територији Србије досад нису нађене. Претпоставља се да је црква срушена у најезди Монгола 1242. године и да након тог времена није обнављана.

THE ARCHAEOLOGICAL SITE STARCEVO „GRAD,,

The respective location lies near the northern edge or the locality STARCEVO, on the left bank of the Danube, around 8 kms from PANCEVO. The site well-known worldwide grace to its exceptional archaeological discoveries based on which the Middle Neolithic culture (the early Stone Age) on the territory of the central Balkan Peninsula at the end of the 7th and 5th millennium b.C. (6200-5200 b.C.) was assigned the name of „STARCEVACKA Culture”.

The STARCEVACKA Culture represents the oldest cultural grouping of the Neolithic on the territory of the central Balkan Peninsula. From this core, located on the territory of Vojvodina, the culture started to spread: to Montenegro (Lima Valley), Bosnia (valley of the BOSNA river), to Slavonia, SREM and BACKA, to part of Transylvania, to central Serbia and Kosovo as well as METOHIJA.

Only the settlement STARCEVO „GRAD” is located on a terrace of the river. The settlements of the culture STARCEVACKA were rather rarely found on sunny slopes, near moors or in valleys (near springs or creeks).

The dwelling objectives in most cases were under the form of oval or rectangular-base pits, with places for sacrifices and constructions which served as cooking ovens. Within the perimeter STAREVO „GRAD” only they discovered several round and ellipsoid pits, with the diagonal of 2-6 m.

Grace to the archaeological researches in the location where the STARCEVACKA culture could be found they identified the absence of the separate spaces for the burial of the deceased, and the absence of any trace of funeral rituals or preparation of the dead. The deceased were buried in squat position, in already existing and previously used pits. Some of these tombs were discovered also in the STARCEVO „GRAD” location.

In the site STARCEVO „GRAD” they discovered a large quantity of weapons and stone armament and bones, as well as large amounts of ceramic vessels painted on white, black and red, which represents a characteristic trait of this culture.

SITUL ARHEOLOGIC STARCEVO „GRAD,,

Locația respectivă se întinde lângă marginea nordică a localității STARCEVO, pe malul stâng al Dunării, la aproximativ 8 km de PANCEVO. În lume locația este cunoscută pentru descoperirile arheologice excepționale în baza cărora cultura neoliticului mijlociu (epoca de piatră timpurie) de pe teritoriul peninsulei Balcanice centrale de la sfârșitul mileniului VII și V a erei trecute (6200 – 5200 înaintea erei noastre) și a primit denumirea de ”Cultura STARCEVACKA”.

Cultura STARCEVACKA reprezintă cea mai veche grupare culturală a neoliticului pe teritoriul Peninsulei Balcanice centrale. Din acest centru, care se afla pe teritoriul Vojvodinei, cultura a început să se răspândească: În Muntenegru (valea Lima), Bosnia (valea râului BOSNA), în Slavonia, SREM și BACKA, într-o parte a Transilvaniei, în Serbia centrală și Kosovo și METOHIJA.

Numai așezarea STARCEVO „GRAD” se află pe terasa râului. Așezările culturii STARCEVACKA mai rar puteau fi găsite pe pante înșorite, pe lângă mlaștini sau văi (lângă izvoare sau pâraie).

Obiectivele pentru locuit în majoritatea cazurilor au fost sub formă de gropi ovale sau baze dreptunghiulare, cu loc pentru sacrificii și construcții care serveau ca sobe pentru gătit. Numai pe raza locației STAREVO „GRAD” au fost descoperite câteva gropi cu formă rotundă și elipsoidală, cu o diagonală de 2 – 6 m.

Prin cercetări arheologice pe raza locației unde poate fi găsită cultura STARCEVACKA a fost constatat faptul că lipseau spațiile separate pentru îngroparea morților precum și lipsa existenței oricărui ritual de înmormântare și de pregătire a morților. Persoanele decedate au fost înmormântate în poziții foarte ghemuite, în gropi deja existente și folosite. Câteva dintre aceste morminte au fost descoperite și în locația din STARCEVO „GRAD”.

În locația STARCEVO „GRAD” a fost descoperită o mare cantitate de arme și armament din piatră și oase, precum și o mare cantitate de vase din

АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ СТАРЧЕВО „ГРАД“

Локалитет се протеже западним ободом насељеног места Старчево, на левој обали Дунава, око 8 km од Панчева. У свету је познат по изузетним археолошким налазима на основу којих је култура средњег неолита (млађе камено доба) распрострањена на простору централног Балкана у периоду од VII до V миленијума старе ере (6200-5200 г.п.н.е.), добила име Старчевачка култура.

Старчевачка култура представља најстарију културну групу неолита на простору централног Балкана. Из свог центра, који се налазио на простору Војводине, култура се ширила: у Црну Гору (долином Лима), Босну (долином реке Босне), у Славонију, Срем и Бачку, на део Трансилваније, у централну Србију и Косово и Метохију.

Само насеље Старчево „Град“ налази се на речној тераси. Насеља старчевачке културе ређе су била на осунчаним падинама на рубу мочварне равнице или долине (уз потоке или изворе).

Објекти за становање најчешће су биле земунице овалне или правоугаоне основе са кољем које је сачињавало зидну конструкцију и пећима. На самом локалитету Старчево „Град“ откривено је неколико земуница кружног и елипсоидног облика, пречника 2-6 m.

Археолошким истраживањима локалитета старчевачке културе констатовано је одсуство издвојених простора за сахрањивање као и потпуно занемаривање било каквог погребног ритуала и дарова покојнику. Покојници су били сахрањивани у јако згрченом положају, у самом насељу, врло често у већ постојећим отпадним јамама. Неколико оваквих гробова откривено је и на локалитету Старчево „Град“.

На локалитету Старчево „Град“ откривена је велика количина каменог и коштаног оружја и оруђа, као и велики број керамичких посуда сликаних белом, црном и црвеном бојом, која представљају главну одлику те културе.

The first archaeological researches in this location were conducted starting with the beginning of the 20th century (1922, 1928, 1931, 1932) under the aegis of the National Museum of Belgrade, in cooperation with the Harvard University, and most of the mobile material uncovered there is currently sheltered in the Belgrade National Museum, whereas a smaller amount of the mobile objects discovered are now in display at the PANCEVO Museum. The National Museum of Belgrade conducted updating diggings in 1969/1970. The PANCEVO Institute for the Protection of Cultural Monuments performed excavations in the protected area in the years 2003, 2004, 2006.

ceramică pictată cu culoare albă, neagră și roșie care reprezintă o trăsătură principală a acestei culturi.

Primele cercetări arheologice a acestei locații au fost efectuate încă la începutul secolului XX (1922, 1928, 1931, 1932) sub conducerea Muzeului Național din Belgrad, în colaborare cu Universitatea Harvard, iar majoritatea materialului mobil descoperit se află astăzi la muzeul Național din Belgrad, iar o cantitate mult mai mică din obiecte mobile descoperite se află la Muzeul din PANCEVO. Muzeul Național din Belgrad a efectuat săpături de reactualizare în anul 1969/1970. Institutul pentru protejarea monumentelor culturale din PANCEVO a efectuat săpături în regiunea protejată în anul 2003, 2004, 2006.

Прва истраживања тог локалитета обављана су још почетком 20. века (1922, 1928, 1931, 1932. године) под руководством Народног музеја у Београду, у сарадњи са Харвардским универзитетом, стога се већина покретног материјала данас налази у београдском Народног музеју, док је много мањи део у саставу сталне поставке Народног музеја Панчево. Народни музеј у Београду вршио је ревизиона ископавања 1969-70. године. Завод за заштиту споменика културе у Панчеву вршио је ископавања заштићене околине локалитета 2003, 2004. и 2006. године.

THE ARCHAEOLOGICAL SITE „SLJUNKARA”

The archaeological site „SLJUNKARA POTES SENOPUT” is located at the northern edge of the locality BELA CRKVA. It occupies the space between the company PK BELFRUT, the cereal depot and the OKTAOIL gas station, at around 300 m north from the road KOVIN – BELA CRKVA.

On a larger surface, during several years one used to exploit gravel, and in the years 1969 and 1970 by the realisation of several works they destroyed several tombs of the Sarmatians; part of the inventory of the tombs, made of ceramic vases, glass-paste pearls, metal items and other objects are sheltered today by the BELA CRKVA Museum. At a distance of 350 m east from the devastated tombs we can see the protected site, which has the shape of an elevated body, being 3 metres higher than the surrounding terrain. It lies on the east-north direction with a 150-200 m diagonal and today it is covered by fruit trees and tillable land, on whose surface one can clearly see the prehistoric fragments of Sarmatian ceramics.

Until now, a small-scale archaeological research was conducted by the Institute for the Protection of Cultural Monuments of PANCEVO in 2003. The sampling aimed at establishing the horizontal and vertical stratigraphy of the archaeological site, as well as the chronology and cultural classification of the settlement. On this occasion, in a small number of ceramic fragments of the Sarmatians they also found ceramic materials with stylistic properties of the Bronze Age or the Early Iron Age.

SITUL ARHEOLOGIC „SLJUNKARA”

Situl arheologic „SLJUNKARA POTES SENOPUT” se află la periferia de nord vest a localității BELA CRKVA. Ocupă spațiul între firma PK BELFRUT, siloz și benzinăria OKTAOIL, la aproximativ 300 m nord de șoseaua KOVIN – BELA CRKVA.

Pe o suprafață mai mare, pe o perioadă de mai mulți ani se scotea pietrișul, iar în acest fel în anii 1969 și 1970 prin efectuarea unor lucrări au fost distruse mai multe morminte ale sarmaților; o parte din inventarul mormintelor format din vase de ceramică, perle din pastă de sticlă, obiecte metalice și altele se află astăzi în muzeul din BELA CRKVA. La o distanță de 350 m est de mormintele devastate se ridică situl protejat care are forma unui corp ridicat, fiind mai înalt cu 3 m decât terenul înconjurător. Se întinde în direcția est – nord cu o diagonală de 150 – 200 m și în ziua de astăzi este acoperit de pomi fructiferi și teren arabil, pe a căror suprafețe se văd clar fragmentele preistorice din domeniul ceramicii din perioada sarmaților.

Până acum o cercetare arheologică de mici dimensiuni a fost efectuată de Institutul pentru protejarea monumentelor culturale din PANCEVO în anul 2003. Sondarea a avut ca obiectiv stabilirea stratigrafiei orizontale și verticale a sitului arheologic, precum și cronologia și apartenența culturală a așezării. Cu aceasta ocazie, pe un mic număr de fragmente ceramice ale sarmaților a mai fost găsit material ceramic cu proprietăți stilistice din era bronzului sau era timpurie a fierului.

АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ „ШЉУНКАРА“

Археолошко налазиште „Шљункара потес Сенопут“ налази се на северо-западној периферији Беле Цркве. Заузима простор између данашње хладњаче ПК Белфрут, силоса и бензинске пумпе Октаоил, око 300 m северно од пута Ковин-Бела Црква.

На ширем простору потеса дуги низ година вадио се шљунак, па је тако приликом земљаних радова 1969. и 1970. године уништено више сарматских гробова, део гробног инвентара, који су чиниле керамичке посуде, перле од стаклене пасте, метални предмети и др. данас се налази у музеју Беле Цркве. Око 350 m источно од девастираних гробова уздиже се заштићено налазиште, које је у виду узвишеног тела, у односу на околни терен, виши за око 3 m. Протеже се у правцу исток-запад у пречнику 150–200 m и данас је прекривен воћњацима и ораницама, по чијим површинама се јасно виде фрагменти праисторијске - гвозденодопске керамике и сарматског периода.

До сада једино археолошко ископавање мањег обима обавио је Завод за заштиту споменика културе у Панчеву 2003. године. Сондирање је имало за циљ утврђивање вертикалне и хоризонталне стратиграфије налазишта, хронологију и културну припадност насељеника. Том приликом је, поред малобројних фрагмената сарматске керамике, нађен керамички материјал са крајње slabим и нетипичним стилским особинама бронзаног или раног гвозденог доба.

THE TWO CASTLES OF VELIKO SREDISTE

In the centre of the VELIKO SREDISTE village, situated 11 kms north-east from VRSAC, there are two castles surrounded by a large park with rare trees. Both castles and the aforementioned park were erected by the noblemen of the LAZAREVIC family in the 19th century. The founder of the family, called GOLUB, bought VELIKO SREDISTE in the year 1832 from the Imperial Chamber and in 1838 raised the first castle and the afferent park on this property. After that he also bought the MALO SREDISTE property in 1839, and in 1841 he was awarded the noblesse title of patron of MALO and VELIKO SREDISTE. In the second half of the 19th century, most probably in 1875, the LAZAREVIC family raised the second castle in the proximity of the older castle, which is known nowadays as „The Little Castle”. The castles were the property of the LAZAREVIC family until 1898, when they started to sell their properties. KARL HAUSER, owner of vineyards and wine cellars in VRSAC, bought part of the properties of the above family and the Little Castle in 1907, and in 1920 he started to produce there a make of champagne with the name of „CHATEAU MERCY”, production which lasted until 1944. It is supposed that this name of the champagne was chosen out of respect for the nobleman MERCY (1666 - 1743), the first Governor of Banat. Today, the older castle shelters a middle school, and the little castle is in ruins. Both castles have cellars and high ground floors. The older castle, built in classic style, has a prolonged rectangular shape, assembled in symmetric style, organised, functional and constructive. The main facade is symmetrical, with a large portico on the central side, supported on the castle columns. The lateral sides are simple, and in the central part of the facades near the portico there is also a terrace. The little castle has the shape and plan of the medieval castles, with prominent central projection and dented attic. A multitude of details grants the façade its main note conform to the Romantic style. This castle is remarkable grace to the wonderful cabinet works and details such as the railings and attics. The stylistic characteristics are applied both at the exterior and at the interior, but unfortunately the building in se is deserved and pillaged in totality.

DOUĂ CASTELE ÎN VELIKO SREDISTE

În centrul satului VELIKO SREDISTE, aflat la 11 km nord est de VRSAC, se află două castele înconjurate de un parc mare cu exemplare de pomi rari. Ambele castele și parcul menționat au fost ridicate de către nobilii din familia LAZAREVIC în secolul 19. Întemeietorul familiei, pe numele GOLUB, a cumpărat în anul 1832 VELIKO SREDISTE de la Camera Împărătească și în anul 1838 a ridicat primul castel și parcul aferent pe proprietatea proprie. După ce în anul 1839 a cumpărat și localitatea MALO SREDISTE, în anul 1841 a obținut titlul nobiliar de MALO și VELIKO SREDISTE. În a doua jumătate a secolului 19, cel mai probabil în anul 1875, familia LAZAREVIC a ridicat și cel de-al doilea castel în imediata apropiere a castelului mai vechi, care în zilele noastre este identificat ca și „Micul castel”. Castelele au fost în proprietatea familiei LAZAREVIC până în anul 1898, când au început să-și vândă proprietățile. KARL HAUSER, proprietar de vii și crame de vin din VRSAC, a cumpărat o parte din proprietățile familiei menționate și micul castel în anul 1907, iar în anul 1920 în acesta a început să producă o marcă de șampanie cu denumirea de „CHATEAU MERCY”, producție care a durat până în anul 1944. Se presupune că această denumire a șampaniei a fost aleasă din respect pentru groful MERCY (1666 - 1743), primul guvernator al Banatului. Astăzi în castelul mai vechi se află o școală generală, iar castelul mic se află în ruine. Ambele castele au pivniță și un parter înalt. Castelul mai vechi construit în stil clasicist are la bază o formă alungită, dreptunghiulară, asamblat în stil simetric, organizat, funcțional și constructiv. Fațada principală este construită simetric cu portic mare pe partea centrală susținut de coloanele castelului. Fațadele laterale sunt construite simplu, iar în partea centrală a fațadei spre parc există și terasă. Micul castel are forma și planul castelelor medievale, cu proiecție centrală proeminentă și cu mansardă dantelată. O multitudine de detalii acordă fațadei nota principală conformă stilului romantic. Acest castel se evidențiază prin tâmplăria foarte frumoasă și detalii precum balustradele și mansardele. Caracteristicile stilistice sunt aplicate atât la exterior cât și la interior, dar din păcate clădirea în sine este părăsită și devastată în totalitate.

ДВА ДВОРЦА У ВЕЛИКОМ СРЕДИШТУ

У центру села Велико Средиште, 11 km североисточно од Вршца, налазе се два дворца окружена великим парком са примерцима ретког дрвећа. Оба дворца и парк је подигла племићка породица Лазаревић у XIX веку. Родоначелник породице Голуб откупио је 1832. године од Царске коморе Велико Средиште и 1838. подигао први дворец и парк на свом имању. Након што је 1839. откупио и Мало Средиште, године 1841. добио је племство са титулом од Малог и Великог Средишта. У другој половини XIX века, највероватније 1875. године, Лазаревићи су подигли и други дворец у непосредној близини старијег, који се данас идентификује као „Мали дворец”. Дворци су били у поседу породице Лазаревић до 1898. године, када су почели да распродају имање. Карл Хаузер, вршачки виноградар и винар, купио је део поседа и Мали дворец 1907. године, а 1920. је у њему покренуо производњу шампањца под називом „Château Mercy”, која је трајала све до 1944. године. Претпоставља се да је овај назив дат из поштовања према грофу Мерсију (1666-1743.), првом гувернеру Баната. Данас се у старијем дворцу налази основна школа, док је мали дворец руиниран. Оба дворца имају подрум и високо приземље. Старији, класицистички компонован дворец, има основу облика издуженог правоугаоника са симетрично организованим функционалним и конструктивним склопом. Главна фасада је симетрично решена са великим портиком у централном делу, кога носе дорски стубови. Бочна фасада је једноставнијег решења, а у централном делу фасаде према парку постоји тераса. Мали дворец по облику наликује на средњовековне замкове, са истакнутим централним ризалитом који има озупчену атику. Мноштво детаља у виду малих кула дају главни печат фасади која је компонована у духу романтичарских схватања. Овај дворец одликују изузетно лепа столарија и детаљи као што су ограде и атике. Стилске карактеристике су доследно спроведене како у екстеријеру, тако и у ентеријеру, али, нажалост, зграда је напуштена и потпуно девастирана.

THE VLAJKOVAC CASTLE

The castle of the BISSINGEN-NIPPENBURG-family is located in the centre of the VLAJKOVAC village, on the main road BELGRAD VRSAC. The castle was built in the year 1859 by Count Mocsonyi György, but it rapidly entered the property of Countess BISSINGEN-NIPPENBURG. The BISSINGEN family took over the built castle and kept it in their possession until the Second World War. During the war, the castle was the shelter of the German army headquarters, and after the war the castle was used as home for the war orphans. Later on it was divided into apartments and because of the tenants' carelessness it ended up in a very bad shape. According to the data presented at the beginning of the 20th century by S. BOROVSZKY, the proprietress of the castle had a rich library with several thousands books, very valuable furniture and art objects. As regards the brilliance and richness of the castle interior, the testimonies which survived until today are two stone ovens and the stairs ornamental railing. The castle is situated in the large park with species of rare and exotic plants, whose beauty is increased also by the water surfaces – the pond with foot bridges and the artificial lake. The building of the castle is erected in classicist style, with stylistic properties highlighting eclecticism. It is a one-floor objective, with long base and symmetrical division of the chambers. The monumental facade with rich decorations of wrought and cast iron looks toward the park. This facade is dominated by the entry veranda ending over the floor side by a floor with attic with balustrade and a vaulted niche where the coat of arms of the BISSINGEN-NIPPENBURG could be admired. The veranda above the attic has a pyramidal tower with an end bulb and a stylised lighting rod. The main facade is simpler, being dominated by a superficial portico with four columns, over which we see the terrace with railing. In the niches finalised symmetrically in shell shapes, sculptures used to stand. The balanced proportions, the symmetry, the clear concept, the works of high artistic and craftsmanship quality make this castle one of the most beautiful of Vojvodina.

Unfortunately, today this castle is in ruins and it is not used by anyone.

CASTELUL DIN VLAJKOVAC

Castelul familiei BISSINGEN-NIPPENBURG se află în centrul satului VLAJKOVAC, pe drumul principal BELGRAD VRSAC. Castelul a fost construit în anul 1859 de către groful Mocsonyi György, dar a ajuns foarte repede în proprietatea grofitei BISSINGEN-NIPPENBURG. Familia BISSINGEN a preluat castelul construit și l-a păstrat în posesia ei până la cel de-al Doilea Război Mondial. În timpul războiului, în castel a fost încartiruit comandamentul armatei germane, iar după terminarea războiului castelul a fost utilizat ca și cămin pentru orfanii de război. Mai târziu a fost împărțit în apartamente și prin nepăsarea locatarilor a ajuns într-o stare foarte proastă. Conform cu datele prezentate la începutul secolului 20 de către S. BOROVSZKY, proprietara castelului a avut o bibliotecă bogată cu câteva mii de volume de cărți, mobilier foarte valoros și obiecte de artă. În ceea ce privește strălucirea și bogăția interiorului castelului, astăzi stau ca martori două sobe din piatră și balustrada ornamentată a scârilor. Castelul se află în parcul mare cu specii de plante rare și exotice, a căror frumusețe este sporită și de suprafețele de apă – balta cu podețe și de un lac artificial. Clădirea castelului este realizată în stil clasicist cu proprietăți stilistice care subliniază eclecticismul. Este vorba despre un obiectiv cu etaj, cu baza alungită și împărțire simetrică a încăperilor. Fațada monumentală cu decorații bogate din fier forjat și turnat este orientată spre parc. Această fațadă este dominată de pridvorul de intrare care se termină peste partea cu etaj cu o mansardă cu balustradă și nișă boltită în care se afla stema familiei BISSINGEN-NIPPENBURG. Pridvorul de deasupra mansardei are un turn piramidal cu bulb terminal și cu un paratrăsnet stilizat. Fațada principală este mai simplă, fiind dominată de un portic superficial cu patru coloane peste care se află terasa cu balustradă. În nișele finalizate simetric cu formă de scoică au fost așezate cândva sculpturile. Proporțiile echilibrate, simetria, conceptul clar, lucrări de calitate artistică – meșteșugărească, fac din acest castel unul dintre cele mai frumoase din Vojvodina.

Astăzi, din păcate, acest castel se află în ruină și nu este utilizat de nimeni.

ДВОРАЦ У ВЛАЈКОВЦУ

Дворац породице Бисинген-Нипенбург налази се у центру села Влајковац, на главном путу Београд-Вршац. Дворац је 1859. године изградио гроф Мочоњи Ђерђ, али је убрзо припао грофици Бисинген-Нипенбург. Породица Бисинген је преузела изграђен дворац и држала га је у поседу све до Другог светског рата. За време рата је у згради дворца била смештена немачка војна команда, а после рата се користио као дом за ратну сирочад. Касније је издељен на станове и небригом корисника доведен у веома лоше стање. Према подацима које је почетком XX века изнео С. Боровски, власница дворца је имала богату библиотеку од неколико хиљада томова књига, вредан намештај и предмете примењене уметности. О некадашњем сјају и богатству ентеријера данас сведоче једино две очуване каџеве пећи и декоративна ограда степеништа. Дворац се налази у великом парку са ретким и екзотичним биљним врстама, чијој лепоти доприносе и водене површине – поток са мостићима и вештачко језерце. Зграда дворца је класицистички компонована са извесним својствима која јој дају обележје еклектицизма. То је спратни објекат, издужене основе и симетричног распореда просторија. Монументалнија фасада са богатом декорацијом од кованог и ливеног гвожђа је окренута према парку. Овом фасадом доминира истурен улазни трем, који се изнад спратног дела завршава атиком са балустрадом и засведеном нишом, у којој је био грб породице Бисинген-Нипенбург. Трем изнад атике има пирамидални торањ са луковичастим завршетком и стилизованим громобраном. Главна фасада је једноставнија, а њоме доминира плитак портик са четири дорска стуба над којима је terasa са балустрадом. У симетричним шкољкасто завршеним нишама су некад стајале скулптуре. Складне пропорције, симетрија, јасна концепција, квалитетни уметничко-занатски радови чине овај дворац једним од најлепших у Војводини. Данас је, нажалост, руиниран и ван употребе.

THE KAPETANOVO CASTLE OF STARI LEC

The castle KAPETANOVO lies within the limits of the locality STARI LEC, near the road ZRENJANIN-VRSAC. It was built by the patron BOTKA BELA in 1904, and it received its name from MILAN KAPETANOV, the last Spahiu (Turkish warrior). It was built in the spirit of Romantic historicism, resembling a medieval castle. In this case, we speak about a one-floor building, with asymmetric masses, with a multitude of gothic elements such as arched windows on the first floor, step-shape frontons, dented tower, elements of decor etc. On the eastern fronton there is the coat of arms of the BOTKA family, made of thin mortar. The facade of the ground floor is realised by imitating large stone blocks, and the windows are slightly arched. The interior of the castle is organised around the central hall with gallery stairs. Conservation works were partially executed in the years 1987 – 1988, but then, for a long period of time, the castle was deserted. At present the castle is in private property and was adapted to be inhabited and its facades were restored according to the past aspect. The park around the castle was modest, arranged by landscapers, but long ago deteriorated. The KAPETANOVO castle is surrounded by vast areas of the Banat Plain, gaining a marked and almost unreal effect in relation to its location. The legend of the castle says that in August 1938 one could see each night the stars falling from the sky reminding of the tragic event that took place in the castle – the wife of the last Spahiu, in August of that year, set herself on fire after having fallen in depression because she had lost the castle after her husband's bankruptcy.

CASTELUL KAPETANOVO DIN STARI LEC

Castelul KAPETANOVO se află pe raza localității STARI LEC, în apropierea drumului ZRENJANIN-VRSAC. A fost construit de către jupânul BOTKA BELA în anul 1904, iar numele l-a primit de la MILAN KAPETANOV, ultimul spahiu. A fost construit în spiritul istorismului romantic, asemănându-se cu castelele medievale. În cazul de față este vorba despre o construcție cu etaj, cu mase împărțite asimetrice, cu o multitudine de elemente gotice cum ar fi elementele arcuite ale ferestrelor de la etaj, frontoane în formă de trepte, turn cu terminații dințate, elemente de decor etc. Pe frontonul estic se află stema familiei BOTKA realizat în mortar subțire. Fațada parterului este realizată imitând blocuri mari din piatră, iar ferestrele sunt ușor arcuite. Interiorul castelului este organizat în jurul holului central cu scara în galerie. Lucrările de conservare au fost executate parțial în anii 1987 – 1988, dar mai târziu, pentru o perioadă îndelungată castelul a fost părăsit. În prezent castelul se află în proprietate privată și a fost adaptat pentru a fi locuibil, iar fațadele acestuia au fost renovate conform aspectului acestora din trecut. Parcul din jurul castelului a fost unul realizat modest, aranjat peisagistic, dar deteriorat de multă vreme. Castelul KAPETANOVO este înconjurat de zone vaste ale Câmpiei Bănățene, având un efect marcant și aproape ireal raportat la locul unde se află. Legenda castelului spune că în luna august a anului 1938 în fiecare noapte se puteau vedea pe cer stele căzătoare care aminteau de evenimentul nefericit care a avut loc în castel – și anume, soția ultimului spahiu în luna august a aceluși an și-a dat foc după ce a căzut în depresie din cauza faptului că a pierdut castelul după ce soțul ei a dat faliment.

ДВОРАЦ КАПЕТАНОВО У СТАРОМ ЛЕЦУ

Дворац Капетаново се налази у атару села Стари Лец, у близини пута Зрењанин-Вршац. Саградио га је жупан Ботка Бела 1904. године, а име је добио по Милану Капетанову, последњем спахији. Изграђен је у духу романтичарског историцизма, налик на средњовековни замак. То је спратна грађевина, асиметрично распоређених маса, са мноштвом елемената готике као што су преломљени лукови прозора на спрату, степенести забати, кула назубљеног завршетка, украсне кулице и сл. На источном забату је грб породице Ботка изведен у плиткој пластици. Фасада приземља је изведена у имитацији крупних камених квадра, а прозори су благо залучени. Унутрашњост дворца је организована око централног хола са ступеништем и галеријом. Конзерваторски радови су били делимично изведени 1987-88. године, али је дуго после тога дворац био напуштен и пропадао је. Сада је у приватном власништву и адаптиран је за становање, а његова фасада је обновљена према некадашњем изгледу. Парк око дворца био је скромног решења, пејзажно уређен, али је одавно раскрчен. Дворац Капетаново, окружен бескрајним пољима банатске равнице, делује у простору врло упечатљиво и готово нестварно. Легенда о дворцу каже да се у августу 1938. године, сваке ноћи на небу могао видети ватромет од звезда репатица које су подсећале на то да се ту одиграо тужан догађај – наводно, жена последњег спахије се тог августа спалила од туге зато што је, због банкрота њеног мужа, изгубила дворац.

THE CASTLE OF SOCICA

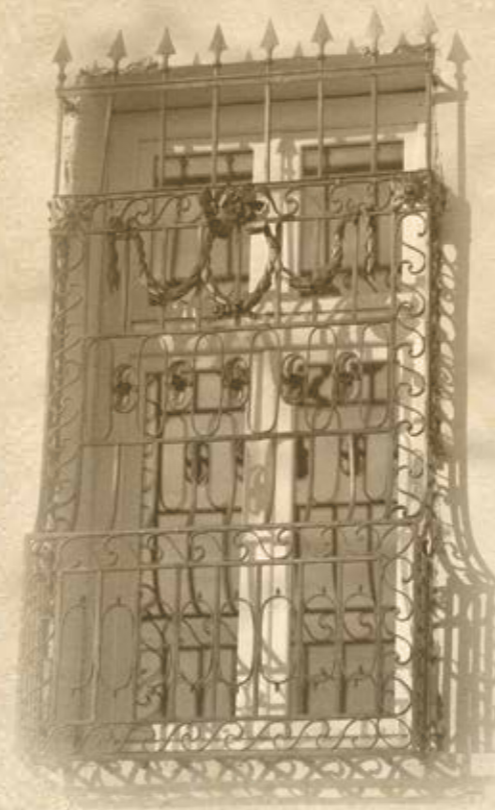
The castle of Baron JOVANOVIĆ of SOCICA is built in simple style, being erected in the first decades of the 19th century. The property of SOCICA was bought by CSIKŌ SZELES in 1832, and starting with the year 1857 the property belonged to Doctor NESTOR MESAROVIC and his children and then, by inheritance, it became the property of MAJTĚNYI BĚLA. The castle has a rectangular base, cellar and high ground floor. Part of the cellar chamber has round vaults. This objective does not belong to any representative form of profane architecture, but represents valuable material document offering data about the capacities of the builder and the lifestyle in the first half of the 19th century. The main facade is built symmetrically compared to the central projection highlighted. The courtyard facade is more modest, with a portico that most probably was built later. The ornamental projection cast grids at the windows represent an ornament characteristic for these type of buildings, with stylistic characteristic belonging to the pure classicism of mid 19th century. Today this castle is used as school and local chancellery.

CASTELUL DIN SOCICA

Castelul baronului JOVANOVIĆ din SOCICA este unul construit simplu, fiind ridicat în primele decenii a secolului 19. Proprietatea din SOCICA a fost cumpărată de CSIKŌ SZELES în anul 1832, din anul 1857 proprietatea i-a aparținut doctorului NESTOR MESAROVIC și copiilor săi, iar mai târziu prin moștenire i-a revenit lui MAJTĚNYI BĚLA. Castelul are bază dreptunghiulară, pivniță și parter înalt. O parte din încăperile pivniței au bolți sferice. Acest obiectiv nu aparține unei forme reprezentative a arhitecturii profane, dar reprezintă un document material valoros care oferă date despre capacitățile constructorilor și stilul de viață din prima jumătate a secolului XIX. Fațada principală este construită simetric cu proiecția centrală evidențiată. Fațada curții este mai modestă, cu portic care a fost cel mai probabil construit mai târziu. Grilele ornamentale de protecție din fier turnat de la geamurile reprezintă un ornament caracteristic pentru aceste tipuri de construcții a căror caracteristicile stilistice aparțin clasicismului curat a mijlocului secolului XIX. Astăzi acest castel este folosit ca școală și cancelarie locală.

ДВОРАЦ У СОЧИЦИ

Дворац барона Јовановића у Сочици је једноставног решења, а потиче из првих деценија XIX века. Имање у Сочици је купио Чико Силаш 1832. године. Од 1857. године припадало је др Нестору Месаровићу и његовој деци, а касније је наслеђем дошло у посед Беле Мајтењија. Дворац је правоугаоне основе, има подрум и високо приземље. Део подрумских просторија је под сферним сводом. Овај објекат не припада репрезентативном облику профане архитектуре, али представља вредан материјални документ који пружа податке о градитељским вештинама и начину живота у првој половини XIX века. Главна фасада је решена симетрично са истакнутим централним ризалитом. Дворишна фасада је скромнија, са портик-тремом који је вероватно дограђен касније. Украсне заштитне решетке од кованог гвожђа на прозорима представљају карактеристичан украс ове грађевине, чије стилске карактеристике претходе чистом класицизму средине XIX века. Данас се овај дворац користи као школа и месна канцеларија.

THE CASTLE OF HAJDUCICA

The HAJDUCICA castle lies in the large park of the northern east edge of the village. The castle was erected by LAZAR DUNDJERSKI in 1901 inspired by his castle of CELAREVO. The property of HAJDUCICA was brought as dowry by the daughter of LAZAR DUNDJERSKI, Olga, to the marriage with STEVAN JOVANOVIĆ. After the latter's death, and after the crisis of HAJDUCICA in the year 1921, 70 families of volunteers from the Thessaloniki front moved into the castle. Before the beginning of the Second World War, the property was inherited by the daughter of Olga and STEVAN JOVANOVIĆ who brought it as dowry when she got married to the industrialist VLADA ILIĆ of Belgrade. After the Second World War, the property was seized and a farm unit was established there, still in operation nowadays. The castle is built in classic style, with a rectangular base. It has ground floor and a vaulted cellar. The main facades have two prominent verandas – porticos. On the front facade we see a small classic portico marked with four columns supporting a simple tympanum with spherical ventilation opening. The access to the veranda is made by stairs and lateral ramps. The inner shape is organised symmetrically around the central hall and the ceremony hall. The facade facing the park has a six-column portico and prominent projections, found also in the roofing construction. The construction of the building meant also the arrangement of a beautiful and luxurious park. Part of the park around the castle was arranged in classicist style, with rich floral ground floors and boxwood curbs, cut on the lower level. By the projection of the lower ground floor surfaces around the building it was possible to admire the luxury architecture of the castle from all directions and from all access ways. The direction of the main ways are marked with especially cut boxwood which represents the passage from the ground floor arrangements to the landscape-type arranged section. In the respective park there was some time ago a beautiful pond and a flower greenhouse. The access ways to the castle and park were also arranged with tree ranges placed along the roads connecting the castle to the exploitation parts of the property, with the horse troop and the railroad.

CASTELUL DIN HAJDUCICA

Castelul din HAJDUCICA se află în marele parc din partea de nord est a satului. Castelul a fost ridicat de către LAZAR DUNDJERSKI în anul 1901 inspirat de castelul acestuia din CELAREVO. Proprietatea din HAJDUCICA a fost adusă de fiica lui LAZAR DUNDJERSKI, pe numele Olga, ca doti în urma căsătoriei cu STEVAN JOVANOVIĆ. După decesul acestuia, în urma crizei din HAJDUCICA din anul 1921, în castel s-au mutat 70 de familii de voluntari de pe frontul din Salonic. Înainte de începutul celui de-al Doilea Război Mondial proprietatea a fost moștenită de fiica lui Olga și STEVAN JOVANOVIĆ și care l-a adus ca miraz după căsătoria cu industriașul VLADA ILIĆ din Belgrad. După cel de-al Doilea Război Mondial, proprietatea a fost confiscată și pe această a fost înființată o unitate agricolă care funcționează și astăzi. Castelul este construit în stil clasic cu baza în formă de dreptunghi alungit. Are parter și un subsol boltit. Pe fațadele principale se evidențiază două pridvoare proeminente – porticuri. Pe fața din față se află un portic clasicist marcant cu patru coloane care susțin un timpanon simplu cu deschidere sferică cu ventilație. Accesul la pridvor se face pe scări și rampe laterale. Spațiul interior este organizat simetric în jurul holului central și sala de ceremonie. Fațada spre parc are un portic cu șase coloane și proiecții proeminente, regăsite și în construcția de pe acoperiș. Construcția castelului a însemnat și ridicarea unui parc frumos și luxos. O parte din parcul din jurul clădirii castelului a fost amenajată în stil clasicist cu partere florale bogate și borduri din cimișir tăiat la nivel jos. Prin proiectarea suprafețelor joase de parter în jurul clădirii a fost posibilă admirarea arhitecturii luxoase a castelului din toate direcțiile și de pe toate căile de acces. Direcțiile căilor principale sunt marcate cu cimișir tăiat sferic care reprezintă trecerea de la partea amenajată în stil parter și partea amenajată în stil peisagistic. În parcul respectiv cândva exista un iaz frumos și o seră pentru flori. Căile de acces către castel și parc erau de asemenea amenajate cu șiruri de copaci așezați de-a lungul drumurilor care legau castelul de părțile de exploatare ale proprietății, cu herghelia de cai și calea ferată.

ДВОРАЦ У ХАЈДУЧИЦИ

Дворац у Хајдучици се налази у великом парку на југоисточном ободу села. Подигао га је Лазар Дунђерски 1901. године по угледу на свој дворац у Челареву. Имање у Хајдучици је ћерка Лазара Дунђерског Олга донела у мираз удајом за Стевана Јовановића. Након његове смрти, на посед у Хајдучици се 1921. године населило 70 породица добровољаца са Солунског фронта. Пред Други светски рат имање је наследила ћерка Олге и Стевана Јовановића, која га је донела у мираз удајом за индустријалца из Београда Владу Илића. После Другог светског рата имање је конфисковано и на њему је основано пољопривредно добро, које и данас ради. Дворац је класицистички компонован са основом у облику издуженог правоугаоника. Има приземље и засведен подрум. На главним фасадама се истичу два истурена трема – портика. На предњој фацади је маркантан класицистички портик са четири дорска ступца који носе једноставан тимпанон са кружним отвором за вентилацију. Трему се може прићи степеништем и колским рампама са стране. Унутрашњи простор је организован симетрично око централног хола и свечане дворане. Фасада према парку има портик са шест дорских стубаца и бочне наглашене ризалите у кровној конструкцији. Изградњу дворца је пратило и подизање лепог и раскошног парка. Део парка око зграде дворца је био уређен у класичном стилу, са богатим цветним партерима и бордурама од ниско резаног шимшира. Пројектовањем ниских партерних површина око зграде омогућено је сагледавање раскошне архитектуре дворца из свих праваца и са свих прилазних стаза. Правци главних стаза су наглашени кугласто-резаним шимширима, који уједно чине прелаз између партерно и пејзажно уређеног дела парка. У саставу парка су се некад налазили рибњак и стаклена башта. Сам прилаз дворцу и парку је такође био уређен дрворедима уз путеве који су повезивали дворац са економским деловима имања, ергелом коња и железничком станицом.

THE MEMORIAL COMPOUND MIHAJLO PUPIN

The Memorial Compound of IDVOR is made of the house where MIHAJLO PUPIN was born, the Old School where he studied and the National Home of the MIHAJLO PUPIN foundation. The Compound was declared cultural monument and memorable place in 1957 and site of exceptional value in 1990.

The house where he was born

The house where one of the most successful scientists in the field of Physics was born is today almost a pilgrimage site. The house is built as a more developed type of Pannonian house, more precisely of the „clod house” type. It has a rectangular base. On the side facing the street, the house has a larger room with two windows and a smaller room with one window. From the larger room one passes to the kitchen, which is the core room of the house, behind which there is another room with access to the yard. In both larger rooms there are built-in ovens where the fire was made from the kitchen, and in the kitchen there was an open chimney. Behind the small room, to the street, there was an entry veranda with brick pillars. The house is made of bricks, plastered and painted. The house is covered by a two-water roof, with simple tiles, having a fronton to the street with a shape specific to the houses in the Vojvodina area.

The house was rebuilt for the first time in 1979, and today's aspect was reached after the reconstruction which took place in 2004. Today the house has the status of museum, more precisely ethnographic house. The furniture did not belong to PUPIN's parents, but it is authentic furniture, coming from the period when the scientist used to live in this house. The small room facing the street is displayed as a work room, exhibiting several photographs from the life of MIHAJLO PUPIN.

COMPLEXUL MEMORIAL MIHAJLO PUPIN

Complexul memorial din IDVOR este format din casa unde s-a născut MIHAJLO PUPIN, vechea școală unde a învățat acesta și căminul național al fundației MIHAJLO PUPIN. Complexul a fost declarat monument cultural în anul 1957 și produs cultural cu valoare excepțională în anul 1990.

Casa unde s-a născut

Casa unde s-a născut unul dintre cei mai de succes oameni de știință din domeniul fizicii este astăzi un loc de pelerinaj. Aceasta casă în stil arhaic este considerată casă de brazdă. Are o bază dreptunghiulară. Pe partea spre stradă, casa are o cameră mai mare cu două ferestre și o cameră mai mică cu o fereastră. Din încăperea mai mare se trece în bucătăria care reprezintă partea centrală a casei, în spatele căreia se află încă o cameră care dă spre curte. În camerele mai mari se află sobe zidite, în care se făcea focul din bucătărie, iar în bucătărie se afla un cămin deschis. În spatele camerei mici, spre stradă, se află pridvorul de intrare cu stâlpi construiți din cărămidă. Casa este zidită din cărămidă, tencuită și zugrăvită. Acoperișul casei este în două ape, cu țiglă simplă, având un perete de fronton spre stradă cu o formă specifică pentru casele din zona Vojvodinei.

Casa a fost reconstruită pentru prima dată în anul 1979, iar înfățișarea de astăzi a primit-o după reconstrucția care a avut loc în anul 2004. Astăzi casa este muzeu etnografic. Mobilierul nu a aparținut părinților lui PUPIN, el provenind din perioada când omul de știință trăia încă în această casă. În camera micușă mai găsesc încă fotografii din viața lui MIHAJLO PUPIN.

МЕМОРИЈАЛНИ КОМПЛЕКС МИХАЈЛО ПУПИН

Меморијални комплекс у Идвору чине родна кућа Михајла Пупина, Стара школа - основна школа коју је похађао и Народни дом - задужбина Михајла Пупина. Утврђен је за непокретно културно добро - знаменито место 1957. године, а од изузетног значаја 1990. године.

Родна кућа

Родна кућа једног од најуспешнијих научника из области физике данас је место својерсног ходочашћа. Кућа је грађена као развијенији тип панонске куће, познате као „куће на бразду“. Правоугаоне је основе, саграђена на регулационој линији улице и постављена ужом страном ка улици. Са уличне стране кућа има једну већу собу са два прозора и једну мању са једним прозором. На већу просторију надовезује се кухиња која је централна просторија куће, иза које је, ка дворишту, још једна соба. У обе веће собе налазе се зидане пећи које су се ложиле из кухиње, а у кухињи је било отворено огњиште. Иза мале собе са улице налази се улазни трем са стубовима од опеке. Кућа је такође зидана од опеке, омалтерисана и обојена. Покривена је двоводним кровом, са бибер црепом и има забатни зид ка улици, обликован карактеристично за војвођанске куће.

Кућа је први пут реконструисана 1979. године, а данашњи изглед је добила након нове реконструкције 2004. године. Данас је уређена као музејска поставка етно-кућа. Намештај не припада Пупиновим родитељима, али је аутентичан за време које је научник провео у родној кући. Мала соба са улице намештена је као радна соба и ту је изложено неколико фотографија из живота Михајла Пупина.

The old school

The building of the old school was completed in 1843. This was the school attended by MIHAJLO PUPIN. This institution functioned until 1978 when the locality IDVOR a new and modern school building was opened. The school is located in the perimeter of the village park in the close proximity of the National Home. The building has a rectangular shape on the longer side, where the entry was, facing the park, and the shorter side was facing the IVE LOLE RIBARA street.

It is a building with ground floor only made of brick, with wooden roof and covered with simple tiles. The building is symmetrical with central hall, two classrooms, annex rooms and two verandas on the side of the school where the yard is closed. In the classroom functioning as museum there is a built-in oven. All the rooms have wooden floors, and the entry hall has a floor of six-angle bricks.

The facade is simple. According to the styles specific to the Austrian-style provinces in that period, the building bears the signs of pure neoclassicism – plane elements of the windows with imitations of the vault stones, simple crown and parapet plates. On the front facade (northern side) one can see a less protuberant ensemble and two lateral assemblies. The facade is divided by the pillars between the windows, and in the present case the pillars in the middle side of the facade are additionally decorated with rustic style surfaces. The two-side door of the main entry is decorated with geometric elements. The rear facade is simple in totality, without decorations, with entry positioned centrally and two elevated verandas.

In 1979 in the classroom to the right side of the entry, the Museum of Vojvodina of Novi Sad realised a presentation dedicated to the personality and life activity of MIHAJLO PUPIN, which survived until today. The display is relatively modest, but rather informative for all those who desire to find information about the life and work of MIHAJLO PUPIN. This arrangement illustrates the life of the great scientist, starting with the first lesson acquired in his parents' house until the recognition of the merits for his scientific work, in the United States and in the country. In the other classroom in 2012, the teacher of the locality, together with the local Cultural Home, showed a display of the old objects used in education in the past. The remaining rooms of the building are not used.

Vechea școală

Clădirea vechii școli a fost construită în anul 1843. În această clădire a învățat MIHAJLO PUPIN. Această școală a funcționat până în anul 1978 când în localitatea IDVOR s-a dat în folosință o nouă și modernă clădire a școlii. Școala se găsește pe perimetrul parcului sătesc în imediată apropiere a Căminului național. Clădirea are formă dreptunghiulară pe partea mai lungă, pe care se află intrarea, îndreptată spre parc, iar partea mai scurtă pe partea cu strada IVE LOLE RIBARA.

Partea de jos a construcției este din cărămidă, iar acoperișul este din lemn placat cu țiglă simplă. Clădirea este simetrică cu hol central, două clase, încăperi anexe și cu două pridvoare pe partea școlii unde se află curtea. În încăperea care este destinată muzeului se află o sobă zidită. Toate încăperile au podea din lemn iar holul de la intrare are o podea din cărămidă în șase unghiuri.

Fațada este simplă. Conform stilurilor specifice provinciilor în stil austriac din acea perioadă, clădirea poartă semnele unui neoclasicism simplu – elemente plane ale geamurilor cu imitații ale pietrelor de boltă, coroană simplă și plăci de parapet. Pe fațada frontală (nordică) se pot regăsi două ansambluri laterale și unul mai puțin evidențiat. Fațada este împărțită de pilaștri între ferestre, iar în cazul de față pilaștrii din partea de mijloc a fațadei sunt decorați suplimentar cu plăci de suprafață în stil rustic. Ușa cu două foi a intrării principale este decorată cu elemente geometrice. Fațada din spate este simplă în totalitate, fără decorațiuni, cu intrare poziționată central și două verande ridicate.

În anul 1979 în camera de pe partea dreaptă a intrării, Muzeul Vojvodinei din Novi Sad a realizat o prezentare dedicată persoanei și muncii de o viață a lui MIHAJLO PUPIN, care există și în ziua de astăzi. Prezentarea este una relativ modestă, dar destul de reprezentativă pentru toți cei care doresc să afle informații despre viața și munca lui MIHAJLO PUPIN. Această prezentare ilustrează drumul vieții marelui om de știință, începând cu primele învățături deprinse în casa părintească și până la recunoașterea meritelor sale pentru lucrările științifice, atât în Statele Unite cât și în țară. În cealaltă cameră, în anul 2012, învățătorul din localitate împreună cu Căminul cultural local a realizat o prezentare a vechilor obiecte folosite înainte în învățământ. Restul încăperilor din clădire nu sunt folosite.

Стара школа

Зграда Старе школе је саграђена 1843. године. У њој се школовао Михајло Пупин. Настава се у овој згради изводила све до 1978. године, када је Идвор добио нову, модерну зграду школе. Она се налази на ободу сеоског парка, у непосредној близини Народног дома. Зграда је правоугаоног облика, и то дужом страном, на којој је улаз, окренута ка парку, а крајом страном ка Улици Иве Лоле Рибара.

То је приземна грађевина зидана од опеке са дрвеном међуспратном и кровном конструкцијом, покривена бибер црепом. У основи је симетрична са централним ходником, две учионице, помоћним просторијама и два трема на дворишној страни. У учионици у којој је музејска поставка налази се зидана пећ. Све просторије имају дрвени под, док је у улазном ходнику под од шестоугаоне опеке.

Фасада је једноставна, у складу са водећим укусом у аустријској провинцији тог времена, носи назнаке упрошћеног неокласицизма - равни натпрозорници с имитацијом сводних каменова, једноставни венац и парпетне плоче. На предњој (северној) фасади се разликују централна, мало избачена и две бочне целине. Фасада је издељена лезенама између прозора, при чему су лезене средишњег дела фасаде додатно декорисане плочама у плиткој рустници. Двокрилна врата главног улаза украшена су геометријским елементима. Задња фасада је сасвим једноставна, без декорације, са централно постављеним улазом и два трема надвишена са по три сегментна лука.

Године 1979. у учионици десно од улаза, Музеј Војводине из Новог Сада је урадио поставку посвећену лику и делу Михајла Пупина, која овде стоји до данас. Поставка је релативно скромна, али довољно информативна за све оне који желе нешто да сазнају о Пупину и његовом раду. Она приказује животни пут великог научника, од првих сазнања о свету у родитељском дому до признања и славе за научна достигнућа, како у Америци тако и у отаџбини. У другој учионици 2012. године сеоски учитељ је, у сарадњи са локалним Домом културе, урадио етно-поставку, изложбу старих предмета који су се некада користили у селу. Остали делови објекта се не користе.

The National Home The MIHAJLO PUPIN Foundation

In the journal „PRIVREDNIK”, the issue dedicated to the months of November - December 1933, in the article „Gardening Business”, MIHAJLO PUPIN presented for the first time his intention to build, in his native village and on his own expense, a National Home which, according to his plans, was intended not as a mere lecture hall, „but as a school where the youth and the older citizens of IDVOR could be trained about the growing of fruit and vegetables, and other farming activities”. In other words, this educational institution was intended to become a university. The location „at the bosom of the church and school” seemed „like predestined” for the National Home, so he concluded an agreement with the church administration for taking over a section of the church yard to build the education unit. Under the patronage of the „PRIVREDNIK” institution of Belgrade he succeeded to establish the MIHAJLO PUPIN Fund for the development of agricultural sciences, which functioned also grace to his funds put at the project disposal, money deposited in the Serbian-American Bank. When the building of the objective started, PUPIN took care of all the technical, financial and building details, but his death prevented him from finalising his project. The National Home was inaugurated in the year 1936, less than a year after his death and in that period it was the most beautiful and modern construction in the area, but it never succeeded to be awarded the title of national university intended by the great scientist.

The building was built under the influence of neo-classicism. The facade is divided by pillars, a central portal and a fronton in the upper section of the construction. The portal is flanked by door frames and other items added in the 70s, made of burnt clay, the work of the ceramist DELIJA PRVACKI. The niche above the entry door decorates the bust of the scientist. Beside the large hall with 150 places, gallery with stage and official areas, the building has also a library, a generator of electric power and a radio system which could cover the entire area of the locality IDVOR. The home also had a sewage system still in operation.

Căminul Național – Fundația MIHAJLO PUPIN

În ziarul „PRIVREDNIK”, în numărul dedicat lunilor noiembrie și decembrie 1933, în articolul „Industria grădinăritului”, MIHAJLO PUPIN și-a prezentat pentru prima dată intenția ca în locul său de naștere INDVOR să construiască pe cheltuială proprie un Cămin Național care, conform spuselor sale, nu urma să fie doar o simplă sală de lectură „ci și o școală în care tineretul și cetățenii mai în vârstă din IDVOR să fie instruiți în ceea ce privește cultivarea fructelor și legumelor dar și în ceea ce privește alte activități agricole”. Mai exact, această unitate educațională trebuia să devină o universitate. Locul aflat „în sânul bisericii și școlii” i se părea „parcă menit” pentru Căminul Național, așa că a încheiat un acord cu administrația bisericii în vederea preluării unei părți din curtea bisericii pentru a construi unitatea educațională. Sub patronatul unității „PRIVREDNIK” din Belgrad a reușit să înființeze Fundația MIHAJLO PUPIN pentru dezvoltarea științelor agricole, care funcționa și grație donațiilor sale puse la dispoziția proiectului, bani depuși la banca Sârbo – Americană. Când a început construirea obiectivului, PUPIN a avut grijă la toate detaliile tehnice, financiare și de construcție, dar decesul l-a oprit să ducă proiectul la bun sfârșit. Căminul național a fost deschis în anul 1936, la nici un an după moartea sa, și în acea perioadă a fost cea mai frumoasă și modernă construcție din zonă, dar nu a reușit niciodată să obțină titlul de universitate națională dorit de marele om de știință.

Clădirea este construită sub influența neo-clasicismului. Fațada este împărțită de pilaștri, de un portal de intrare și un fronton în partea de sus a clădirii. Portalul este flancat de tocuri și alte cadre care au fost adăugate în anii ‘70 fiind confecționate din ceramică arsă, lucrarea ceramistului DELIJA PRVACKI. Nișa de deasupra ușii de la intrare ornează bustul omului de știință realizat de artistul MESTROVIC. Pe lângă sala mare cu 150 de locuri, galeria cu scenă și spațiile oficiale, clădirea avea și o bibliotecă, un generator de energie electrică și un sistem radio care putea să acopere întregă zona a localității IDVOR. Căminul a avut și o canalizare care funcționează și astăzi.

Народни дом - Задужбина Михајла Пупина

У часопису „Привредник” за новембар и децембар 1933. године, у чланку „Баштованска индустрија”, Михајло Пупин је први пут изнео намеру да у свом родном месту Идвору, о свом трошку, сагради Народни дом који, по његовим речима „не би био само читаоница, него и школа у којој би се Идворска младеж, па и старији Идворци, поучавали у неговању воћа и поврћа и у другим пољопривредним пословима”. Што значи да је требало да постане народни универзитет. Место у „наручју цркве и школе” изгледало му је „као нарочито створено” за Народни дом, па је склопио договор са црквеном општином да уступи део црквене порте за градњу. Под покровитељством београдског удружења „Привредник” основао је Фонд „Михајло Пупин” за унапређење пољопривредних наука, који је располагао и његовим новцем код Српско-американске банке за изградњу и одржавање Народног дома. Када је изградња почела, Пупин је бринуо о свим грађевинским, техничким и финансијским детаљима, али је преминуо пре него што су послови око градње приведени крају. Народни дом је отворен 1936. године, непуну годину после његове смрти и био је, за то време, најлепша и најсавременија грађевина у околини, али никад није добио функцију народног универзитета, коју му је велики научник предвидео.

Само здање је изграђено под утицајем неокласицизма. Прочеље је рашчлањено пилластрима, улазним порталом и забатом у горњем делу објекта. Портал је фланкиран доворотницима и надворотником, који су накнадно додати 70-их година од печене керамике, рад академског керамичара Делије Првачког. Нишу изнад улазних врата краси Мештровићева биста идворског научника. Поред велике сале са 150 места, галеријом, бином и службених просторија, имало је библиотеку, генератор за електричну струју, радио и разглас у целом Идвору. Дом је имао и канализацију која и данас функционише.

Све до 1979. године, Народни дом је функционисао као Дом културе у којем су

Until 1979 the National Home functioned as a cultural home where diverse events were organised, film projections, local and political gatherings, and for a period after the Second World War it was used as storage facility for wheat. In 1979 on the occasion of the celebration of 129 years since the birth of the founder, near the national home and based on the design of BOGDAN BOGDANOVIC a new wing was built to the Cultural Home „MIHAJLO PUPIN” ; a building of reinforced concrete sheltering a hall with 300 places and several annex rooms.

Până în anul 1979 acesta a funcționat ca un cămin cultural în care se organizau diferite evenimente, proiecții de film, adunări locale și politice, iar pentru o perioadă după cel De-al Doilea Război Mondial a fost folosit ca magazie pentru grâu. În anul 1979 cu ocazia celebrării a 129 de ani de la nașterea fondatorului, lângă căminul național, și pe baza proiectului lui BOGDAN BOGDANOVIC, a fost construită o nouă parte de clădire din beton armat în care se află o sală cu 300 de locuri și câteva anexe.

održavane priredbe, filmske projekcije, lokalni politički skupovi, a jedno vreme, после Другог светског рата, служио је и као магацин за откуп жита. Године 1979, поводом 125-годишњице од рођења његовог задужбинара, уз Народни дом је, по пројекту Богдана Богдановића, дограђен нови део Дома културе „Михајло Пупин“ - грађевина од армираног бетона, у којој се налази сала са 300 седишта и пратећим просторијама.

THE OLD HEARTH OF THE LOCALITY BANATSKO NOVO SELO

BANATSKO NOVO SELO was born in the period of the establishment of the Banat military frontier, on the important strategic road PANCEVO – TIMISOARA. The village was built according to the strategic plans of the War Council within the Viennese Castle, based on the pre-established drawings and contents. It has a square shape, with wide streets crossing in right angles. The military authorities helped the colonised locals for the building of the houses that had to be raised according to the prescribed standards. The relations between objectives, the individual architectonic values, the locations and the uniformity of the historic characteristics form a typical ambient for the village of South Banat.

The old hearth of the village BANATSKO NOVO SELO is represented by the central section of the village, at the crossroads of the main street forming the axis of the orthogonal raster of the street network where lie in an angle or in parallel the administrative objectives: the Romanian and Serbian Orthodox churches, the parish houses, the local chancellery, the old and new school, the old inn and two monuments dedicated to the soldiers fallen in the First World War erected by V ILIC MLADJI in 1923 and the soldiers deceased in the Second World War, raised in the year 1954.

The place was confirmed as being a cultural asset, a cultural and historic ensemble in 1973 and the status of cultural asset of great importance was awarded in the year 1991.

The Romanian church: It is located in the southern side of the street, withdrawn from the road line behind the church yard, which in its turn is surrounded by a brick fence in combination with metal grids. The church was built in 1805 in Baroque style, with high steeple and decorated with rich plaster moulds. It has the known characteristics of a construction with one narthex.

The Serbian church: it is poorer from the architectonic perspective, and more recently built. It was built in 1877 in classicist style, in an angular position withdrawn from the road line, with the church yard

VECHEA VATRĂ A LOCALITĂȚII BANATSKO NOVO SELO

BANATSKO NOVO SELO a luat naștere în perioada înființării graniței militare bănățene, pe drumul important din punct de vedere strategic PANCEVO – TIMISOARA. Satul a fost construit conform planurilor strategice ale Consiliului de război din cadrul Castelului Vienez. Are formă pătrată cu străzi late care se întretaie în unghiuri drepte. Autoritățile militare i-au ajutat pe localnicii colonizați la construirea caselor care trebuiau să fie ridicate conform standardelor prescrise. Relațiile între obiective, valorile arhitectonice individuale, locațiile și uniformitatea caracteristicilor istorice și stilistice formează un ambient tipic pentru satele din Banatul de Sud.

Vechea vatră a satului BANATSKO NOVO SELO este reprezentată de partea centrală a satului, la intersecția străzilor principale care formează axa rasterului ortogonal a rețelei stradale unde se află în unghi sau în paralel obiectivele administrative: biserica ortodoxă română și sârbă, casele parohiale, cancelaria locală, școala veche și școala nouă, vechiul han și două monumente – închinat războinicilor căzuți din Primul război mondial ridicat de V. ILIC MLADJI din 1923 și războinicilor căzuți în cel De-al doilea război mondial, ridicat în anul 1954.

Locul a fost confirmat ca fiind un bun cultural, un ansamblu cultural și istoric în anul 1973, iar statutul de bun cultural de mare însemnătate i s-a acordat în anul 1991.

Biserica românească: Se află pe partea sudică a străzii, retrasă de la linia drumului în spatele curții bisericesti, care la rândul ei este înconjurată de un gard zidit într-o combinație de grilaj metalic. Biserica a fost zidită în anul 1805 în stilul baroc, cu turn înalt și decorativ și cu mulaje bogate de ipsos. Posedă caracteristicile cunoscute ale unei construcții cu un singur naos.

Biserica sârbească: este mai săracă din punct de vedere arhitectonic și mai nou construită. A fost zidită în anul 1877 în stil clasicist, pe o poziție unghiulară retrasă de la linia drumului, cu curtea bisericii îngrădită cu un gard, de asemenea în combinație cu

СТАРО ЈЕЗГРО БАНАТСКОГ НОВОГ СЕЛА

Банатско Ново Село је настало у време оснивања банатске војне границе на стратешки важном путу Панчево-Тимишвар. Село је грађено према стратешким плановима Ратног савета Бечког двора, према утврђеној шеми и садржају. Има квадратни облик са широким улицама, које се секу под правим углом. Војне власти су колонизованим становницима помагале и при изради кућа, које су морале бити грађене према прописаним стандардима. Међусобни односи објеката, њихове појединачне архитектонске вредности, локација и уједначеност историјских и стилских обележја чине овај амбијент типичним за села Јужног Баната.

Старо језгро Банатског Новог Села је централни део села, на раскршћу главних улица, које чине осовину ортогоналног растера уличне мреже где се, као угаони или паралелно са регулационом линијом, налазе објекти јавног садржаја: румунска и српска православна црква, седиште месних пароха, месна канцеларија, стара и нова школа, старо свратиште и два споменика - палим ратницима у I Светском рату са посветом В. Илића Млађег из 1923. и у II Светском рату из 1954. године. Године 1973. утврђено је за културно добро, заштићену просторно-културно-историјску целину, а статус великог значаја добило је 1991. године.

Румунска црква се налази на јужној страни улице, повучена од регулационе линије за предњи део порте, која је према улици ограђена зиданом оградом у комбинацији са гвозденом решетком. Црква је зидана 1805. године у барокном стилу, високог и декоративног торња и богате малтерске пластике. Има познату карактеристичну основу једнобродне грађевине.

Српска црква је архитектонски сиромашнија и млађа по настанку. Сазидана је 1877. године са одликама класицизма, на угаоној позицији повучена од регулационе линије обеју улица, са портом која је ограђена новијом оградом, такође у комбинацији зиданог парапета и

confined by a newer fence, also in combination with a walled parapet and part with grid. The tower is much simpler and without decorative additions.

The local parochial home: It is located on the street front of the main street, beside the Serbian church. It is a building with ground floor, massively constructed with high roof in two waters. This building shelters the Chancellery of the Serbian Church Administration with entry from the yard and the dwelling of the Serbian priest with separate entry from the yard.

The building of the local chancellery is a border military construction located on the corner. The building is a massive construction, with one single floor, with high roofing in four waters made of simple tiles. On the roof there is a wooden constructions used as observation post. The objective has a basement with arched structures. At its base, the building is symmetrical, and the symmetry axis passes through the entry hall with access from the MARSALA TITA Street. Part of the rooms exhibits arches and stairs for climbing upstairs. The facade exhibits strong lines, and it has almost no decorations. The opening of the ground floor (7 to the main street, and 2 to the secondary street) were modified, whereas those on the first floor were preserved unchanged.

The old school and the new school: We refer to these buildings erected as a typical example of the schools in the classicist period. Both buildings were destroyed after the construction of the new modern school.

The Old Inn is a building on the corner, with ground floor and a two-water roof covered in simple tiles. The building has a vault-shaped basement. On the yard side we can see the original arches of the veranda, together with an old door which was preserved. On the facade from the MARSALA TITA street one can see also an authentic arched built-in opening of the gate to the yard, with a small roof made of simple plates. The objective near the gate was demolished for lack of maintenance. The building is used now as public house, but also for shopping spaces, and in the courtyard the food market is held.

In the perimeter of this old hearth of the village there are other old and interesting buildings, such as the pharmacy house on the corner of MARSALA TITA and VUKA KARADJICA streets, the building situated at 77, BRATSTVA I JEDINSTVA street.

un parapet zidit și o parte cu grilaj. Turnul este mult mai simplu și fără adausuri decorative.

Sediul parohial local: Se află în frontul stradal principal, lângă biserica sârbească. Este vorba despre o clădire masivă cu un acoperiș înalt în două ape. În această clădire se află cancelaria Administrației bisericii sârbe și locuința preotului sârb.

Clădirea cancelariei locale este o construcție militară grănicerească aflată la colț. Clădirea este o construcție masivă, cu un singur etaj, cu un acoperiș înalt în patru ape din țiglă simplă. Pe acoperiș este ridicată o construcție din lemn care era folosită ca post de observație. Obiectivul are un subsol cu structuri arcuite. La baza ei, clădirea este simetrică, iar axa de simetrie trece prin holul de intrare cu ieșirea în strada MARSALA TITA. O parte din încăperi prezintă bolți și scări pentru urcare la etaj. Fațada prezintă linii puternice și aproape fără nici un fel de decorațiuni. Deschiderile de la parter (7 spre strada principală și 2 spre strada secundară) au fost modificate, iar cele de la etaj și-au păstrat forma inițială.

Școala veche și școala nouă: Este vorba despre două clădiri care au fost ridicate ca un exemplu tipic al unităților de învățământ din perioada clasicismului. Ambele clădiri au fost distruse după construirea noii școli moderne.

Hanul vechi este o clădire în unghi, cu parter și un acoperiș cu țiglă simplă în două ape. Clădirea are un subsol în formă de boltă. Pe partea dinspre curte sunt vizibile arcurile pridvorului care exista odată, fiind păstrată și o ușă veche. Pe fațada dinspre strada MARSALA TITA se poate vedea o deschidere autentică arcuită și zidită a porții spre curte, cu un mic acoperiș cu plăci simple. Obiectivul de lângă poartă a fost demolat din cauza lipsei de întreținere a acestuia. Clădirea este astăzi folosită ca local dar și ca spațiu pentru magazine, iar în curte se ține piața.

În perimetrul acestei vechi vetre a satului se află și alte clădiri istorice și interesante cum ar fi clădirea farmaciei din colțul străzilor MARSALA TITA și VUKA KARADJICA, clădirea din strada BRATSTVA I JEDINSTVA nr. 77.

гвозденог решеткастог дела. Торањ је знатно упроштен и без декоративних додатака.

Седиште месних пароха налази се у уличном фронту главне улице, поред Српске цркве. То је приземна зграда масивне градње са високим двоводним кровом. У њој се налазе канцеларије Српске црквене општине са улазом из порте и стан српског свештеника, са посебним улазом и двориштем.

Зграда месне канцеларије је војнограничарски објекат. Зграда је масивне градње, једноспратна са високим четвороводним кровом од бибер црепа. На крову је подигнута дрвена конструкција, која служи као осматрачница. Објекат има подрум са лучним конструкцијама. У основи зграда је симетрична, а оса симетрије пролази кроз улазни ходник у који се приступа из Улице маршала Тита. Део просторија је под сводовима, као и степенишни део за спрат. Фасада је строгих линија и скоро без украса. Отвори приземља (7 према главној и 2 према споредној улици) су измењени, за разлику од оних на спрату, који су сачували првобитну форму.

Стара и нова школа су била два објекта подигнута као типичан пример школског објекта свога доба, класицистички упрошћене фасаде. Обе зграде су порушене после градње нове, савремене школе.

Старо свратиште је угаона, приземна зграда двоводног крова покривеног бибер црепом. Зграда има засвођен подрум. На дворишном делу су видљиви лукови некадашњег трема, а сачувана су и једна дрвена врата. У равни уличне фасаде, из Ул. маршала Тита налази се аутентичан зидани лучни отвор капије за двориште, са малим кровом завршеним бибер црепом. Објекат поред капије је због неодржавања срушен. Зграда се данас користи као кафана и продавница, а у дворишту је пијаца.

У оквиру граница Старог језгра налази се још интересантних старих објеката, као што су зграда апотеке на углу улица Маршала Тита и Вука Караџића, зграда у Ул. братства и јединства, бр. 77.

CHAPTER II
HISTORIC OBJECTIVES

CAPITOLUL II
OBIECTIVE ISTORICE

II ПОГЛАВЉЕ
**ИСТОРИЈСКА МЕСТА И
СПОМЕНИЦИ**

2.1.

THE VĂRĂDIA FORT (ROMAN CASTRUM)

LMI (List of Historic Monuments)
CS-I-m-A-10892.02

The ancient locality *Arcidava* was situated on the shore of River *Caraș*, at *Vărădia*. Two Roman fortifications were identified in the 19th century at *Vărădia*, one situated on the *Chilii Hill*, the other in the meadow of River *Caraș* at *Rovina*.

The *Rovina* fort is situated at around 200-300 m to the northern bank of River *Caraș*, south-east from the current village. Two fortification stages were identified by archaeologists: the initial stage, when they constructed an earth fort, and a second one, when they erected the stone fort.

The stone castrum had the dimensions 172/154 m. The inner wall was 1.10 m thick. The defence moat of the fort was 7.50 wide and 2.50 m deep. The access gates were flanked by rectangular towers, the tower at the *porta praetoria* had the dimensions 4.65 m x 8.40 m. The tower at the *porta decumana* had the dimensions 2.80 m x 8.50 m, and those at the main gates had the dimensions 3.15 m x 8.50 m.

The stone Roman castrum at *Vărădia*, situated on the imperial road connecting the *Danube Valley*, along the *Caraș-Valley*, to *Berzovia*, was built in the epoch of Emperor *Trajan*. The *Cohors I Vindelicorum* was stationed here.

The fort on *Chilii Hill* was an earth fort measuring 214 m / 132 m along the axes. The defence ditch had widths ranging from 1.70 m to 3.40 m. The stamped bricks suggest that troops of the *Legion III Flavia Felix* were stationed here.

2.1.

CASTRUL DE LA VĂRĂDIA

LMI (Lista Monumentelor Istorice)
CS-I-m-A-10892.02

Antica localitate *Arcidava* a fost localizată pe malul *Carașului*, la *Vărădia*. Două fortificații romane au fost identificate încă din secolul al XIX-lea la *Vărădia*, una pe *Dealul Chilii*, cealaltă în lunca râului *Caraș*, la *Rovina*.

Fortificația de la *Rovina* este situată la circa 200-300 m în nordul râului *Caraș*, la sud-est de satul actual. Au fost identificate arheologic două etape de fortificare: etapa inițială, când a fost amenajat un castru de pământ, și o alta, când s-a ridicat castrul din piatră.

Castrul din piatră are dimensiunile de 172/154 m. Zidul de incintă are grosimea de 1,10 m. Șanțul de apărare al castelului are o lățime de 7,50 m și o adâncime de 2,50 m. Porțile de acces sunt flancate cu turnuri de plan dreptunghiular. Turnul de la *porta praetoria* avea dimensiunile de 4,65 m x 8,40 m. Turnul de la *porta decumana* avea 2,80 m x 8,50 m, iar cele de la porțile principale măsurau 3,15 m x 8,50 m.

Castrul roman din piatră de la *Vărădia*, situat pe un drum imperial care lega valea *Dunării* prin valea *Carașului* până la *Berzovia*, a fost construit în epoca împăratului *Traian*. Aici a staționat *Cohors I Vindelicorum*.

Castrul de pe *Dealul Chilii*, a fost un castru de pământ care măsoara pe axe 214 m/132 m. Șanțul de apărare are lățimi cuprinse între 1,70 m – 3,40 m. Cărămizile cu ștampile sugerează că aici au staționat trupe ale *Legiunii III Flavia Felix*.

2.1.

UTVRĐENJE IZ VARADIJE

SSK (Spisak spomenika kulture)
CS-I-m-A-10892.02

Antička, drevna postojbina *Arčidava*, bila je pronađena pored reke *Karaš*, u *Varadiji*. Dva rimska utvrđenja bila su identifikovana još u devetnaestom veku u *Varadiji*, jednu na *Bregu Čelija*, a drugo pored reke *Karas*, na mestu *Rovina*.

Utvrđenje *Rovina* se nalazi na oko 200-300 m severno od reke *Karaš*, jugoistočno od današnjeg sela. Arheološka iskopavanja su potvrdila dve faze utvrđenja: početna faza, kada je bilo uređeno zemljano utvrđenje, i druga faza, kada je izgrađeno kameno utvrđenje.

Kameno utvrđenje ima dimenzije 172/154 m. Unutrašnji zid jeste debljine 1,10 m. Rov za odbranu dvorca ima širinu od 7,50 m i dubine 2,50 m. Pristupne kapije su okružena sa pravougaonim kulama. Kula sa kapije *Porta Praetoria* imala je dimenzije 4,65 m x 8,40 m. Kula sa kapije *porta decumana* imala je dimenzije 2,80 m x 8,50 m, a kule sa glavnih kapija merile su 3,15m x 8,50 m.

Rimsko kameno utvrđenje iz *Varadije*, smešteno na carskom putu koji je povezivao *Podunavlje* dolinom *Karaša* do *Berzovije*, sagrađeno je u doba cara *Trajana*. Ovde je bio stacioniran *Cohors I Vindelicorum*.

Utvrđenje sa *Brega Krsta* je bilo utvrđenje od zemlje koje je na obodima merilo 214 m / 132 m. Rov za odbranu imao je širinu u rasponu od 1,70 m do 3,40 m. Opeka markirana sugerišu da je tu stacionirala *Legije III Flavia Felix*.

2.2. THE POJEJENA FORT

LMI (List of Historic Monuments) CS-I-s-A-108866 și 10866.01

The Pojejena fortification is situated on the Danube line, on a high terrace of the river, at around 500-600 m from the river banks. It had two setup periods:

The earth fort belongs to the first fortification stage. It had, in this period, a structure made of earth wall and palisade. The dimensions of the castrum were 142/179 m.

The stone fort had a rectangular plan with the dimensions 148/185 m. The access gates to the castrum had one single corridor, being reinforced with access towers. The tower at the porta praetoria had the dimensions 3.90/4.50 m, the tower at porta decumana measured 3.85/4.50 m. The first stage of the earth castrum was placed in the 1st century b. Ch., and the stone fort was erected during the reign of Hadrian, remaining in operation until the 4th century. Here, on the Danube, troops from Legion III Flavia Felix and Legion VII Claudia were stationed here.

2.2. CASTRUL DE LA POJEJENA

LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-I-s-A-108866 și 10866.01

Fortificația de la Pojejena este situată pe linia Dunării, pe o terasă înaltă a acesteia aflată la circa 500-600 m de malul fluviului. A avut două etape de amenajare:

Castrul de pământ aparține primei etape de fortificare. El a avut în această etapă o structură formată din val de pământ și palisadă. Dimensiunile castrului de pământ erau următoarele: 142/179 m.

Castrul din piatră are un plan patrulater cu dimensiunile de 148/185 m. Porțile de acces în castru aveau un singur culoar, ele fiind întărite cu turnuri de acces. Turnul de la porta praetoria avea dimensiunile de 3,90/4,50, iar cel de la porta decumana măsura 3,85/4,50 m. Prima etapă a castrului de pământ a fost plasată în sec. I a Hr., iar castrul din piatră a fost ridicat în timpul domniei lui Hadrian, fiind în funcțiune până în veacul al IV-lea. Aici, la Dunăre, au staționat trupe din Legiunea a III-a Flavia Felix din Legiunea VII Claudia.

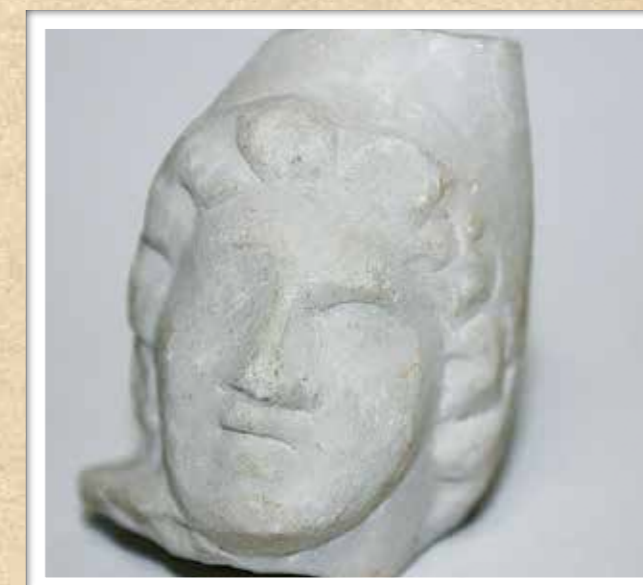
2.2. UTVRĐENJE IZ POŽEŽENE

SSK (Spisak spomenika kulture) CS-I-s-A – 108866 i 10866.01

Utvrđenje iz Požežene nalazi se uz Dunav, na jednoj njegovoj visokoj terasi na oko 500-600 m od reke. Utvrđenje poznaje dve faze uređenja:

Zemljišno utvrđenje pripada prvoj fazi utvrđenja. Ono je u ovoj fazi imalo strukturu napravljenu od zemljanog bedema i palisade. Dimenzije zemljišnjog utvrđenja bile su: 142/179 m.

Kameno utvrđenje ima pravougaone osnove sa dimenzijama 148/185 m. Pristupne kapije utvrđenja imaju samo jedan hodnik, a utvrđene su sa pristupnim kulama. Kula sa kapije Porta Praetoria ima dimenzija 3,90m / 4,50m, a kula sa kapije porta decumana ima dimenzije 3.85m/ 4,50 m. Prva faza postojanja zemljišnjog utvrđenja datira iz I veka pre Hr., a kameno utvrđenje sagrađeno je za vreme vladavine cara Hadrijana, budući u funkciji sve do četvrtog veka. Ovde su na Dunavu bile smeštene Legija Flavija Feliks i Legija VII Claudia.

2.3. THE TEREGOVA FORT

LMI (List of Historic Monuments) CS-I-m-A-10885.02

The ancient Roman settlement Ad Pannonios was located at Teregova.

The Roman fort is situated on the right bank of River Timiș, at its confluence with the Hideg creek. The Roman fortification at Teregova had two stages of arrangement.

The earth fort had a defence structure made of an earth wave and a defence ditch. The earth wave was 9 m wide at the base, and the defence moat with a 9.60 m opening and was 1.80 m deep.

The stone castrum measured about 100/125 m, with a stone wall 1.25 m wide. In front of the wall there was a defence moat. At the Roman Teregova an auxiliary military unit was stationed, namely Cohor VIII Raetorum. Then troops were constantly stationed here during the entire duration of the Dacia province.

2.3. CASTRUL DE LA TEREGOVA

LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-I-m-A-10885.02

Antica aşezare romană Ad Pannonios a fost localizată la Teregova.

Castrul roman se află situat pe malul drept al râului Timiș, la confluența acestuia cu pârâul Hideg. Fortificația romană de la Teregova a avut două etape de amenajare.

Castrul de pământ avea o structură de apărare formată dintr-un val de pământ și un șanț de apărare. Valul de pământ a avut o lățime de 9 m la bază, iar șanțul de apărare măsura o deschidere de 9,50 m și o adâncime de 1,80 m.

Castrul din piatră măsura circa 100/125 m, cu un zid din piatră lat de 1,25 m. În fața zidului se afla un șanț de apărare. În castrul roman de la Teregova a staționat o unitate militară auxiliară Cohor VIII Raetorum. Au staționat aici trupe pe toată durata provinciei Dacia.

2.3. UTVRĐENJE IZ TEREGOVE

SSK (Spisak spomenika kulture) CS-I-m-A-10885.02

Drevno rimsko naselje Ad Pannonios nalazi se u mestu Teregova.

Rimsko utvrđenje se nalazi na desnoj obali reke Tamiš, na ušća ove u potok Hideg. Rimsko utvrđenje iz Teregove poznalo je dve faze uređenja.

Zemljišno utvrđenje imalo je obrambenu strukturu koja se sastojala od zemljanog bedema i jednog zaštitnog jarka. Zemljišni bedem imao je širinu od 9 metara u osnovi, a zaštitni jarak merio je 9,50 m i dubinu od 1,80 m.

Kameno utvrđenje merilo je oko 100/125 metara, sa kamenim zidom širine od 1,25 m. Ispred zida nalazi se odbrambeni jarak. U rimskom utvrđenju iz Teregove bila je stacionirana jesna pomoćna vojna jedinica Cohor VIII Raetorum. Ovde je bila stacionirana vojska tokom čitavog postojanja pokrajine Dakije.

2.4. THE MEHADIA FORT

LMI (List of Historic Monuments) CS-I-m-B-10851.02

The ancient Roman settlement Praetorium was identified at the present border of the locality Mehadia. The Roman castrum of Mehadia was located on the banks of the Belareca creek. The Mehadia fortification had two stages of erection: the earth fort and the stone wall.

The earth fort had a track that is still visible, and the height of the earth wave had a maximum height of 2 m.

The stone fort had the dimensions 116/145 m and it was entirely overlaid on the plane of the earth fort. The wall was made of blocks of sawn limestone on a river stone foundation. Trapezoidal towers were placed at the corners of the Roman fortification. We are not aware of much information about the military units that were stationed here, at the Mehadia fort. The stamps on the bricks suggest that a unit of Legion XIII Gemina was most probably stationed here.

2.4. CASTRUL DE LA MEHADIA

LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-I-m-B-10851.02

Antica așezare romană Praetorium se identifică în hotarul actual al localității Mehadia. Castrul roman de la Mehadia a fost amplasat pe malul pârâului Belareca, la confluența acesteia cu Bolvașnița. Fortificația de la Mehadia a avut două etape de amenajare: una din pământ, iar cealaltă din zid din piatră.

Castrul din pământ are traseul încă vizibil, înălțimea valului păstrându-se până la 2 m.

Castrul din zid are dimensiunile de 116/145 m și a suprapus integral planul castrului de pământ. Zidul a fost construit din blocuri de calcar ecarisate pe o fundație din piatră de râu. Turnuri cu plan trapezoidal au fost amplasate la colțurile fortificației romane. Nu se cunosc multe informații despre unitățile militare care au staționat la castrul de la Mehadia. Ștampilele de pe cărămizi sugerează că aici ar fi putut staționa o unitate a Legiunii a XIII-a Gemina.

2.4. UTVRĐENJE IZ MEHADIJE

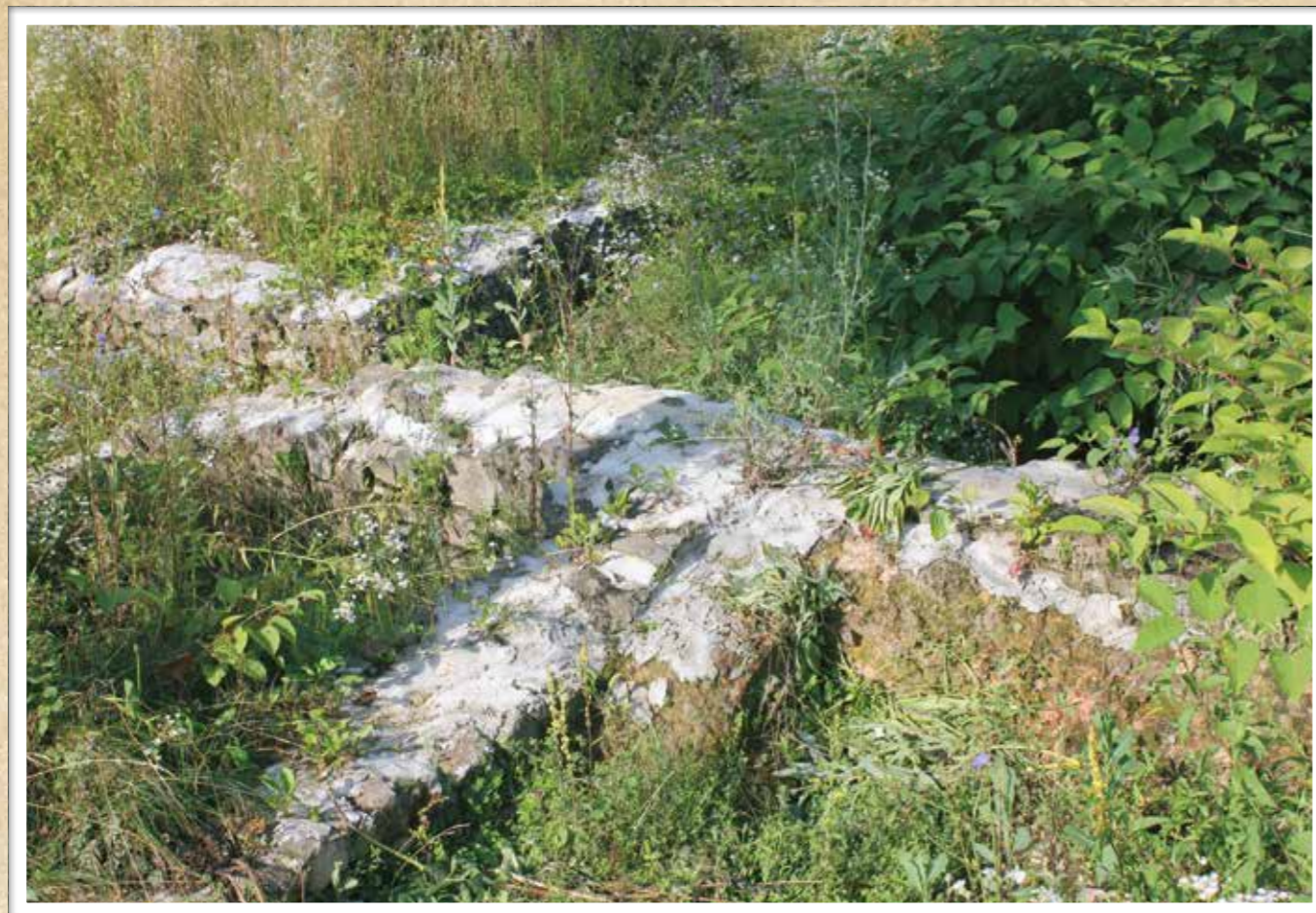
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-I-m-B-10851.02

Antičko Rimsko naselje PRAETORIUM nalazi se na sadašnjem području sela Mehadija. Rimski logor iz Mehadije smešten je na obali reke Belareka, na njenom ušću u potok Bolvašnica. Utvrđenje iz Mehadija imao dve faze uređenja: jednu od zemlje i jednu od kamenih zidova.

Zemljišno utvrđenje jeste još uvek vidljivo, visina zemljišnog bedema budući još do 2 m.

Utvrđenje od kamenog zida ima dimenzije od 116/145 metara i potpuno preklapa zemljišno utvrđenje. Zid je bio izgrađen od krečnjačkih blokova na temeljima rečnog kamena. Kule sa trapezoidnim planom bile su postavljene na uglovima rimskog utvrđenja. Nema mnogo podataka o vojnim jedinicama koje su bile stacionirane u logoru iz Mehadije. Markirane opeka ukazuju da bi ovde mogla da stacionira Legija XIII Gemina.

2.5. THE ZĂVOI FORT

LMI (*List of Historic Monuments*) CS-I-m-B-10898.02

In the immediate proximity of the village cemetery, there are the ruins of the Roman fort, which is likely to have been called Agnaviae in ancient time.

It was a legions' march fort, and was built in order to defend the Iron Gates of Transylvania, connecting the Banat region to Transylvania.

At present there are visible traces at the surface, namely the stone walls. The surface of the fort is 11.2 ha. We suppose that it was erected immediately after the year 101, being abandoned after the year 106.

2.5. CASTRUL DE LA ZĂVOI

LMI (*Lista Monumentelor Istorice*) CS-I-m-B-10898.02

În imediata apropiere a cimitirului din comună se află minele castrului roman, castru care este posibil să fi purtat în antichitate numele de Agnaviae.

Castru legionar de marș, a fost construit cu scopul de a apăra Porțile de Fier ale Transilvaniei, dintre Banat și Transilvania.

În prezent sunt urme vizibile la suprafața pământului: zidurile de piatră. Planul castrului este pătrat, 11,2 ha. Se presupune că a fost ridicat din anul 101, fiind abandonat în anul 106.

2.5. UTVRĐENJE IZ ZAVOJA

SSK (*Spisak spomenika kulture*) CS-I-m-B-10898.02

Odmah u blizini groblja iz ovog mesta nalaze se rudnici rimskog logora, logor koji je možda u drevno vreme nosio naziv Agnaviae.

Rimski logor za pešadiju, bio je izgrađen radi odbrane Gvozdenih kapija Transilvanije, između Banata i Transilvanije.

Još uvek postoje vidljivi tragovi na površini: kameni zidovi. Plan logora je kvadratni, od 11.2 hektara. Pretpostavlja se da je podignuto 101 godine, a napušten već 106 godine.

2.6. THE BERZOVIA FORT

LMI (List of Historic Monuments) CS-I-m-A-10785.01

The Berzovia Roman fort is located on the southern bank of River Bârzava, being mostly covered by the structure of the modern village. It was the headquarters of a Roman legion. Here, at Berzonia, the Legion III Flavia Felix was stationed.

The legion headquarters castrum at Berzovia had a rectangular plane with the dimensions 490/410 m. Initially, the fortification had a stage of earth fort and a phase of earth and wooden castrum which was erected immediately after the end of the Dacian war in 106.

The wall fort had a rectangular plane with the dimensions 490/410 m.

2.6. CASTRUL DE LA BERZOVIA

LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-I-m-A-10785.01

Castrul roman de la Berzovia se află amplasat pe malul sudic al râului Bârzava, fiind acoperit în bună parte pe structura satului modern. A fost sediul unei legiuni romane. Aici, la Berzovia, a staționat Legiunea a III-a Flavia Felix. Castrul de legiune de la Berzovia are un plan rectangular cu dimensiunile de 490/410 m. Inițial fortificația a avut o fază din pământ și lemn care a fost ridicată imediat după încheierea războaielor dacice din anul 106. Castrul din zid are un plan rectangular cu dimensiunile de 490/410 m.

2.6. UTVRĐENJE IZ BERZOVIJE

SSK (Spisak spomenika kulture) CS-I-m-A-10785.01

Rimsko utvrđenje iz Berzovije se nalazi na južnoj obali reke Nere, pokriven uglavnom modernom strukturom sadašnjeg sela. To je bilo sedište jedne rimske legije. Ovde u Berzoviji, stacionirana je bila Legija III Flavia Felix. Logor legija iz Berzovije ima pravougaone osnove sa dimenzijama 490/410 m. Na početku utvrđenje je imalo strukturu od zemlje i drveta, koji je bilo podignuto odmah nakon završetka dačanskih ratova iz 106 godine. Logor od zida ima pravougaone osnove sa dimenzijama od 490/410 m.

THE MILITARY CEMETERY OF KOVIN

During the Second World War, in KOVIN there was a Hospital of the Austrian Red Cross. In the period of the battle for SMEDEREVO the soldiers of both sides were cared for in this hospital. Those who lost the final battle, the struggle for life, were buried in the cemetery of KOVIN. Thus the military cemetery of KOVIN appeared, where in common tombs they buried the soldiers of enemy armies who fought in the battle for SMEDEREVO.

The military cemetery of KOVIN is made of 60 burial places and 60 headstones made of granite. They buried there 307 Serbian soldiers and 178 soldiers of the Austrian-Hungarian army, two unknown persons, seven headstones bearing the inscription of Unknown Soldier, the exact number of soldiers interred there being unknown.

The triple attack against the Serbian in the autumn of the year 1915.

The battle for SMEDEREVO of October 1915.

After the signature of the Military Convention at PLES, on September 6th 1915, by the German Austro-Hungarian and Bulgarian Supreme Commanders, the three adopted the plan of the attack against Serbia. The commander of the coalition powers, General Marshall AUGUST VON MACKENSEN received on August 16th a special task from the German Kaiser WILHELM the Second, which said: „The Serbian army must be totally defeated and you have to establish and maintain the connection with Constantinople through Belgrade and Sofia”

The German and Austro-Hungarian armies concentrated in SREM and BANAT received the order to cross the Danube and the Sava River and to attack toward the MORAVA River from the west.

General MACKENSEN on September 28th 1915 launched an overall attack directive. The 11th German army (corps 2, 4 and 10) and the Austro-Hungarian group of General FILIP – on the whole 72 battalions, 16 squadrons, 66,946 rifles, 483 artillery pieces, and 6 escadrilles – commanded by General MAX VON GALLWIZ, were concentrated in South Banat, in or-

CIMITIRUL MILITAR DIN KOVIN

Pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în KOVIN se afla spitalul crucii roșii austriece. În perioada bătăliei pentru SMEDEREVO soldații din ambele tabere au fost tratați în acest spital. Cei care au pierdut lupta finală, bătălia pentru viață, au fost înmormântați în cimitirul din KOVIN. În acest fel a apărut cimitirul militar din KOVIN, unde în morminte comune au fost înmormântați soldații armatelor inamice care au luptat în bătălia pentru SMEDEREVO.

Cimitirul militar din KOVIN este compus din 60 de locuri de veci și 60 de pietre funerare din granit. Aici au fost înmormântați 307 de soldați sârbi și 178 de soldați ai armatei austro-ungare și germane, două persoane necunoscute, șapte pietre funerare fiind cu inscripții de Soldat Necunoscut. Numărul exact al soldaților înmormântați necunoscându-se.

Tripla agresiune asupra Serbiei în toamna anului 1915.

Bătălia pentru SMEDEREVO din octombrie 1915.

După semnarea Convenției Militare de la PLES, la data de 6 septembrie 1915, de către Comandamentul Suprem German, Austro-Ungar și Armata Bulgară a fost adoptat planul de atac asupra Serbiei. Comandantul puterilor de coaliție, generalul mareșal AUGUST VON MACKENSEN a primit în data de 16 august o sarcină de la Kaizerul german WILHELM al Doilea: „Armata sârbească să fie învinsă în totalitate și să fie stabilită și întreținută legătura cu Țarigrad prin Belgrad și Sofia”.

Armata germană și austro-ungară s-a concentrat în SREM și BANAT, având sarcina de a trece Dunărea și râul Sava și de a ataca spre râul MORAVA de vest.

Generalul MACKENSEN în data de 28 septembrie 1915 a lansat o directivă de atac. Armata a unsprezecea germană (corpul 2,4 și 10) și grupa austro-ungară a generalului FILIP – în total 72 de batalioane, 16 escadroane, 66.946 de puști, 483

ВОЈНИЧКО ГРОБЉЕ У КОВИНУ

За време Првог светског рата у Ковину се налазила болница аустријског Црвеног крста. Током битке за Смедерево рањени припадници обе војске лечени су у њој. Они који су изгубили последњу битку, битку за живот, сахрањени су на гробљу у Ковину. Тако је настало Војничко гробље у Ковину, где у заједничким гробовима почивају припадници противничких војски из битке за Смедерево.

Војничко гробље у Ковину састоји се од 60 гробних места са 60 надгробних плоча од гранита. Ту је сахрањено 307 српских војника и 178 припадника аустроугарске и немачке војске, девет Н. Н. лица, а седам плоча је са натписом Н. Н, тако да се не зна тачан број сахрањених војника.

Тројна агресија на Србију у јесен 1915. године Битка за Смедерево у октобру 1915.

Након потписивања Војне конвенције у Плесу, 6. септембра 1915. године, врховне команде немачке, аустро-угарске и бугарске војске усвојиле су план удруженог напада на Србију. Командант коалиционих снага, генерал-фелдмаршал Аугуст фон Мекензен, добио је 16. августа задатак од немачког цара Виљема II, који је гласио: „Српску војску одлучно поразити и успоставити и одржавати везу преко Београда и Софије са Цариградом.”

Немачка и аустро-угарска војска концентрисале су се у Срему и Банату, са задатком да пређу Дунав и Саву и предузму надирење ка Западној Морави.

Генерал Мекензи је 28. септембра 1915. године издао потчињеним армијама општу директиву за напад. Немачка Једанаеста армија (3, 4. и 10. корпус) и аустроугарска група генерала Филепа - укупно 72 батаљона, 16 ескадрона, 66.946 пушака, 483 артиљеријских оружја и 6 ескадрила – генерала артиљерије Макса Галвица, концентрисано је у Јужном Банату, да форсира Дунав код Рама, Костолца и Смедерева и брзо је надирала са обе стране

der to force the breakthrough to the SMEDEREVSKA PALANKA – the village of ZABARI across the Danube at RAM, KOSTOLAC, on both banks of the river VELIKA MORAVA.

The Serbian military commandment decided that the Serbian land be defended irrespective of the enemy force. The Serbian army and people did not intend to surrender any strip of land to the enemy without a fight.

The attack of the German and Austrian-Hungarian army on the territory of South Banat, was received, on the right bank of the Danube by the Third Army (the BRANICEVSKI group, the Danube and DRINA divisions, the 1st division – with a total of 41 battalions, 8 squadrons, 29,600 rifles and 118 artillery pieces) under the command of General PAVLE JURISIC – STURM, on the front of the Danube bank, from the mouth of the BOJETINSKA river to GROCKA and the KRAJINSKI Group (13 battalions, around 8000 rifles and 47 pieces of artillery) under the command of Colonel DRAGUTIN DIMITRIJEVIC, from the TIMIK river to the BOLJENTINSKA river.

The attack against the SMEDEREVO town started on October 6th with an artillery fire. For three days the town and its surroundings were bombarded and on the morning of October 9th the German units of the 3rd corps started the crossing of the Danube. Then, the 6th and 26th divisions started the attack against the town of SMEDEREVO and the village of LIPA. The Serbian Supreme Commandment demanded that the town of SMEDEREVO must be held, and the defence was reinforced by the groups of the Division I SUMADIJSKA, but on October 11th the Serbian forces were obligated to retire from SMEDEREVO. The Third Army lost their best positions on the bank of the Danube.

The battle for SMEDEREVO was a bloody one, with a high number of casualties and soldiers fallen from both sides.

Between the two world wars, in the military cemetery of KOVIN the priests of all confessions held memorial services for the fallen soldiers, and the pupils from the KOVIN schools laid flowers on the common tombs.

After the Second World War, the Military Cemetery was forgotten. In 1966 they started the renovation works and in 2009 a monument was raised, following the idea of the Academy Member LJUBISA MANCIC.

de piese de artilerie și 6 escadrile – comandată de generalul MAX VON GALLWIZ, au fost concentrate în Banatul de sud, pentru a forța ajungerea la linia din SMEDEREVSKA PALANKA – satul ZABARI peste Dunăre la RAM, KOSTOLAC, de pe ambele maluri ale râului VELIKA MORAVA.

Comandamentul militar sârbesc a decis ca pământul sârbesc să fie apărat indiferent de forța inamicului. Armata și poporul sârb nu au dorit să predea nici o palmă de pământ inamicului fără luptă.

Atacul armatei germane și austro-ungare de pe teritoriul Banatului de Sud, a fost întâmpinat pe partea sârbească, pe malul drept al Dunării de către Armata a treia (gruparea BRANICEVSKI, divizia Dunării și a DRINEI, divizia I – cu un total de 41 de batalioane, 8 escadroane, 29.600 puști și 118 de piese de artilerie) sub comanda generalului PAVLE JURISIC – STURM, pe frontul de pe malul Dunării, de la gura râului BOJETINSKA până la GROCKA și de gruparea KRAJINSKI (13 batalioane, în jur de 8000 de puști și 47 de piese de artilerie) sub comanda colonelului DRAGUTIN DIMITRIJEVIC, de la gura râului TIMIK până la râul BOLJENTINSKA.

Atacul asupra orașului SMEDEREVO a început în data de 6 octombrie cu foc de artilerie. Trei zile orașul și împrejurimile au fost bombardate, pentru ca în dimineața de 9 octombrie unitățile germane din corpul 3 să înceapă trecerea peste Dunăre. După trecerea Dunării, divizia 6 și 26 au început atacul asupra orașului SMEDEREVO și satului LIPA. Comandamentul suprem sârbesc a solicitat ca orașul SMEDEREVO să fie apărat, iar în ajutor au venit și grupări din divizia I SUMADIJSKA, dar în data de 11 octombrie forțele sârbești au fost obligate să se retragă din SMEDEREVO. Armata a treia a pierdut cele mai bune poziții de pe malul Dunării.

Bătălia pentru SMEDEREVO a fost una sângeroasă, cu un număr mare de soldați răniți și decedați din ambele tabere.

Între cele două războaie mondiale, în cimitirul militar din KOVIN, preoții de toate confesiunile religioase au făcut slujbe de pomenire soldaților căzuți, iar elevii școlilor din KOVIN au depus flori la mormintele comune.

După cel de-al Doilea Război Mondial, Cimitirul Militar a fost uitat. În anul 1966 încep lucrările la renovarea acestuia, iar în anul 2009 a fost ridicat monumentul în urma aplicării ideii academicianului LJUBISA MANCIC.

Велике Мораве према линији Смедеревска Паланка–село Жабари.

Српска војна команда била је решена да се земља брани без обзира на снагу непријатеља. Војска и народ нису желели да непријатељу препусте ни стопу земље без борбе.

Напад немачке и аустроугарске војске са простора Јужног Баната дочекала је са српске стране, на десној обали Дунава Трећа армија (Браничевски одред, Дунавска и Дринска дивизија I позива – укупно 41 батаљон, 8 ескадрона, 29.600 пушака и 118 артиљеријских оружја) под командом генерала Павла Јуришића Штурма, на фронту уз Дунав од ушћа Бољетинске реке до Гроцке и Крајински одред (13 батаљона, око 8000 пушака и 47 артиљеријских оружја) под командом пуковника Драгутина Димитријевића, од ушћа Тимока до Бољетинске реке.

Напад на Смедерево почео је 6. октобра артиљеријском паљбом. Три дана су град и околина бомбардовани, да би у зору 9. октобра јединице немачког 3. корпуса почеле да прелазе преко Дунава. По преласку реке 6. и 25. дивизија кренуле су у напад на Смедерево и село Липе. Српска врховна команда захтевала је да се Смедерево брани, у помоћ су пристигли и делови Шумадијске дивизије I позива, али 11. октобра српске снаге су биле приморане на повлачење из Смедерева. Трећа армија је изгубила најјаче положаје уз обалу Дунава.

Битка за Смедерево била је крвава са великим бројем рањених и погинулих војника са обе стране.

На Војничком гробљу у Ковину између два светска рата свештеници свих конфесија давали су помен преминулим војницима, а ученици ковинских школа полагали су цвеће на заједничке гробове.

Након Другог светског рата Војничко гробље је заборављено. Године 1996. почињу радови на његовој обнови, а 2009. подигнут је споменик по идејном решењу академског вајара Љубише Манчића.

THE STONE CROSS OF JABUKA

A large stone cross can be remarked on the ZARKA ZRENJANINA Street of JABUKA. It is situated near the crossroads which was probably the centre of the village when the cross was placed. The monument is made of uncarved stone, with an atypical shape and dimension. It is 190 cms high, 150 cms wide and 30 cms thick. The village of JABUKA in the period of the Turks was inhabited mostly by Serbians. At the middle of the 18th century the colonisation took place, and Germans were brought to the village of JABUKA, war veterans and invalids. During the 18th century the Turks attacked Banat very often. On the occasion of the last raid against Banat in 1788 the inhabitants of the JABUKA village left their home locality which was arsoned and destroyed. After the Turks were defeated and withdrew, the inhabitants, mostly Germans, returned to their burnt houses and erected this cross monument as a sign of gratitude for being left alive.

The aspect and the position in relation with the crossroad and the existing buildings are unique in the Vojvodina area.

CRUCEA DIN PIATRĂ DIN JABUKA

O cruce mare din piatră se află pe strada ZARKA ZRENJANINA din JABUKA. Se află în apropiere de intersecția care probabil a fost centrul satului pe vremea amplasării crucii. Crucea este confecționată din piatră necioplită, cu o formă și dimensiune atipică. Are o înălțime de 190 cm, o deschidere de 150 cm și o grosime de 30 cm. Satul JABUKA în perioada turcilor a fost locuit în marea majoritate de sârbi. Pe la mijlocul secolului 18 a fost efectuată colonizarea, în satul JABUKA fiind aduși nemți, veterani de război și invalizi de război. În secolul al 18-lea Banatul a fost atacat de turci în nenumărate rânduri. Cu ocazia ultimului atac asupra Banatului din anul 1788, locuitorii satului JABUKA au părăsit satul, acesta fiind incendiat și distrus. După ce turcii au fost învinși și s-au retras, locuitorii au revenit la casele lor arse, fiind vorba în general de nemți, care au pus acest monument în formă de cruce în semn de mulțumire pentru că au rămas în viață.

Aspectul și poziția în raport cu intersecția, precum și clădirile existente sunt unice în zona Vojvodinei.

КАМЕНИ КРСТ У ЈАБУЦИ

Велики камени крст налази се у Улици Жарка Зрењанина у Јабуци. У близини је раскрснице која је вероватно била центар села у време његовог постављања. Крст је од грубо клесаног камена, нетипичног је облика и димензија. Висок је 190 cm, распон је 150 cm, а дебљина је 30 cm.

Село Јабука је у периоду турске владавине било насељено већином Србима. Средином XVII века извршена је колонизација. У Јабуку су досељени Немци, ислужени војници и ратни инвалиди. Током XVIII века Турци су често нападали Банат. Приликом последњег напада на Банат 1788. године становници Јабукe напустили су село које је разрушено и попаљено. Након протеривања Турака, по повратку у своје спаљене домове, становници Јабукe, углавном Немци, поставили су Велики камени крст као израз захвалности за сачуване животе.

Изглед, као и позиција у односу на раскрсницу и објекте у позадини, јединствени су у Војводини.

THE HOUSE WHERE THE NATIONAL HERO ZARKO ZRENJANIN WAS BORN

ZARKO ZRENJANIN was born in the locality of IZBISTE in 1902. After he finished the pedagogic school he got a job in Macedonia first, in a village where most inhabitants were of Turkish origin. In order to get along with his pupils and their parents, he learned to speak Turkish..

He became a member of the KPJ party in 1927. Because of his revolutionary activity he was arrested and imprisoned between 1933 and 1935. He was elected the head of the PK KPJ for Vojvodina in 1938. At the Fifth National Conference of PKJ of 1940 he became a member of CK of PKJ.

After the occupation of Yugoslavia in 1941 he took over the organisation of the armed resistance against the fascists. He was killed at PAVLIC on November 4th 1942. He was recognised as a national hero on December 5th 1944.

The native house of ZARKO ZRENJANIN is of Pannonian type, with ground floor, and three windows looking to the street. It belongs to the second phase of development of the „clod house” where by the walling to the veranda a small room was created to the street. The household annexes are near the house, the barn separating the work yard from the house with dwelling spaces.

On the front facade of the house, in the year 1952, they put a memorial plaque in remembrance of ZARKO ZRENJANIN. The memorial plaque was put by the Union of the War Fighters.

CASA ÎN CARE S-A NĂSCUT EROUL NAȚIONAL ZARKO ZRENJANIN

ZARKO ZRENJANIN s-a născut în localitatea IZBISTE în anul 1902. După terminarea școlii pedagogice se angajează pentru prima dată în Macedonia, în satul unde majoritatea locuitorilor erau de origine turcă. Pentru a se putea înțelege mai ușor cu elevii și părinții lor el a învățat limba turcă.

A devenit membrul KPJ în anul 1927. Din cauza activității sale de revoluționar a fost arestat și închis între anii 1933 și 1935. În fruntea PK KPJ pentru Vojvodina ajunge în anul 1938. La a Cincea conferință națională PKJ din 1940 devine membrul CK PKJ.

După ocuparea Iugoslaviei în anul 1941 preia organizarea rezistenței armate împotriva fasciștilor. Este omorât în localitatea PAVLIC în 4 noiembrie 1942 și declarat erou național în 5 decembrie 1944.

Casa părintească a lui ZARKO ZRENJANIN este de tip panonic, cu parter, având trei ferestre spre stradă. Aceasta aparține fazei a doua de dezvoltare a „casei pe brazdă,” unde prin zidirea pridvorului a fost creată o cameră mică spre stradă. Anexele gospodărești sunt atașate la casă, hambarul despărțind curtea de lucru de casa cu spații pentru locuit.

Pe fațada casei, în anul 1952, a fost pusă o placă memorială. Aceasta a fost pusă de către Uniunea luptătorilor din război.

КУЋА У КОЈОЈ ЈЕ РОЂЕН НАРОДНИ ХЕРОЈ ЖАРКО ЗРЕЊАНИН

Жарко Зрењанин рођен је у Избишту 1902. године. Након завршене Учитељске школе прво радно место добио је у Македонији, у селу у коме су већину становника чинили Турци. Да би се лакше споразумевао са ученицима и њиховим родитељима, научио је турски језик.

Члан КПЈ постао је 1927. године. Због револуционарног деловања ухапшен је и у затвору је био од 1933. до 1935. године. На чело ПК КПЈ за Војводину долази 1938. године. На Петој земаљској конференцији КПЈ, 1940. године, постаје члан ЦК КПЈ.

Након окупације Југославије 1941. године преузима организовање оружаног отпора против фашиста. Убијен је у Павлишу 4. новембра 1942. године. За народног хероја проглашен је 5. децембра 1944. године.

Родна кућа Жарка Зрењанина је панонског типа, приземна са три прозора до улице. Припада другој фази развоја „куће на brazду“, где је зазиђивањем трема настала мала соба до улице. Економски објекти прате развој куће, тако да амбар одваја економско двориште од окућнице.

На предњој фасади куће 1952. године постављена је спомен-плоча као знак сећања на Жарка Зрењанина. Спомен-плочу поставио је Савез бораца.

THE HOUSE WHERE THEY KILLED THE NATIONAL HERO ZARKO ZRENJANIN

ZARKO ZRENJANIN was an experienced illegalist. He often changed his residence, hiding from the pursuit actions organised by the Germans who wanted to arrest him. At the beginning of the year 1942 the OK KPJ of SREM tried to organise the transfer of ZARKO ZRENJANIN to SREM to save him, as hiding a person in South Banat was more and more difficult to organise. Unfortunately, this action failed.

Although the Germans followed him closely, ZARKO ZRENJANIN did not give up the patriotic activities and organised attacks against the occupant. He wanted to go to SREM and then to the first AVNOJ Assembly (organisation for the fight against fascism and liberation of Yugoslavia) held in the locality BIHAC.

At the beginning of November 1942 ZARKO ZRENJANIN met the revolutionaries in the locality VRSAC in the house of SLAVKO NIKIN of PAVLIS. The couriers who were sent to VRSAC and IZBISTE to bring him the things necessary for the journey to BIHAC did not return. One of the couriers told the Germans where ZARKO ZRENJANIN was hiding. On the 3rd of November, the Police surrounded the house of SLAVKO NIKIN. ZARKO ZRENJANIN and STRAHINJA STEFANOVIC, who were in the house, understood they had been betrayed. They attempted to escape through the garden, but failed. ZARKO ZRENJANIN and STRAHINJA STEFANOVIC tried to resist the enemy. But they died under the fire of the machine guns on the 4th of November 1942.

The respective house belongs to the Pannonian „clod house” type with three windows on the street facade. The facade is without decorative elements. On the house fornton one can read the building year, 1897.

On the street facade there is a memorial plaque to remind that this is the place where ZARKO ZRENJANIN and STRAHINJA STEFANOVIC were killed. The memorial plaque was put by the Committee of the SREM KPJ VRSAC.

CASA ÎN CARE A FOST OMORÂT EROUL NAȚIONAL ZARKO ZRENJANIN

ZARKO ZRENJANIN a fost unul dintre liderii mișcării ilegale. Deseori și-a schimbat locul de reședință, ascunzându-se de acțiunile de urmărire organizate de nemți, care au vrut să îl aresteze. La începutul anului 1942 OK KPJ din SREM a încercat să organizeze transferarea lui ZARKO ZRENJANIN în SREM și în acest fel să îl salveze, deoarece ascunderea unei persoane în Banatul de Sud era tot mai greu de realizat. Între timp această acțiune nu a reușit.

Cu toate că nemții îl urmăreau la tot pasul, ZARKO ZRENJANIN nu a renunțat la activitățile patriotice și a organizat atacuri împotriva ocupantului. Și-a dorit ca prin SREM să ajungă la Prima Adunare AVNOJ (organizație pentru lupta împotriva fascismului și eliberarea Iugoslaviei) din localitatea BIHAC.

La începutul lunii noiembrie a anului 1942, ZARKO ZRENJANIN s-a întâlnit cu revoluționarii din zona localitatea VRSAC în casa lui SLAVKO NIKIN din PAVLIS. Curierii care au fost trimiși în VRSAC și IZBISTE pentru ai aduce lucrurile necesare pentru călătoria spre BIHAC nu s-au mai întors. Unul dintre curieri le-a spus nemților unde se ascunde ZARKO ZRENJANIN. În data de 3 noiembrie Poliția a înconjurat casa lui SLAVKO NIKIN. ZARKO ZRENJANIN și STRAHINJA STEFANOVIC, care se aflau în casă, au înțeles că au fost trădați. Ei au încercat să scape din casă prin grădină dar nu au reușit. ZARKO ZRENJANIN și STRAHINJA STEFANOVIC au încercat să se opună rezistență inamicului, dar au murit sub rafalele mitralierelor în data de 4 noiembrie 1942.

Casa aparține stilului panonic „casa pe brazdă” cu trei ferestre pe fațada, care este fără elemente decorative. Pe frontonul casei poate fi văzut anul construirii casei, respectiv anul 1897.

Pe fațada se află o placă memorială care amintește de locul unde au murit ZARKO ZRENJANIN și STRAHINJA STEFANOVIC. Placa memorială a fost pusă de Comitetul din SREM KPJ VRSAC.

КУЋА У КОЈОЈ ЈЕ УБИЈЕН НАРОДНИ ХЕРОЈ ЖАРКО ЗРЕЊАНИН

Жарко Зрењанин био је искусни илегалца. Често је мењао место боравка, вешто се кријући од сталних потрага које су Немци организовали, желећи да га ухапсе. Почетком 1942. године ОК КПЈ за Срем покушао је да организује пребацивање Жарка Зрењанина у Срем и на тај начин га спасе, јер је скривање по Јужном Банату било све теже организовати. Међутим, та акција није успела.

Иако су му Немци стално били на трагу, Жарко Зрењанин није одустајао од партијских активности и организовања оружане борбе против окупатора. Желео је да преко Срема оде на Прво заседање АВНОЈ-а у Бихаћ.

Почетком новембра 1942. године Жарко Зрењанин се са илегалцима из околине Вршца нашао у кући Славка Никина у Павлишу. Курири, који су били послати у Вршац и Избиште да му донесу неопходне ствари за пут у Бихаћ, нису се вратили. Један од курира открио је Немцима где се крије Жарко Зрењанин. Полиција је 3. новембра опколила кућу Славка Никина. Жарко Зрењанин и Страхиња Стефановић који су били у кући, схватили су да су их издали. Покушали су да се из заседе извуку преко баште, али им то није успело. Жарко Зрењанин и Страхиња Стефановић пружали су отпор знатно јачем противнику. Убијени су митраљеским рафалом 4. новембра 1942. године.

Кућа припада типу панонске „куће на brazду”, са три прозора на уличној фасади. Фасада је без декоративних елемената. На забату је утиснута година градње, 1897.

На уличној фасади куће налази се спомен-плоча постављена у знак сећања на место погибије Жарка Зрењанина и Страхиње Стефановића. Спомен-плочу је поставио Срески комитет КПЈ Вршац.

THE NATIVE HOUSE OF THE NATIONAL HERO SAVA MUNCAN

SAVA MUNCAN was born in KRUSECAC on the 6th of June 1910 in a family of farmers. He graduated from the elementary school in KRUSEVAC, and attended middle and secondary school in BELA CRKVA and VRSAC. Since middle school he came in contact with the ideology of the labour and Communist movement. He enrolled at the Faculty of Law in 1930. In the period of the studies he became a member of SKOJ and in 1933 he became a member of the KPJ. Because he organised the students' demonstrations in 1933 he was expelled from the university and deported to his domicile locality. In KRUSEVAC he continued his political activity, and when ZARKO ZRENJANIN was released from jail in 1936 he became his close collaborator. In 1940 he is elected the secretary of the regional committee of KPJ of JUZNI BANAT.

He participated in the organisation of the uprising against the fascists. When he organised the department of partisans, near VRSAC, he was deconspired, and on September 5th 1941 he was recognised in the street by a German nationalist who denounced him. The Police came, surrounded him, but he attempted to resist and used the last bullet to commit suicide.

He was declared a national hero on the 7th of July 1953.

The house belongs to the Pannonian architecture, being a „clod house” with the fronton on the street line, with two windows to the street. The inhabited part of the building is made of three sections, representing a common characteristic of this type of construction. Beside the dwelling, there is also a part of the house destined for household activities, more precisely two spaces for stables, a summer kitchen and a space sheltering the bread oven.

On the street facade there is a memorial plaque commemorating SAVA MUNCAN, attached by the Union of Fighters on the 7th of July 1950.

CASA PĂRINTEASCĂ A EROULUI NAȚIONAL SAVA MUNCAN

SAVA MUNCAN s-a născut în KRUSECAC, în 6 iunie 1910 într-o familie de agricultori. A absolvit Școala generală în KRUSEVAC, iar gimnaziul în BELA CRKVA și VRSAC. Încă din perioada gimnaziului a ajuns în contact cu ideologia mișcării muncitorești și comuniste. S-a înscris la Facultatea de Drept în anul 1930. În perioada studiilor a devenit membrul SKOJ, iar în anul 1933 devine membrul KPJ. Din cauza organizării demonstrațiilor studentești din anul 1933 este exmatriculat de la facultate și deportat în localitatea de domiciliu. În KRUSEVAC își continuă activitatea politică, iar când iese din închisoare ZARKO ZRENJANIN în anul 1936 devine colaboratorul cel mai apropiat al acestuia, iar în anul 1940 devine secretarul comitetului regional KPJ din JUZNI BANAT, participând la organizarea revoltei împotriva fasciștilor. În momentul când a organizat departamentul partizanilor, în apropierea localității VRSAC, a fost deconspirat, iar în data de 5 septembrie a anului 1941 a fost recunoscut pe stradă de un naționalist neamț care l-a denunțat. Poliția a venit, l-a înconjurat, dar el a încercat să opună rezistență și cu ultimul glonț și-a luat singur viața.

A fost desemnat erou național în data de 7 iulie 1953.

Arhitectura casei aparține stilului panonic „pe brazdă” cu frontonul pe linia stradală, cu două ferestre. Casei are trei părți, reprezentând o caracteristică comună a acestor tipuri de case. Pe lângă partea de locuit există și o parte a casei destinată muncii, respectiv două spații pentru grajduri, o bucătărie de vară și un spațiu unde se află un cuptor de pâine.

Pe fațadă se află placa memorială a lui SAVA MUNCAN, care a fost pusă de către Uniunea Luptătorilor în data de 7 iulie 1950.

РОДНА КУЋА НАРОДНОГ ХЕРОЈА САВЕ МУЊАНА

Сава Мунђан рођен је у Крушчици 6. јуна 1910. године у земљорадничкој породици. Основну школу завршио је у Крушчици, а гимназију у Белој Цркви и Вршцу. Још за време гимназијских дана дошао је у контакт са идеологијом радничког и комунистичког покрета. Правни факултет уписао је 1930. године. За време студирања постаје члан СКОЈ-а, а 1933. године постаје члан КПЈ. Због организовања студентских демонстрација 1933. године избачен је са факултета и протеран у родно место. У Крушчици наставља са политичким деловањем, а по повратку Жарка Зрењанина из затвора 1936. године, постаје његов најближи сарадник. Године 1940. постаје секретар Окружног комитета КПЈ за Јужни Банат.

Учествовао је у организовању устанка против фашиста. У тренутку када је организовао партизански одред у околини Вршца, на улици га је 5. септембра 1941. године препознао један фолксдојчер и пријавио га. Полиција га је одмах опколила. Пружио је оружани отпор, а последњим метком одузео је себи живот.

Проглашен је за народног хероја 7. јула 1953. године.

Кућа припада архитектури панонског типа „на бразду”, са забатом на уличној линији, са два прозора до улице. Стамбени део куће је троделни, што представља карактеристику кућа овог типа. Поред стамбеног, постоји и економски део домаћинства са два шталска простора, летњом кухињом и простором у којем се налази пећ за печење хлеба.

На уличној фасади налази се спомен-плоча посвећена Сави Мунђану, коју је поставио Савез бораца 7. јула 1950. године.

У ОВОЈ КУЋИ РОДНО СЕ ДРУГ
СЛАВКО МУЊАН СЛАВА
ЧЛАН ПОКРАЈИНСКОГ КОМИ
ТЕТА КПС ЗА ВОЈВОДИНУ
СЕКРЕТАР ОКРУЖНОГ
КОМИТЕТА КПС ЗА ОКРУГ
ЈУЖНОГ БАНАТА, ЈЕДАН ОД
ОРГАНИЗАТОРА НАРОДНОГ У
СТАНКА У ОВОМ КРАЈУ ПОГИ
НУО ЈЕ 19 СЕПТЕМБРА 1941 ГОДИНЕ
СРЕСКИ ОДБОР САВЕЗА БОРАЦА
7 ЈУЛА 1950 ГОДИНЕ
НО. ПАТА
ГОДИНЕ БЕЛА ЦРКВА

THE MEMORIAL COMPOUND „STRATISTE”

At kilometre 6 on the PANCEVO – JABUKA road lies „STRATISTE”, the location of a common grave where they buried several thousands of men, women and children shot by the German occupants during the Second World War. .

„STRATISTE” was turned into a camp in October 1941. Each day at noon prisoners were transported from the camps „STARO SAJMISTE” „BANJICA” and „TOPOVSKE SUPE” in Belgrade, most of them Jews, taken out of trucks and dragged to the graves, stood on the edge of the holes with the faces to the pits and shot. Each group of 20 prisoners were aimed at and shot by three soldiers. The prisoners who did not die on the spot were shot directly in the head by a German officer. When a common grave was full of bodies, the Roma ethnics who had the task to dig the pits arranged the bodies and closed the holes.

The killing of prisoners lasted until the last prisoner brought that day was shot. The shooting of the prisoners was made by a special SS unit, following the order of the future general WURSTER, who was a corporal at the time.

These crimes were also assisted by the Chief of the PANCEVO Police, RUDOLF KREMLING and his deputy VARADI. VARADI was responsible for assuring the grave diggers, especially Roma ethnics, who dug graves 15-20 m long, 3-m wide and one metre deep. After they finished digging the tombs, they were also shot so that the information about the crime should not transpire.

The crimes of „STRATISTE” lasted for two months without interruption. It is considered that in the first two months at „STRATISTE” they killed over five thousand people, and the total number of victims would be in fact more than 10,000 victims. Considering they took measures for hiding their traces, one will never know the exact number of victims. According to the data of the PANCEVO Jewish Union, more than 8,000 Jews were killed and buried in that spot.

Beside Jews, they also shot Serbians, Roma ethnics, partisans, political prisoners, hostages, school

COMPLEXUL MEMORIAL „STRATISTE”

La kilometrul 6 al șoselei PANCEVO – JABUKA, se află „STRATISTE”, locul unei gropi comune unde au fost înmormântați câteva mii de bărbați, femei și copii pe care ocupatorii germani i-au împușcat în perioada celui de-al Doilea Război Mondial.

„STRATISTE” a fost transformat în lagăr în luna octombrie a anului 1941. În fiecare zi, la prânz erau transportați prizonierii din tabăra „STARO SAJMISTE” „BANJICA” și „TOPOVSKE SUPE” din Belgrad, în mare parte evrei, scoși din camioane și duși până la gropi, așezați pe marginile gropilor cu fața spre acestea și împușcați. Plutonul de execuție era mult mai numeros decât cei executați. Prizonierii care nu mureau pe loc erau împușcați direct în cap de către un ofițer german. Atunci când o groapă comună se umplea de cadavre, românii aveau sarcina de a săpa gropile, de a aranja cadavrele și de a închide gropile.

Lichidarea prizonierilor dura până în momentul în care și ultimul prizonier adus în acea zi era împușcat. Împușcarea prizonierilor se făcea de către o unitate specială SS conform ordinelor viitorului general, care atunci avea gradul de caporal, WURSTER.

La aceste crime a participat și șeful poliției din PANCEVO, RUDOLF KREMLING și adjunctul său VARADI. VARADI a fost responsabil cu asigurarea oamenilor pentru săparea gropilor, aducând în special romii, care săpau gropi cu o lungime de 15 -20 metri, lățime de 3 metri și adâncime de un metru. După ce terminau de săpat gropile, aceștia erau de asemenea împușcați pentru ca informațiile despre crime să nu fie răspândite.

Crimele din „STRATISTE” au durat două luni fără oprire. Se consideră că în primele două luni în „STRATISTE” au fost omorâți peste cinci mii de oameni, iar numărul total al victimelor s-ar ridica de fapt la peste 10.000. Având în vedere că au fost luate măsuri pentru ascunderea urmelor, niciodată nu se va putea ști numărul exact de victime. Conform datelor Uniunii Evreilor din PANCEVO, în acest loc se presupune că au murit și au fi îngropați peste 8.000 de evrei.

СПОМЕН КОМПЛЕКС „СТРАТИШТЕ”

На шестом километру пута Панчево – Јабука, налази се „Стратиште”, гробница више хиљада мушкараца, жена и деце које су немачки окупатори стрељали за време Другог светског рата.

„Стратиште” је претворено у губилиште октобра 1941. године. Сваког дана у току преподнева довођени су затвореници из логора „Старо сајмиште”, „Бањица” и „Топовске шупе” у Београду, већином Јевреји, извођени из камиона до самих рака, постављани уз ивицу ровова лицем према ракама, а потом стрељани. На сваког од 20 затвореника који су у исто време стрељани пуцала су по три војника. Ко на овај начин није био усмрћен, убијао га је немачки официр хицем у главу. Када би се једна рака напунила, Роми који су били задужени за копање рака, сложили би лешеве и затрпали гробницу.

Ликвидација је трајала све док и последњи затвореник доведен тог дана не би био стрељан. Стрељање је вршила специјална СС јединица по наређењу будућег генерала, а тада пуковника, Вустера.

У злочину су учествовали и шеф панчевачке полиције Рудолф Кремлинг и његов заменик Варади. Варади је био задужен да обезбеди копање ровова, углавном Роме, који су копали раке дужине 15-20 метара, ширине 3 метра и дубине до једног метра. Након обављеног посла, ове копање би такође стрељали како се прича о злочинима не би ширила.

Стрељање на „Стратишту” трајала су непрекидно пуна два месеца. Сматра се да је у прва два месеца на „Стратишту” убијено преко пет хиљада људи, а да укупан број страдалих прелази број од 10.000 хиљада невиних жртава. С обзиром на затирање трагова, тачан број немогуће је утврдити. Само Јевреја, према подацима Јеврејске заједнице из Панчева, на том месту погубљено је и сахрањено преко 8.000.

Поред Јевреја, овде су стрељани и Срби, Роми, партизани, политички затвореници,

pupils, children... All the victims of other executions in the period of the Second World War in the PANVECO area were also buried at „STRATISTE”. In fact, right before the end of the Second World War, on June 2nd 1944, they shot here 55 persons brought from the VELIKI BECKEREK camp, today's ZRENJANIN.

Aware that they were about to lose the war, the Germans established a special unit lead by the Chief Lieutenant GRINENWALD and commander ZACK. The task of the unit was to cover all the traces of the Germans' crimes. The unit known under the name of SONDERKOMMANDE 150 (Special Commando) arrived in PANCEVO from Thessaloniki on the 12th of April 1944 when they started the disinterment of the STRATISTE graves. The bodies buried there were taken out and incinerated in special furnaces, and after cremation only the ashes remained. These incinerations lasted no less than three months, the area where they did that was surrounded by a high fence, so that the passers-by could not see what was really happening; nevertheless the high fence could not hide the dense and black smoke and the smell spread throughout the „STRATILISTE”.

The investigation commission for the investigation of the Germans' war crimes at PANCEVO, immediately in the year 1945 started to organise the disinterment to establish the exact number of the victims and the way there were executed at „STRATISTE”. On this occasion the respective commission did not succeed in finding even one complete skeleton, and for this reason nobody can confirm the exact number of victims killed there.

In the year 1981 at „STRATILISTE” they erected a memorial compound based on the idea of the architect NEBOJSA DELJA. In the middle of the compound there is a memorial monument symbolising furrows ploughed in the field...

În afară de evrei, aici au fost împuşcați și sârbi, rromi, partizani, prizonieri politici, ostatici, elevi, copii ... În groapa comună au fost îngropați și alte victime ale atrocităților provocate de conflagrația mondială în zona PANCEVO. Înainte de terminarea celui de-al Doilea Război Mondial, în data de 2 iunie 1944, aici au fost împuşcate 55 de persoane aduse din tabăra din VELIKI BECKEREK, localitatea denumită astăzi ZRENJANIN.

Conștienți de faptul că sunt pe cale de a pierde războiul, nemții au înființat o unitate specială la conducerea căreia se afla locotenentul superior GRINENWALD și comandantul ZACK. Sarcina acestei unități era de a acoperi toate urmele crimelor făcute de nemți. Unitatea cunoscută sub denumirea de SONDERKOMMANDE 150 (Comandamentul special), a ajuns în PANCEVO din Salonic în data de 12 aprilie 1944, când au și început dezhumările mormintelor din STRATISTE. Cadavrele îngropate acolo au fost deshumate și incinerate în cuptoare speciale. Aceste incinerări au durat nu mai puțin de trei luni, spațiul unde a avut loc această acțiune a fost înconjurat cu un gard înalt, pentru ca cei care treceau pe acolo să nu poată vedea ce se întâmplă de fapt.

Comisia de anchetată pentru confirmarea crimelor de război ale nemților din PANCEVO, imediat în anul 1945 a început cu organizarea deshumărilor pentru stabilirea numărului exact al victimelor și a modalităților de executare a acestora, din „STRATISTE”. Cu această ocazie comisia respectivă nu a reușit să găsească nici măcar un schelet întreg, iar din această cauză nici până în ziua de astăzi nu se poate afla numărul exact de victime căzute în acest loc.

În anul 1981 în „STRATILISTE” a fost ridicat un complex memorial pe baza ideii arhitectului NEBOJSA DELJA. În mijlocul complexului se află un monument memorial care simbolizează brazde arate pe câmpie...

таоци, ђаци, деца.... Све жртве каснијих стрељања за време Другог светског рата у Панчеву и околини такође су сахрањиване на „Стратишту”. Пред сам крај рата, 2. јуна 1944. године, овде је стрељано 55 лица доведених из логора у Великом Бечкерек, данашњем Зрењанину.

Свесни да губе рат, Немци су образовали посебну јединицу на чијем челу су били оберлајтнант Гриненвалд и унтерштрумфирер Сак. Задатак те јединице био је да прикрије трагове немачких злочина. Јединица позната као Зондеркоманда 150, стигла је у Панчево из Солуна 12. априла 1944. године и одмах отпочела са откопавањем гробница на „Стратишту”. Лешеви стрељаних спаљивани су у специјалној пећи, након спаљивања, од жртава остајао је само пепео. Ово спаљивање трајало је три месеца, простор је био ограђен високом оградом, да пролазници не би видели шта се дешава, али ограда није могла да сакрије густу црну дим и непријатан мирис који се ширио са „Стратишта”.

Анкетна комисија за утврђивање немачких ратних злочина у Панчеву, већ у јануару 1945. године организовала је откопавање ради утврђивања тачног броја стрељаних, и начина на који су извршени злочини на „Стратишту”. Том приликом није пронађен ни један цео костур, тако да се до данас не зна тачан број оних који су стрељани и покопани на овом месту.

Године 1981. на „Стратишту” је подигнут спомен комплекс по идејном решењу архитектке Небојше Деље. У средишту комплекса налази се монументална споменичка композиција која симболизује заоране brazde у равници...

THE TOWER OF VRSAC

Many monuments worldwide, besides possessing a high cultural and historic value, have something special, something conferring them a special status: these monuments, along time, became symbols, signs of recognition for cities, regions, countries, entire cultures. One of those monuments is the Tower of VRSEC – donjon tower of the medieval castle, on the top of the „KULA” hill (399 m) in the hinterland of VRSAC, from where, to the east, we see the Vârșeț Mountains. The tower of VRSAC, after having lost its strategic importance, was left at the mercy of time, but because of its remarkable position it became an important point – the symbol of the city, visual identity item which turned the aspect of the city into something unique and easy to recognise. The origin of the VRSAC castle is often related to the name of Despot DJURDJE SMEDEREVAC, who owned the castle in several periods. The inhabitants of the city, along time, told numerous legends in connection to the tower, among which the most spread was the story about the underground tunnels connecting VRSAC to SMEDEREVO. Most recent historic researches confirmed the fact that the first data related to the city of VRSAC were recorded in the year 1323, the city bearing also the Old Hungarian name of ERSOMLJO, which was used in parallel with the name VRSAC until the end of the 16th century. The city of Vârșeț was, in the difficult years of the 15th century - until 1522, an important spot for the defence against the Turks, until the city was conquered. During the Turkish occupation the tower was used as observation point. In the clauses of the Peace of KARLOVAC in 1699, the city was deserted and mostly destroyed in 1701. The systematic excavations conducted between 1997 and 2003, they discovered the traces of the castle whose base was 60 m long and 22 m wide in the median part. The ramparts were preserved, and they were 1.20 m high, adapted to the shape of the terrain, spread along the rocks plateau. The donjon tower, with its base of irregular rectangular shape, with the external dimensions of 13.80 m x 11.00 m is located in the eastern part, and nearby, in the south-west

TURNUL DIN VRSAC

Turnul din Vrsac are o valoare impresionantă din punct de vedere cultural și istoric. Acest monument de-a lungul timpului a devenit simbol, semn de recunoaștere pentru oraș, regiune, țară. Turnul se află în vârful dealului „KULA” (399 m) în hinterlandul localității VRSAC, de unde continuând spre est se întind munții Vârșețului. Turnul din VRSAC, după ce și-a pierdut din importanța strategică, a fost lăsat în voia timpului, dar din cauza poziției sale marcante a devenit un punct important – devenind simbolul orașului, identitate vizuală care a transformat aspectul orașului în ceva unic și ușor de recunoscut. Originea castelului din VRSAC de cele mai multe ori se leagă de numele despotului DJURDJE SMEDEREVAC, în a cărui proprietate s-a aflat castelul de mai multe ori. Locuitorii orașului de-a lungul timpului au povestit nenumărate legende legate de turnul în sine, printre care cea mai cunoscută legendă este cea legată de tunelele subterane care leagă VRSAC de SMEDEREVO. Cercetările istorice mai noi au confirmat faptul că primele date legate de orașul VRSAC au apărut în anul 1323, orașul purtând denumirea veche maghiară ERSOMLJO, care împreună cu numele VRSAC a fost folosită în paralel până la sfârșitul secolului XVI. Cetatea Vârșețului a fost în anii grei ai secolului XV și până în anul 1522 un punct important pentru apărarea împotriva turcilor, când cetatea a fost cucerită. Pe perioada ocupației turcești turnul a fost folosit ca punct de observație. Prin Tratatul de Pace de la KARLOVAC din 1699, punctul strategic în discuție a devenit neimportant, fiind distrusă în anul 1701. Prin cercetările arheologice sistematizate care au fost efectuate din anul 1997 și până în anul 2003, au fost descoperite urmele castelului a cărui bază are o lungime de 60 m și o lățime de 22 m în partea mijlocie. Meterezele au fost păstrate având o înălțime de 1,20 m, adaptate formei terenului și care se întind pe lungimea platoului stâncos. Turnul donjon, cu a sa bază sub formă de dreptunghi neregulat, cu dimensiunile externe 13,80 m x 11,00 m se află pe partea estică, iar lângă acesta pe unghiul sud-vestic se află rezervorul adânc pentru apă, săpat în stâncă. Pe partea opusă, pe partea vestică,

ВРШАЧКА КУЛА

Многи споменици широм света осим што поседују културно-историјске вредности, имају и нешто више што их издваја и чини посебним: они су током времена постали симболи, знаци препознавања неког града, предела, државе, културе. Један од таквих споменика је и Вршачка кула - донжон кула средњовековног замка, која се налази на врху брда Кула (399 m) у залеђу Вршца, одакле се према истоку пружају Вршачке планине. Вршачка кула је, након што је изгубила стратешки значај, остала препуштена зубу времена, али је због свог упечатљивог положаја у простору касније добила сасвим другачији значај – постала је симбол града и део визуелног идентитета који градску силуету чини јединственом и препознатљивом. Порекло Вршачког замка се најчешће везује за име деспота Ђурђа Смедеревца, у чијем је поседу Вршац био више пута. Сећање на то се дуго задржало међу локалним становништвом и произвело бројне легенде, међу којима је најпознатија она о подземним ходницима између Вршца и Смедерева. Новија историјска истраживања потврдила су да први сачувани податак о вршачком утврђењу потиче из 1323. године, под његовим старим мађарским именом Ершомљо, које је са именом Вршац било паралелно у употреби све до краја XVI века. Вршачко утврђење је у бурним годинама XV века и све до 1552. године, када је коначно освојено, било важно упориште за одбрану од Турака. Током турске владавине кула се користила као осматрачница. Одредбама Карловачког мира из 1699. године утврђење је напуштено и већим делом разорено 1701. године. Систематским археолошким истраживањима, која су спроведена од 1997. до 2003. године, откривени су остаци некадашњег замка, чија је основа дужине 60 m и ширине 22 m у средишњем делу. Бедери су очувани у висини од 1,20 m, прилагођени су облику терена и протежу се дуж стеновитог платоа са стрмим падинама. Донжон кула, са основом у облику неправилног правоугаоника, спољних димензија 13,80 m x 11,00 m, налази се на источној страни, а поред њеног југозападног угла налази се

corner, there is a deep water reservoir, carved in rock. On the opposite side, in the western area, they discovered the traces of a small semicircular tower. The yard between the towers was fenced with walls, and in the northern, southern and eastern sides they mounted closed ramparts with the role of supporting the dwelling spaces. Since 2010, they have been executing reconstruction works in this location. The height of the tower was 19.85 m, and the levels were: ground floor, first floor, second floor and a pedestrian area with wall parapet on top of the tower, with dented shape. The view from the tower was impressive, and when the weather conditions allowed it, one could see even 100 kms afar. The reconstruction works succeeded in rebuilding the tower and re-setting the roof, and a smaller tower was built next to the northern wall.

au fost descoperite urmele unui turn mai mic în formă de semicerc. Curtea aflată între turnuri a fost îngrădită prin ziduri, iar pe partea nordică, sudică și estică au fost montate metereze închise care aveau rol de susținere a spațiilor de locuit. Din anul 2010, pe această locație sunt executate lucrări de reconstrucție. Înălțimea turnului a fost de 19,85 m iar nivelele erau: parterul, primul etaj, al doilea etaj și în vârful turnului o zonă pedestră cu parapet zidit având formă dantelată. Vederea din turn era una impresionantă, iar când condițiile meteo permiteau se putea vedea chiar și la 100 km îndepărtare. Prin lucrările de reconstrucție s-a reușit rezidirea turnului și punerea acoperișului, iar lângă peretele nordic a fost zidit un turn mai mic.

дубока цистерна за воду, исклесана у стени. На супротној, западној страни замка откривени су остаци мање полукружне куле. Двориште између кула је било преграђено зидом, а са северне, јужне и источне стране затворено бедемима, уз које су са унутрашње стране биле прислоњене зграде за становање. Од 2010. године на овом локалитету се изводе радови на реконструкцији замка. До тада, висина куле је била 19,85 m, а етажесу биле: приземље, први спрат, други спрат и на врху шетна стаза са зиданим парапетом и зупцима. Поглед са куле је био импресиван, и при ведром небу је досезао близу 100 km у даљину. Радовима на реконструкцији Вршачка кула је надзидана и укровљена, а уз северни зид је дозидана једна мања кула.

THE VESTIGES OF THE KOVIN CITY FORTRESS

The medieval city of KOVIN is located in the proximity of today's locality with the same name on the right bank of the Danube. From the south west of the hill dominating the city above the Danube's turn one could reach the settlement only by a northern detour, as the other areas are very abrupt and dangerous. Due to its geostrategic position, the KOVIN city was in the Middle Ages an important defence point on the southern border, as it was located on the easiest route for the crossing of the Danube, which led to a rapid development of the area. It is certain that the city, with short interruptions, was active in the 12th-15th century, until the signature of the Belgrade peace treaty in 1739.

According to old literature, the location is known for its ancient and prehistoric vestiges, being recognised as an old Roman fortress. Grace to the results obtained later on by diverse works for the construction of the „DJERDAP” structure, in 1967, after the sampling diggings in 1968 and the archaeological excavations of 1986 and 2004 one reached the conclusion that in fact the „KOVIN GRAD” site is a multi-layer settlement, from the culture of the Neolithic to the Middle Ages and the Austro-Hungarian reign. The prehistoric discoveries comprise the collected mobile material, representative for the STARCEVACKA culture and the mobile discoveries of the Neolithic, Bronze Age and HALLSTATT, brought to light during the archaeological diggings. The layer of the Middle Ages culture, 4-metre thick, may be divided, based on the typology of the ceramic material, into four phases covering the period from the end of the 11th century to the 15th century. As regards the layers of the Middle Ages culture, they discovered a high number of objectives (dwellings and auxiliary) as well as necropolises with skeletons.

The basic aspect of the most recent phase of the KOVIN fortress is known due to the plan of MARSILIJE drawn up in the 18th century, where we can see two sections of the city separated by a ditch. The smaller southern section had an

VESTIGIILE CETĂȚII ORAȘULUI KOVIN

Orașul medieval KOVIN se află în imediata apropiere a localității cu același nume de astăzi, pe malul drept a Dunării. Dinspre partea de sud vest a colinei ce domină orașul chiar deasupra cotului Dunării se putea ajunge în așezare numai ocolind pe la nord deoarece celelalte zone erau foarte abrupte și periculoase. Datorită poziției sale geostrategice, cetatea KOVIN era în Evul Mediu un punct de apărare important al graniței sudice deoarece pe acolo trecea traseul cel mai ușor pentru traversarea Dunării, ceea ce a dus și la o rapidă dezvoltare a zonei. Este confirmat faptul că cetatea, cu mici întreruperi, a fost activă în perioada secolelor XII - XV până la distrugerea acesteia sa după semnarea tratatului de pace de la Belgrad din anul 1739.

Conform literaturii vechi, locația este cunoscută pentru vestigiile antice și preistorice, fiind clasificată ca veche cetate romană. Grație rezultatelor obținute mai târziu prin realizarea diferitelor lucrări pentru construirea machetei „DJERDAP” în anul 1967, după sondările de probă din anul 1968 și săpăturile arheologice din 1986 și 2004 s-a ajuns la concluzia că de fapt situl „KOVIN GRAD” este o așezare cu mai multe straturi, de la cultura Neoliticului până în Evul Mediu și ocupația austro-ungară. Descoperirile preistorice se compun din: materialul mobil colectat, reprezentativ pentru cultura STARCEVACKA și obiectele mobile din Neolitic, Epoca Bronzului și HALLSTATT, aduse la lumină în cursul săpăturilor arheologice. Stratul culturii evului mediu, cu o grosime de 4 metri, poate fi clasificat, pe baza tipologiei materialului ceramic, în patru faze ce acoperă perioada de la sfârșitul secolului XI până în secolul XV. În ceea ce privește straturile culturii evului mediu, s-a descoperit un număr mare de obiective (de locuit și auxiliare) precum și necropole conținând schelete.

Aspectul de bază a celei mai recente etape a cetății KOVIN este cunoscut datorită planului lui MARSILI din secolul XVIII în care sunt prezentate două secțiuni ale cetății separate printr-un șanț. Partea sudică, mai redusă în suprafață, avea formă triunghiulară neregulată. Numai fundația turnului

ОСТАЦИ ТВРЂАВЕ ГРАДА КОВИНА

Средњовековни град Ковин налази се у непосредној близини данашњег истоименог града, на десној обали Дунава. На доминантном југозападном делу лесне терасе, тик изнад затвореног рукавца Дунава, био је доступан само са северне стране док су му се остале стрмо спуштале ка риту. Захваљујући свом геостратешком положају у средњем веку, ковинско утврђење је представљало значајну одбрамбену тачку јужне границе угарске државе због најповољнијег прелаза преко Дунава, што је допринело и брзом развоју насеља око њега. Утврђење је, са мањим прекидима, трајало у периоду од XII до XV века све до његовог рушења условљеног Београдским миром 1739. године.

На основу старије литературе локалитет је познат по праисторијском и античком материјалу и сматран је за римско утврђење. Каснијим резултатима, добијеним стручним праћењем земљаних радова при изградњи макете „Ђердапа“ 1967. године, пробним сондажним истраживањима 1968. године и мањим заштитним археолошким ископавањима 1986. и 2004. године, дошло се до сазнања да је локалитет „Ковин-Град“ вишеслојно насеље са културним слојевима од неолита до касног средњег века и аустроугарске доминације. Праисторијске налазе чине: прикупљен покретни материјал старчевачке културе и покретни налази енеолита, бронзаног доба и халштата откривени археолошким истраживањима. Моћни средњовековни културни слој, дебљине преко 4 метра, може се, на основу типологије керамичког материјала, поделити на четири фазе у оквиру временског раздобља од краја XI до XV века. У оквиру средњовековних културних слојева откривен је велики број објеката (насеобинских и помоћних) и некрополе са скелетним гробовима.

Изглед основе најмлађе фазе ковинског утврђења познат је са Марсилијевог плана из XVIII века, на којем су приказана два дела

irregular triangular shape. Only the foundation of the pillar tower and a small section between the ramparts were preserved intact up to now. The lateral section, to the north, has a rectangular base, with the dimensions 130 x 150 m with visible parts of the ramparts on the northern and western edges. The present access from the north of the plateau overlays on the initial entry in the northern part of the fortress.

cu pilaștri și o mică parte dintre metezeze s-au păstrat intacte până în zilele noastre. Secțiunea mai mare, în partea de nord, are bază dreptunghiulară, cu dimensiuni de 130 x 150 m cu părți vizibile ale meterezilor de pe marginea nordică și vestică. Accesul actual din partea de nord a platoului se suprapune cu intrarea inițială în zone nordică a cetății.

утврђења одвојена јарком. Јужни, мањи део, био је неправилног троугаоног облика и до данас је од њега остао недевастиран само темељ куле са пиластрима и мали део бедема. Већи, северни део, је правоугаоне основе, очуваних димензија 130 x 150 m са видљивим деловима бедема на западној и северној ивици. Данашњи прилаз на северу платоа поклапа се са некадашњим улазом у северни део утврђења.

THE PANCEVO AIRPORT

The territory of the PANCEVO airport is situated on the road to JABUKA, on the right side. It was initially a pasture allotted to the Romanian-French company CFRNA in 1922 for the construction of the airport. The history of the air traffic in the Kingdom of Serbians, Croats and Slovenians started in 1922, when the representatives of the Romanian-French company CFRNA, the first transcontinental firm of air transport in the world, sent a request to the Kingdom officials asking them to approve the landing at Belgrade of postal passenger planes flying from Paris to Istanbul. On the 25th of March 1923 the passenger plane coming from Paris landed for the first time on the PANCEVO airport, a halt between Budapest and Bucharest on the route Paris - Istanbul. This event was the birth act of the regular airline Paris - Strasbourg - Prague - Vienna - Budapest - PANCEVO - Bucharest - Istanbul. The Kingdom of Serbians, Croats and Slovenians was now connected to the European air transport system.

This airline including a halt on the PANCEVO airport was in operation until the 25th of March 1927 when the BEZANIJA airport was opened. In order to have the upper hand to the Orient Express fast train, the French-Romanian company decided to attempt night flights for the first time. The first international night flight of a passenger plane took place on 9 / 10.09.1923 realised by the French pilot CLOUDE BORGAR on the route Bucharest-PANCEVO - Bucharest (Băneasa) and thus the PANCEVO airport made history in world aviation. Ten days later, on 20 / 21.09.1923 the French aviators MORIS NOGES and LUJ GIDON inaugurated the first regular night line for passenger planes in the world, on the route PANCEVO - Bucharest.

AEROPORTUL DIN PANCEVO

Terenul aeroportului din PANCEVO se află pe drumul către localitatea JABUKA, pe partea dreaptă. Era inițial o pășune care în anul 1922 a fost alocată companiei româno - franceze CFRNA pentru construirea aeroportului. Istoria traficului aerian în Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor a început să fie scrisă în anul 1922, când reprezentanții societății româno franceze CFRNA, prima companie transcontinentală de transport aerian din lume, au trimis o solicitare oficialităților Regatului pentru aprobarea aterizării la Belgrad a avioanelor poștale și de pasageri care zburau de la Paris la Țarigrad (Istanbul). În data de 25 martie 1923 avionul de pasageri care venea de la Paris a aterizat pentru prima dată pe aeroportul din PANCEVO care reprezenta o escală între Budapesta și București pe ruta Paris - Țarigrad. Acest eveniment a fost actul de naștere al liniei aeriene regulate Paris - Strasbourg - Praga - Viena - Budapesta - PANCEVO - București - Țarigrad. Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor era astfel inclus în sistemul aerian european.

Această linie aeriană care cuprindea o escală pe aeroportul din PANCEVO a funcționat până în data de 25 martie 1927 când a fost deschis aeroportul din BEZANIJA. Pentru a avea un avantaj față de trenul rapid Orient Express, compania franco-română a decis să încerce pentru prima dată realizarea unui zbor de noapte. Primul zbor nocturn internațional al unui avion de pasageri a fost realizat la data de 9 / 10.09.1923 de către pilotul francez CLOUDE BORGAR pe ruta București - PANCEVO - București (Băneasa) prin care aeroportul din PANCEVO a intrat în istoria aviației mondiale. Zece zile mai târziu, în 20 / 21.09.1923 aviatorii francezi MORIS NOGES și LUJ GIDON au inaugurat prima linie nocturnă regulată a avioanelor de pasageri din lume, pe ruta PANCEVO - București.

АЕРОДРОМ У ПАНЧЕВУ

Терен аеродрома у Панчеву се налази на путу према селу Јабука, с десне стране. Некадашњи пашњак је 1922. године уступљен француско-румунској компанији CFRNA, ради формирања аеродрома. Историја ваздушног саобраћаја у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца почела је 1922. године, када су заступници француско-румунског друштва CFRNA, прве трансконтиненталне авио-компаније на свету, доставили молбу Краљевини СХС за одобрење слетања авиона путничког и поштанског саобраћаја у Београду, на релацији Париз - Цариград (Истанбул). Дана 25. марта 1923. године, путнички авион из Париза је по први пут слетео на аеродром у Панчеву, који је био станица између Будимпеште и Букурешта, на релацији Париз - Цариград. Овим је успостављена редовна дневна авионска линија на релацији Париз - Стразбур - Праг - Беч - Будимпешта - Панчево - Букурешт - Цариград, чиме је Краљевина СХС, по први пут, укључена у систем европског авионског саобраћаја.

Ова авионска линија, која је укључивала слетање на панчевачки аеродром, трајала је до 25. марта 1927. године, када је отворен аеродром у Бежанији. Како би остварила временску предност над возом Оријент експрес, компанија Франко-Румен је одлучила да на једном делу ваздушног пута покуша ноћни лет. Први међународни ноћни лет путничког саобраћаја на свету извршио је 09. и 10. 09. 1923. године француски пилот Клод Боргар, на релацији Букурешт - Панчево - Букурешт (Băneasa), чиме је аеродром у Панчеву ушао у историју светске авијације. Десет дана касније, 20. и 21. 09. 1923. француски авијатичари Морис Ногес и Луј Гидон отворили су прву редовну ноћну линију ваздушног путничког саобраћаја на свету, на релацији Панчево - Букурешт.

THE PANCEVO WATER TOWER

The PANCEVO water tower was erected at the beginning of the 20th century, before the First World War, representing a water reservoir for street washing.

It was built on the bank of the Timiș River, in the area which for centuries had been the main access to PANCEVO, as there was a good docking spot, opposite to the Great Wheat Warehouse (The Red Depot) and KONTUMAC.

The catastrophic PANCEVO flood of 1888, when the Timiș River overflowed, made the town officials solve the problem of the river course through the locality. The large meander formed by the Timiș in the Pancevo area which slowed down the water course was regulated, and in 1891 the Timiș River started to flow through its new bed. They reinforced the Timiș banks, and many objectives were erected in the proximity of the bank. One of them was the Water Tower.

The pump used for the water intake from the well, located under the building, as well as the mechanism for the reservoir filling were at the ground floor of the construction, and were dismantled in the 80s of the last century, when the objective was turned into a restaurant. Around the water tower there were areas for the recipient storage and stables for the horses pulling the cisterns used to street watering. These objectives were demolished in the 60s, when they built a block of flats immediately near the water tower, and a playground for children.

The base of the objective is polygonal with four wider sections and four narrower ones. The facade is divided horizontally by the base ending in a vault, ground floor and first floor, and between the, there is a belt vault. The roof is very steep, with four ceiling windows, one on each wider section. Below them there is a prominent crown. The objective is plastered but the base is covered in facade brick. The building has two entry doors and windows, arched at the ground floor and rectangular at the first floor. Between them there are the lower blind windows. The objective is not longer used as water reservoir.

The PANCEVO water tower has a documentary-historic and ambient value, as grace to its po-

TURNUL DE APĂ DIN PANCEVO

Turnul de apă din PANCEVO a fost construit la începutul secolului XX, înainte de Primul Război Mondial, reprezentând un rezervor pentru udarea străzilor.

A fost construit pe malul râului Timiș, în zona care de secole reprezenta accesul principal în PANCEVO, deoarece acolo exista un loc de andocare, vis-a-vis de Marele Depozit de grâu (Antreprozitul Roșu) și KONTUMAC.

Inundațiile catastrofale de la PANCEVO din anul din 1888, când Timișul a ieșit din matcă, i-a obligat pe edilii așezării să rezolve problema cursului râului prin oraș. Marea mandră pe care o forma Timișul în zona PANCEVO ce încetinea cursul apei a fost regularizată, iar în anul 1891 Timișul a intrat pe noul fâgaș. Au fost întărite malurile râului, iar multe dintre obiective au fost construite în imediata apropiere a malului. Unul dintre acestea este Turnul de apă.

Pompa cu care se scotea apa din puț, aflată sub clădire, precum și mecanismul pentru umplerea cisternei se aflau la parterul construcției, fiind demontate în anii optzeci ai secolului XX, când obiectivul a fost transformat în restaurant. În jurul turnului de apă se găseau zone pentru depozitarea recipientelor și grajduri pentru caii ce trăgeau cisternele cu care se udau străzile. Aceste obiective au fost demolate în anii șaizeci din secolul trecut, când în imediata apropiere a turnului cu apă a fost construit un bloc de locuințe și un loc de joacă pentru copii.

Baza obiectivului este poligonală cu patru părți mai late și patru mai înguste. Fațada este divizată orizontal în soclul terminat cu boltă, parter și etaj, între care o coroană cordon. Acoperișul este foarte abrupt cu patru ferestre pe tavan, câte una pe fiecare parte mai lată. Sub acesta se află o boltă proeminentă. Obiectivul este tencuit, dar soclul nu, fiind acoperit cu cărămidă pentru fațade. Clădirea are două uși de intrare și ferestre, arcuite la parter și dreptunghiulare la etaj. Între acestea sunt plasate ferestrele oarbe inferioare. Construcția nu mai este utilizat astăzi ca rezervor de apă.

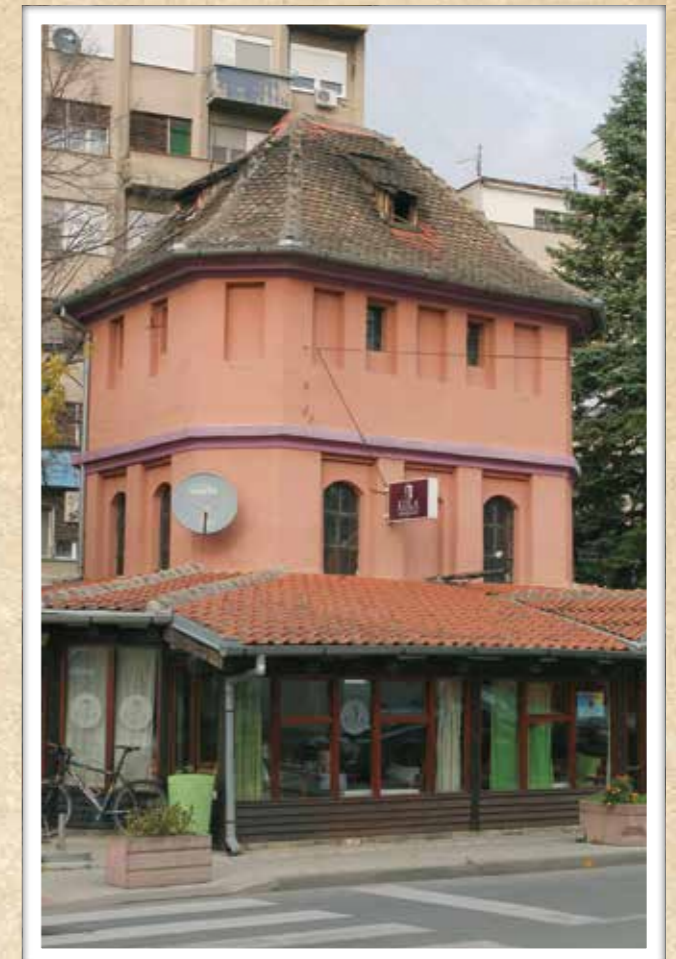
ВОДОТОРАЊ У ПАНЧЕВУ

Водоторањ у Панчеву саграђен је почетком XX века, пре Првог светског рата, наменски као резервоар за воду за поливање улица, по чему и данас носи име. Саграђен је на обали реке Тамиш, на простору који је кроз векове представљао главни улаз у Панчево, јер се у непосредној близини, још од XVII века, налазило пристаниште, преко пута великог Житног магацина (Црвеног магацина) и Контумца.

Велика поплава која је 1888. године задесила Панчево, када се излио Тамиш, приморала је градску управу да реши проблем тока Тамиша кроз град. Велика кривина коју је Тамиш правило код Панчева, а која је успоравала ток воде, исправљена је, тако да од 1891. године Тамиш тече новим током кроз град. Утврђене су обале Тамиша, а многи нови објекти изграђени су у непосредној близини обале. Један од тих је и водоторањ.

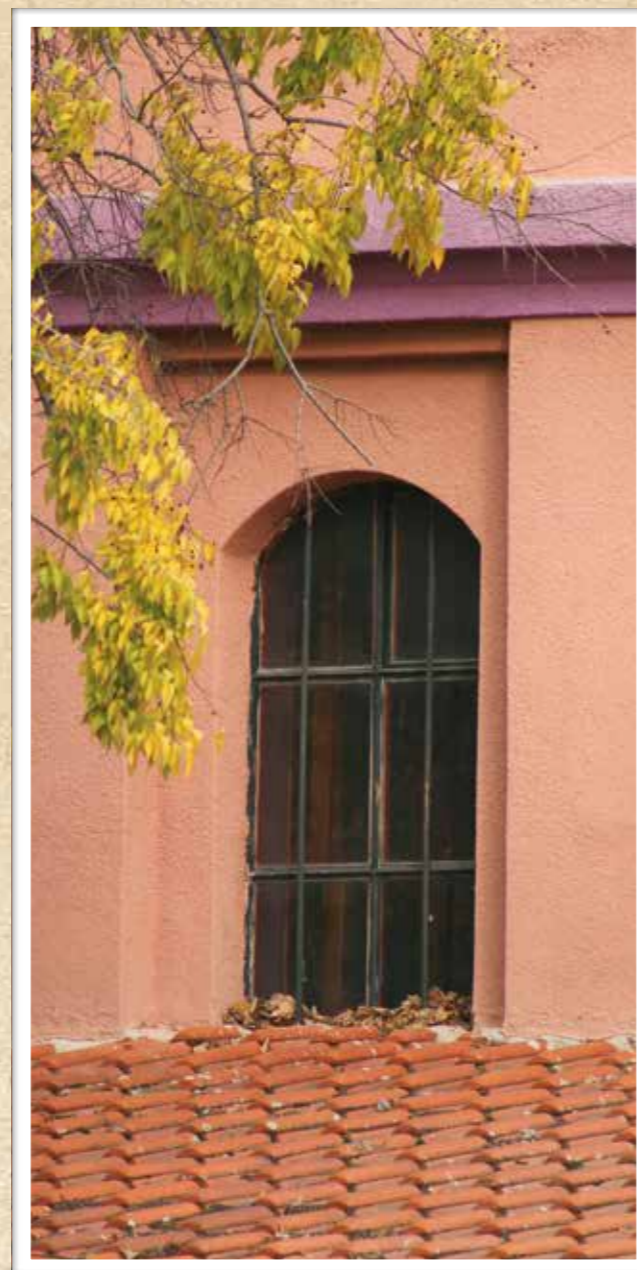
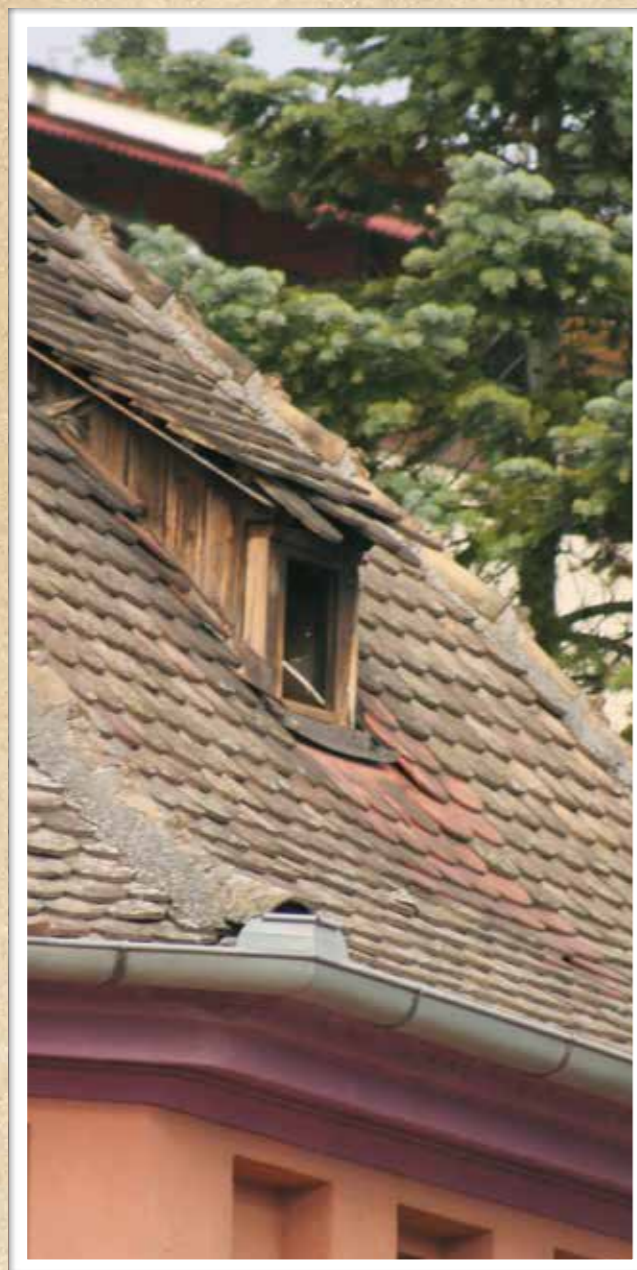
Пумпа помоћу које се вукла вода из бунара, који се налазио испод водоторња, као и механизам за пуњење цистерни, налазили су се у приземљу водоторња и демонтрани су осамдесетих година XX века, када је водоторањ претворен у угоститељски објекат. Око водоторња налазили су се објекти за смештај цистерни и штале за коње који су вукли цистерне за прање улица. Ти објекти су порушени шездесетих година XX века, када је у непосредној близини водоторња изграђен стамбени блок и дечје игралиште.

Основа објекта је полигонална, са четири шире и четири уже стране. Фасада је хоризонтално подељена на сокл, који је завршен венцем, приземље и спрат, између којих је кордонски венац. Кров је јако стрм, са четири таванска прозора, на свакој широј страни по један. Испод крова је врло истакнут венац. Објекат је малтерисан, осим сокла који је обложен фасадном опеком. На објекту постоје једна улазна врата и прозори, у приземљу лучно завршени, а на спрату правоугаони. Између правих прозора налазе се лажни - нише. Објекат се више не користи као резервоар за воду.

sition, aspect and purpose (water tank for street washing) it was perfectly integrated in the atmosphere of PANCEVO Old Industrial Area extended along the Timiș River.

Turnul de apă din PANCEVO are o valoare documentară – istorică și ambientală deoarece prin poziția, aspectul și scopul său (rezervor pentru spălarea străzilor) acesta se integrează perfect în atmosfera vechii Zone Industriale din PANCEVO care se întinde de-a lungul râului Timiș.

Водоторањ у Панчеву има документарно-историјску и амбијенталну вредност јер се својим положајем, изгледом и првобитном наменом (резервоар за воду за поливање улица) уклапа у амбијент старе индустријске зоне Панчева, дуж обале Тамиша.

THE RAILROAD COMPOUND OF JASENOVO

In the locality JASENOVO in 1854 they opened the railroad station on the route LISAVA – ORAVIŢA – BAZIAŞ for coal transport, and in 1856 for passenger traffic. It is the oldest railway in Banat, and the JASENOVO - BELA CRKVA section is the first on the territory of Serbia. The railroad starting from JASENOVO, passing through VRSAC and heading to Timișoara, Budapest and Vienna was inaugurated in the year 1858. The JASENOVO station was the main knot in this part of Banat, because the railroad branched out in three directions from there: to VRSAC – TIMIȘOARA, JAM – ORAVIŢA and BAZIAŞ. This railroad centre was important for several reasons, as it influenced the migration of inhabitants along the Caraș river, the development of trade, the cultural movement as well as the economic prosperity of the localities VRSAC and BELA CRKVA. The building of the JASENOVO station was used at the same time as a hotel, where the wood traders and other businessmen of the time could spend the night. The railroad station had a ticket desk, waiting rooms for first class and second class, waiting hall for mothers with children, restaurant and buffet. Today, the construction is no longer in operation, only the first floor is used as accommodation for the service personnel. The building of the railway station had a symmetric plan, with the axis in the centre of the ground floor. The facade was plastered, and the vaults and the frames of doors and windows were ornated with special decorative bricks. Near the station there was the turning plaque for the reverse of locomotives, manufactured in Vienna in 1868. It has a round shape, and a 14-m diameter. Inside the circle we can see the mechanism with the rotating tracks driven by two men with the help of metal levers. This turning plaque and the water reservoir for locomotives are no longer in operation. The JASENOVO railway compound is deserted at present, but the railroad connecting VRSAC to BELA CRKVA is still in operation, having a high potential of becoming a touristic railroad route, where the JASENOVO station could constitute a museum attraction and a centre for industrial tourism.

COMPLEXUL FEROVIIAR DIN JASENOVO

În localitatea JASENOVO în anul 1854 a fost deschisă gara feroviară pe ruta LISAVA – ORAVIŢA – BAZIAŞ pentru transportul cărbunelui, iar în anul 1856 pentru cel de persoane. Aceasta este cea mai veche cale ferată din Banat, iar secțiunea JASENOVO – BELA CRKVA este prima de pe teritoriul Serbiei. Linia ferată care pleacă din JASENOVO, trece prin VRSAC și se îndreaptă spre Timișoara, Budapesta și Viena a fost dată în folosință în anul 1858. Gara din JASENOVO a fost nodul feroviar principal din această parte a Banatului, deoarece de aici calea ferată se despărțea în trei direcții: VRSAC – TIMIȘOARA, JAM – ORAVIŢA și BAZIAŞ. Acest centru feroviar a fost important din mai multe motive, influențând migrația locuitorilor de-a lungul râului Caraș, dezvoltarea comerțului, mișcarea culturală, prosperitatea economică a localităților VRSAC și BELA CRKVA. Clădirea gării JASENOVO a fost folosită în același timp și ca hotel, unde comercianții de lemn și alți oameni de afaceri din epocă puteau să înnopteze. Gara avea ghișeu de bilete, sală de așteptare pentru clasa întâi și a doua, sală de așteptare pentru mame cu copii, restaurant și bufet. Astăzi nu se mai află în stare de funcționare, fiind utilizat doar etajul ca locuință pentru personalul de serviciu. Clădirea gării urma un plan simetric având ca axă centrul parterului. Fațada era tencuită, iar bolțile și chenarele ușilor și ferestrelor erau ornate cu cărămidă decorativă specială. În apropierea stației de cale ferată se află placa turnantă pentru întoarcerea locomotivelor, fabricată în Viena în anul 1868. Are forma rotundă, cu diametrul de 14 m. În interiorul cercului se află mecanismul cu șinele de rotire a locomotivelor pus în funcțiune de doi oameni cu ajutorul pârghiilor metalice. Această placă rotativă și cisterna de alimentare cu apă pentru locomotive nu mai sunt în funcțiune astăzi. Complexul feroviar JASENOVO este părăsit în prezent, dar calea ferată dintre VRSAC și BELA CRKVA este încă în funcțiune cu mare potențial de transformare în traseu feroviar turistic, în cadrul căruia gara din JASENOVO ar putea constitui o atracție muzeală și un centru pentru turismul industrial.

ЖЕЛЕЗНИЧКИ КОМПЛЕКС ЈАСЕНОВО

У Јасенову је 1854. године отворена станица на железничкој линији Лисава – Оравица – Базијаш за транспорт угља, а 1856. године за општи саобраћај. То је најстарија пруга у Банату, а деоница од Јасенова до Беле Цркве је најстарија на данашњој територији Србије. Деоница пруге од Јасенова, која преко Вршца иде до Темишвара, а одатле даље до Будимпеште и Беча, пуштена је у саобраћај 1858. године. Станица у Јасенову је била главни железнички чвор у овом делу Баната, јер се одатле пруга рачвала на три стране: Вршац - Темишвар, Јам - Оравица и Базијаш. Овај железнички центар је био вишеструко значајан, утицао је на миграциона померања становништва дуж Караша, развој трговине, културолошка кретања, економски просперитет Вршца и Беле Цркве. Зграда железничке станице Јасеново је служила истовремено и као хотел, где су трговци дрвима и други пословни људи тог времена могли да одседну. Станица је имала билетарницу, чекаоницу првог и другог разреда, чекаоницу за мајке са децом, ресторан и бифе. Данас није у функцији, а користи се само спрат, као стан домара.

Станична зграда је симетрично компонована, са приземним централним делом и једносратним трактовима са стране. Фасада је малтерисана, а венци и шпалетне око врата и прозора су посебно обрађени клинкер опеком, са декоративним слогом. У близини станичне зграде се налази окретница за локомотиве, направљена у Бечу 1868. године. Кружног је облика, пречника 14 m. У кругу је смештен механизам са шинама за окретање локомотива, који су окретала два човека помоћу металне полуге. Ова окретница и бунар из ког се црпла вода за локомотиве данас нису у употреби. Железнички комплекс Јасеново је данас практично напуштен, али је траса пруге од Вршца до Беле Цркве у функцији - с потенцијалом да се трансформише у туристичку пругу на којој би јасеновачка станица била посебна железничко-музејско-туристичка атракција.

THE „TIMIȘ” RAILWAY STATION OF PANCEVO

Railroad station in the past, today a cultural monument and the headquarters of the railway museum, it was erected at the end of the 19th century based on the standard design for railroad construction. The cultural monument is a one-floor building, with rectangular base and with prominent entry, having the shape of a central projection ending in a two-water roof. The building is made of brick, in massive style with architraves and wooden ceiling. The facade to the street is horizontally divided by a belt crown. Above all openings there are decorative arches, and on the ceiling projection there is an oculus decorated with artificial stones. The lateral sides are simple, with small openings and without decorative finishing. Beside its architectonic value, as objective with precise utilitarian purpose, the cultural monument has also a historic and an ambient value. Its location on the bank of Timiș River underlines the fact that the railroad circulation in these parts took place along the river for the very reason that the town developed on the bank of the water course until the middle of the 20th century.

GARA FERVIARĂ „TIMIȘ” DIN PANCEVO

Stație de cale ferată în trecut, astăzi monument cultural și sediul muzeului feroviar, a fost ridicată la sfârșitul secolului XIX pe baza proiectului tipic pentru construcții din domeniul feroviar. Monumentul cultural este o clădire cu etaj, cu bază dreptunghiulară cu intrarea evidențiată, având forma unei proiecții centrale terminate cu un acoperiș în două ape. Clădirea a fost zidită din cărămidă, în stil masiv cu arhitrave și acoperiș din lemn. Fațada dinspre stradă este împărțită orizontal printr-o coroană cordon. Deasupra tuturor deschiderilor se află arcurile decorative, iar pe proiecția de la nivelul tavanului se află un oculus decorat cu pietre artificiale. Fațadele laterale sunt simple, cu mici deschideri și fără finisaje decorative. Pe lângă valoare arhitectonică, ca obiectiv cu scop utilitar precis, monumentul cultural are atât valoare istorică cât și ambientală. Așezarea sa pe malul râului Timiș subliniază faptul că traficul feroviar de pe aceste meleaguri s-a desfășurat de-a lungul râului din simplul motiv că orașul s-a dezvoltat pe malul cursului de apă până la mijlocul secolului douăzeci.

ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА „ТАМИШ“ У ПАНЧЕВУ

Некадашња железничка станица, данас споменик културе и седиште Железничког музеја, саграђена је крајем XIX века, према типском пројекту за грађевине ове намене. Споменик културе је спратни објекат, правоугаоне основе са избаченим улазним делом у облику централног ризалита, који се завршава двоводним кровом. Зидан је опеком, масивно, са архитравним конструкцијама и дрвеном кровном конструкцијом. Улична фасада је хоризонтално подељена кордонским венцем. Изнад свих отвора су декоративни лукови, а на ризалиту, у нивоу тавана, налази се окулус, оивичен вештачким каменом. Бочна фасада је једноставна, с мало отвора, без декоративне обраде. Поред архитектонске вредности, као објекат дефинисане намене, овај споменик културе има историјске и амбијенталне вредности. Својом локацијом, на самој обали Тамиша, указује на чињеницу да се железнички саобраћај на овом простору, у периоду од краја деветнаестог до средине двадесетог века, одвијао уз реку, јер је и сам град свој настанак и даљи развој почео на реци.

THE RAILROAD STATION BUILDING OF BANATSKI KARLOVAC

Along with the development of industry in Banat, in the last decades of the 19th century they built the railroad network connecting numerous localities. On the VRSAC – KOVIN railroad route, in December 1894 they opened the station of BANATSKI KARLOVAC, then called KARLSDORF. Erected according to the standard design for railroad objective, the construction was massive, made of bricks, with architraves and two-water roofing, on a wooden structure covered with tiles. The base is rectangular, with protuberant entry.

All facades are horizontally plastered, with arches separated at the base height and a vault separating the ground floor from the first floor. All the corner areas of the objective are highlighted by plastered relief's evoking the style of stone building, being additionally underlined by a different colour. Above the openings there are decorative arches with central elements. The lateral sides are simple, with few windows. The longitudinal side exhibits numerous opening. On the ground floor there were a range of doors allowing the access of passengers from the street through the waiting room to the platforms. On the first floor there is a range of equal windows. At the central part, on the ceiling projections there is a circular niche surrounded by geometric decorations wrought in mortar.

CLĂDIREA GĂRII DIN BANATSKI KARLOVAC

Odată cu dezvoltarea industriei în Banat, în ultimele decenii ale secolului XIX a fost construită rețeaua de cale ferată ce lega numeroase localități. Pe calea ferată VRSAC – KOVIN, în luna decembrie 1894 a fost deschisă gara din BANATSKI KARLOVAC care în vremea aceea purta denumirea de KARLSDORF. Construită conform proiectului standard pentru obiective feroviare, clădirea era masivă, din cărămidă, cu arhitrave și acoperiș în două ape pe structură din lemn acoperită cu țigla. Baza este dreptunghiulară cu intrarea evidențiată.

Toate fațadele sunt tencuite orizontal, cu arcuri separate la înălțimea soclului și cu o boltă care desparte parterul de etaj. Toate zonele de colț ale obiectivului sunt evidențiate prin relief cu tencuială ce evocă stilul construcțiilor din piatră, fiind la rândul-i subliniată suplimentar prin colorarea în altă nuanță. Deasupra deschiderilor sunt poziționate arcurile decorative cu elemente centrale. Fațadele laterale sunt simple cu puține ferestre. Fațadele longitudinale prezintă numeroase deschideri. La parter se afla un șir de uși prin care călătorii aveau acces din stradă prin sala de așteptare spre peroane. La etaj se află un rând de geamuri egale. În partea centrală, pe proiecții, la nivelul tavanului se află o nișă circulară încadrată de o decorațiune geometrică lucrată în mortar.

ЗГРАДА ЖЕЛЕЗНИЧКЕ СТАНИЦЕ У БАНАТСКОМ КАРЛОВЦУ

Развојем индустријализације у Банату, последњих деценија XIX века изграђена је железничка мрежа која је повезивала многа насеља. На новосаграђеној прузи Вршац – Ковин, децембра 1894. године отворена је железничка станица у Банатском Карловцу, који се тада звао Карлсдорф. Саграђена је према типском пројекту за објекте ове намене. Зграда је зидана опеком, масивно, са архитравним конструкцијама и дрвеном кровном конструкцијом покривеном црепом. Основа је правоугаона, са наглашеним улазним делом у облику ризалита, који завршава двоводним кровом.

Фасада је хоризонтално, рашчлањена у висини сокла и венцем који раздваја приземље и спрат. Сви углови објекта су наглашени рељефом у малтеру, који дочарава камени слог, а који је додатно наглашен бојењем у другој боји. Изнад отвора су постављени декоративни лукови са завршцем у средини. Бочна фасада је једноставна, са мало отвора. Подужна фасада је прозачна, са пуно отвора. У приземљу се налази низ врата који путнике води са улице, кроз чекаоницу, ка перону. На спрату је низ истоветно обрађених прозора. У средишњем делу на ризалиту, у нивоу тавана, налази се кружна ниша око које је геометријска декорација у малтеру.

THE SVILARE COMPOUND ON TIMIȘ RIVER BANK IN PANCEVO

The SVILARE Compound on the Timiș River received the status of cultural monument in 2013.

The extensive growing of silkworms at PANCEVO started in 1879, and the following year they established a unit for the cocoon trade, and then they erected the SVILARA on the road to BAVANISTE, known today as the STARA SVILARA. Along with the growth of output in PANCEVO, at the end of the 19th century the town became the centre of silk industry in Banat. Most of the silk thread production was exported to Lyon and a small part to Vienna.

The interest for the growth of silkworm increased, especially because this labour could be done in the villages even by women and children. This led to the need for developing the production capacities, and in 1899 they built, on the left bank of Timiș River, a new compound for the silk production. This type of silk factory had to be erected near an important water source, because of technological necessities, including cocoon immersion processes, as well as the existence of a good natural light, for the activities specific to the silk industry. Furthermore, the position near the docking spot made it possible to transport the silk more rapidly and in a simpler way along the river route, on the Danube.

In the respective compound, beside the main working facility, there was an office for activity surveillance, the administrator's dwelling, the transaction centre, the warehouse, the drying halls for the materials, the fermentation depot, the main manufacture station for silkworms, and four immersion basins. The construction cost around 140,000 forint, with a 60,000 forint contribution of the municipality, according to the contract concluded between the Hungarian Royal Chamber and the PANCEVO municipality, stipulating that if the respective location would change destination, the town will be returned the invested amount, and the respective land would be purchased for the price of 2 forint / m².

COMPLEXUL SVILARE DE PE RĂUL TIMIȘ DIN PANCEVO

Complexul SVILARE de pe râul Timiș a primit statutul de monument cultural în anul 2013.

Creșterea extensivă a viermilor de mătase la PANCEVO a început în anul 1879, iar în următorul an a fost înființată o unitate pentru comerțul cu coconi, fiind apoi construită SVILARA pe drumul care ducea spre BAVANISTE, cunoscută astăzi sub numele de STARA SVILARA. Odată cu creșterea producției din PANCEVO, la sfârșitul secolului XIX, orașul devine centrul industriei mătăsii din Banat. Majoritatea producției de fire de mătase este exportată la Lyon și doar o mică parte la Viena.

Interesul pentru creșterea viermilor de mătase crește, în special din cauza faptului că această muncă putea fi realizată la sat chiar de femei și copii. Acest lucru duce la necesitatea de a dezvolta capacitățile de producție, iar în anul 1899 pe malul stâng al Timișului a fost construit un complex nou pentru producția de mătase. Acest tip de fabrică era supus condiției de construire lângă o sursă importantă de apă, din cauza necesităților tehnologice care includeau procese de scufundare a coconilor, precum și condiției existenței unei lumini naturale bune necesare pentru efectuarea activităților specifice din industria mătăsii. De asemenea, poziția în apropierea locului de andocare făcea posibil un transport mai rapid și simplu al producției pe cale fluvială, adică pe Dunăre.

În complexul respectiv, pe lângă spălătoria principală exista și un oficiu pentru supravegherea activităților, o locuință a administratorului, centrul de tranzacții, depozitul, uscătoria pentru materiale, depozitul pentru fermentare, stația principală de producție pentru viermii de mătase și patru bazine de scufundare. Construcția a costat în jur de 140.000 forinți, cu o participare de 60.000 de forinți din partea municipalității, conform contractului încheiat între Camera Regală Maghiară și orașul PANCEVO, în care se stipula faptul că dacă locația respectivă își va schimba destinația, orașului i se va returna suma investită, iar terenul respectiv va fi cumpărat la prețul de 2 forinți / m².

КОМПЛЕКС СВИЛАРЕ НА ТАМИШУ У ПАНЧЕВУ

Комплекс Свиларе на Тамишу у Панчеву утврђен је за споменик културе 2013. године.

Озбиљније гајење свилене бубе у Панчеву почело је од 1879. године, па је следеће године основана станица за откуп кокона, након чега је подигнута Свилара на Баваништанском путу данас позната као Стара свилара. Са порастом производње крајем XIX века, Панчево постаје центар производње свиле у Банату. Већи део свиленог конца из Панчева се шаље у Лион, а мањи у Беч.

Интересовање за гајењем свилене бубе се повећава, поготово што су тим послом у селима могли да се баве жене и деца. То доводи до потребе за проширењем производних капацитета, па је 1899. године, на левој обали Тамиша, саграђен нови комплекс за производњу свиле. Овакав положај фабрике свиле био је условљен захтевима технолошког процеса за великом количином воде, неопходном за потапање кокона и за довољном количином светлости за прецизно обављање послова у оквиру свиларског заната. Такође, локација у близини тадашњег пристаништа омогућавала је бржи и јефтинији транспорт свиленог конца Дунавом.

У комплексу је поред главне предонице постојало и надзорништво свиларства, стан управника свиларства, откупна станица, магацин за откупљене чауре, сушионица сирових чаура, складиште за ферментацију, главна станица за производњу семена свилених буба и четири базена за потапање. Изградња је коштала око 140.000 форинти, са учешћем града од 60.000 форинти, по уговору склопљеном између Мађарске краљевске коморе и града Панчева, у којем је наведено да, у случају изградње нечег другог на уступљеном земљишту, граду се мора вратити новац у готовом, а земљиште откупити по цени од 2 форинте по m². Фабрика је почела са радом 01. марта 1900. године. Комплетна

The factory started its operation on the 1st of March 1900. The manufacture was transferred in totality to the Silk Factory on the Timiș River. In 1901 the enterprise was producing 15000 – 17000 kg of silk and had 150 employees.

Until the beginning of the Second World War, the silk production had flourished in PANCEVO. During the war, because of the heating material shortage, around 30% of the mulberry trees were cut, which affected the output. After the war, the National Administration took over the silk manufacture, with the intention to modernise the industry and to develop its manufacture processes. In 1921 they adopted the law regarding the silk production which was the basis for the establishment of the Central Administration of Silk with the headquarters in Novi Sad with four subordinate silk factories: Novi Sad, PANCEVO, TURSKA KANJIZA and DJEVDJELIJA. These enterprises generally employed women. On a daily basis in PANCEVO there were around 260 employees, in NOVI SAD 300, and in TURSKA KANJIZA approximately 250 workers. The work day had 8 hours.

In the year 1941 the Silk Factory on the Timiș River, based on a sale and purchase contract, became the property of a German company of ACELA (Hanover) and continued its activity during the Second World War. After the war, nationalisation occurred in 1945. In 1948 they established the Division for the Development of Silk and Cotton Manufacture „SVILOPRELAC”, which took over the SVILARA silk factory. Because of the lack of interest and the disease attacking the mulberry trees, and because the material from the surroundings which was supplied to the factory was gradually reduced, in 1967 the „SVILOPRELAC” enterprise ceased its activity. At the end of April 1967, along with the last day of operation of the Timiș silk factory, the tradition of silk threading in PANCEVO died too. The enterprise was merged with the rubber and plastic company GIP PANCEVO. They continued to manufacture small ready-made items until 1970, when the production was totally concentrated on the plastic and rubber processing.

The cultural monument is composed of three buildings erected in 1899: the silk factory (the proper thread mill), the corporate administration and the supervisor's dwelling. All three objectives have their main facades looking to the river. From

Fabrica și-a început activitatea la 1 martie 1900. Producția a fost transferată în totalitate la Fabrica de mătase de pe râul Timiș. În anul 1901 fabrica producea 15000 – 17000 kg de mătase și avea 150 de angajați.

Până la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, producția de mătase înflorea în PANCEVO. În timpul războiului, din cauza crizei încălzirii, în jur de 30% dintre duzi au fost tăiați, ceea ce a afectat producția. După terminarea războiului, Administrația Națională a preluat problema producției de mătase, din dorința de a moderniza industria respectivă și de a dezvolta procesele de producție. În anul 1921 a fost adoptată legea privind producția de mătase care a stat la baza înființării Administrației Centrale a Mătăsii cu sediul la Novi Sad având în subordine patru fabrici de mătase: Novi Sad, PANCEVO, TURSKA KANJIZA și DJEVDJELIJA. Aceste fabrici angajau în general femei. În PANCEVO lucrau zilnic aproximativ 260 de persoane, în NOVI SAD 300, iar în TURSKA KANJIZA aproximativ 250 de muncitori. Orarul de lucru era de 8 ore.

În anul 1941 Fabrica de mătase de pe râul Timiș, în baza unui contract de vânzare cumpărare, a devenit proprietatea unei firme din Germania din localitatea ACELA (Hanover) continuându-și activitatea în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. După război, în anul 1945 a survenit naționalizarea fabricii. În 1948 a fost înființată Centrala pentru Dezvoltarea Producției de Mătase și Bumbac „SVILOPRELAC”, care a preluat fabrica de mătase SVILARA. Din cauza lipsei de interes, dar și din cauza bolii care ataca duzii, materialul din împrejurimi care ajungea la fabrică s-a redus treptat, iar în anul 1967 întreprinderea „SVILOPRELAC” și-a încetat activitatea. La sfârșitul lunii aprilie 1967, o dată cu ultima zi de funcționare a filaturii de pe Timiș, s-a încheiat și tradiția producției firelor de mătase în PANCEVO. Fabrica s-a unit cu întreprinderea pentru producerea de cauciuc și mase plastice GIP PANCEVO. S-au fabricat în continuare mici articole de confecții textile până în anul 1970, când producția a fost concentrată pe prelucrarea maselor plastice și cauciucului.

Monumentul cultural este compus din trei clădiri construite în anul 1899: fabrica de mătase (filatura principală), administrația întreprinderii și locuința supraveghetorului. Toate cele trei obiective sunt poziționate cu fațadele principale spre râu. Din punct de vedere al formei și în funcție de

producția je tada prebacena u Svilaru na Tamišu. Ona je 1901. godine proizvodila 15.000-17.000 kg svile i zapošljavala je 150 radnica.

До почетка Другог светског рата свиларство је цветало у Панчеву. Током рата, због несташнице огрева, око 30% стабала дуда је посечено, што се одразило на поновно покретање производње. Државна управа је након завршетка рата преузела бригу о свиларству желећи да га обнови и унапреди. Године 1921. донет је Закон о свиларству, по којем је основана Централна свиларска управа са седиштем у Новом Саду и четири државне фабрике свиле: у Новом Саду, Панчеву, Турској Кањижи и Ђевђелији. Ове фабрике су већином запошљавале жене. У Панчеву је просечно дневно радило 260, у Новом Саду 300, а у Турској Кањижи око 250 радница. Радно време је било 8 сати.

Године 1941. Свилара на Тамишу је купопродајним уговором постала власништво немачке ткачнице из Цела (Хановер) и тако наставила са радом током Другог светског рата. После рата, 1945. године, извршена је конфискација. Године 1948. основана је Установа за унапређење свиларства и памука „Свилопрелац“ која је преузела Свилару. Због слабијег интересовања, али и болести која је почела да напада дудове, све је мање чаура стизало из околних села и расадника, па се 1967. године „Свилопрелац“ угасио. Крајем априла 1967. године, са последњим радним даном Свиларе на Тамишу, завршила се традиција производње свиленог конца у Панчеву. Свилара се ујединила са предузећем за производњу гуме и пластика ГИП Панчево. Ситна текстилна конфекција се производила још до 1970. године, када је производња потпуно преусмерена на прераду гумених и пластичних маса.

Споменик културе се састоји из три објекта саграђена 1899. године: Свилара (главна предоница), управа свиларства и стан надзорника свиларства. Сва три објекта су главним фасадама позиционирана ка реци. Према облику и положају у граду, комплекс на Тамишу припада групи типских фабрика свиле, какве су се током XVIII века градиле у Великој Британији и Француској.

Према обликовању фасаде, комплекс има одлике еkleктичне архитектуре, грађене у

the shape perspective and depending on the position occupied within the town, the Timiș compound belongs to the group of typical silk factories, built in Great Britain and France in the 18th century. If we look at the shape of the facades, the compound bears the mark of eclectic architecture built in massive system, and the organisation of the spaces apply the design principle of modern industrial halls of the 19th century, with open spaces, cast iron pillars and grid structures for the roof.

1 The building of the SVILARA factory was constructed as silk thread mill. The structure has a dented base that can be reduced to a cross shape. Parallel to the Timiș River there lies the main wing of the factory, and the other two are perpendicular on the main corpus. The larger section of the objective has one floor, and the section facing the Timiș River has two floors. On the ground floor of the central building there is a construction on a frame made of 11 concrete poles placed on the intersection and 28 cast iron pillars with circular section where they engraved the building year (1899). The columns support the concrete structure between the levels. On the first floor there is an open space 7-m high, with large windows, offering the impression of a very well lighted area. The size of the windows and the height of the parapets were calculated in accordance with the needs of the technologic procedure for silk threading, which can be processed in a qualitative manner only in a space well exposed to natural light.

The facades are totally wrought with apparent dark.-coloured bricks, in different styles. On the ground floor there are smaller openings above which there are walled arched segments, and above the first-floor windows there are semi-rounded arched. The belt vault is mounted on the wing looking to the Timiș, high and complex, and on the other side the vault is simple, made of the same type of bricks.

The roof with longitudinal track is separated by iron rods visible to the interior and it has sheet coverage. This grid construction represents an example of early use of this type of structure in these regions. It is interesting to mention that in the same period the French engineer GUSTAVE EIFFEL was elaborating an iron grid construction for his famous tower he erected for the 1900 First World Exhibition, where this type of structure was officially promoted. The perpendicular branch of

poziția ocupată în perimetrul orașului, complexul de pe Timiș aparține grupului de fabrici de mătase tipice, construite în secolul XVIII în Marea Britanie și Franța. Luând în considerare formele fațadelor, complexul poartă marca arhitecturii eclecticice construite în sistem masiv, iar în ceea ce privește organizarea spațiilor s-au aplicat principiile de proiectare a halelor industriale moderne din secolul XIX cu spații libere, stâlpi din fier turnat și construcții cu grilaj pentru acoperiș.

1 Clădirea fabricii SVILARA, a fost construită ca filatură de mătase. Structura are o bază dantelată, ce poate fi redusă la forma de cruce. Paralel cu râul Timiș se întinde corpul principal al filaturii, iar celelalte două aripi sunt perpendiculare pe corpul principal. Partea mai întinsă a obiectivului are parter și un etaj, iar secțiunea dinspre Timiș are două etaje. La parterul clădirii centrale se află construcția pe scheletul a 11 stâlpi de beton poziționați pe intersecție și 28 de stâlpi din fier turnat cu secțiune circulară pe care este gravat anul construcției (1899). Stâlpii susțin structura de beton dintre nivele. La etaj se află un spațiu necompartimentat cu înălțimea de 7 m, cu ferestrele de mari dimensiuni, care oferă o impresie de zonă foarte luminată. Dimensiunile ferestrelor și înălțimea parapetelor au fost stabilite conform necesităților procedurii tehnologice de producție a firului de mătase care putea fi prelucrat calitativ numai într-un spațiu bine expus luminii naturale.

Fațadele sunt în totalitate lucrate cu cărămizi aparente, de culoare închisă, în stiluri diferite. La parter se află deschideri ceva mai mici deasupra cărora se află segmente arcuite zidite, iar peste ferestrele de la etaj se află arcuri semi rotunjite. Bolta de centură se află pe aripa care dă spre Timiș, înaltă și complexă, iar pe celelalte laturi coroana este simplă cu console din același tip de cărămizi.

Acoperișul cu tract longitudinal este separat prin tije din fier vizibile la interior și are învelitoare de tablă. Această construcție cu grilaj reprezintă un exemplu de utilizare timpurie a acestui tip de structură pe aceste meleaguri. Este interesant faptul că în același timp inginerul francez GUSTAVE EIFFEL elabora o construcție cu grilaj din fier pentru faimosul său turn pe care îl construia pentru expoziția de la Paris din 1900, unde acest tip de structură a fost oficial promovată. Ramura perpendiculară a filaturii are un acoperiș complex în mai multe ape și șarpantă din lemn învelită în țiglă simplă.

масивном систему, док су у организацији простора примењени принципи пројектовања модерних индустријских хала из XIX века, које одликују: слободан простор, стубови од ливеног гвожђа и челичне решеткасте кровне конструкције.

1) Зграда Свиларе, саграђене је за предионицу свиле. Зграда је разуђене основе, која би се могла свести на облик крста. Паралелно са реком Тамиш пружа се главно крило предионице, док се два краћа крака пружају управно на њега. Већи део објекта има приземље и спрат, док крак према Тамишу има два спрата. У приземљу предионице је скелетна конструкција са 11 бетонских стубова, позиционираних у пресеку бродова, и 28 стубова од ливеног гвожђа, кружног пресека, на којима постоји угравирана година градње (1899). Они носе бетонску међуспратну конструкцију. На спрату је јединствен простор висине 7 m, са прозорима великих димензија, што даје изузетно прозачан утисак у простору. Димензије прозора и висине парапета је одредио технолошки процес производње свиленог конца, који је могао бити квалитетно обављан једино у простору који је добро осветљен природним светлом. Фасада је у целини обрађена од фасадне опеке тамно окер боје, различитог слога. У приземљу су нешто мањи отвори, изнад којих се налазе зидани сегментни лукови, док су изнад спратних прозора полукружни лукови. Кордонски венац је на крилу према Тамишу висок и сложен, док је на осталим деловима једноставан, са конзолама од исте врсте опеке.

Кров подужног тракта је решен троугластим челичним решеткама видљивим у ентеријеру са лименим кровним покривачем. Ова решеткаста конструкција представља најранији пример употребе ове врсте конструкције на овим просторима. Интересантно је да је у исто време француски инжењер Гистав Ајфел припремао решеткасту конструкцију од челика за свој чувени торањ, за светску изложбу ЕХРО, 1900. године у Паризу, где је ова врста конструкције и званично промовисана. Попречни крак предионице има сложен, вишесливни кров са дрвеном кровном конструкцијом и покривачем од бибера црепа.

the factory has a complex tiling in several waters and wood frames and covered in simple tiling.

Next to the building, on the south west side between two structures, there are 4 basins directly connected to the river that assured the water supply. The size of the reservoirs is 22 x 9 m and they are 1.50m deep, being used for the immersion of the raw material from which, with the help of special devices, they separated the silk thread.

2) The construction for the silk production supervision has an almost square base with pipes on one side. They had ground floor, first floor and a spacious section occupied by the attic. The windows end in arches with superficial frames in apparent brick. Above the ground floor and the first floor there are separation vaults applied on the brick facade. The roofing has a complex wooden frame, with overhangs, without pillars, covered in simple tiles. The integral facades, with decorations, are worked with apparent bricks, like the wing of the silk factory and the supervisor's dwelling.

3) The supervisor's house has an incomplete rectangular base. It has ground floor, first floor and attic. The decorated facades were worked in apparent bricks, like the factory. All the windows are large, ending in segmented wall arched, and around the openings there are apparent brick frames. All the windows used to have wood blinds. The building has a vaulted belt above the ground floor and the first floor, made of apparent brick in a specific style. The roof has a complex wood framing with overhangs supported on pillars, and simple tiling.

Imediat lângă clădire, pe partea de sud vest, între două corpuri, se află 4 bazine în legătură directă cu râul din care se făcea alimentarea cu apă. Dimensiunile bazinelor sunt 22 x 9 m cu o adâncime de 1,50 m fiind folosite pentru scufundarea materiei prime de pe care, cu ajutorul dispozitivelor speciale, se desprindea firul de mătase.

2) Construcțiile de supraveghere a producției mătăsii au o bază aproape pătrată cu țevi pe una din laturi. Aveau parter, etaj și o secțiune spațioasă ocupată de podul clădirii. Ferestrele se termină cu arce cu rame superficiale din cărămidă de fațadă. Deasupra parterului și etajului există bolți de separare aplicate pe fațada din cărămidă. Acoperișul are șarpantă din lemn complexă, cu streșini, fără stâlpi, acoperită cu țigle simple. Fațadele integrale, cu decorațiuni, sunt lucrate cu cărămidă aparentă, la fel ca aripa fabricii de mătase și locuința supraveghetorului.

3) Locuința supraveghetorului are ca bază un dreptunghi incomplet. Prezintă parter, etaj și mansardă. Fațadele cu decorațiuni au fost lucrate cu cărămidă aparentă, ca în cazul clădirii fabricii de mătase. Toate ferestrele sunt de dimensiuni mari, terminate cu arce segemetnate din zid, iar în jurul deschiderii sunt amplasate cadre din cărămidă pentru fațade. Toate ferestrele au avut în trecut obloane din lemn. Clădirea are o centură boltită deasupra parterului și etajului întâi, lucrată cu cărămizi pentru fațade într-un stil specific. Acoperișul are o șarpantă complexă din lemn cu streșini exterioare susținute de stâlpi, cu învelitoare de țiglă simplă.

Одмах поред ове зграде, на југозападној страни, између два брода, налазе се 4 базена који имају директну везу са реком из које су добијали воду. Димензије базена су 22 x 9 x 1,50 m, и служили су за потапање чаура, са којих се потом, специјалним чешљевима, скидао свилени конач.

2) Зграда надзорништва свиларства, приближно квадратне је основе са испустима на једној страни. Има приземље, спрат и над већим делом тавански простор. Прозори су завршени сегментним луковима и имају плитке рамове од фасадне опеке. Изнад приземља и спрата постоје подеони венци изведени у фасадној опеци. Кров је дрвене конструкције, сложен, са стрехама, без косника и покривачем од бибер црепа. Цела фасада, са декорацијом, изведена је у фасадној опеци, идентичној згради Свиларе и стану надзорника свиларства.

3) Зграда стана надзорника свиларства, у основи је непотпуног правоугаоника. Има приземље, спрат и поткровље. Сви прозори су велике висине, завршени озиданим сегментним луковима, а око отвора се налазе оквири од фасадне опеке. Сви прозори су некада имали дрвене капке. Зграда има кордонски венац изнад приземља и првог спрата, изведен од специфичног слога фасадне опеке. Кров је дрвене конструкције, сложен, са истуреним стрехама које се ослањају на коснике и покривачем од бибер црепа.

THE MILL AT 76, ZARKA ZRENJANINA STREET OF PANCEVO

The mechanic mill of VENCEL VRANA and Sons, called „TEREZIJA” situated on the road to STARCEVACKI was built in 1880, but immediately after, in 1891, it burnt to the ground and was reconstructed the same year in September. In the following years, after the price of cereals dropped, the mill had great difficulties and in 1894 it ceased its activity. The same year the mill was sold and started again under the name of RUSO et Co. At the end of 1895 they opened a store within the premises, selling milling and pastry products, on the street called today GROMOVA ULICA, at number 4. In the early 20th century the mill changed its owner again, and the new proprietors, RUDOLF BEK and Associates, were inscribed in the local register of commerce. In 1910 the mill became a limited company and changed its name again to „PANCEVACKI PARNI MLIN A.D”. During the First World War, it was requisitioned by the army. In February 1920, the mill burnt almost entirely, but was immediately rebuilt. The constructor Hugo Weiss erected this new mill where they brought the most modern milling machinery. The mechanic mill has a stylistic-architectonic and documentary-historic value, and is one of the oldest industrial objectives preserved in PANCEVO, representing a testimony of the economic development and its strength in the 19th century.

MOARA DE PE STRADA ZARKA ZRENJANINA NR. 76 DIN PANCEVO

Moara mecanică a lui VENCEL VRANA și a fiilor săi, purtând denumirea de „TEREZIJA” de pe drumul spre STARCEVACKI a fost construită în anul 1880, dar imediat în anul 1891 a ars complet și a fost reconstruită din temelii în luna septembrie a aceluiași an. În următorii ani, după ce prețul cerealelor s-a prăbușit, moara a întâmpinat greutăți mari în funcționare și în conștientă în anul 1894 și-a încetat activitatea și producția. În același an moara a fost vândută și a continuat sub numele de RUSO și Compania. La sfârșitul anului 1895 în cadrul morii a fost deschis un magazin de specialitate în care se vindeau produse de morărit și panificație, pe strada care astăzi poartă numele GROMOVA ULICA, la numărul 4. La începutul secolului XX moara și-a schimbat din nou proprietarul, iar noii deținători, RUDOLF BEK și Asociații, au fost înscrși în registrul local al comerțului. În anul 1910 moara devine societate pe acțiuni și își schimbă din nou numele în „PANCEVACKI PARNI MLIN A.D”. În timpul Primului Război Mondial a funcționat în folosul armatei. În luna februarie a anului 1920 moara a ars aproape în întregime, dar a fost imediat refăcută. Constructorul Hugo Weiss a ridicat această moară nouă în care s-au adus cele mai moderne utilaje de morărit. Moara mecanică are o valoare stilistică – arhitectonică și documentar – istorică precum și este dintre cele mai vechi obiective industriale păstrate în localitatea PANCEVO, reprezentând o mărturie a dezvoltării economice și a forței acesteia în secolul XIX.

МЛИН У УЛИЦИ ЖАРКА ЗРЕЊАНИНА, БР. 76 У ПАНЧЕВУ

Парни млин Венцела Вране и синова под називом „Терезија” на Старчевачком путу саграђен је 1880. године, али је већ 1891. године потпуно изгорео, да би септембра исте године био обновљен. Наредних година после пада цена житарица, млин је имао тешкоћа у пословању, тако да је 1894. године потпуно обуставио производњу и престао са радом. Исте године је продат и наставио је производњу под именом „Терезија - парни млин Русо и компанија”. Крајем 1895. млин је отворио специјализовану продавницу својих млинских производа у данашњој Громоновој улици, бр. 4. Почетком двадесетог века млин је поново променио власника, тако да су, као нови власници, у грађевинарци забележени Рудолф Бек и други. Године 1910. млин постаје акционарско друштво и мења назив у „Панчевачки парни млин А.Д.” Током Првог светског рата млин је радио за војску. Фебруара 1920. године млин је скоро потпуно изгорео, али се одмах приступило изградњи новог. Грађевинар Хуго Вајс је изградио овај нови млин, у који је уграђена најмодернија млинска опрема. Као представник индустријске архитектуре која је у Панчеву дошла до пуног израза, Парни млин има стилско-архитектонску и документарно-историјску вредност као један од најстаријих индустријских објеката сачуваних у Панчеву, који сведочи о развоју привреде и њеној снази у XIX веку.

THE NATIONAL BREWERY (OLD WEIFERT BREWERY) OF PANCEVO

The premises having acquired the title of cultural monument due to the building of the National Brewery of PANCEVO, especially known as the Old „WEIFERT” Brewery comprises no less than 13 objectives dating from the period between 1722 and the beginning of the 20th century, also including several industrial objectives, annexes and office spaces, as well as a beer garden. As it is the oldest industrial objective, not only from PANCEVO but also from the entire Balkan Peninsula, it was awarded the status of cultural monument in 1948 and in 1991 it was granted the title of cultural monument of outmost importance.

The brewery on the Timiș bank was founded in 1722 by ABRAHAM KEPIS of POZUN. Considering that in the 1732 documents kept in the Municipal Archives of PANCEVO it is mentioned that the location of the brewery was in the „docking area”, there is no doubt that the first brewery was placed since the beginning in the location where it has remained until today. It is obvious that the selection of the building spot was not random, if we remember that for the beer manufacture we need large quantities of water, and thus they used the Timiș river. This location was adequate also due to the fact that it was near the docks, which facilitated the beer transportation.

According to the first attestations, the brewery functioned in two rooms where the beverage was boiled in barrels. During its existence, the brewery changed its owners several times but the most important development took place while it was owned by the WEIFERT family, between 1848 and 1944; that is why it probably remained in the collective memory as “WEIFERT’s Brewery”. The company was constantly developed and modernised, the beer quality was continually improved, and the sales networks were extended. This period is characteristic also for the numerous reconstructions, adaptations, building additions, extensions

BERĂRIA NAȚIONALĂ (VECHEA BERĂRIE WEIFERT) DIN PANCEVO

Complexul care a primit titlul de monument cultural datorită Clădirii Berăriei Naționale din PANCEVO, cunoscută în special ca Berăria Veche „WEIFERT” cuprinde nu mai puțin de treisprezece obiective care datează din perioada cuprinsă între 1722 și începutul secolului XX, incluzând și câteva obiective industriale, clădiri anexe și corpuri de birouri, și grădină de vară. Deoarece este cel mai vechi obiectiv industrial, nu numai din PANCEVO ci și din întreaga Peninsulă Balcanică, a primit statutul de monument cultural încă în anul 1948, iar în anul 1991 i s-a acordat titlul de monument cultural de mare însemnătate.

Berăria de pe malul râului Timiș a fost înființată în anul 1722 de către ABRAHAM KEPIS din POZUN. Având în vedere că în înscrisurile din 1732 păstrate în Arhiva Municipală din PANCEVO se menționează faptul că locația berăriei se afla „în zona de docuri”, nu există nici un dubiu că prima berărie sa fost amplasată de la început în locația unde se găsește și astăzi. Este evident că alegerea locului pentru construirea berăriei nu a fost făcută la întâmplare, având în vedere că pentru producția de bere este nevoie de cantități mari de apă, în acest caz fiind folosită apă din Timiș. Aceasta locație a fost adecvată și datorită faptului că se afla în apropierea docurilor, ceea ce facilita transportul berii.

Conform primelor documentări, berăria a funcționat în două încăperi în care băutura se fierbea în butoaie. De-a lungul existenței sale, berăria și-a schimbat de mai multe ori proprietarul, dar cea mai mare dezvoltare a cunoscut-o în perioada când s-a aflat în proprietatea familiei WEIFERT, între anii 1848 și 1944; de aceea probabil a rămas în memoria colectivă ca „Berăria lui WEIFERT”. Întreprinderea s-a dezvoltat și s-a modernizat constant, calitatea berii s-a îmbunătățit continuu, iar rețeaua de vânzare s-a extins. Această perioadă este una caracteristică și pentru numeroasele reconstrucții, adaptări, adăugiri de clădiri, lărgirea

НАРОДНА (СТАРА ВАЈФЕРТОВА) ПИВАРА У ПАНЧЕВУ

Комплекс који је утврђен за споменик културе као Зграда Народне пиваре у Панчеву, шире познат као Стара Вајфертова пивара, обухвата целину од тринаест објеката насталих од 1722. године до почетка XX века и састоји се од неколико индустријских објеката, помоћних заграда и управно-пословне зграде са летњом баштом. Као најстарији индустријски објекат, не само у Панчеву већ и на Балкану, утврђен је за споменик културе још 1948. године, док је 1991. године утврђен за споменик културе од великог значаја.

Пивару је још 1722. године, на обали Тамиша, основао Абрахам Кепиш из Пожуна. Обзиром да је у попису из 1732. године, који се налази у панчевачком Архиву, наведена локација пиваре „у региону пристаништа“, нема сумње да је прва пивара била баш на месту где се Стара пивара и данас налази. Избор места за градњу пиваре очигледно није био случајан, обзиром да су за производњу пива потребне велике количине воде, за шта се користила вода из Тамиша. Ова локација је била погодна и зато што се налазила у непосредној близини пристаништа, што је било погодно и као могућност за отпрему пива.

Према првим писаним изворима пивара је била смештена у два просторијама у којима се пиво кувало у бурадима. Кроз дуги низ година постојања пивара је мењала власнике, али је највише напредовала када је била власништво породице Вајферт, од 1848. до 1944. године, због чега је и позната као „Вајфертова пивара”. Предузеће је непрестано расло, развијало се и модернизовало, квалитет пива се побољшавао, а продајна мрежа ширила. Ово време је карактеристично и по бројним реконструкцијама, адаптацијама, доградњама на објектима и проширивању комплекса. Технологија производње пива је

of the compound. The beer manufacture technology was enhanced also by the purchase of new machinery and equipment. In the spring of 1857, in these premises the first steam installation in the premises started to function as driving force for all the other pieces of equipment.

The brewery had more than mere economic importance. In the beer hall, all sorts of associations, humanitarian, artistic, of women from Pancevo and other bodies used to organise charity events, concerts, theatre shows and other gatherings quite often, and the beer house had also a crucial role in the town cultural life between the two world wars, being known as a socialisation zone for the PANCEVO locals. The beer garden was extremely popular due to the „WEIFERT” draft beer, served with salty rolls, whose reputation attracted even people from Belgrade, who used to come here by steam boat on weekends.

The brewery was nationalised in 1944, and until 1977 they continued to produce beer in the premises. As the existing objective could not be adapted to the introduction of modern technology, in 1977 the beer manufacture was transferred to a new location. Until 1994 the brewery remained deserted, the objective was mostly emptied or used as storage spaces, and most of the equipment (comprising some pieces that could easily find their place in a museum) were removed and destroyed. In 1994 the entire compound was rented to a furniture manufacture and trade company. On the 6th of April 2005 a fire destroyed the oldest part of the compound, the building once sheltering the barley drying facility. The roof and the structure between the floors were destroyed in the fire, as well as the separation walls, and from the building that once was one of the oldest industrial objectives of the Balkans and a symbol of PANCEVO there remained only desolate empty walls.

On the NIKOLE TESLE street we can still see the administrative objective of one-floor dwellings dating from the first half of the 19th century. In the early 20th century they built the objective of the type “restaurant with terrace and barn”, later on added to the one-floor building with the entry wrought in iron, and with reinforced glass in Secession style. The semicircle gate leading to the terrace is supported on one side by the main building, and on the other by the brick wing with stairs. In

complexului. Tehnologia de fabricație a berii a fost îmbunătățită prin cumpărarea de noi echipamente și mașini. În primăvara anului 1857, în acest obiectiv a început să funcționeze prima instalație cu aburi din această regiune, care pune în funcțiune toate celelalte utilaje.

Berăria nu a avut numai o însemnătate economică. În sala berăriei, asociațiile umanitare, artistice și de femei din PANCEVO, precum și alte entități, organizau foarte des evenimente de caritate, concerte, spectacole de teatru și alte adunări, iar berăria a avut un rol important în viața culturală a orașului între cele două războaie mondiale, fiind cunoscută ca o zonă de socializare pentru locuitorii din PANCEVO. Grădina de vară era foarte populară datorită berii „WEIFERT” la dozator servită în halbe, împreună cu cornuri sărate pentru care veneau cu vaporul cu aburi în weekend până și locuitorii din Belgrad.

Berăria a fost naționalizată în anul 1944, iar până în 1977 aici s-a continuat producția de bere. Deoarece obiectivele existente nu au putut fi adaptate pentru introducerea proceselor tehnologice moderne, în anul 1977 berăria se mută într-o nouă locație. Până în anul 1994 Berăria a fost părăsită, obiectivele au fost în mare parte golite sau folosite ca spații de depozitare, iar marea parte a utilajelor (deși unele echipamente erau adevărate exponate de muzeu) au fost înlăturate și distruse. În anul 1994 întregul complex a fost închiriat unei întreprinderi private care se ocupa cu producerea și vânzarea mobilierului din lemn. La data de 6 aprilie 2005 un incendiu a cuprins partea cea mai veche a complexului, clădirea care adăpostea odată uscătoria de orz. A ars acoperișul și structura dintre etaje precum și zidurile despărțitoare, iar din clădirea, care odată era unul dintre cele mai vechi obiective industriale din Balcani și un simbol al orașului PANCEVO, au rămas doar ziduri goale.

În strada NIKOLE TESLE se află obiectivul administrativ de locuințe cu un singur etaj din prima jumătate a secolului XIX. La începutul secolului XX a fost construit obiectivul tip restaurant cu terasă și hambar, adăugându-se mai târziu la clădirii cu etaj care are intrarea lucrată din fier forjat, sticlă ranforsată în stil Secession. Poarta în formă de semicerc care duce spre terasă se sprijină cu una dintre laturi pe clădirea principală, iar cu cealaltă pe construcția zidită, cu trepte. În luneta de deasupra porți se poate vedea în relief Sfântul George, iar pe colț statuia Sfântului Ioan care a fost restaurată.

осаврењивана куповином нових машина. У пролеће 1857. године у овом објекту је пројектила прва парна машина на овом подручју која је покретала све остале машине.

Пивара није имала само привредни значај. У сали су панчевачка хуманитарна, женска и уметничка друштва, као и друге организације, веома често одржавала добротворне приредбе, концерте, позоришне представе и друге скупове, па је Пивара, као једно од најпопуларнијих места за окупљање Панчеваца, имала и значајну улогу у културном животу вароши између два рата. Летња башта је била надалеко позната по „Вајфертовом“ пиву точеном у кригле и сланим кифлама, на које су, викендом, Београђани долазили паробродом.

Пивара је национализована 1944. године и све до 1977. године у објектима се производило пиво. Пошто постојећи објекти више не могу да се прилагоде увођењу савременог технолошког процеса, 1977. године пивара се сели на нову локацију. До 1994. године Пивара је била напуштена, објекти су углавном били празни или су служили као магацински простор, а већи део машина (од којих су неке биле прави музејски експонати) и документација су изнети и уништени. Године 1994. цео комплекс је издат у закуп приватном предузећу које се бави производњом и продајом намештаја и производа од дрвета. Дана 6. априла 2005. пожар је захватио најстарији део комплекса, зграду која је некад била сушара за јечам. Изгорела је кровна и међуспратна конструкција као и преградни зидови и од зграде, која је била један од најстаријих индустријских објеката на Балкану и један од симбола Панчева, су остали само голи зидови.

У Улици Николе Тесле је једносратни пословно-стамбени објекат из прве половине XIX века. Почетком XX. века сазиан је угоститељски објекат са баштом и сеником, а надовезује се на спратни објекат који има улаз са надстрешницом од кованог гвожђа, застакљеним армираним стаклом, изведеним у сецесијском стилу. Капија која води у башту полукружно је засведена и једним делом се ослања на објекат, а другим на степенасте зидани довратник. У лунети изнад капије је рељеф Св. Ђорђа, а на углу ниша са рестаурираном статуом

the round niche above the gate we can see the relief of Saint George, and on the corner the statue of Saint John, that was restored.

All the objectives of the compound are massive, with old-style thick walls, plastered on both sides and whitewashed. The ceiling between the floors is made of wood, and the vaults superficial; above the basements there are brick arched or cross vaults.

The roof framing is made of wood, and the roof is covered in simple tiling. The carpentry of some wings is made of wood, and others of metal profiles. The yard is paved with stone slabs. Next to the compound there are two industrial smoke chimneys, with round section, made of brick, and one of them exhibits an impressive metal structure.

Toate obiectivele complexului sunt masive, cu ziduri foarte groase din cărămidă de tip vechi, tencuite pe ambele părți și văruițe. Plafonul dintre etaje este din lemn, iar bolta este superficială; deasupra subsolurilor se află bolți arcuite sau în cruce, lucrate din cărămizi.

Șarpanta acoperișului este din lemn, iar învelitoarea este din țiglă simplă. Tămplăria de pe unele aripi este din lemn, iar pe altele din profile metalice. Curtea este pavată cu dale de piatră. În jurul complexului există și două coșuri de fum industriale, de secțiune rotundă, zidite din cărămizi, dintre care unul prezintă o impresionantă structură metalică.

Св. Јована Непомука. Сви објекти комплекса су масивни, са веома дебелим зидовима од опеке старог формата, обострано малтерисаним и креченим. Међуспратна таваница је дрвена, док су изнад подрума лучни или крстати сводови од опеке. Кровна конструкција је дрвена, а кровни покривач је бибер цреп. Столарија је на неким објектима дрвена, а на неким од челичних профила. Двориште је поплочано турском калдрмом. У оквиру комплекса постоје и два фабричка димњака кружне основе, зидани од опеке, од којих један има импозантну металну капу.

THE LIGHTHOUSES AT THE TIMIȘ MOUTH ON THE DANUBE, PANCEVO

The lighthouses are buildings erected on the banks of water courses used for the orientation of ships and boats and for avoiding the collision with the banks.

Along with the development of industry in PANCEVO traffic also got intensified, both on railroads and on the Danube. Thus, for the needs of the river traffic and for the regulation of the Timiș course, in 1909, on the Timiș confluence mouth with the Danube they built two lighthouses directing the boats sailing on the Danube from Austria or the Black Sea, which used to enter the Timiș River and moored at the dock in front of the Red Depot. The confluence mouth of Timiș river had a marshy soil on a large surface, and that is why on both banks of the deepest section they built the two lighthouse towers to mark the navigable path and to assure the safe passage of ships. Being a pair of unique signalling objects on the Danube course, they were awarded the status of cultural monuments in 1972, and the status of cultural monument of outmost importance was conferred to them in 1991.

On the bank of the river they erected two crushed gravel elevations on which they erected the round-based towers. The towers were made of yellow bricks in the belts, positioned horizontally, exhibiting also decorative belts of red bricks applied around the entry doors and small windows. The middle belt of the tower gets narrower toward the top. The upper belt of the tower is made of two vaults between which there are several blind arches whose pillars are lost in the upper vault. The maximum exterior radius of the tower is 3.40 m. The height of the tower from base to the edge of the terrace fencing wall is 6.25 m. Each lighthouse has two small windows and a massive metal door opening toward the river bank.

Inside each tower there are metal stairs to help the passage to the fenced terrace. At its core there is a support for the lighting source. From

FARURILE DE LA GURA TIMIȘULUI ȘI DE PE DUNĂRE, PANCEVO

Farurile sunt clădiri care se construiesc pe malurile cursurilor de apă și se folosesc pentru orientarea navelor și bărcilor pentru a evita coliziunii cu malurile.

Odată cu înflorirea industriei din PANCEVO s-a intensificat și dezvoltarea circulației, atât feroviare cât și fluviale. Astfel, pentru nevoile circulației fluviale și de regularizare a cursului Timișului, în anul 1909 pe gura de vărsare a Timișului în Dunăre au fost construite două faruri care direcționau navele care veneau pe Dunăre din direcția Austriei sau dinspre Marea Negre, și care intrau pe Timiș și acostau la pontonul din fața Depozitului Roșu. Gura de vărsare a râului Timiș avea sol mlăștinos pe o suprafață mare, iar din această cauză pe ambele maluri ale cursului cel mai adânc au fost construite cele două turnuri cu far pentru a marca calea navigabilă și pentru a asigura trecerea sigură a vaselor. Fiind o pereche de obiective unice de semnalizare de pe cursul Dunării, ele au primit titlatura de monumente culturale în anul 1972, iar statutului de monumente culturale de mare însemnătate le-a fost conferit în anul 1991.

Pe malul râului au fost ridicate două amplasamente din piatră concasată pe care au fost ridicate turnurile cu bază rotundă. Turnurile au fost zidite cu cărămizi galbene în trei brâuri, poziționate orizontal, prezentând și bolți decorative din cărămizi roșii profilate, care au fost aplicate și în jurul ușilor de intrare și a micilor ferestre. Centura mijlocie a turnului se îngustează spre vârf. Brâul superior al turnului este compus din două bolți între care se află mai multe arcade oarbe ai căror pilaștri se pierd în bolta superioară. Raza externă maximă a turnului este de 3,40 m. Înălțimea turnului de la bază până la limita zidului de îngrădire a terasei este de 6,25 m. Fiecare far are câte două ferestre mici și o ușă metalică masivă care dă spre mal.

În interiorul fiecărui turn se află scări metalice cu ajutorul cărora se trece prin deschiderea care duce pe terasa îngrădită de zid. În mijlocul acesteia se află suportul farului, respectiv al sursei de iluminare. Din

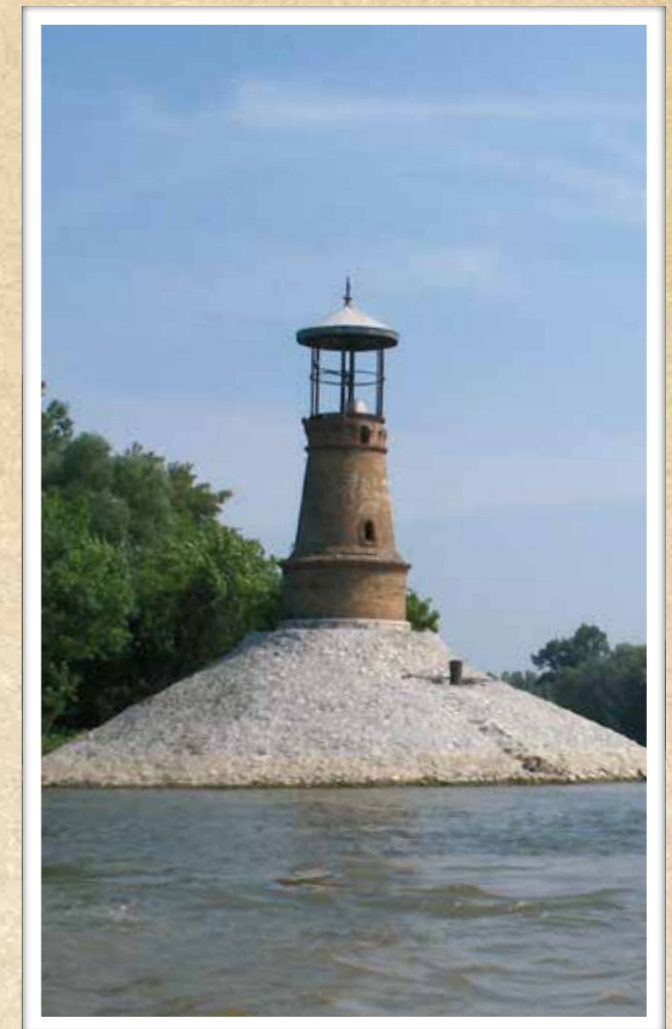
СВЕТИОНИЦИ НА УШЋУ ТАМИША У ДУНАВ У ПАНЧЕВУ

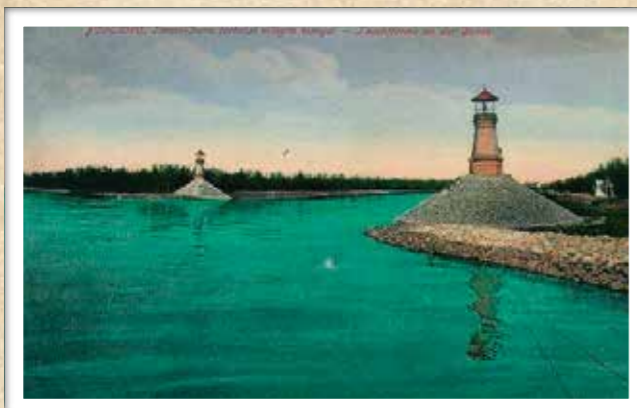
Светионици су зграде које се граде на обалама водотокова и служе као оријентир бродовима и чамцима да не ударе у обалу.

Са развојем индустрије у Панчеву убрзава се и развој саобраћаја, како железничког тако и речног. Тако су за потребе речног саобраћаја, а у склопу регулације Тамиша, 1909. године на ушћу Тамиша у Дунав саграђена два светионика, ради усмеравања бродова који су, долазећи Дунавом из правца Аустрије или из правца Црног мора, упловљавали у Тамиш и пристајали у Пристаниште испред Црвеног магацина. Ушће Тамиша је било широко, мочварно тло, па је са обе стране најдубљег тока саграђена по једна кула светиља, како би се обележио пут бродовима и обезбедила њихова безбедност. Као јединствени објекти сигнализације у пару на целом току Дунава, утврђени су за споменике културе 1972. године, а статус од великог значаја добили су 1991. године.

На обалама реке су подигнуте две узвишене засечене купе од ломљеног камена на којима су саграђене куле кружне основе. Куле су зидане од жуте опеке у три појаса хоризонтално рашчлањених декоративним венцима од црвене профилисане опеке, која такође уоквирује улазна врата и прозорчиће. Средњи појас куле се сужава при врху. Горњи појас куле се састоји из два венца, између којих је низ слепих arkada чији се пиластри губе у горњем венцу. Спољашња димензија радијуса куле у основи је 3,40 m. Висина куле од подножја до руба оградног зида терасе је 6,35 метара. Свака кула има по два прозорчића и једна метална, масивна улазна врата постављена ка обали.

У унутрашњости сваке куле налази се метално степениште којим се излази, кроз отвор у таванској плочи, на терасу ограђену зидићем. У средишту терасе је носач светионичког извора светла. Са ње се уздиже шест металних стубова са конструкцијом крова од ливених „L“

the support, massive metal poles raise with roof framings made of L large profiles and zinc sheet.

The towers can be reached on the stairs when the water level is low, and when it increases they are accessible only by boat. Even today, the objectives are operational and fulfil their initial purpose. In 2013 they refurbished the left-side lighthouse.

suport se ridică șase stâlpi metalici cu o șarpantă de acoperiș din profile turnate în L și tablă zincată.

Până la turnuri se ajunge pe scări când nivelul apei este scăzut, iar când nivelul crește ele sunt accesibile doar cu barca. Chiar și astăzi, obiectivele funcționează și își îndeplinesc scopul inițial. În cursul anului 2013 a fost efectuată recondiționarea farului din partea stângă.

профила и покривачем од поцинкованог лима.

До кула се, при нижем водостају, долази степеницама усеченим у купасту основу, а при вишем, чамцем директно на кружни прстен. Објекти су и данас у првобитној употреби. У току 2013. године урађена је санација левог светионика.

THE OLD BRIDGE OF PLOCICA

The bridge built in the PLOCICA village is known under the name of the Bridge of Maria Teresa. Another name is JERININ MOST, but it is more rarely invoked. No written information could be found referring to the construction of the bridge. According to the available data, the bridge was made in the 18th century, during the reign of Maria Teresa, for the needs of the army in the battles against the Turks.

The entire bridge is made of bricks probably brought from the nearby brickyards. The construction is made of massive pillars and arches supporting the bridge carriageway, in its turn flanked by a walled fence with small openings. A section of the fence is now destroyed. Taking into consideration the size and massive construction of the bridge, it was probably destined for the crossing of a water course, a river or a valley that could not be crossed by the army through the shallow section. Today this bridge is on dry land and has no further practical utility.

VECHIUL POD DIN PLOCICA

Podul construit pe raza satului PLOCICA este cunoscut sub numele de Podul Mariei Tereza. O altă denumire a podului este JERININ MOST, dar acest nume este mai rar invocat. Nu au fost găsite informații scrise care să facă referire la construirea podului. Conform datelor disponibile, podul a fost construit în secolul XVIII în timpul domniei Mariei Tereza, pentru nevoile armatei în războaiele împotriva turcilor.

Întregul pod este construit din zidărie adusă probabil din cărămidăriile din apropiere. Construcția este compusă din stâlpi masivi și arce care sprijină partea carosabilă a podului, la rândul său flancată de un gard zidit cu deschideri de mici dimensiuni. O parte a gardului este acum distrus. Având în vedere dimensiunile și construcția masivă a podului, acesta probabil era destinat trecerii peste un curs de apă, un râu sau o vale ce nu puteau fi traversate de armată prin vad. Astăzi acest pod se află pe uscat și nu mai are utilitate practică.

СТАРИ МОСТ У ПЛОЧИЦИ

Мост подигнут у атару села Плочица познат је као мост Марије Терезије. Може се чути и назив Јеринин мост, али ређе. Нису пронађени писани подаци који сведоче о градњи моста. Према предању, изграђен је у XVIII веку, у доба Марије Терезије, за потребе војске у ратовима са Турцима.

Цео мост је зидан од опеке, вероватно израђене у некој од циглана у околини. Конструкција је сачињена од масивних стубова и лукова, који носе коловозну траку са обе стране ограђену зиданом оградом, у којој се налазе отвори мањих димензија. Једна страна ограде је сада срушена. С обзиром на димензије и масивну конструкцију, он је вероватно премошћавао неки водени ток, реку или поток које војска без њега није могла да пређе. Данас је то мост на сувом, који се одавно више не користи.

Стари мост у Плочици поред архитектонске има и историјску вредност за Јужни Банат, с обзиром да је једини овакав мост сачуван на овом подручју и једини мост који је остао без реке. Због неодржавања, он је у веома лошем стању.

THE RED DEPOT OF PANCEVO

The cultural monument was erected by the army around 1785, as wheat depot. It is located in the proximity of the Timiș River, as the cereals were shipped to the city by boat on the Danube, and then to the Timiș banks, which means the depot needed to be near the water, to facilitate the merchandise loading. The depot has a massive structure with rectangular base. It has ground floor and three floors, with intermediate constructs of wood between the floors. The roof is high, in two waters. On the northern and southern sides it has 4 buttresses, on the west side 12, and on the eastern zone 10. All the windows are rectangular with iron grids, and the main entrance is made of a massive iron door without decorations. The objective has a high architectonic and documentary-historic value with industrial items and elements of military architecture. The cultural monument is one of the oldest objectives in the town and remind of the military activates of the past.

DEPOZITUL ROȘU DIN PANCEVO

Monumentul cultural a fost construit de către armată în jurul anului 1785, ca antrepozit de grâu. Se află în imediata apropiere a râului Timiș deoarece cerealele erau transportate la oraș cu ajutorul navelor pe Dunăre, iar apoi până la malurile Timișului, ceea ce însemna că era necesar ca depozitul să fie în apropierea apei, pentru a se facilita încărcarea mărfii. Depozitul are o structură masivă cu bază dreptunghiulară. Are parter și trei etaje, cu construcții intermediare din lemn între etaje. Acoperișul este înalt în două ape. Pe partea nordică și sudică are câte 4 contraforturi, pe latura vestică 12, iar pe zona estică 10. Toate ferestrele au formă dreptunghiulară cu grilaj din fier, iar intrarea principală este formată din ușă masivă din fier fără decorațiuni. Obiectivul are o valoare arhitectonică și documentar-istorică cu elemente industriale și de arhitectură militară. Monumentul cultural este unul dintre cele mai vechi obiective din oraș și amintește de activitățile militare din trecut.

ЦРВЕНИ МАГАЦИН У ПАНЧЕВУ

Споменик културе је саградио војни ерар, око 1785. године, за потребе житног магацина. Налази се у непосредној близини реке Тамиш, из разлога што су житарице транспортоване до града Дунавом, а затим до обала Тамиша, па је било неопходно да магацини буду близу реке, како би се једноставније пунили робом. Магацин је солидно грађен. То је масивна грађевина правоугаоне основе. Има приземље и три спрата, са дрвеном међуспратном конструкцијом. Кров је висок, двосливни. Са северне и јужне стране има по четири контрафора, са западне дванаест, а са источне десет. Сви прозори су правоугаоног облика са уграђеним гвозденим решеткама, а главни улаз чине масивна, гвоздена, врата, без украса. Објекат има архитектонску и документарно-историјску вредност, са елементима индустријске и војне архитектуре у архитектонско-конструктивном склопу. Споменик културе је један од најстаријих објеката у граду и сведочи о делатности војног ерара у њему.

THE PUMP STATION OF DUBOVAC

The establishment, in 1906, of the KOVIN-DUBOVAC water cooperative had a great impact on the development of DUBOVAC locality. In the area administered by the cooperative, shortly after its creation, they dug 120 kms of canals, erected two constructions, one in DUBOVAC, and nine reinforced concrete bridges. In 1910 they erected the pump station of DUBOVAC, still in operation. They built dams, guard cabins, objectives along the canals, interconnected by a phone line.

Grace to the activities of the KOVIN – DUBOVAC cooperative, the locality was never flooded again, and in the dry years the lands could be irrigated from the canal networks.

The pump station was erected along the embankment, on the Danube shore. It is a massive building with ground floor, with rectangular base made of two sections, the upper one with a facade representative for this type of structure, and the lower one with simple facade, this section being probably built later on. The objective has vaulted semicircle windows and a large door also in semicircle shape, on the same side with the windows. The facade of the upper section of the building is worked with bricks combined with plastered sections and with massive fronton rising above the two-water roof. The facade of the lower section is only plastered and bears no decorations.

The objective is still used for its initial purpose. Beside its historic importance for the domain of the industrial heritage in South Banat, it also has a high architectonic value.

STAȚIA DE POMPARE DIN DUBOVAC

O mare importanță pentru dezvoltarea localității DUBOVAC a avut-o înființarea cooperativei pentru apă KOVIN-DUBOVAC în anul 1906. În zona administrată de cooperativă, la foarte scurt timp după înființare au fost săpați 120 de km de canal, au fost ridicate două copuri, una dintre ele în DUBOVAC, și nouă poduri din beton armat. În DUBOVAC în anul 1910 a fost construită stația de pompare care funcționează și astăzi, au fost ridicate diguri, gherete ale paznicilor, obiective de-a lungul canalelor, legate între ele printr-o linie telefonică.

Datorită activităților cooperativei KOVIN – DUBOVAC, zona localității nu a mai fost inundată, iar în anii secetoși pământurile au putut fi irigate din rețeaua de canale.

Stația de pompare a fost construită de-a lungul terasamentului, pe malul Dunării. Este o clădire masivă cu parter, cu bază dreptunghiulară formată din două secțiuni, una superioară cu fațadă reprezentativă pentru acest tip de structură, și una inferioară cu fațadă simplă, partea aceasta fiind probabil construită ulterior. Obiectivul are ferestre în semicerc cu boltă și o ușă mare de intrare de asemenea în formă de semicerc, pe aceeași parte cu ferestrele. Fațada părții superioare a obiectivului este lucrată cu cărămizi combinate cu părți tencuite și cu fronton masiv care se ridică deasupra acoperișului în două ape. Fațada părții inferioare este doar tencuită, fără decorațiuni.

Obiectivul încă este folosit în scopul lui inițial. În afară de importanța istorică pe care o are pentru domeniul moștenirii industriale din Banatul de Sud, are și o mare valoare arhitectonică.

ЦРПНА СТАНИЦА У ДУБОВЦУ

Велики значај за развој насеља Дубовац имало је оснивање Ковинско-дубовачке водне задруге 1906. године. На подручју деловања Задруге, у веома кратком времену по оснивању, ископано је 120 km канала, подигнуте су две уставе (једна је била у Дубовцу) и девет армирано бетонских мостова. У Дубовцу је 1910. године изграђена црпна станица која је и данас у функцији, изграђени су насипи, чуварске кућице, насипске и каналске, које су биле спојене телефонском линијом. Захваљујући раду Ковинско-дубовачке водне задруге атар села није више плављен, а за време сушних година усеви су могли да се заливају, захваљујући мрежи канала.

Црпна станица је саграђена уз насип, на самој обали Дунава. То је масивна приземна грађевина правоугаоне основе сачињена из два дела – вишег, који има репрезентативно обрађену фасаду, и нижег, са једноставном фасадом, који је вероватно касније дограђен. Објекат има велике полукружно засведене прозоре, велика улазна врата, такође полукружно засведена, на источној страни. Фасада вишег дела објекта је урађена у комбинацији опеке и малтерисаних делова са профилисаним, масивним, забатним зидом, који се издиже изнад двоводног крова. Фасада нижег дела је само малтерисана, без украса.

Објекат је још увек у својој првобитној функцији. Поред историјске вредности, за област индустријског наслеђа Јужног Баната, овај објекат има и значајну архитектонску вредност.

CHAPTER III
RELIGIOUS OBJECTIVES

CAPITOLUL III
OBIECTIVE RELIGIOASE

III ПОГЛАВЉЕ
**ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ И
ЗНАМЕНТИОСТИ
(ЦРКВЕ И МАНАСТИРИ)**

3.1.

THE ORAVIȚA CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11175

The stone Orthodox Church, with the saint patron „St. Prophet Elijah”, was erected during the rule of Bishop Isaiah in 1743, renewed and adorned under the rule of Bishop Ioan Gheorghevi in 1750. Built on the location of an old monastery, at the foot of Dealul Mare (The Big Hill), on the bank of the Oravița creek, the monastery dates probably since the end of the 14th century. The church (size: 26 x 8.30 m) is covered by galvanised sheet. The semi-cylindrical vault made of brick has four bays, the tower is covered in copper sheet, the floor is covered in grit stone, the iconostasis is made of wood (author Cotârlă), the icons painted in oil on canvas are applied on the wood. The church was painted in 1868 by Mihail Popovici together with Matei Popovici, the painting being reconditioned in 1925 by Gheorghe Mărășescu and by Iulian Toader in 1961 and then by Igor Isac. The iconostasis was sculpted in 1903 by Aurel Cotârlă, the painting being realised by Ioan Zaicu and Filip Matei. The cafasse, a wonderful work of art, is adorned with stylised vegetal motifs. The church shelters an epitaph embroidered in golden thread dating from 1762. On the northern side, next to the iconostasis, we can admire the icon „St. Ecaterina”, less represented in the iconography of Banat churches.

The church has three icons, oil on canvas, by anonymous painters : „The Stain Trinity”, size: 126 x 86 cm, „St. Elijah”, size: 150 x 106, „Jesus at Sea”, size: 126 x 86 cm.

The church was refurbished in the years 1974, 1989,1993, 1994-1995.

3.1.

BISERICA DIN ORAVIȚA

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11175

Biserica ortodoxă din piatră, cu hramul „Sf. Proroc Ilie”, a fost ridicată în timpul episcopului Isaia în 1743, înnoită și împodobită sub episcopul Ioan Gheorghevi în 1750. Construită pe locul unei vechi mănăstiri, la poalele Dealului Mare, pe malul pârâului Oravița, mănăstirea datează probabil de la sfârșitul secolului al XIV-lea. Biserica (dimensiuni: 26 x 8,30 m) este acoperită cu tablă galvanizată. Bolta semicilindrică din cărămidă dispune de patru travee, turnul este acoperit cu tablă de cupru, pardoseala este din gresie, iconostasul din lemn pictat de Aurel Cotârlă, icoanele pictate în ulei pe pânză sunt aplicate pe lemn. Biserica a fost pictată în 1868 de Mihail Popovici împreună cu Matei Popovici, pictura fiind recondiționată în 1925 de Gheorghe Mărășescu și de Iulian Toader în 1961 și apoi de Igor Isac. Iconostasul a fost sculptat în 1903 de Aurel Cotârlă, pictura fiind realizată de Ioan Zaicu și Filip Matei. Cafasul bisericii, o frumoasă operă de artă, e împodobit cu motive vegetale stilizate. În biserică se păstrează un epitaf brodat cu fir de aur din 1762. Pe latura nordică, aproape de iconostas, este icoana „Sf. Ecaterina”, mai puțin reprezentată în iconografia bisericilor bănățene.

Biserica deține trei icoane, ulei pe pânză, pictori necunoscuți: „Sfânta Treime”, dimensiuni: 126 x 86 cm, „Sf. Ilie”, dimensiuni: 150 x 106, „Iisus pe mare”, dimensiuni: 126 x 86 cm.

Biserica a fost restaurată în anii: 1974, 1989,1993, 1994-1995.

3.1.

CRKVA IZ ORAVICE

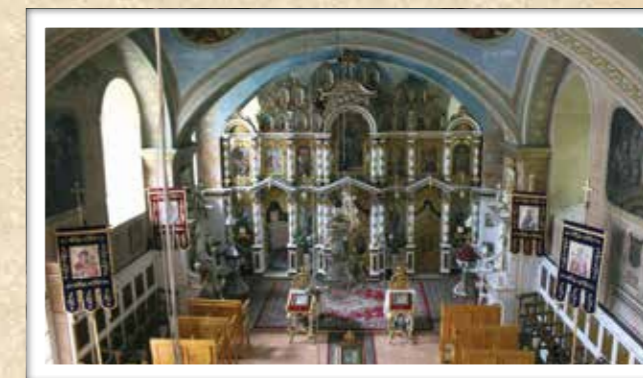
SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11175

Pravoslavna crkva od kamena, posvećena „Sv. Proroku Iliji“ bila je izgrađena 1743 godine za vreme vladike Isaije, obnovljena i ukrašena za vreme vladike Jovana Georgevića 1750 godine. Sagrađena na mestu starog manastira u podnožju Velikog Brda, na oblama potoka Oravica, manastir verovatno datira iz kasnog XIV veka. Crkva (veličine: 26 k 8,30 m) je pokriven belim limom. Polu-cilindrični svod od cigle trezor ima četiri uvale, toranj je prekriven bakrnim limom, pod je popločan, ikonostas je drveni (autor je Kotarla), ikone su naslikane u ulju na platnu i primenjene na drvetu. Crkvu je oslikao 1868 godine Mihajlo Popović zajedno sa Matejem Popovićem, freske koje je obnovio 1925 godine slikar George Marașesku i Julian Toader 1961 godine, a potom Igor Isak. Ikonostas je isklesao 1903 godine Aurel Kotarla, a slikarstva su radili Ioan Zaicu i Filip Matej. Crkva je, kao prelepo umetničko delo, ukrašena biljnim motivima. U crkvi se čuva zlatno vezeni epitaf iz 1762 godine Na severnoj strani, u blizini ikonostasa, nalazi se ikona „Svete Ekaterine“ manje zastupljene u ikonografiji Banatskih crkava.

Crkva čuva tri ikone, ulje na platnu, poznatih slikara: „Svete Trojice“, dimenzije: 126x 86 cm, „Svetog Ilije“, dimenzija: 150 x 106cm, „Isus na moru“, dimenzija: 126 x 86 cm.

Crkva je obnovljena sledećih godina: 1974, 1989,1993, 1994-1995.

3.2.

THE ILIDIA CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11123

In the village there was an old wooden church, with the saint patron „Descent of the Holy Spirit”, erected in 1735. The present church, with the same saint patron, was built in 1797, in Baroque style, (size: 24.10 x 7 m), and is made of stone and brick. It has a brick vault (built in splendid harmony with the entire construction under the aspect of shapes and proportions), the iconostasis is made of carved and gilded wood, and the floor is covered in white Austrian stone. The brick tower is covered in sheet, the Church appears on the list of historic monuments. It is in need of repairs at the exterior and on the tower, as there are water infiltrations.

The mural painting in oil was made in 1904 - 1905 by Ioan Zaicu, but it is preserved in good conditions. The iconostasis of Baroque inspiration has the icons painted in oil on canvas and applied on the wood, the royal doors and deacons' doors have the icons painted in tempera on wood, whereas the icon of the „Saint Mary, Mother of God” from the throne of the Saint Mary Mother of God and the icon „St. Nicholas” from the deacons' throne are painted in oil on canvas. The ark was made also by painter Zaicu. Restorations of the painting were made by Nicolae Popovici, in 1934, and by Anastase Demian, of Bucharest, in 1986. The church shelters also two icons painted in oil on sheet: „The Saint Trinity” and „St. John the Baptist”.

In the churchyard there is a monument erected in the memory of the heroes who died on the front in the Second World War. In the locality there are two crosses, and on the village border there are three crosses.

3.2.

BISERICA DIN ILIDIA

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11123

În sat a existat o biserică veche de lemn, cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh”, ridicată în 1735. Biserica actuală, cu același hram, a fost zidită în 1797, în stil baroc, (dimensiunile: 24, 10 x 7 m), din piatră și cărămidă, bolta din cărămidă (construită într-o armonie splendidă cu întreaga construcție sub aspectul formelor și proporțiilor), iconostasul de lemn sculptat și aurit, pardoseala din lespezi de piatră albă austriacă. Turnul din cărămidă este acoperit cu tablă. Biserica este pe lista monumentelor istorice. Necesită reparații ale exteriorului și ale turnului, existând infiltrații de apă.

Pictura murală în ulei a fost realizată în 1904 - 1905 de Ioan Zaicu, dar se păstrează în condiții bune. Iconostasul de factură barocă are icoanele pictate în ulei pe pânză și aplicate pe lemn, ușile împărătești și diaconesti au icoanele pictate în tempera pe lemn, icoana „Maica Domnului” de la tronul Maicii Domnului și icoana „Sf. Nicolae” de la tronul arhieresc sunt pictate în ulei pe pânză. Chivotul a fost realizat tot de pictorul Zaicu. Restaurări ale picturii au fost efectuate de Nicolae Popovici, în 1934, și de Anastase Demian, din București, în 1986. În biserică sunt două icoane pictate în ulei pe tablă: „Sfânta Treime” și „Sf. Ioan Botezătorul”.

În curtea bisericii este un monument ridicat în memoria eroilor căzuți pe front în al Doilea Război Mondial. În localitate sunt două cruci, iar în hotar trei.

3.2.

CRKVA IZ ILIDIJE

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11123

U selu je bila stara crkva brvnara, posvećena „Silasku Svetoga Duha”, izgrađena 1735. Sadašnja crkva, sa istim hramom, sagrađena je 1797 godine u baroknom stilu (veličina: 24, 10 k 7 m), od kamena i opeke, svod od opeke (izgrađen u skladu sa predivnom celonom objekta, poštujući ostale oblike i proporcije), ikonostas od klesanog drveta i pozlaćen, pod od belih austrijskih kamenih ploča. Toranj od cigle prekriven je limom. Crkva se nalazi na Spisku spomenika kulture. Zahteva opravke sa spoljne strane i tornja, jer postoji infiltracija vode.

Zidno slikarstvo urađeno je u ulju u periodu 1904 - 1905 godine, od slikara Ioan Zaiku, ali je u dobrom stanju. Ikonostas u baroknom stilu sadrži ikone naslikane u ulju na platnu i pričvršćene na dasku, carske dveri i đakonske dveri su naslikane u temperi na daski, ikona „Bogorodice” sa Bogorodičinog prestola i ikona „Svetog Nikole” sa vladličanskog prestola oslikane su u ulju na platnu. Čivot je takođe uradio slikar Zaiku. Restauraciju ikonopisa uradio je takođe Nicolaje Popović, 1934, i Anastase Demian, iz Bukurešta, 1986 godine. U crkvi postoje i dve ikone oslikane u ulju na limu: „Sveta Trojica” i „Sveti Jovan Krstitelj”.

U porti crkve se nalazi spomenik podignut u znak sećanja na pale heroje na frontu tokom Drugog svetskog rata. U selu se nalaze postavljena dva krsta, a u ataru tri krsta.

3.3.

THE SASCA MONTANĂ
CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11194

The church with the saint patron „St. Apostles Peter and Paul” was built in 1770, and then repaired in 1832, after a fire. The church (size: 23.35 x 7 m) is built of stone to the level of windows, the rest of brick. The Iconostasis was carved and gilded by the Bosioc brothers, in 1874. The brick tower is covered, like the church, by galvanised sheet. The floor is covered by stone slabs, it has a semi-cylindrical vault, and is made of brick. They made repairs in the years 1948, 1969, 2005.

The church was painted by Dimitrie Turcu, in 1852, then by Liuba, of the Măidan village. In 1894 Nicolae Hașcă took up the painting, and then in the Church charter Filip Matei appears as painter. In 1959 the painting was reconditioned by Iulian Toader, and in 1999 by Igor Isac.

The church was consecrated by Lucian, Bishop of Caransebeș, on June 29th 2008.

On the Bishop's Throne they painted (oil on canvas) the portrait of the Metropolitan Bishop Andrei Șaguna (at the lower right side we see the signature of N. Hașcă). The icon of „Saint Mary Mother of God with the Holy Infant” from the Throne of Saint Mary is also painted by N. Hașcă. The painting executed by D. Turcu remained only with small retouches, especially at the saints' auras. The church also shelters two old church banners: 1. of the miners, with the icon of „Saint Apostles Peter and Paul” and 2. of women, with the icon „Stain Mary Mother of God”, as well as an old bronze chandelier, a Triode, 1782, an Antologhion, 1849, a Penticostar, 1859, and a Molitvelnic, 1873.

3.3.

BISERICA DIN
SASCA MONTANĂ

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11194

Biserica cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” a fost construită în 1770, reparată în 1832, după un incendiu. Biserica (dimensiuni: 23, 35 x 7 m) este construită, până la nivelul ferestrelor, din piatră, restul din cărămidă. Iconostasul a fost sculptat și aurit de frații Bosioc, în 1874. Turnul din cărămidă e acoperit, ca și biserica, cu tablă galvanizată. Pardoseala este din lespezi de piatră, bolta semicilindrică, din cărămidă. Reparații au fost efectuate în anii: 1948, 1969, 2005.

Biserica a fost pictată de Dimitrie Turcu, în 1852, apoi de Liuba, din satul Măidan. În 1894 pictează Nicolae Hașcă, după care în Hrisovul bisericii apare ca pictor Filip Matei. În 1959 pictura a fost recondiționată de Iulian Toader, iar în 1999, de Igor Isac.

Pe Tronul arhieresc este pictat (ulei pe pânză) portretul mitropolitului Andrei Șaguna (în dreapta jos se păstrează semnătura lui N. Hașcă). Icoana „Maica Domnului cu pruncul” de la Tronul Maicii Domnului este pictată de asemenea de N. Hașcă. Pictura executată de D. Turcu a rămas doar cu mici rețușuri, mai ales la aureolele sfinților. În biserică se păstrează două steaguri vechi: al minerilor, cu icoana „Apostolii Petru și Pavel” și al femeilor, cu icoana „Maica Domnului”, un candelabru vechi din bronz, un Triod, 1782, Antologhion, 1849, Penticostar, 1859, Molitvelnic, 1873.

3.3.

CRKVA IZ
SASKE MONTANA

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11194

Crkva posvećena „Svetim Petru i Pavlu” sagrađena je 1770 godine, obnovljena godine 1832, nakon požara. Crkva (veličine: 23, 35 x 7 m) sagrađena je do visine prozora od kamena, ostalo od cigle. Ikonostas su isklesali i pozlatili braća Bosioc 1874 godine. Toranj kao i crkva su pokriveni sa pocinkovanim limom. Pod je od kamenih ploča, svod je polu-cilindričan, od cigle. Popravke radi održavanja su urađene: 1948, 1969, 2005 godine.

Crkvu je oslikao Dimitrije Turku, u 1852, a zatim ju je oslikao Ljuba, iz sela Majdan. Godine 1894 oslikava je Nikolaje Haška, nakon čega u Hrisovulji crkve pojavljuje se kao slikar Filip Matej. A 1959 godine ikonopisanje je restaurirao Iulian Toader, dok je to isto uradio 1999 godine slikar Igor Isak.

Crkvu je osvetio Vladika Lučijan, vladika Karansebeški, 29 juna 2008 godine.

Na vladičanskom prestolu je naslikan (ulje na platnu) portret Mitropolita Andreja Șagune (sa donje desne strane zadržao se potpis Nikolaja Haške). Ikonu „Bogorodica sa Hristom” sa Bogorodičinog prestola takođe je oslikao N. Haška. Od slikarstva koje je uradio čuveni D. Turku ostao je samo manji deo, posebno oko aureola svetih likova. U crkvi se čuvaju dve stare zastave: 1. zastava rudara, sa ikonom „Apostola Petra i Pavla” i 2. ženska ikona, sa ikonom „Majke Božije”, jedan stari bronzani luster, jedan Triod, iz 1782, jedan Antologhion, iz 1849, jedan Penticostar, iz 1859, i jedan Molitvelnik, iz 1873 godine.

3.4.

THE BAZIAȘ CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

10972/A and 10972.01/A

The Baziaș Monastery, with the saint patron „The Ascent of the Lord”, is situated on the left bank of the Danube, in the village of Baziaș. The vivid folk tradition in these places claims that this monastery was founded in 1225 by St. Sava Nemonici.

Being located on the border, the monastery had a lot to suffer during the battles between Turks and Austrians that took place in these places. During the same wars the documents of the monastery were also lost in the frequent fires. These documents could have revealed the historic past of this monastic centre. Information about this monastery goes back only to the second half of the 16th century. In a Turkish defter of this period, the monastery is mentioned as sheltering one single monk, paying an annual tax of 80 acces.

In the Statistic of Churches of the Caransebeș and Vârșeț Vicariate of January 15th 1757, comprising in the final section the description of the monastery, the Baziaș monastery is mentioned with the following data: „The Baziaș Monastery, saint patron The Ascent of the Lord, located near the Danube, it was before a metoh under the rule of the Serbian Vicariate of Ipek, and now with the wealth impoverished again, having 4 houses of perneavori. Ieromonah Benyamin namestnic, a prior...”

In the second half of the 18th century, the proselyte actions of the Unianites are supported by the very Hapsburg imperial authorities. As a result of this fact, their action was directed to the Orthodox monasteries constituting the true pillar of Orthodoxy by their religious-national missions they carried on. Although initially they aimed at the dissolution of these monasteries, for fear of the believers' uprising this could not be achieved, but they succeeded in exchange something else, more precisely a series of monasteries lost their autonomy and were affiliated to others.

As shown in the „Conscription of Banat monasteries”, in 1775 the monastery of Baziaș, together with the Cusici one, were affiliated to the Zlatița monastery.

By the organisation of the Military Frontier, the land that was the property of the monasteries Baziaș and Cusici was divided between the Zlatița and Socol villages.

3.4.

BISERICA DIN BAZIAȘ

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

10972/A și 10972.01/A

Mănăstirea Baziaș, cu hramul Înălțării Domnului, este situată pe malul stâng al Dunării, în satul Baziaș. Tradiția populară încă vie în aceste locuri afirmă că această mănăstire a fost întemeiată în anul 1225 de Sf. Sava Nemonici.

Fiind așezată la hotar, mănăstirea a avut mult de suferit de pe urma luptelor dintre turci și austrieci care s-au dat în aceste locuri. Tot în cursul acestor lupte au pierit în desele incendii și documentele mănăstirii, care ar fi putut să dezvăluie trecutul istoric al acestui centru monastic. Știri despre această mănăstire ne parvin abia din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Într-un defter turcesc din această perioadă mănăstirea este amintită cu un singur călugăr ce plătea un impozit de 80 de acce anual.

În Statistica bisericilor din Eparhia Caransebeșului și Vârșețului din 15 ianuarie 1757, care la sfârșit cuprinde și descrierea mănăstirilor, despre cea de la Baziaș s-au consemnat următoarele: „Mănăstirea Baziaș, Hramul Înălțării Domnului, așezată lângă Dunăre, a fost mai înainte metoh sub Patriarhia sârbească de la Ipek, iar acum și cu averea foarte împuținată, având 4 case de perneavori. Ieromonah Veniamin namestnic, un stareț...”

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, acțiunile prozelitiste ale uniților sunt sprijinite de înseși autoritățile imperiale habsburgice. Ca urmare a acestui fapt, acțiunea acestora s-a îndreptat spre mănăstirile ortodoxe care constituiau adevărați stâlpi ai Ortodoxiei prin misiunea lor religios-națională ce o desfășurau. Deși inițial s-a urmărit desființarea acestor mănăstiri, de teama răsculării credincioșilor nu s-a putut realiza acest fapt. S-a reușit în schimb altceva, anume că o serie de mănăstiri și-au pierdut conducerea de sine stătătoare și au fost afiliate altora.

După cum arată „Conscripția mănăstirilor bănățene”, în anul 1775 mănăstirea Baziaș împreună cu cea de la Cusici au fost afiliate mănăstirii Zlatița.

Prin organizarea Graniței Militare, pământul care a fost în proprietatea mănăstirilor Baziaș și Cusici a fost împărțit satelor Zlatița și Socol.

Mănăstirea Baziaș a supraviețuit situației grele în care se afla, prin milosteniile credincioșilor din

3.4.

CRKVA IZ BAZJAŠA

SSK (Spisak spomenika kulture)

10972 /A i 10972.01 /A

Manastir Bazjaš, posvećen „Vaznesenju Gospodnjem”, nalazi se na levoj obali Dunava u selu Bazjaš. Narodno predanje, koje među meštanima i dalje živi u tim krajevima kaže da je ovaj manastir osnovao 1225 godine Sveti Sava Nemanjić.

Budući da se nalazi na samoj granici, manastir je tokom godina mnogo pretrpeo u borbama između Turaka i Austrijanaca koje su se vodile na tim prostorima. Takođe, u istim tim borbama stradala su u požarima i manastirska dokumenta, koji bi mogla preciznije da nam otkriju prošlost ovog monaškog centra. Podaci o ovom manastiru dopiru do nas tek od druge polovine XVI veka. U Turskim teferima, iz tog perioda, postoji zapis da je manastir imao samo jednog monaha koji je godišnje plaćao porez od 80 akci godišnje.

U Crkvenom zavodu za statistiku Eparhije Karansebeške i Vršačke stoji zabeleženo 15 januara 1757 (koji je na kraju obuhvatio i opis manastira), u vezi manastira Bazjaš, sledeće: „Manastir Bazjaš, sa hramom Vaznesenja Gospodnjeg, koji se nalazi u neposrednoj blizini Dunava, bio je najpre Metoh Ipeka Srpske Patrijaršije, a sada veoma umanjenim dobrima, ima samo četiri kuće manastirske, prnjavorske. Jeromonah namestnic Venjamin, iguman ...”

U drugoj polovini XVIII veka, svojim akcijama unijati vrše veliki pritisak, podržani od strane same austrijske habsburške vlasti. Kao rezultat toga, njihovo delovanje bilo je prvenstveno okrenuto protiv pravoslavnih manastira, koji su bili istinski stubovi pravoslavlja, kroz njihovu vjersko-nacionalnu misiju, koju su odvijali. Iako im je u početku bio cilj ukidanje, zatvaranje ovih manastira, zbog straha od dizanja na ustanak vernika, nisu mogli da ostvare ovaj plan. Ali su uspeali nešto drugo umesto toga, odnosno da veliki broj ovih manastira izgubi samostalnost, sopstveno upravljanje i da postanu metosi drugih manastira.

Kao što je zapisano u “Zaveri Banačanskih manastira” godine 1775 manastiri Bazjaš i Kusić postaju metosi manastira Zlatica.

Povodom organizovanja Vojne granice zemljište u vlasništvu manastira Kusić i Bazjaš je podeljeno selima Sokolovac i Zlatica.

The Baziaș monastery survived to the difficult situation grace to the contributions of believers from the region, who were attracted to come here on pilgrimage by the miracle-working icon of Saint Mary Mother of God „Triherusa” (with three hands) which was a faithful copy of the greatest Sanctity of the Hilandar monastery on Mount Athos.

After the destruction suffered in the war between Turks and Austrians, in 1716, the monastery was refurbished in 1721, as shown on the stone plaque on the southern wall of the church.

During the 1738 war, although the Turks surrounded it, according to the testimony of chronicler Vichentie Liustina, the monastery „escaped destruction in a miraculous way”.

It seems that the monastery had a lot to suffer in the „last war” against the Turks in 1788 and was partially repaired 1805.

As in 1848 the Zlatița Monastery was set on fire by the Honveds, the monks there had to take shelter at the Baziaș monastery, which, in 1860, benefited from important renovations, being also endowed with all the objects necessary to the cult. The same year, the church of the monastery was painted by the „academic painters: father Jivco and son Dimitrie Petrovici of Zemun, helped by Marița BracoJrescomoler”. The renovation works was supported, along with great personalities of the time, by the Obrenovici royal family, who donated the royal doors and the deacons’ doors for the church iconostasis.

In the year 1902, as the condition of the monastery worsened again, the Serbian National Congress decided to allot the amount of 5,000 crowns for its refurbishment. Further repairs were made in the years 1933-1936, when the U.D.R. society donated to the church the sheet metal necessary for its covering. The initiators of this action were the abbots Pantelimon Doșen and Gheorghe Maloșevici, who, by their endeavour, collected the amount of 40,000 dinars. The two were supported by the Bishop Gheorghe Letici and several political personalities of Yugoslavia, who wanted to remain anonymous. The Serbian Patriarchy also donated the amount of 20,000 dinars.

The most recent refurbishment of the monastery took place in 1982 by the effort of the Serbian believers of Banat. We should mention here the merit of the Moldova Veche parishes.

Today, the monastery is in need of urgent repair, as the cracks in the church vault got deeper, and there is a real danger that the vault collapses.

împrejurimi, care erau atrași în pelerinaj de icoana făcătoare de minuni a Născătoarei de Dumnezeu „Triherusa” (cu trei mâini) care era o copie fidelă a celei mai mari Sfințenii a mănăstirii Hilandar de pe muntele Athos.

După distrugerea pe care a suferit-o în războiul dintre turci și austrieci, în anul 1716, mănăstirea a fost refăcută în anul 1721, după cum arată inscripția de pe placa de piatră de pe zidul de sud al bisericii.

În cursul războiului din 1738, deși turcii au ajuns în jurul ei, după mărturia cronicarului Vichentie Liustina, mănăstirea a scăpat de distrugere în mod miraculos.

Se pare că mănăstirea a avut de suferit în ultimul război cu turcii din anul 1788 și a fost parțial reparată în anul 1805.

Întrucât în anul 1848 mănăstirea Zlatița a fost incendiată de honvezi, călugării de acolo au fost nevoiți să se adăpostească la mănăstirea Baziaș, care în anul 1860 a beneficiat de renovări importante, fiind și înzestrată cu toate obiectele necesare cultului. Tot în acel an, biserica mănăstirii a fost pictată de pictorii academici: tatăl Jivco și fiul Dimitrie Petrovici din Zemun, ajutați de Marița Braco Jrescomoler. În susținerea lucrărilor de renovare alături de unele mari personalități ale timpului s-a implicat și familia regală Obrenovici, care a donat ușile împărătești și diaconești de la iconostasul bisericii.

În anul 1902, întrucât starea mănăstirii s-a înrăutățit din nou, Congresul Național Sârb a hotărât alocarea sumei de 5.000 de coroane pentru refacerea ei. Alte reparații s-au efectuat între anii 1933-1936, când societatea U.D.R. a donat mănăstirii tabla necesară acoperirii ei. Cei care au inițiat această acțiune au fost egumenul Pantelimon Doșen și Gheorghe Maloșevici, care prin strădania lor au adunat suma de 40.000 de dinari. În sprijinul celor doi au stat episcopul Gheorghe Letici și câteva personalități politice din Iugoslavia, care au dorit să rămână anonime. În sprijinul acestei acțiuni Patriarhia sârbă a donat suma de 20.000 de dinari.

Ultima refacere a mănăstirii a avut loc în anul 1982 prin efortul tuturor credincioșilor sârbi din Banat. Demn de a fi amintit aici este efortul credincioșilor din Moldova Veche.

Astăzi mănăstirea necesită reparații urgente, întrucât crăpăturile ivite pe bolta bisericii s-au accentuat profund, existând un pericol real ca bolta să se prăbușească.

Manastir Bazjaš je preživeo teška vremena zahvaljujući milostinji vernika iz okoline, koji su dolazili u hodočašće zbog čudotvorne ikone Majke Božije “Triheruse” („Trojeručice”) koja je bila identična kopija najveće svetinje srpskog manastira Hilandara sa Svete Gore.

Nakon razaranja koje je pretrpeo kao posledica rata između Turaka i Austrijanaca, 1716 godine, manastir je obnovljen 1721, kao što stoji na natpisu na kamenoj ploči postavljenoj na južnom zidu crkve.

Tokom rata iz 1738 godine, iako su Turci došli do same blizine manastira, kao što svedoči putopisac Vikentije Ljuština “manastir je na čudesan način izbegao uništenju.”

Čini se da je manastir pretrpeo štetu u “poslednjem ratu” sa Turcima 1788 godine i bio je delimično obnovljena 1805 godine.

Budući da je 1848 godine manastir Zlatița spaljen, monasi koji su u njemu živeli bili su primorani da se sklone u manastir Bazjaš, koji je u 1860 godine doživeo veliku obnovu, a dobio je i sve sasude neophodne bogoslužju. Takođe, iste godini, manastirsku crkvu su oslikali “akademski slikari: Jivko otac i sin Dimitrije Petrović u Zemuna, potpomognuti od Marice Braco Freskomolera”. Brinući za renoviranje manstira, pored nekih značajnih ličnosti tog vremena, uključila se i kraljevska porodica Obrenović, koja je donirala carske i đakonske dveri na ikonostasu crkve.

Godine 1902, budući da se stanje manastira pogoršalo ponovo, Srpski nacionalni savet je odlučio da izdvoji 5.000 kruna za njegovo obnavljanje. Izvršile su se popravke radi održavanja i u periodu između 1933-1936, kada je kompanija UDR poklonila manastiru lim neophodan da se pokrije crkva. Inicirali su ovu akciju egumen Pantelimon Došen i Đorđe Milošević, koji su svojim naporima prikupili iznos od 40.000 dinara. Uz njih je bio i vladika Đorđe Letić i nekoliko političkih ličnosti iz Jugoslavije, koji su želeli da ostanu anonimni. U prilog ove akcije i Srpska Patrijaršija je donirala sumu od 20.000 dinara.

Kroz zadnju obnovu do danas, manastir prolazi 1982 godine, zahvaljujući naporima svih vernika Srba iz Banata. Vredi ovde napomenuti izuzetan napor vernika iz Stare Moldave.

Danas manastir zahteva hitnu obnovu, zbog pukotina koje su se pojavile i produbile na svodu crkve, postoji realna opasnost da se svod sruši.

3.5.

THE CUSICI MONASTERY

LMI (List of Historic Monuments) 11229

It is located in the eastern part of Zlatița, very close to the Zlatori Potok creek.

The folk tradition as well as some historians link the foundation of this monastery to the name of the Serbian despot Iovan Brancovici (+ 1502). In documents, the monastery is mentioned for the first time in a Turkish „defter” drawn up in the years 1566-1567. In this defter the monastery is mentioned as being inhabited by two monks and to have an annual income of 300 acces. Another important document where the Cusici monastery appears is the so-called „Register of the Ipek Patriarchy” of the years 1660 and 1666. On that occasion, at Cusici, one mentions a prior and the abbot Ioanichie as living in the monastery.

During its existence, the monastery was destroyed many a time in the battles between Austrians and Turks and it was often in ruins. After each destruction suffered, the monastery was rebuilt by the Serbian believers or by some wealthy Christians. Thus, in 1725 when it was in ruins, the monastery was rebuilt from foundations by the “obercnez” (ruler) of Cusici, Vukmir Nicolaievici. He died on October 20th 1770 and was buried in the southern part of the monastery church, and the cross guarding his tomb can be seen even today near the monastery church.

In the context of measures taken by the Austrian Imperial authorities in the second half of the 18th century in order to reduce the number of monasteries, the Cusici monastery lost its independent leadership, and it was affiliated together with the Baziaș monastery, to the Zlatița monastery in 1775. In this manner, the monastery lost its autonomy, but continued its public mission until 1788, when it was destroyed by the Turks.

In an opis of the monastery drawn up in 1771 at the command of the Metropolitan Bishop Pavle Nevadovici the following are recorded about the Cusici monastery: „The Cusici Monastery: Consecration Day - The Birth of the Saint Mary, Holy Mother of God. Built of solid material: foundation

3.5.

MĂNĂSTIREA CUSICI

LMI (Lista Monumentelor Istorice) 11229

Este așezată în partea de est a localității Zlatița, foarte aproape de pâraul Zlatori Potok.

Atât tradiția populară, cât și unii istorici leagă întemeierea acestei mănăstiri de numele despotului sârb Iovan Brancovici (+1502). În documente mănăstirea este amintită pentru prima dată într-un defter turcesc întocmit între anii 1566-1567. În acest defter mănăstirea este menționată ca fiind locuită de doi călugări și cu un venit anual de 300 de acce. Un alt document important în care mănăstirea Cusici este menționată este așa numitul „Catastif al patriarhiei de Ipek” din anii 1660 și 1666. Cu acea ocazie este amintit la Cusici un egumen și ieramanatul/ieromonah Ioanichie ca viețuitori ai mănăstirii.

În decursul existenței sale, mănăstirea a fost de mai multe ori distrusă în luptele dintre austrieci și turci și deseori s-a aflat în ruină. După fiecare distrugere suferită mănăstirea a fost refăcută de credincioșii sârbi sau de către unii creștini cu stare. Astfel, în anul 1725, mănăstirea, fiind în stare de ruină, a fost refăcută din temelii de către obercneazul Cusiciului, Vukmir Nicolaievici. Acesta, murind la 20 octombrie 1770, a fost înmormântat în partea de sud a bisericii mănăstirii, iar crucea ce-i străjuiește mormântul poate fi și azi văzută lângă biserica mănăstirii.

În contextul măsurilor luate de autoritățile imperiale austriece din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de reducere a numărului de mănăstiri, mănăstirea Cusici și-a pierdut conducerea de sine stătătoare, fiind afiliată împreună cu mănăstirea Baziaș la mănăstirea Zlatița în anul 1775. În felul acesta mănăstirea și-a pierdut autonomia, dar și-a continuat misiunea publică până în anul 1788, când a fost distrusă de turci.

Într-un opis al mănăstirii întocmit în anul 1771 la porunca mitropolitului Pavle Nevadovici sunt consemnate despre mănăstirea Cusici următoarele: „Mănăstirea Cusici: hramul - Nașterea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Clădită din material solid: temelia și zidurile din piatră, iar bolta din

3.5.

MANASTIR KUSIĆ

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

11229

Nalazi se u istočnom delu sela Zlatica, u neposrednoj blizini potoka Zlata.

I narodna tradicija i neki istoričari povezuju osnivanje manastira sa vladavinom srpskog despota Jovana Brankovića (+1502). U dokumentima manastir se prvi put pominje u turskim defterima iz perioda 1566-1567 godina. U ovim turskim defterima pominje se da je manastir nastanjen sa dva monaha koji imaju godišnji приход od 300 akci. Drugi važan dokument u kome se pominje manastir Kusić jeste takozvani “Katastif Ipeške Patrijaršije” od 1660 i 1666 godine. Tom prilikom se u Kusiću pominju kao žitelji iguman i jeromonah Joanikije.

Tokom svog postojanja, manastir je više puta rušen u sukobima između Turaka i Austrijanaca, i zato se često nalazio u ruševinama. Nakon svakog rušenja i razaranja manastir je obnovljan od strane Srba ili nekih imućnih vernika hrišćana. Tako, 1725 godine, manastir se nalazi u ruševinama, i obnavlja ga iz temelja Oberknjaz Kusića, Vukmir Nikolajević. Ovaj, upokojivši se 20 oktobra 1770, bio je sahranjen u južnom delu manastirske crkve, a njegov krst, koji mu straži grob, može se i danas videti u blizini manastirske crkve.

U kontekstu mera preduzetih od strane austrijskih carskih vlasti u drugoj polovini XVIII veka, da se smanji broj pravoslavnih manastira, manastir Kusić je izgubio samostalnost, sopstveno rukovodstvo, i zajedno sa manastrom Bazjaš, pripaja se Zlatici 1775 godine. Na taj način manastir gubi svoju autonomiju, ali nastavila svoju javnu misiju sve do 1788 godine, kada je uništen od strane Turaka.

U jednom „Opisu” manastira sastavljenom 1771 godine na zahtev mitropolita Pavla Nenadovića, o manastiru Kusić stoji zabeleženo sledeće: “Manastir Kusić: posvećen - Rođenju Presvete Bogorodice. Izgrađen od čvrstog materijala: temelj i zidovi od kamena, a svod od opeke. Zadužbina srpskih despota. Dokumenta i protokole ne poseduje.

and walls made of stone, and the vault made of bricks. Founded by the Serbian despots. It has no documents or protocols. It was rebuilt in 1725 by the landlord "obercnez" (ruler) Vulin Nicolici (according to other sources Vuemir Nikolaievici) and the inhabitants of the Cusici village. It is not fenced with solid or wooden material".

After the summary repair in the year 1898 the monastery got continually degraded, and the Bishop of the Timisoara diocese found it like that during his canonical visit made in 1928 in the Serbian parishes along the Danube Shore.

After the repairs of 1930, a long time nothing was done for the conservation of the monastery, which led again to its destruction. In the Communist period, due to the fact it was in the close proximity of the border with Yugoslavia, the authorities forbidden even the mere access to the monastery, which deepened its degradation even more.

The last refurbishment of the monastery took place between the years 2001 and 2002 when the appeal of the Bishop Luchia Pantelici was answered by Mrs. Divna Iovanovici of the U.S.A. who financially supported the monastery rehabilitation.

cărămidă. Ctitorie a despoților sârbi. Documente și protocoale nu are. A fost refăcută în anul 1725 de gospodarul obercneaz Vulin Nicolici (după alții Vuemir Nicolaievici) și de locuitorii satului Cusici. Nu este îngrădită cu material solid și cu lemn".

După reparația sumară din anul 1898 mănăstirea s-a degradat continuu, ajungând într-o stare jalnică, stare în care a găsit-o și episcopul diecezan al Timișoarei cu ocazia vizitei sale canonice întreprinse în anul 1928 în parohiile sârbești din Clisura Dunării.

După reparațiile făcute în anul 1930, mult timp nu s-a făcut nimic pentru conservarea mănăstirii, fapt ce a dus din nou la distrugerea ei. În perioada comunistă, din cauză că se afla în imediata apropiere a graniței cu Iugoslavia, autoritățile au interzis până și simplul acces la mănăstire, fapt ce a accentuat și mai mult procesul ei de degradare.

Ultima refacere a mănăstirii a avut loc între anii 2001-2002, când la apelul episcopului Luchia Pantelici a răspuns doamna Divna Iovanovici din S.U.A., care a sprijinit financiar reabilitarea locașului.

Obnovljen 1725 godine od strane domaćina Oberknjaza Nicolici Vulina (po drugima Vukmira Nikolajevića) i Kusičkih seljaka. Nije ograđena čvrstim materijalom i drvetom. "

Nakon površne opravke iz 1898 godine stanje manastira se stalno pogoršavalo, dostižući stvarno žalostan stanje, koje je našao pri svom dolasku i Temišvarski Arhijerej i vladika, prilikom svoje kanonske posete 1928 godine srpskim parohijama i manastirima iz Dunavske klisure.

Posle opravke iz 1930 godine, dugo vremena ništa više nije učinjeno na očuvanju manastira, što je opet dovelo do njegovog rušenja. Za vreme komunizma, budući da se manastir nalazio uz samu granicu sa Jugoslavijom, vlasti su zabranile bilo kakav pristup manastiru, što je dodatno produbilo proces degradacije.

Poslednja obnova manastira urađena je u periodu 2001-2002 godine, kada je na zahtev Vladike Lukijana Pantelića, odgovorila gospođa Divna Jovanović iz SAD, koja je finansijski podržala obnovu manastira.

3.6.

THE BERZASCA CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11029

On the location of a wooden church mentioned in 1722 they built today's church. The present church, with the saint patron „St. Archangels Michael and Gabriel” was built, in 1836, in Baroque style, of stone and brick, covered in galvanised sheet, wooden vault, stone flooring, brick iconostasis, brick tower covered in galvanised sheet. In 1970, the church was declared a historic monument. The church was restored in 1887, 1910, 1937, 1994-1996, and has the dimensions: 18.90 x 6. 70 m (No. top. 1689). The church was painted in 1836 by Dimitrie Popovici and Dimitrie Turcu. The painting was reconditioned in 1978 by Grigore Popovici, the present painting being made by Rita Aldea in 2009. In the narthex, on the lateral walls, 12 icons were preserved (oil on wall), all inscribed with texts in Cyrillic: „St. Parascheva”, „St. John the Baptist”, „St. Spiridon”, „St. Nicholas”, „St. Alimpie”, „Arch. Michael”, „St. George”, „St. Dmitri”, „St. John with Golden Mouth”, „St. Grigorie of Nazians”, „St. Basil the Great”, „St. Peter” (all icons have the size: 70 x 50 cm).

The church was consecrated by Lucian, Bishop of Caransebeş on November 8th 2010.

In the art collection of the Banat Metropolitan Vicariate at Timișoara the following icons are sheltered, painted in tempera on wood: „Jesus Christ”, anonymous painter 17th-18th century, size 75 x 48.5 cm (no. inv. 6268), „ Jesus Christ”, anonymous painter, 17th-18th century, size: 39,5 x 27 cm (no. inv. 6262), „St. Mary Holy Mother of God”, anonymous painter, 18th century, size: 30 x 23 cm (no. inv. 6266), „St. Nicholas”, anonymous painter, 18th century, size: 58,5 x 40,5 (no. inv. 6265), „St. Alimpie”, anonymous painter, 18th century, size: 49 x 36 cm (no. inv. 6264), „Synod of Archangels”, anonymous painter, 17th century, size: 75,5 x 54 cm (no. inv. 6267).

In the church yard there are three stone crosses, carved in Cyrillic letter. In front of the Town Hall they erected the monuments of the heroes fallen in the First World War.

3.6.

BISERICA DIN BERZASCA

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11029

Pe locul unei biserici de lemn amintite în 1722 s-a construit cea de azi. Biserica actuală, cu hramul „Sf. Arh. Mihail și Gavril”, a fost construită în 1836, în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată, bolta din lemn, pardoseala din piatră, iconostasul de zid, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată. În 1970, biserica a fost declarată monument istoric. Biserica a fost restaurată în 1887, 1910, 1937, 1994-1996, are dimensiunile: 18,90 x 6, 70 m (Nr. top. 1689). Biserica a fost pictată în 1836 de Dimitrie Popovici împreună cu Dimitrie Turcu. Pictura a fost recondiționată în 1978 de Grigore Popovici, pictura actuală realizată de Rita Aldea în 2009. În naos, pe pereții laterali se păstrează 12 icoane (ulei pe zid), toate inscripționate cu texte în chirilică: „Sf. Parascheva”, „Sf. Ioan Botezătorul”, „Sf. Spiridon”, „Sf. Nicolae”, „Sf. Alimpie”, „Arh. Mihail”, „Sf. Gheorghe”, „Sf. Dimitrie”, „Sf. Ioan Gură de Aur”, „Sf. Grigorie de Nazians”, „Sf. Vasile cel Mare”, „Sf. Petru” (fiecare icoană are dimensiunile: 70 x 50 cm).

Biserica a fost sfințită de P. S. Lucian, Episcopul Caransebeșului în 8 noiembrie 2010.

În colecția de artă a Mitropoliei Banatului sunt următoarele icoane tempera pe lemn: „Iisus Hristos”, pictor necunoscut, secolele XVII - XVIII, dimensiuni: 75 x 48,5 cm (nr. inv. 6268), „Iisus Hristos”, pictor necunoscut, secolele XVII-XVIII, dimensiuni: 39,5 x 27 cm (nr. inv. 6262), „Maica Domnului”, pictor necunoscut, secolul XVIII, dimensiuni: 30 x 23 cm (nr. inv. 6266), „Sf. Nicolae”, pictor necunoscut, secolul XVIII, dimensiuni: 58,5 x 40,5 (nr. inv. 6265), „Sf. Alimpie”, pictor necunoscut, secolul XVIII, dimensiuni: 49 x 36 cm (nr. inv. 6264), „Soborul Arhanghelilor”, pictor necunoscut, secolul XVII, dimensiuni: 75,5 x 54 cm (nr. inv. 6267).

În curtea bisericii sunt trei cruci de piatră, cu slove chirilice. În fața primăriei a fost ridicat monumentul eroilor din Primul Război Mondial.

3.6.

CRKVA IZ BERZASKE

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11029

Na mesto crkve brvnare, sagrađene 1722 godine, podignuta je današnja crkva. Sadašnja crkva, posvećena „Svetim Arhangelima Mihailu i Gavrilu” izgrađena je 1836 godine u baroknom stilu, od kamena i opeke, prekrivena pocinkovanim limom, svod je drveni, pod kameni, ikonostas je zidni, toranj je od cigle prekriven pocinkovanim limom. Godine 1970, crkva je proglašena za spomenik kulture. Crkva je obnovljena 1887 godine, takođe 1910, 1937, 1994-1996, i ima dimenzije 18,90 x 6, 70 m (br. 1689.). Crkvu je oslikao 1836 godine Dimitrije Popović zajedno sa Dimitrijem Turkuom. Ikonoposanje je obnovio 1978 godine slikar Grigore Popović, a sadašnje oslikavanje crkve uradila je slikarka Aldea Rita 2009 godine. U naosu, na bočnim zidovima čuvaju se 12 ikona (ulje na zidu), ispod svih stoje imena ćirilčnim pismom: „Sveta Paraskeva”, „Sveti Jovan Krstitelj”, „Sveti Spiridon”, „Sveti Nikola”, „Sveti Alimpije”, „Arhangel Mihailo”, „Sveti Đorđe”, „Sveti Dimitrije”, „Sveti Jovan Zlatousti”, „Sveti Grigorije od Nazijansa”, „Sveti Vasilije Veliki”, „Sveti Petar” (svaka ikona ima dimenzije: 70 x 50 cm).

Crkva je osvećena od strane PS Lučijana, vladike Karansebeškog 8 novembra 2010 godine.

Umetnička kolekcija Banatske Mitropolije čuva sledeće ikone: tempera na dasku: „Isus Hrist”, nepoznati slikar, XVII - XVIII, dimenzije: 75 x 48,5 cm (br. Inv. 6268), „Isus Hrist”, nepoznati slikar, XVII-XVIII, dimenzije: 39,5 x 27 cm (br. Inv. 6262.), „Bogorodica”, nepoznati slikar, XVIII vek, dimenzije: (br. inv. 6266) 30 x 23 cm, „Sveti Nikola”, nepoznati slikar, XVIII vek, dimenzije: 58,5 x 40,5 (br. inv. 6265), „Sveti Alimpie”, nepoznati slikar, XVIII vek, dimenzije: 49 x 36 cm (br. Inv. 6264), „Sabor Arhangela”, nepoznati slikar, XVII vek, dimenzije: 75,5 x 54 cm (nr. inv. 6267).

U porti crkve nalaze se tri kamena krsta sa ćirilčnim natpisima. Ispred Skupštine mesne zajednice podignut je spomenik herojima iz Prvog svetskog rata.

3.7. THE CARANSEBEȘ CATHEDRAL

LMI (List of Historic Monuments)
CS-II-m-B-11060

According to the tradition, on the location of the present church there was a very old church, mentioned as a monastery. The church was built in 1444-1449, with the contribution of Prince Mihai Ciorna (1443-1454), justice Andrei Dan and the local Romania, rulers near the fortress, under the Orșova bastion, on the right bank of the Eruga River.

In the statistic of the churches of the Caransebeș Vicariate elaborated on January 15th 1757, they mentioned the existence of two churches in the town. The first had the saint patron „St. George”, and was described as follows: „East-Apostolic church, made of stone, with the saint patron „St. Great Martyr George” erected during the rule of Bishop Moise Stanoevici in 1725, and now it was renewed and beside it a stone tower was erected and was adorned completely during the rule of Bishop Ioan Gheorghevici”. In 1759, Bishop Ioan Georgevici placed in the altar a commemorative inscription with the following text: „Is. Chs. Ni. Ka. / Jesus Christ this stone was joined to the Saint Table for the consecration of the Holy Mass. With the benediction of Bishop of Caransebeș, Lugoj, the Apostolic Eastern Church on August 1st 1759 since the birth of Our Saviour Jesus Christ, in Caransebeș, to the Apostolic church with the saint patron Stain Great Martyr George”. The inscription was placed probably in order to mark the renovations realised in the church in 1757. The church was consecrated in 1796 by Bishop Iosif Ioanovici Șakabent. With the financial support of trader Manoil Stancovici aka Buzescu and of captain Iova Popovici, the arch-bishop Ioan Tomici gave it the present shape (Baroque style). They mounted the pews and covered the floor by stone slabs. The Cathedral Church, as it is called today, had 4 bells cast in the years 1817, 1869, 1876 and 1881. The last three were requisitioned by the order of the Hungarian War Ministry for the needs of the army. After the Great Union of December 1st 1918, new bells were mounted, consecrated on

3.7. CATEDRALA DIN CARANSEBEȘ

LMI (Lista Monumentelor Istorice)
CS-II-m-B-11060

După tradiție pe locul actualei biserici a fost o biserică foarte veche, menționată și ca mănăstire. Biserica a fost construită între anii 1444-1449, cu concursul banului Mihai Ciorna (1443-1454), al judeului Andrei Dan și al cnezilor români locali, lângă cetate, sub bastionul Orșovei, pe malul drept al Erugii.

În statistica bisericilor din eparhia Caransebeș întocmită la 15 ianuarie 1757, se menționa existența în oraș a două biserici, una dintre ele cu hramul Sf. Gheorghe: „Biserică răsăriteană sobornicească, din piatră, cu hramul Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, înălțată sub episcopul Moise Stanoevici la anul 1725, iar acum a fost înnoită și s-a înălțat pe lângă ea un turn de piatră și s-a împodobit întru toate sub episcopul Ioan Gheorghevici”. În 1759, episcopul Ioan Georgevici a așezat în prestol o inscripție comemorativă cu următorul text: „Is. Chs. Ni. Ka. Însoțitusa piatra aceasta Sfetei mese, pentru săvârșirea Sfetei Slujbe. Cu binecuvântarea Episcopului Ioan Georgevici al Caransebeșului, Lugojului, a bisericii sobornice, apostolice, dreptmăritoare răsăritene la 1 august anul 1759 de la nașterea mântuitoare a lui Chrstos în Caransebeș, bisericii sobornicești cu hramul M. Mucenic Gheorghe”. Inscripția a fost pusă probabil cu scopul de a marca renovările efectuate la biserică în anul 1757. Biserica a fost sfințită în 1796 de episcopul Iosif Ioanovici Șakabent. Cu sprijinul financiar al negustorului Manoil Stancovici alias Buzescu și al căpitanului Iova Popovici, protopopul Ioan Tomici i-a dat forma de azi (stil baroc). Au fost montate stranele și s-a pardosit biserică cu lespezi de piatră. Biserica catedrală cum este cunoscută azi, dispune de 4 clopote turnate în anii 1817, 1869, 1876 și 1881. Ultimele trei au fost rechiziționate din ordinul ministerului de război ungar în august 1916, pentru necesitățile armatei. După Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 au fost

3.7. SABORNI HRAM IZ KARANSEBEŠA

SSK (Spisak spomenika kulture)
CS-II-m-B-11060

Po predanju na mestu današnje crkve bila je jedna vrlo stara crkva, spominje se i kao manastir. Crkva je sagrađena između 1444-1449, uz pomoć bana Mihaja Čorne (1443-1454), sudije Andreja Dana i oblasnih rumunskih knezova, pored tvrđave, pod bastionom Oršave, na desnoj obali potoka Jaruge.

U Crkvenom zavodu za statistiku Eparhije Karansebeške zabeleženo je 15 januara 1757 da u gradu postojanje dve crkve, jedna od njih posvećen Svetom Đorđu: „Crkva od istoka, saborna, kamena, posvećena Svetom Velikom Velikomučeniku Đorđu, podignuta za vreme vladike Mojsija Stanojevića 1725 godine, a sada je obnovljena i podignut karj nje kameni toranj i u svemu je bila ukrašena za vreme vladike Jovana Đorđevića “. Godine 1759, vladika Jovan Đorđević postavio je prestol na kome stoji sledeći natpis: “ Is. Chs. Ni. Ka. Postavljen je ovaj kamen pri svetom prestolu, radi vršenja svetih službi. Po blagoslovu vladike Jovana Đorđevića Karansebeša, Lugoža, soborne crkve, apostolske, istočne pravoslavne od 1avgusta 1759 od rođenja Hrista, u Karansebešu, sabornom hramu posvećenom Svetom Velikom Velikomučeniku Đorđu”. Natpis je verovatno postavljen kako bi označio obnavljanje crkve 1757 godine. Crkvu je osvetio 1796 godine vladika Josif Joanović Šakabent. Uz finansijsku podršku trgovca Manojla Stankovića alias Buzeska i kapetana Jove Popovića, protojerej Jovan Tomić joj je dao današnji oblik (baroknog stila). Bile su montirane klupe i crkva je popločana kamenim pločama. Saborna crkva, kako je danas poznata, ima 4 zvona livena 1817, 1869, 1876 i 1881 godina. Zadnja tri zvona su uzeta Ratnog mađarskog ministarstva, avgustu 1916 godine, za vojne potrebe. Nakon velikog Ujedinjenja rumunskih provincija 1 decembra 1918. godine, postavljena su i osvećena nova zvona na drugi dan Vaskrsa (17 aprila 1922 godine) od strane vladike Trajana Badeska.

the Second Day of Easter (17 April 1922) by Bishop Traian Badescu.

The painting was made by D. Diaconovici, then by Dimitrie Turcu, and I. Gutsch of Vienna painted its iconostasis carved by Hess and Eisterlehner. In 1927 Ioachim Miloia (1897-1940) reconditioned the painting. The cross of the tower covered in copper sheet in 1832 was consecrated by Bishop Ioan Popasu in 1875. The church was refurbished in 1933 and consecrated in December 17th of the same year by Arch-Bishop A. Ghidiu. The exterior was repaired and painted in 1948.

The church has a hall plane, with the pentagonal basis cylindrically vaulted, separated by the nave by a triumph arch supported on strongly anchored pillars, with the cylindrically vaulted nave support of columns, and a narthex made of the bay between the massive poles of the tower and two lateral corridors with the thinner walls. The place where the walls were added is evident. The interior decoration is constituted by the capitals of the pillars matching the surfaces on the vertical. The windows splay to the interior, have simple framing with the arch key in full centrum marked in jutting. The tower has a square base, with the rounded corners marked by plate pillars with Ionic capitals, flanked by two wings. The tower presents in successive registries the lunette, the windows having framing with vegetal decorations and a front of affronted volutes. The motif of the clock is placed under the sheet covering. During the restoration made by Virginia Videa in 1984-1985 they made surveys both in the interior and the exterior of the monument, by removing some portions of plastering, and it was found that the foundation is made of burnt brick, contrary to the former conviction that the foundation was made of stone, similar to the churches in Hunedoara county, the same material being very frequently used for walls. In 1796, the church was endowed by the steeple tower placed above the narthex. During the rule of Arch-Bishop I. Tomici (1804-1839) the nave was enlarged to form a common body with the veranda turned into narthex.

The painting of 1796 preserves several landmarks of the Brancoveanu Style, and on the other hand the painting made after has western inflexions (the painting of the apses and the first bays of the nave).

The church was consecrated on April 23rd 2007 by Lucian, Bishop of Caransebeș.

montate altele noi și sfințite în a doua zi de Paști (17 aprilie 1922) de episcopul Traian Badescu.

Pictura a fost realizată de D. Diaconovici, apoi de Dimitrie Turcu, iar I. Gutsch din Viena i-a pictat iconostasul ce a fost sculptat de Hess și Eisterlehner. În 1927 Ioachim Miloia (1897-1940) a recondiționat pictura. Crucea turnului acoperit cu tablă de aramă în 1832 a fost sfințită de episcopul Ioan Popasu în 1875. Biserica a fost renovată în 1933 și sfințită la 17 decembrie același an de protopopul A. Ghidiu. Exteriorul a fost reparat și zugrăvit în 1948.

Biserica prezintă un plan de tip sală, cu absida pentagonală boltită cilindric, separată de navă printr-un arc de triumf sprijinit pe stâlpi puternici angajați, cu nava boltită cilindric pe dublouri sprijinite de pilaștri și un pronaos format din traveea dintre stâlpii masivi ai turnului și două culoare laterale cu pereții mai subțiri, locul adăugirii zidurilor ieșind în evidență. Decorația interioară o constituie capitellurile pilaștrilor care rimează vertical cu suprafețele. Ferestrele sunt evazate spre interior, au ancadrame simple cu cheia arcului în plin centru marcată în rezalit. Turnul are o bază pătrată, cu colțurile rotunjite marcate prin pilaștri plați ce au capitellurile ionice, flancat de două aripi. Turnul prezintă în registre succesive luneta, ferestrele având ancadrame cu decorație fitomorfă și fronton de volute afrontate. Motivul ceasului este plasat sub învelitoarea de tablă. La restaurarea efectuată de Virginia Videa în 1984-1985 s-au efectuat relevee atât în interiorul, cât și în exteriorul monumentului, prin îndepărtarea unor porțiuni de tencuială, constatându-se că temelia este realizată din cărămidă arsă, până în această fază crezându-se că temelia este de piatră, similară bisericilor din județul Hunedoara, același material fiind folosit și la ziduri. În 1796, biserica a fost înzestrată cu turnul clopotniță plasat peste pronaos. În timpul protopopului I. Tomici (1804-1839) a fost mărită nava care va face corp comun cu tinda transformată în pronaos.

Pictura din 1796 păstrează câteva repere ale stilului brâncovenesc, în schimb pictura realizată după 1804 are inflexiuni apusene (pictura absidei și prima travee a naosului).

Biserica a fost sfințită în 23 aprilie 2007 de P.S. Lucian, Episcopul Caransebeșului.

Oslikao ju je D. Djakonović, zatim Dimitrije Turku, a I. Gutsch iz Beča oslikao je ikonostas, koga su u duborezu uradili Hess și Eisterlehner. Ugodine 1927 Joakim Miloja je popravio oštećeno ikonopisanje (1897-1940). Krst tornja prekriven bakrnim limom 1832 godine, osveštao je vladika Jovan Popasu 1875 godine. Crkva je obnovljena 1933 godine i osvećen 17 decembra iste godine od prote A. Gidiu. Spoljna strana crkve je popravljena i oslikana 1948 godine.

Crkva je sagrađena u obliku sale, sa petougaonom apsidom cilindrično posvođenom, odvojena od glavnog dela trijumfalnim lukom oslonjenom na jakim stubovima, sa brodskim delom cilindrično posvođenim na duplim stubovima podržanim pilastrima i jedne priprata formirane od udubljenja između masivnih stubova tornja i dva bočna prelaza, tanjih zidova, mesto postavljanja zidova izdvajajući se od ostalog. Unutrašnji ukrasi sastoje se u kapitelima pilastara koje vertikalno rimuju sa površinom. Prozori su prošireni ka unutrašnjosti, imaju okvire jednostavne polukružnih lukova, jasno istaknutih. Toranj ima kvadratnu osnovu, sa zaobljenim uglovima, obeleženim ravnim pilastrima jonskih kapitela, okružen sa dva krila. Toranj ima u sukcesivnim registrima vidikovac, prozori imajući na olucima biljne ukrase i fronton sa spiralnim ukrasima. Motiv sata postavljen je ispod krovnog pokrivača od lima. Prilikom restauracije koju je sprovela Virđinija Videa u periodu 1984-1985 urađena su kompletna merenja unutar i sa spoljne strane spomenika, uklanjanjem delova maltera, kada je ustanovljeno da je temelj crkve napravljen od pečene opeke, dok se do ove faze verovalo da crkva ima kamene temelje, slično crkvama iz okruga Hunjedoara, isti materijal koristeći se i za zidove. U 1796 godini crkva je dobila zvonikom smešten iznad priprate. Za vreme prote I. Tomića (1804-1839) proširen je centralni deo crkve koji će postati jedinstveni prostor, zajedno sa tremom, pretvarajući se u pripratu.

Ikonopisanje iz 1796 godine zadržalo je neke delove stila Brankoveanu, za razliku od oslikavanja urađenog posle 1804 godine, u kojima se vidi uticaj sa zapada (slikarstvo apside i deo naosa).

Crkva je osvećena 23 aprila 2007 godine, od PS Lucijana, vladike Karansebeškog.

3.8. THE LĂPUȘNICUL MARE CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)
CS-II-m-B-11124

The present church with the saint patron „The Descent of the Holy Spirit” (declared historic monument by Decree no. 3140 of 1972) was built in 1770-1773, the founder being Vuc Goșa aka the Hawk. The church is in Baroque style, made of stone and brick, covered in copper sheet. The iconostasis is made of brick, the floors are covered in marble, and the brick tower is covered in copper sheet. The edifice has the dimensions 19.70 x 8.70 m (no. top. 12625); it was restored in 2008-2009 and consecrated by Lucian, Bishop of Caransebeș on May 31st 2009.

The church was painted in 1830 by D. Turcu, and 16 icons were preserved until today, painted on the lateral walls above the pews („St. Nicholas”, „The Holy Virgin”, „St. Parascheva”, „St. Archangel Michael” etc.). The royal doors are well conserved, and so is the painting. The church was then painted in 1878 by Nicolae Hașcă, the vault was painted in 1934 by Ioan Băleanu. In the altar we can remark The Three Saint Hierarchs painted by de N. Hașcă. The painting was restored and completed in 1972 by the painters Gheorghe Ciobanu and Gheorghe Trășculescu of Bucharest.

The church shelters festal icons painted in oil on sheet by N. Hașcă and 7 icons painted on wood by an anonymous artist. This patrimony is completed by a very well preserved silver calyx.

In the locality there are also three crosses and another one is erected on the border of the village.

There are also two monuments commemorating the heroes scarified in the two world wars (in front of the church there are two marble obelisks enframing a cross). On the monument they carved the names of 61 solders of the locality fallen on the battle field.

3.8. BISERICA DIN LĂPUȘNICUL MARE

LMI (Lista Monumentelor Istorice)
CS-II-m-B-11124

Biserica actuală cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh” (declarată monument istoric prin Decret 3140 din 1972) a fost construită în 1770-1773, ctitor fiind Vuc Goșa zis Șoimul. Biserica este în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă de cupru, iconostasul de zid, pardoseala din marmură, turnul din cărămidă acoperit cu tablă de cupru. Edificiul cu dimensiunile de 19,70 x 8,70 m (nr. top. 12625) a fost restaurat în 2008-2009 și sfințit de P.S. Lucian, Episcopul Caransebeșului, în 31 mai 2009.

Biserica a fost pictată în 1830 de D. Turcu, de la care s-au păstrat până azi 16 icoane pictate pe zidurile laterale deasupra stranelor „Sf. Nicolae”, „Fecioara Maria”, „Sf. Parascheva”, „Sf. Arhanghel Mihail” etc. Ușile împărătești sunt bine conservate, de asemenea și pictura. Biserica a fost pictată apoi în 1878 de Nicolae Hașcă, bolta va fi pictată în 1934 de Ioan Băleanu. În altar se disting Sfinții Trei Ierarhi pictați de N. Hașcă. Pictura a fost restaurată și completată în 1972 de pictorii Gheorghe Ciobanu și Gheorghe Trășculescu din București.

În biserică sunt icoane prăznicar pictate în ulei pe tablă de N. Hașcă precum și 7 icoane pictate pe lemn de autor necunoscut. Acestui patrimoniu i se adaugă și un potir de argint foarte bine pastrat.

În localitate sunt trei cruci și una în hotarul satului.

Există două monumente ale eroilor căzuți în cele două războaie mondiale (în fața bisericii două obeliscuri de marmură ce încadrează o cruce). Pe monument sunt înscrise numele a 61 de militari din localitate căzuți pe câmpul de luptă.

3.8. CRKVA IZ LAPUŠNIKUL MARE

SSK (Spisak spomenika kulture)
CS-II-m-B-11124

Sadašnja crkva posvećena „Silasku Svetoga Duha” (proglašena za spomenik kulture Uredbom 3140 od 1972 godine) sagrađena je 1770-1773, njen osnivač je Vuk Goša, prozvan Soko. Crkva je u baroknom stilu, od kamena i opeke, prekrivena bakrnim limom, ikonostas je zidni, pod je mermerni, toranj je od cigle prekriven bakarnim limom. Zgrada dimenzija 19,70 x 8,70 m (br. 12625 Vrh.) bila je obnovljena u periodu 2008 – 2009 godine i osvećena od PS Lučijana, vladike Karansebeškog, 31 maj 2009 godine.

Crkva je oslikao 1830 godine D. Turku, od koga je do danas sačuvano 16 ikona naslikanih na bočnim zidovima iznad klupa („Sveti Nikola”, „Djeva Marija”, „Sveta Petka”, „Sveti Arhangeo Mihail”, itd). Carske dveri su dobro očuvane, isto tako i slikarstvo. Crkva je zatim oslikao 1878 godine Nicolaje Haška, a svod će kasnije oslikati 1934 godine Ioan Băleanu. U oltaru se mogu videti Sveta Tri Jerarha, koje je oslikao takođe N. Haška. Slika je obnovljeno i dopunjeno 1972 godine od slikara George Čobanu George Traškulesku iz Bukurešta.

U crkvi se nalaze i praznične ikone oslikane u ulju na limu, od Haške N. i sedam ikona naslikanih na daskama od nepoznatog autora. Ovo nasleđe je dodao i srebrni putir vrlo dobro očuvana.

U selu su postavljena tri krsta i jedan u ataru sela.

Postoje takođe dva spomenika u čast herojima koji su poginuli u oba svetska rata (ispred crkve se nalaze dva mermerna obeliska postavljena s jedne i druge strane krsta). Na spomeniku su upisana imena 61 borca iz sela, koji su poginuli na bojnopolju.

3.9.

THE BĂNIA CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11028

The church with the saint patron „The Birth of St. Mary, Holy Mother of God” was built in 1779-1780, and the works were finalised in 1785. It is a Baroque construction, with the dimensions 23.20 x 8 m, made of stone and brick covered in tiles. The altar is covered in cement slabs, the vault are of wood. The wooden tower was replaced by a brick one in 1887, covered in copper sheet, the wood iconostasis is applied on the wall. There were capital repairs in 1966, and the exterior was repaired in 1985.

The church was painted in 1895-1897 by Nicolae Hașcă of Topleț. He also painted the royal doors and the icons of the iconostasis (painted on sheet) except the royal icons, which were painted by Ștefan Popovici. In 1981, the painting realised by Ștefan Popovici. In 1981, the painting realised by N. Hașcă was restored by Nicolae Sava, and he also painted the church vault.

In the village there was a wooden church erected in 1750.

In the religious art collection of the Banat Vicariate we can admire the following icons, tempera on wood, 18th century, anonymous painter: „Jesus Christ”, size: 84 x 62 cm (no. inv. 6029), „Holy Mother of God”, size: 84 x 64 cm (no. inv. 6030), „St. Nicholas”, size: 84 x 50.5 cm, (no. inv. 6028), „The Archangel Michael” size: 84,5 x 52 cm (no. inv. 6027). „St. John the Baptist”, size: 113 x 81 cm (no. inv. 6025).

The church shelters 25 festal icons, tempera on wood, painted on the backrests of chairs, realised by Nicolae Hașcă. Another two royal icons were also preserved, painted by Ștefan Popovici: „Jesus Christ’s” and „St. Nicholas”, each with the dimensions 1.15 x 80 cm.

3.9.

BISERICA DIN BĂNIA

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11028

Biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” a fost construită în 1779-1780, lucrările fiind finalizate în 1785. Este o construcție în stil baroc, cu dimensiunile de 23,20 x 8 m, din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă, altarul acoperit cu plăci de ciment, bolta din lemn. Turnul de lemn a fost înlocuit cu unul din cărămidă în 1887, acoperit cu tablă de cupru, iconostasul de lemn este aplicat pe zid. Reparații capitale au fost efectuate în 1966, iar exteriorul a fost reparat în 1985.

Biserica a fost pictată în 1895-1897 de Nicolae Hașcă din Topleț. Tot el a pictat ușile împărătești și icoanele iconostasului (pictate pe tablă), cu excepția icoanelor împărătești care au fost pictate de Ștefan Popovici. În 1981, pictura realizată de N. Hașcă a fost restaurată de Nicolae Sava, acesta pictând și bolta bisericii.

În sat a existat o biserică de lemn ridicată în 1750.

În colecția de artă religioasă a Mitropoliei Banatului sunt următoarele icoane, tempera pe lemn, secolul XVIII, pictor necunoscut: „Iisus Hristos”, dimensiuni: 84 x 62 cm (nr. inv. 6029), „Maica Domnului”, dimensiuni: 84 x 64 cm (nr. inv. 6030), „Sf. Nicolae”, dimensiuni: 84 x 50,5 cm, (nr. inv. 6028), „Arhanghelul Mihail” dimensiuni: 84,5 x 52 cm (nr. inv. 6027). „Sf. Ioan Botezătorul”, dimensiuni: 113 x 81 cm (nr. inv. 6025).

În biserică sunt 25 icoane prăznicar, tempera pe lemn pictate pe spătarele scaunelor, realizate de Nicolae Hașcă. De asemenea, se păstrează două icoane împărătești pictate de Ștefan Popovici: „Iisus Hristos” și „Sf. Nicolae”, fiecare având dimensiunile de 1,15 x 80 cm.

3.9.

CRKVA IZ BANIJE

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11028

Crkva posvećena “Rođenju Presvete Bogorodice” izgrađena je 1779-1780 godine, radovi su se završili 1785 godine. To je zgrada baroknog stila, sa dimenzijama od 23,20 x 8 m, od kamena i cigle, pokrivena crepom, oltar prekriven cementskim pločama, svod je drveni. Drveni toranj je zamenjen sa jednim od cigle 1887 godine, prekriven bakrnim limom, drveni ikonostas je primen uza zid. Do velikih popravki došlo je 1966 godine, a spoljašnji deo je popravljen 1985 godine.

Crkva je oslikana u periodu 1895-1897, oslikao ju je Nikolaje Haška iz Topleca. On je takođe oslikao carske dveri i ikone sa na ikonostasa (oslikan na kalaju), osim carskih ikona koje je oslikao Ștefan Popović. Godine 1981, ikonopis koga je uradio N. Haška, restaurirao ga je Nikolaje Sava, ovaj je oslikao i crkveni svod.

U selu je postojala crkva brvnara sagrađena 1750 godine.

U umetničkoj kolekciji Banatske Mitropolije, čuvaju se sledeće ikone: tempera na dasci, osamnaesti vek, nepoznati slikar: “Isus Hrist”, dimenzije: 84 x 62 cm, (br inv. 6029), “Bogorodica”, dimenzije: 84 x 64 cm (br. Inv. 6030.), “Seti Nikola”, dimenzije: 84 x 50,5 cm (br. Inv. 6028), “ Arhangel Mihailo”, dimenzije: 84,5 x 52 cm (br. Inv. 6027.), “Sveti Jovan Krstitelj”, dimenzije: 113 x 81 cm (br. Inv. 6025.).

U crkvi se nalaze 25 prazničnih ikona, tempera na dasci, naslikanih na naleđini stolova, koje je uradio Nikolaje Haška. Takođe, čuvaju se dve carske ikone koje je oslikao Ștefan Popović: “Isus Hrist” i “Sveti Nikola”, svaka od njih imajući dimenzije: 1,15 x 80 cm.

3.10. THE BOZOVICI CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)
CS-II-m-B-11047

The church with the saint patron „The Ascension of the Lord” was built in the period 1798-1803, in Baroque style. It is a massive but elegant construction, with the dimensions 23.70 x 7.60 m; it is made of stone and brick, covered in tiles, the vault is made of bricks, the floors covered in marble slabs, the tower is made of brick, covered in copper sheet. The church was refurbished after the fire of August 16th 1847. Capital repairs were made in 2007-2008. The edifice is in exceptional conservation conditions. The church was consecrated by Bishop Lucian on June 1st 2008.

The painting was realised in 1821 by Mihai II Popovici, the vault and the iconostasis were painted by N. Hașcă. The painting was remade in 1858 by D. Turcu. On the exterior of the choir we can read a text mentioning among other: „and again 1847, 16 August of the elements it was scarified to the fire and now it is renewed and embellished by paintings with the contribution of the Romanian community . 1858,8 August” (text in Cyrillic, notice made by D. Turcu and it continues in Latin characters: „he will die depicting the immortals. D. Turcu”. And below: „Ioan Bălean painter, 1938, Nicolae Hașca painter, MDCCCLVIII”. From the old painting the altar scenes are preserved depicting „St. Mary, Holy Mother of God with the Holy Infant”, and „St. Atanasie the Great”. In 1978, the painter Dumitru Guriță State washed and renovated the painting and executed the external icons. The carving of the iconostasis, the thrones, the lecterns, the royal doors were made by Ioan Pășlea of Bozovici. The cross with molenii was painted by D. Turcu and renovated in 1938 by Ioan Băleanu. In 2007 they refurbished the painting and painted the narthex.

In the village there was also a wooden church erected in 1732, destroyed by the Turks in 1788.

The church shelters a wooden cross painted on both sides, with a Cyrillic inscription, with the di-

3.10. BISERICA BOZOVICI

LMI (Lista Monumentelor Istorice)
CS-II-m-B-11047

Biserica cu hramul „Înălțarea Domnului” s-a zidit între anii 1798-1803, în stil baroc. Este o construcție masivă, dar elegantă, cu dimensiunile de 23,70 x 7,60 m; este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă, bolta din cărămidă, pardoseala din dale de marmură, turnul din cărămidă, acoperit cu tablă de cupru. Biserica a fost refăcută după incendiul din 16 august 1847. Reparații capitale au fost efectuate în 2007-2008. Edificiul se prezintă în condiții excepționale de conservare. Biserica a fost sfințită de P.S. Lucian în 1 iunie 2008.

Pictura a fost realizată în 1821 de Mihai II Popovici, bolta și iconostasilul au fost pictate de N. Hașcă. Pictura a fost refăcută în 1858 de D. Turcu. Pe partea exterioară a corului este un text care menționează între altele: „iarăși la an 1847, 16 august din element a fost jertfă focului și acum se reinnoi și se înfrumuseța cu pictură cu toate speșele comunității română. 1858, 8 august” text în chirilică, însemnare făcută de D. Turcu și continuă cu text cu litere latine: „va muri făcând pe nemuritori. D. Turcu”. Mai jos scrie: „Ioan Bălean, pictor, 1938, Nicolae Hașca pictor, MDCCCLVIII”. Din pictura veche se păstrează scenele din altar reprezentând-o pe „Maica Domnului cu pruncul” și „Sf. Atanasie cel Mare”. În 1978, pictorul Dumitru Guriță State spală și renovează pictura și execută icoanele exterioare. Sculptura iconostasilului, tronurile, stranele, ușile împărătești, efectuată de Ioan Pășlea din Bozovici. Crucea cu molenii a fost pictată de D. Turcu și renovate în 1938 de Ioan Băleanu. În 2007 s-a restaurat pictura și s-a pictat pronaosul.

În sat a existat o biserică de lemn ridicată în 1732, distrusă de turci în 1788.

În biserică se păstrează o cruce de lemn pictată pe ambele fețe, cu inscripție chirilică, dimensiuni: 23,70 x 7,60 cm, patru icoane pictate pe tablă de cupru de N. Hașcă, ce necesită a fi restaurate, și 30 icoane praznicar pictate de N. Hașcă.

3.10. CRKVA IZ BOZOVIČA

SSK (Spisak spomenika kulture)
CS-II-m-B-11047

Crkva posvećena „Vaznesenju Gospodnjem” sagrađena je između 1798-1803 godine, u baroknom stilu. To je masivna zgrada, ali elegantna, sa dimenzijama od 23,70 x 7,60 m; izgrađena je od kamena i opeke, pokrivena crepom, sa svodom od cigle, sa mermernim podnim pločicama, sa tornjem od cigle pokrivenim sa bakarnim limom. Crkva je bila obnovljena nakon požara iz 16 avgusta 1847. Kapitalne popravke su sprovedene u periodu 2007-2008 godine. Zgrada je izuzetno dobro očuvana. Crkvu je osvetio Vladika Lučijan 1 juna 2008 godine.

Oslíkana je 1821 godine od strane Mihaja Popovića II, svod i ikonostas je oslikao N. Haška. Slike je obnovio 1858 godine slikar D. Turku. Na spoljnoj strani pevnice nalazi se tekst koji navodeći, između ostalog: “Opet je 1847 godine, 16. avgusta bila data žrtva požaru i sada se obnavlja i ulepšava slikama na račun rumunske zajednice 1858 godine 8 avgusta “(tekst je ćirilicni, belešku napisao D. Turcu i nastavlja sa tekstom na latinskom pismu:” umreće ćineći besmrtne D. Turku “. Ispod piše:”. Ioan Baleani, slikar, 1938, Nikolaje Haška, slikar, MDCCCLVIII”. Od starih slika ćuvaju se u oltaru scene koje prikazuju “ Bogorodicu sa Bogomladencem” i” Svetog Atanasija Velikog.”. Godine 1978, slikar Dumitru Gurica State pere slike i renovira ih, i radi spoljno slikarstvo. Duborez ikonostasa, presto, klupe, carske dveri, uradio je Ioan Pașlea iz Bozovića. Krst je uradio D Turku i renovirao 1938 godine Ioan Baleanu. Godine 2007 obnovljeno je slikarstvo i oslikana je priprata.

U selu je postojala drvena crkva sagrađena 1732 godine, uništena od strane Turaka 1788 godine.

U crkvi se ćuva drveni krst oslikan na obe strane, sa ćirilicnim natpisom, dimenzija 23,70 x 7,60 cm, ćetiri ikone oslikane na bakarnom limu od slikara N. Haške, koja treba da se obnove, i 30 praznićnih ikona naslikanih od N. Haške.

U selo se nalazi bronzana bista heroja Eftimije Murgu, delo ćuvenog vajara Romula Ladea, od

mensions: 23.70 x 7.60 cm, four icons painted on copper sheet by N. Hașcă, which need restoration, and 30 festal icons painted by N. Hașcă.

In the same locality we can admire a bronze bust of Eftimie Murgu realised by Romul Ladea, unveiled in 1965. At the margin of the locality there is a monument erected in 1931 to celebrated the heroes of the First World War; it has a massive square socle in three steps, surmounted by a column. On the socle there is an "open book" carved in white marble reading „To the memory of the 828 Almăj locals fallen in the world war”. Throughout the locality, in 1940, there were 27 triptychs.

În localitate este un bust din bronz al lui Eftimie Murgu realizat de Romul Ladea, dezvelit în 1965. La marginea localității se află un monument ridicat în 1931 în memoria eroilor din Primul Război Mondial; acesta are un soclu masiv în plan pătrat în trei trepte, surmontat de o coloană, pe soclu fiind două file de carte săpate în marmură albă pe care stă scris: „În amintirea celor 818 almăjeni căzuți în războiul mondial”. În perimetrul localității, în anul 1940, erau 27 de troițe.

1965 godine. Na kraju sela je spomenik podignut 1931 godine u znak sećanja na heroje iz Prvog svetskog rata; ovaj spomenik ima solidnu osnovu kvadratnog oblika sa tri stepenika, na koje stoji pijedestal sa dva "lista" knjige isklesane u belom mermeru, na kojima je napisano: "U znak sećanja na onih 818 ljudi iz Almaža, koji su ubijeni u Prvom svetskom ratu". U selu je, do 1940 godine, postojalo 27 krstova krajputaša.

3.11.

THE BOCȘA CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11030

Church in Baroque style, erected in a first stage between the years 1723-1726, is today on the list of patrimony religious edifices. The parish and the church were initially established with the participation of a Jesuit order of the Timișoara Dominicans who had chosen the initial saint patron St. Florian, commemorated on the 4th of May of each year, in the Catholic calendar. The spiritual patron of the metal workers in the Bocșa Montană worship was Saint Florian, and that is why the locality was often called Florianwerk in the 19th century.

Later on the church changed its saint patron to „St. Mary, the Holy Virgin and Her Assumption” celebrated on the 8th of December in the Catholic calendar. Immediately 1716, along with the first colonisation of the German ethnics in the Bocșa communities, the Jesuits of the Timișoara Mission House, to whom missionary monks were added and several Catholic priests from the Austrian army, will become extremely active in the middle basin of the Bârzava river, more precisely the first founders of the parish and Catholic Church in the German Bocșa.

From the protocol of Dominican monks of Oravița, it results that in 1723, at Bocșa Montană there was already an independent parish, with numerous believers, and thus the bishop, on the 11th of September of the same year, installed the priest Johann Philip Valentiniani Battendorf, and ruled that two masses were to be celebrated each Sunday and on great Christian feasts.

In 1768 the church is refurbished.

In the 18th century the most important priest of this parish was Ermann Josef, who built on the Calvary Hill, in 1768, the chapel with the saint patron „The Grieving Virgin Mary”, where the population of the entire area, irrespective of confession, used to come on the 15th of August in pilgrimage, to pray at this holy temple. In fact, the believers of Vârșeț and Moldova Nouă endowed

3.11.

BISERICA DIN BOCȘA

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11030

Biserica în stil baroc, ridicată într-o primă etapă între anii 1723-1726, face parte astăzi din lista edificiilor religioase de patrimoniu. Parohia și biserica au fost înființate inițial cu participarea unui ordin iezuit al dominicanilor timișoreni, care stabiliseră hramul inițial al sfântului Florian, comemorat la 4 mai al fiecărui an, în calendarul catolic. Patronul spiritual al muncitorilor metalurgiști din atelierele Bocșei Montane era sfântul Florian, motiv pentru care, localitatea a fost numită deseori, în sec. al XIX-lea, Florianwerk.

Peste timp, biserica și-a schimbat hramul în „Neprihănită și Adormita Fecioară Maria”, celebrată la 8 decembrie în calendarul catolic. Imediat după 1716, odată cu prima colonizare a etnicilor germani în comunitățile bocșene, iezuiții din Casa Misiunii Timișoara, cărora li s-au adăugat călugări misionari și câțiva preoți catolici din armata austriacă, vor deveni deosebit de activi în bazinul mijlociu al Bârzavei, respectiv primii fondatori ai parohiei și bisericii catolice din Bocșa Germană.

Din protocolul vizitelor călugărilor dominicani în Oravița, rezultă că în 1723, la Bocșa Montană exista deja o parohie independentă, cu numeroși credincioși, astfel încât episcopul, la 11 septembrie același an, l-a instalat preot pe Johann Philip Valentiniani Battendorf, dispunând ca în această localitate să fie ținute două liturghii în fiecare duminică, precum și de sărbătorile mari creștine.

În 1768 biserica este recondiționată.

În sec. al XVIII-lea, cel mai important preot al acestei parohii a fost Ermann Josef, care a construit pe Dealul Calvariei, în 1768, capela cu hramul „Îndurerata Fecioara Maria”, la care populația din întreaga zonă, indiferent de confesiune, venea la 15 august în pelerinaj, să se închine în acest templu sfânt. De altfel, credincioșii din Vârșeț și Moldova Nouă au înzestrat sfântul locaș cu diverse obiecte de cult și chiar cu o orgă. În memoria colectivă al credincioșilor catolici din localitate a rămas

3.11.

CRKVA IZ BOKŠE

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11030

Crkva baroknog stila, sagrađena u prvoj fazi između 1723-1726 godine, danas je na spisku kulturne baštine verskih objekata. Parohiju i crkvu prvobitno su osnovali jezuiti Dominikanskog reda iz Temišvara, koji su takode, prvobitno, posvetili hram Sv. Florijanu, koji se svake godine proslavlja 4 maja, po katoličkom kalendaru. Zaštitnik radnika u radionicama metala iz Bokše bio je Sv. Florijan, zbog čega je grad često bio nazivan, nekada, Florianwerk.

Vremenom, crkva je promenila zaštitnika i bila je posvećena „Prečistoj i Blaženoj Mariji”, koja se praznuje 8 decembra po katoličkom kalendaru. Odmah nakon 1716 godine, sa prvom kolonizacijom nemačkog stanovništva, u zajednicu iz Bokše, jezuitska misija iz Kuće Misije Temišvar, kojima su se pridodali i nekoliko monaha i katoličkih sveštenika misionara austrijske vojske, postaće veoma aktivni u srednjem slivu reke Brzave, odnosno biće prvi osnivači parohije i katoličke nemačke crkve iz Bokše.

Iz Protokola poseta Dominikanskih monasi u Oravicu, proizilazi da je 1723 godine već postojala u Planinskoj (Montana) Bokši nezavisna parohija, sa mnoštvom vernika, tako da je episkop 11 septembra iste godine, postavio za sveštenika Johana Filipa Valentinijana Battendorfa, naredivši da se u ovom mestu održe po dve mise svake nedelje i za velike hrišćanske praznike.

U 1768 godine crkva je obnovljena.

U osamnaestom veku, najvažniji sveštenik ove parohije bio je Ermann Jozef, koji je izgradio na Brdu „Calvarie” godine 1768, kapela posvećena „Ožalošćenu mater Božiju”, u kojoj je lokalno stanovništvo čitavog područja, bez obzira na veroispovest, odlazilo u hodočašće 15 avgusta, kako bi se poklonio u tom svetom hramu. Osim toga, vernici u Vršca i Nove Moldove okitili su svetinju i darovali je različitim verskim objektima, pa čak i sa orguljama. U kolektivnom pamćenju katoličkih vernika stanovnika ostala je ideja da je sveštenik

the saint chapel with diverse cult objects and even with an organ. In the collective memory of Catholic believers in the locality the idea remained that the priest Ermann, with the support of the metal workers, created the Road of Cross, starting from the chapel, with the 12 Jesus halts. Hence the name of the Calvary Chapel.

The church per se benefited from a remarkable Catholic inventory, comprising an old gilded silver calyx, a silver censer, a platter of the same material, with two cups and four recipients for holy oil. This entire inventory was ceded to the Vienna Imperial administration by the priest Loreny Kempf, for the support of the French-Austrian war expenses. Since 1855, along with the taking over by StEG of the Banat mining domain, the Roman-Catholic church and the afferent German school started to benefit of an substantial financial support form the Treasury of this state monopolist company. In 1859 they erect at Bocșa Montană a funeral chapel, on the expenses of Johann Schreiber, consecrated on 1861 by priest doctor Karoly Littahorsky, the chapel being functional even today.

ideea conform căreia preotul Ermann, cu sprijinul muncitorilor metalurgiști, a creat Drumul Crucii, pronind de la capelă, cu cele 12 opriri ale lui Iisus. De aici denumirea de Capela Calvariei.

Biserica propriu-zisă a beneficiat de un inventar de rit catolic deosebit, ce cuprindea un vechi potir din argint aurit, o cădelniță de argint, o tavă din același material, cu două căni și patru recipiente pentru ulei sfânt. Tot acest inventar a fost cedat coroanei de la Viena de către preotul Loreny Kempf, în vederea susținerii cheltuielilor de război franco-austriac. Din 1855, odată cu preluarea de către StEG a domeniului minier bănățean, biserica romano-catolică și școala germană aferentă vor beneficia de un sprijin financiar apreciabil din trezoreria acestui monopol de stat. În 1859 se ridică la Bocșa Montană o capelă de înmormântare, pe cheltuiala lui Johann Schreiber, fiind sfințită la 1861 de preotul doctor Karoly Littahorsky, capelă funcțională și astăzi.

Ermann, uz podršku radnika metalaca napravio Put Krsta, polazeći od kapele, sa svih 12 Isusovih zaustavljanja. Otuda ime kapele „Calvaria”.

Sama crkva je imala jedan veoma bogat katolički inventar, koji se sastojao i u posedovanju jednog starog pozlaćenog srebrnog putira, srebrnu kadionicu, poslužavnik od istog materijala, sa dve šolje i četiri čaše za sveto ulje. Svo je to dobro bilo predato Kruni u Beču od strane sveštenika Lorenia Kempfa, radi održavanja francusko-austrijskih ratnih troškova. Od 1855 godine, sa preuzimanjem rudarske banačanske oblasti od strane firme Steg, Rimokatolička crkva, odnosi nemačke škole će dobiti značajnu finansijsku podršku iz državnog monoplnog trezora. U 1859 godine podiže se u Bokši Montana kapela za sahrane, na račun Johanna Schreibera, a osvećio ju je 1861 godine sveštenik Dr. Karoly Littahorsky, a kapela funkcionise i danas.

3.12. THE CALINA WOODEN CHURCH

LMI (List of Historic Monuments) 11053

They brought to the village a wooden church from the Greoni village (in 1770 - 1780), with the saint patron „The Assumption of the Holy Mother of God”, which was preserved until recently. The iconostasis dates from the 18th century. It was partially dismantled, and it still bears several old mobile icons (there are eight boards on which icons are painted).

The church was entirely made of wood. However in 1968 the walls were remade of brick, the wooden ones being too unstable. In the narthex the wooden support pillars are still preserved. The wooden vault was painted, but today we can see nothing, it was whitewashed. The tower is made of boards, covered with galvanised sheet metal, like the church. The altar flooring is made of marble, and in the narthex and nave it is made of cement. Two icons found in the church attic date from a period prior to the iconostasis icons. There are several icons preserved in the church, some have Cyrillic lettered texts, datable back to the 18th century. Thus, at the bottom of the icon „Holy Mother of Good with the Infant”, we read „Rejoice, Saint Mother and Eternal Virgin that when I look at your saint face, I beg you, True Mother of God, have mercy of your followers”. Other icons have the name of the saint they represent inscribed in Cyrillic letters, another two have the text in Slavic. On the southern wall there are 8 festal icons (tempera on wood), probably from the 18th century. The iconostasis has only the royal doors. The church also shelters a festal icon with 13 scenes, and in the middle we see the „Resurrection of Jesus our Saviour”. The church has the following dimensions: 13 x 5, 75 x 4, 30 m.

3.12. BISERICA DE LEMN DIN CALINA

LMI (Lista Monumentelor Istorice) 11053

În sat a fost adusă o biserică de lemn din satul Greoni (în 1770 - 1780), cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, ce s-a păstrat până nu demult. Iconostasul datează din secolul al XVIII-lea, a fost parțial demontat, pe el fiind încă dispuse icoane mobile vechi (sunt opt scânduri pe care sunt pictate icoane).

Biserica a fost în întregime din lemn. În 1968 însă, zidurile au fost construite din cărămidă, cele de lemn fiind prea șubrede. În pronaos se păstrează pilonii de susținere din lemn. Bolta din lemn a fost pictată, azi nu se mai vede nimic, a fost văruiată. Turnul este din scânduri, acoperit cu tablă galvanizată, la fel și biserica. Pardoseala din altar este din marmură, iar în pronaos și naos din ciment. Două icoane găsite în podul bisericii datează dintr-o perioadă anterioară icoanelor de pe iconostas. În biserică sunt mai multe icoane, unele au texte cu slove chirilice, databile din secolul al XVIII-lea. Astfel, în partea de jos a icoanei „Maica Domnului cu pruncul” este textul: „Bucură-Te Maică Pururea Fecioară că căutând la chipul Tău cel prea sfânt, te rog pe Tine ca pre o Adevărată Născătoare de Dumnezeu, miluiește pe robii tăi”. Alte icoane au numele sfântului reprezentat inscripționat cu slove chirilice, altele două au textul în slavonă. Pe perețele sudic sunt dispuse 8 icoane prăznicar (tempera pe lemn), probabil din secolul al XVIII-lea. Iconostasul are doar ușile împărătești. În biserică se mai păstrează o icoană prăznicar cu 13 scene, în mijloc fiind „Învieră Mântuitorului”. Biserica are dimensiunile: 13 x 5, 75 x 4, 30 m.

3.12. CRKVA BRVNARA IZ KALINE

SSK (Spisak spomenika kulture) 11053

U selo Kalina je bila prenetna crkva brvnara iz sela Greoni (negde 1770-1780 godine), posvećena „Uspeniju Presvete Bogorodice”, koja je do nedavno bila očuvana. Ikonostas potiče iz XVIII veka, delimično demontiran, na kome se i dalje nalaze stare pokretne ikone (postoje osam dasaka na kojima su oslikane ikone).

Crkva je u potpunosti bila sagrađena od drveta. Ali 1968 godine, međutim, zidovi su građeni od opeke, jer su drveni zidovi gotovo istruleli. U priprati se još mogu videti drveni potporni stubovi. Svod je bio naslikan, ali je potom prefarban, ništa se danas ne vidi. Toranj je od dasaka prekrivenih pocinkovanim limom, kao i cela crkva. Pod je mermerni, a priprata i naos su od cementa. Dve ikone pronađene u potkrovlju crkve datiraju iz perioda pre nastanka ikona sa ikonostasa. U crkvi postoje mnoge ikone, neke od njih nose čirilične natpise, koji potiču iz XVIII veka. Tako, na dnu ikone „Bogorodica sa Bogomladencem” stoji tekst: „Raduj se Majko svagda Device jer gledajući Tvoj Presveti Lik, molimo Tebe kao Istinsku Bogorodicu, smiluj se na svoje rabove”. Druge ikone imaju upisani ime sveca čiriličnim pismom, a druge dve imaju tekst na staro-slovenskom. Na južnom zidu nalaze se raspoređeno osam prazničnih ikona (tempera na drvetu), najverovatnije su iz XVIII veka. Ikonostas ima samo carske dveri. U crkvi se još čuva praznična ikona sa 13 scena, u sredini budući „Vaskrsenje Gospodnje”. Crkva ima dimenzije: 13 x 5, 75 x 4, 30 m.

3.13.

THE ERSIG WOODEN CHURCH

LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-A-11113

The wooden church of Ersig is located in the homonym locality in Caraș-Severin County; it has the saint patron „The Assumption of St. Mary, Mother of God” and was dated back in 1767, according to the writing on the iconostasis icons.

The age of this church was approximated based on stylistic and formal arguments as belonging to the second half of the 18th century. The cleaning of the icons on the iconostasis, several years ago, uncovered the dating of January 4th 1767 on the strips of apostles, and, under a newer layer of painting, a writing on the royal doors: „These dveri ... were paid by Gheorghe ... 1767”. These inscriptions set with more precision the moment when the building works were concluded and this church was consecrated.

A second series of writings preserved in the church indicates a major renovation in the year 1838. On the icon of Saint John the Baptist we read: „IanașMămut Chinese donated .. in 1838”. We can see on the icon how the old painting transpires here and there, indicating a repainting that year. An inscription on the apostles’ strip affirms that „These Saint Apostles were paid by Costa Danciu 1838”. It is obviously also a repair work. A third writing contemporary to the two above can be read on the icon of The Stain Mother of God, reading. „These saint icons together with the above crucifixion were paid by Petru Neagu ... 1838”. It is possible that the mural painting was executed in 1838 along with the repainting of the iconostasis

A new stage of renewal is suggested by an inscription on the beam across the entry to the nave: „To the eternal remembrance of the late Magdalena Milescu 1896”. The tower improvised before the veranda was probably erected then or afterwards. .

We owe its present good conservation condition to the upkeep repairs of 1979 and 2007. In 1979 they changed the shape of the tower helmet and rebuilt the steeple, separately from the church.

3.13.

BISERICA DE LEMN DIN ERSIG

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-A-11113

Biserica de lemn din Ersig se află în localitatea omonimă din județul Caraș-Severin, poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului” și este datată din anul 1767, după înscrisul de pe icoanele iconostasului.

Vechimea acestei biserici a fost aproximată pe baze stilistice și formale ca aparținând celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea. Curățarea icoanelor de pe iconostas, în urmă cu câțiva ani, a scos la iveală datarea din 4 ianuarie 1767 de pe friza apostolilor și, sub un strat mai nou de pictură, o însemnare pe ușile împărătești: „Aceste dveri ... leau plătit Gheorghe ... 1767”. Aceste însemnări fixează în timp cu mai multă precizie momentul de încheiere a lucrărilor de ctitorire și înzestrare a acestui lăcaș de cult.

Un al doilea rând de însemnări păstrate în biserică indică o renovare majoră în anul 1838. Pe icoana Sfântului Ioan Botezătorul stă înscris: „Ianaș Mămut chinez au dat de p[o]m[ană] 1838”. Pe icoană se poate observa cum vechea pictură transpare pe alocuri indicând o repictare la acest an. O însemnare pe friza apostolilor afirmă că „Aceștea s[fin]ții apostolii au plătit Costa Danciu 1838”. Și aici este vorba, desigur, de o repictare. O a treia însemnare contemporană cu cele două anterioare se poate citi pe icoana Maicii Domnului care afirmă următoarele: „Aceștea sfinte icone lea împreună cu dverile și cu răstignirea de sus au plătit Petru Neagu șumari erarial 1838”. Este posibil ca pictura murală să fi fost executată în 1838 odată cu repictarea iconostasului.

O nouă etapă de înnoiri este sugerată de o însemnare pe grinda de peste intrarea în naos: „Spre veșnica pomenire a răposaiilor Magdalena Milescu 1896”. Turnul improvizat în fața pridvorului a fost probabil ridicat atunci sau după aceea.

Starea bună de conservare de azi o datorăm reparațiilor de întreținere din 1979 și celei încheiate în 2007. În 1979 s-a modificat forma coifului turnului și a fost reconstruită clopotnița, separat de biserică.

3.13.

CRKVA BRVNARA IZ ERSIGA

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-A-11113

Crkva brvnara iz Ersiga nalazi se u istoimenom mestu iz županije Karaš-Severin, posvećena je “Uspenju Presvete Bogorodice” i potiče iz 1767 godine, kako stoji napisano na ikonama sa ikonostasa.

Koliko je crkva stara određeno je na osnovu stilskih i formalnih podataka, i po tome ona pripada drugoj polovini XVIII veka. Čišćenje ikone na ikonostasu, od pre nekoliko godina, otkrilo je datum 4 januara 1767, zabeležen na ikonama apostola, a ispod novijeg sloja farbe, stoji beleška na carskim dverima “Ove je dveri ... platio George ... 1767 “. Ove beleške preciznije određuju datum okončanja radova i ukrašavanje ove bogomolje.

Drugi red beležaka sačuvanih u crkvi ukazuje da je došlo do velike obnove godine 1838. Na ikoni Svetog Jovana Krstitelja stoji navedeno: “Ianaș Mamuz knez p [o]klonio je za pokoj duše [godine] 1838”. Na ikoni se može videti kako se povremeno pojavljuju boje ispod, sa stare ikone, što znači da je te godine bila preslikana. Beleška na ikoni apostola potvrđuje da je “ove Svete Apostole platio Kosta Danču godine 1838”. I ovde je, naravno, reč o preslikavanju. Treći zapis iz istog perioda kao i prva dva nalazi se na ikoni Presvete Bogorodice, u kome se navodi: “Ove svete ikone, zajedno sa dverima i Raspećem, platio je Petar Neagu šumar, godine 1838”. Moguće je da je ovaj mural urađen 1838 godine, zajedno sa preslikavanjem ikonostasa.

Nova faza obnove može se zaključiti po natpisu na gredi iznad ulaza u naos (brod): “Za večni pomen preminule Magdalene Milesku 1896”. Improvizovana kula ispred priprate bila je verovatno tada podignuta ili kasnije ili kasnije.

Dobro stanje očuvanosti do danas dugujemo radovima za održavanje iz 1979 godine i onima zaključenim 2007 godini. A 1979 godine promenio se oblik kule, i bio je obnovljen zvonik, odvojeno od crkve.

3.14.

THE CÂLNIC CHURCH

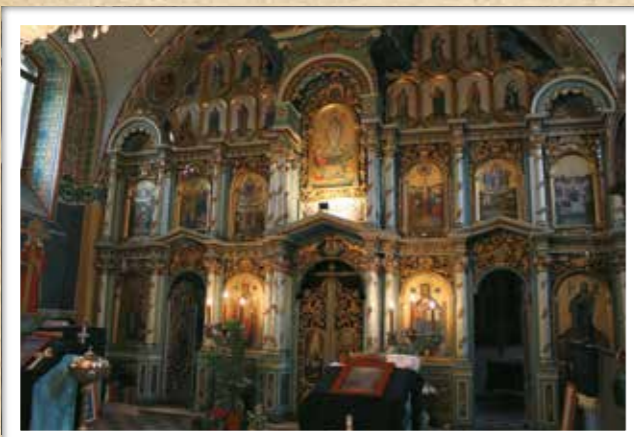
LMI (List of Historic Monuments)

CS-II-m-B-11093

The village had a wooden church, built in 1745, sold in 1805 to the Butin village (Timiș county). The present church, in Baroque style, with the saint patron „St. Dmitri” was rebuilt in 1799-1803 (it is declared a historic monument). The church is made of stone and brick, covered in tiles, the altar and the brick tower are covered in galvanised sheet metal, the iconostasis is made of gilt lime tree wood, it has a brick vault, the altar vault has a special arches, the flooring is of mosaic. The church has the dimensions: 26 x 8,30 x 8 m. (C.F. 55, Top. no. 56).

The church was painted by Mihail Velceleanu in 1830 and 1841, other icons were made by Dimitrie Mihailovici in 1805-1808 and by Nicolae Popovici in 1805-1808 and by Nicolae Popovici in 1942-1943. The church was painted again in 1973 by Mioara Struțan of Bucharest and in 1996- 2003 by Maria Tudur of Reșița (tempera painting). The icons on the iconostasis are painted in oil on canvas and applied on wood. The Icon on the Throne of St. Mary, Mother of God („St. Mother with Infant”) and the icon on the Bishop’s Throne („St. Basil the Great”) are painted in oil on wood. the tetrapode on the right side in front of the iconostasis has three volets painted with the following icons: „The Descent of the Holy Spirit”, „The Saint Trinity” and a saint with a sword in his right hand, each of them having at the bottom a text in Cyrillic with the name of the donor. In the narthex we remark two frescoes: to the right „Adam and Eve”, to the left „The Tax Collector and the Pharisee” whereas in the apses of the altar we admire „The Lord’s Supper”. In 1829 they made the Bishop’s Throne. In 1910 Tata Oancea executed the Tomb of Our Lord and the Throne of the Holy Mother of God. In 1932, the wall iconostasis was demolished and replaced by a wooden one sculpted in Baroque style by Petru Oancea and gold-covered by Eugen Șpang.

Nedelcu Popovici painted, in 1749, the iconostasis of the wooden church, and the royal icons were preserved, signed and dated on the main icons „Jesus The Great Bishop”: „Nedelkozugraf Popovici. This icon was paid by Marin...Toader 1749”, „The Saint Virgin Mary on the throne”: „Nedelkozugraf Popovici. This icon was paid by ...Turbure. 1749”.

3.14.

BISERICA DIN CÂLNIC

LMI (Lista Monumentelor Istorice)

CS-II-m-B-11093

Satul a avut o biserică de lemn, ridicată în 1745, vândută în 1805 satului Butin jud. Timiș. Biserica actuală, în stil baroc, cu hramul „Sf. Dimitrie” a fost reconstruită în 1799-1803 declarată monument istoric. Biserica este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă, altarul și turnul din cărămidă sunt acoperite cu tablă galvanizată, iconostasul este din lemn de tei aurit, bolta din cărămidă, bolta altarului are o arcatură deosebită, pardoseala este din mozaic. Biserica are dimensiunile: 26 x 8,30 x 8 m. (C.F. 55, Nr. top. 56).

Biserica a fost pictată de Mihail Velceleanu în 1830 și 1841, alte icoane au fost executate de Dimitrie Mihailovici în 1805-1808 și de Nicolae Popovici în 1942-1943. Biserica a fost pictată din nou în 1973 de Mioara Struțan din București și în 1996- 2003 de Maria Tudur din Reșița (pictura în tempera). Icoanele de pe iconostas sunt pictate în ulei pe pânză și aplicate pe lemn. Icoana de pe Tronul Maicii Domnului „Maica Domnului cu pruncul” și icoana de pe Tronul arhieresc „Sf. Vasile cel Mare” sunt pictate în ulei pe lemn. Tetrapodul din partea dreaptă din fața iconostasului are pictate pe trei laturi următoarele icoane: „Pogorârea Sfântului Duh”, „Sfânta Treime” și un sfânt cu sabie în mâna dreaptă, fiecare având în partea de jos un text în chirilică cu numele donatorului. În pronaos se remarcă două fresce: în partea dreaptă „Adam și Eva”, în partea stângă „Vameșul și fariseul”. În absida altarului: „Cina cea de taină”. În 1829 s-a realizat Tronul arhieresc. În 1910 Tata Oancea realizează Mormântul Domnului și Tronul Maicii Domnului. În 1932, iconostasul de zid a fost demolat și înlocuit de unul de lemn sculptat în stil baroc de Petru Oancea și aurit de Eugen Șpang.

Nedelcu Popovici a pictat în 1749 iconostasul bisericii de lemn, păstrându-se icoanele împărătești, semnate și datate pe icoanele principale „Isus Mare Arhiereu”: „Nedelko zugraf Popovici. Această icoană a plătit Marin...Toader 1749”, „Fecioara pe tron”: „Nedelko zugraf Popovici. Această icoană au plătit ...Turbure. 1749”.

3.14.

CRKVA IZ KALNIKA

SSK (Spisak spomenika kulture)

CS-II-m-B-11093

Selo je imalo crkvu brvnaru, izgrađenu 1745. godine, prodatu godine 1805 selu Butin (Timiška županija). Sadašnja crkva, u baroknom stilu, posvećena „Svetom Dimitriju” obnovljena je u periodu 1799-1803 (proglašena za spomenik kulture). Crkva je sagrađena od kamena i opeke, pokrivena crepom, oltar i toranj su prekriveni pocinkovanim limom, ikonostas je od pozlaćenog drveta lipe, svod je od cigle, svod oltara ima posebne lukove, pod je od mozaika. Crkva ima dimenzije: 26 x 8,30 x 8m.

Crkvu je oslikao Mihail Velceleanu u godine 1830 i 1841 godine, a druge je ikone izradio Dimitrije Mihajlovič u periodu 1805-1808 i Nikolaje Popović u periodu 1942-1943. Crkvu je ponovo oslikala 1973 godine Mioara Struțan iz Bukurešta, a u periodu 1996 – 2003 godine oslikala ju je Marija Tudur u Rešice (u temperi). Ikone na ikonostasu su oslikane u ulju na platnu i primenjene na drvetu. Ikona sa Bogorodičinog Prestola („Bogorodica sa Bogomladencem”) i ikone sa vladličanskog Prestola („Sveti Vasilije Veliki”) su oslikane u ulju na drvetu. Na tetrapod sa desne strane ispred ikonostasa oslikane su tri sledeće ikone: „Silazak Svetoga Duha”, „Sveta Trojica” i jedan svetac sa mačem u desnoj ruci, i na svakoj ikoni zapisano je ćirilčnim pismom ime donatora. U priprati se nalaze dva freske: na desnoj strani „Adam i Eva”, a na levoj strani „Carinik i Farisej.” U apsidi oltara: „Tajna večera”. U 1829 godine izrađen je vladličanski presto. U 1910 godine čuveni Tata Oancea izrađuje Gospodnji Grob i Bogorodičin presto. Godine 1932 zidni ikonostas bio je skinut i zamenjen jednim ikonostasom isklesanom u drvetu od vajara Petru Oanča, u baroknom stilu, a koga je pozlatio Eugen Șpang.

Nedeljko Popović je oslikao ikonostas brvnare godine 1749, a sačuvane su carske ikone, potpisane i datirane na glavnim ikonama „Isus Veliki Arhijerej”: „Nedeljko zoograf Popović. Ovu je ikonu platio Marin ... Toader 1749”; „Bogorodica na prestolu”: „Nedeljko zoograf Popović. Ovu je ikonu platio... Turbure, 1749 godine”.

THE BUILDING OF THE FRANCISCAN MONASTERY „MINORIT”

The first Benedictine missionary, father FARKAS HAJDINGER, arrived at PANCEVO in 1718 and was appointed abbot by the authorities of Timiș Banat until 1720, when the new vicar came, father NORBERT SKRIBANI, from the Minorites brotherhood. General MERCY put his residence at his disposal, and he founded the first church there. With the help of Count MERCY who became the military commander and Governor of Timiș Banat, and from the fund raiser organised in 1722 they constructed the new altar of the church narthex. By 1729 they had also finalised the canteen and kitchen. Through the Papal Decree of 1730 the residence of the PANCEVO mission became independent, preserving its privileges of curacy. When the Turks conquered the locality in 1738 the monastery was destroyed, and the Franciscan monks took refuge. On the remains of a church destroyed in 1746 they started to build a new church, which was finalised within a year, being consecrated on the 1st of June 1747. It had a steeple with bells manufactured at Sighet. On the 16th of May 1749 the tempest which devastated the town of PANCEVO destroyed the tower, which in its turn deteriorated the church in its fall.

In May 1757 they consecrated the foundation of the new church and in September the new church was already finalised and consecrated. Because of the poor-quality works, the roof started to deteriorate, and the church had to be repaired. Due to the increasing number of parishers, the church was extended by the consecration of the altar and of the overhang above the entrance. A new hermitage wing was built, in the shape of a reversed L, with the entrance immediately near the church door. The donations collected in 1787 were used for different works: the church was whitewashed, they built the oratories, and the pulpit was gilded. In the following year the Turks raided the town, set on fire and destroyed everything, but this time

CLĂDIREA CĂMINULUI MĂNĂSTIRII FRANCISCANE „MINORIT”

Primul misionar benedictin, părintele FARKAS HAJDINGER, a sosit la PANCEVO în anul 1718 și a fost numit abate de către autoritățile Banatului Timișean până în anul 1720 când a venit noul vicar, părintele NORBERT SKRIBANI, din rândul călugărilor minoriți. Generalul MERCY i-a pus la dispoziție reședința sa, unde acesta a fondat prima biserică. Cu ajutorul grofului MERCY care a devenit conducător militar și guvernator a Banatului Timișean și din colecta organizată în 1722 a fost ridicat noul altar a naosului bisericesc. Până în anul 1729 a fost construită și cantina cu bucătărie. Prin Decretul Papal din 1730 reședința misiunii din PANCEVO a devenit independentă, păstrându-și privilegiile de vicariat. Odată cu venirea turcilor în localitate în anul 1738 mănăstirea a fost distrusă, iar franciscanii s-au refugiat. Pe ruinele bisericii distruse în anul 1746 a fost începută construirea noii biserici care a fost terminată într-un an de zile, fiind sfințită în data de 01 iunie 1747. Aceasta a avut un turn cu clopot adus de la Sighet. La 16 mai 1749 furtuna care a devastat orașul PANCEVO a distrus turnul care în cădere a avariat biserica.

În luna mai a anului 1757 a fost sfințită fundația noii biserici și deja în luna septembrie noua biserică era ridicată și sfințită. Din cauza lucrărilor de proastă calitate acoperișul a început să se deterioreze, iar biserica a fost restaurată. Datorită numărului tot mai mare de credincioși, biserica a fost extinsă prin construirea altarului și a prelungirii deasupra intrării în biserică. A fost construit și un nou corp de chilii pentru călugări. Acesta a este în formă de L întors și are intrarea imediat lângă ușa bisericii. Din donațiile colectate în anul 1787 biserica a fost văruiată, au fost construite oratoriile, iar amvonul a fost poleit cu aur. Imediat în anul următor în oraș au năvălit turcii, care au incendiat și distrus tot, dar de data aceasta nici un incendiu nu a cuprins chiliile. Picturile, mobilierul, orgile și clopotele au fost prădate, iar biserica a fost

МИНОРИТСКИ САМОСТАН

Први мисионар Бенедиктанац отац Фаркаш Хајдингер дошао је у Панчево 1718. године и ту, од стране власти Тамишког Баната, био постављен за жупника до 1720. године, када долази нови жупник, отац Норберт Скрибани, припадник миноритског реда. Њему је генерал Мерси привремено уступио своју резиденцију, где је он основао прву цркву. Уз помоћ грофа Мерсија, који је постао војни заповедник и гувернер Тамишког Баната, и сакупљених дарова, 1722. године подигнут је нови олтар у продужетку црквеног брода. До 1729. године изграђена је трпезарија са кухињом. Папским указом из 1730. године, мисионарска резиденција у Панчеву постала је самостан, задржавши жупничка права. При упаду Турака у град 1738. године самостан је уништен, а фратри су избегли. На темељима разрушене цркве 1746. године започета је нова црква, која је завршена за годину дана и освештана 01. јуна 1747. Она је имала торањ са звоном које је донето из Сегедина. Дана 16. маја 1749. године, олуја, која је протутњала Панчевом, срушила је торањ који је при паду разрушио цркву.

Маја 1757. године освештан је темељ нове цркве и већ у септембру нова црква је завршена и освештана. Због лоше градње убрзо је кров почео да пуца и црква је рестаурирана. Услед повећања броја верника, црква је тада проширена изградњом олтара и торња изнад улаза у цркву. Саграђен је и нови дом за редовнике. Самостан је у основи саграђен у облику обрнутог слова „L“, са улазом непосредно поред улаза у цркву. Од сакупљених средстава 1787. године црква је окречена, ораторијуми су ограђени, а проповедаоница је позлаћена. Већ следеће године у град су упали Турци, палили и рушили, али је овог пута ватра поштедела самостан. Сlike, намештај, оргуље и звона су однети, а црква је била претворена у коњушницу. Све је очишћено и прва миса после скрнављења служена је на Божић 1788. године. Кров самостана је 1790. године покривен црепом. Следеће године

no fire affected the hermitage. The paintings, the furniture, the organs and the bells were plundered, and the church was turned into a stable. Finally the place was restored and the first mass was held on Christmas in 1788. The roofs of the hermitage was covered in tiles in 1790. The following year the church was whitewashed again and refurbished, and they brought new organs manufactured in the workshop of ANTAL VALTER. During the next two years, they mounted the two-side doors, new bells from Vienna, and a horologe for the steeple. After the devastating storm which damaged the hermitage built in the summer of 1816, the roof was repaired and the cross was gilded.

The church celebration mentioned for the first time in 1812 the day of Saint KARLO BOROMEJSKI.

The steeple was refurbished in 1821 and received the shape it has today. In 1960 the old altar was removed and replaced by the new one, made of marble, the inside of the church was whitewashed, and the old painting was covered. In 2007, the entire steeple was rebuilt, and the new apple cross was placed, while the roof was covered in copper sheet.

The St. KARLO BOROMEJSKI Church lies within the Old Municipal Centre of PANCEVO and it is today a vertical milestone dominating the panorama of the town of PANCEVO, the unique place in town where one can hear the organs, as sometime classical music concerts are given in the church. The hermitage shelters a valuable library.

transformată în grajd. În final locul a fost curățat, iar prima slujbă a fost ținută de Crăciun în anul 1788. Acoperișul chiliilor a fost învelit în țiglă în anul 1790. În anul următor biserica a fost văruiată din nou și recondiționată, fiind aduse și orgi noi confecționate în atelierul lui ANTAL VALTER. În următorii doi ani au fost montate ușile din două foi, clopote noi aduse din Viena precum și un ceas pentru turla bisericii. După furtuna devastatoare care în vara anului 1816 a avariat clădirea chiliilor, acoperișul a fost reparat, iar crucea a fost poleită cu aur.

Ca sărbătoare bisericească se menționează pentru prima oară în anul 1821 ziua Sfântului KARLO BOROMEJSKI.

Turnul a fost recondiționat în anul 1821 și a primit forma pe care o are și în ziua de astăzi. În anul 1960 a fost înlăturat altarul vechi și așezat altarul cel nou din marmură, interiorul bisericii a fost văruiat în alb, iar zugrăveala veche a fost acoperită. În anul 2003 întregul turn a fost reconstruit, fiind așezată și noua cruce cu măr, iar acoperișul a fost învelit cu tablă de cupru.

Biserica Sf. KARLO BOROMEJSKI se află în cadrul Centrului municipal vechi PANCEVO și astăzi este un reper vertical care domină panorama orașului PANCEVO, unicul loc din oraș unde pot fi auzite orgile, fiind susținute din când în când concerte de muzică clasică. În corpul chiliilor se păstrează o valoroasă bibliotecă.

je crkva ponovo okrečena i popravljena, a postavljene su i nove orgulje izrađene u radiionici Antala Valtera. U naredne dve godine postavljena su dvokrilna samostanska vrata, nova zvona, koja su stigla iz Bеча, i sat na crkvenom torњу. После страшне олује која је у лето 1816. године оштетила самостан, кров је поправљен, а крст позлаћен.

Као црквена слава први пут се 1821. године спомиње Св. Карло Боромејски.

Торањ је надограђен и добио је данашњи облик 1858. године. Године 1960. уклоњен је стари олтар и постављен нов од мермера. Унутрашњост цркве је окречена у бело, а старе мустре су покривене. Године 2003. цео торањ је реконструисан, постављени су и нови крст и јабука, а кров је обложен бакарним лимом.

Црква Св. Карла Боромејског налази се у оквиру амбијенталне целине старог градског језгра Панчева и данас је једна од вертикала које доминирају панорамом Панчева. Једино је место у граду где се могу чути orgulje, а повремено се одржавају и концерти класичне музике. У самостану се налази вредна библиотека.

THE BAVANISTE MONASTERY

By the decision of the Banat Bishop HRIZOSTOM STOLIC (1929 - 2012) and of the Holy Synod of Hierarchs of the Serbian Orthodox Church held in 1996, the patrimony of South Banat was enriched by another Serbian Orthodox monastery.

We refer to VODICA (small church with water spring) dedicated to the Birth of Holy Mary Mother of God, situated in the beautiful forest of the BAVANISTE village, which acquired a new status.

According to the folk tradition, there was a monastery in the past which suffered from the numerous Turkish sieges. The BAVANISTE inhabitants, eighty years after the founding of the locality, erected a small church in the years 1856 – 1858 which rapidly became an important religious settlement not only for the villagers, but for the entire area.

We still don't know who designed the little church and turned their Romanic ideals into an entity with neo-gothic combinations and stylistic elements. Since the times of the church building the village church, also dedicated to Holy Mother of God still shelters a miracle worker icon of Saint Mary, almost as large as life. This icon was painted for the little church in 1857 by AKSENTIJE DIMIC (1808 - 1874), inhabitant of the BAVANISTE village who was a priest and a talented painter. Unfortunately only several works of his were preserved.

After the reception for the monastery status they continued the works in the entire religious compound. In the following years it changed its aspect substantially, and the painting of the interior was realised by DJORDJE POPOVIC, painter STEFAN, nun ARSENIJA and nuns from the GRGETEL monastery, as well as the GRASTIC brothers, who painted the frescos and the canteen in the newly erected wing.

As for the healing properties of the water near the BAVANISTE monastery, there are numerous testimonies. One of them is told by the Holy Bishop NIKOLAJ VELIMIROVIC himself in his well-known work EMANUIL.

MĂNĂSTIREA BAVANISTE

Prin decizia episcopului Banatului HRIZOSTOM STOLIC (1929 - 2012) și a Sfântului Sinod Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Sârbe din anul 1996, Banatul de Sud s-a îmbogățit cu încă o mănăstire ortodoxă sârbă.

Este vorba de VODICA (biseriță cu izvor) închinată Nașterii Sfintei Născătoare de Dumnezeu, care se află în frumoasă pădure a satului BAVANISTE, care și-a schimbat statutul.

Conform credințelor populare, aici exista în trecut o mănăstire care a avut de suferit din cauza numeroaselor asedii turcești. Locuitorii din BAVANISTE, la optzeci de ani după ctitorirea localității, au ridicat în anii 1856 – 1858 o mică biserică, care a devenit repede un lăcaș de cult important nu numai pentru locuitorii satului ci și pentru întreaga zonă.

Până în ziua de astăzi nu a am reușit să aflăm cine au fost cei care au proiectat biserița și au transformat idealurile lor romantice într-o formă cu combinații neogotice și elemente stilistice. Din vremea construirii bisericii se păstrează și astăzi în biserică din sat, care poartă de asemenea hramul Nașterii Maicii Domnului, Sfintei Născătoare de Dumnezeu, o icoană făcătoare de minuni a Sfintei Maria, aproape în mărime naturală. Această lucrare a fost pictată pentru biseriță în anul 1857 de către AKSENTIJE DIMIC (1808 - 1874), locuitor al satului BAVANISTE, care a fost preot și pictor talentat, dar de la care au rămas din păcate numai câteva picturi.

După primirea statutului de mănăstire au urmat lucrările asupra întregului complex religios. În anii următori biserița și-a schimbat substanțial înfățișarea, iar la pictarea interiorului au lucrat DJORDJE POPOVIC, pictorul STEFAN, călugărița ARSENIJA și surorile din mănăstirea GRGETEL precum și frații GRASTIC care au pictat fresca și cantina din corpul nou ridicat.

În ceea ce privește proprietățile tămăduitoare ale apei de lângă mănăstirea din BAVANISTE și vindecările miraculoase, există numeroase mărturii. Una dintre acestea este povestită chiar de Sfântul Episcop NIKOLAJ VELIMIROVIC în cunoscuta sa lucrare EMANUIL.

МАНАСТИР БАВАНИШТЕ

Одлуком владике банатског Господина Хризостома Столића (1939-2012) и Светог архијерејског Синода Српске православне цркве донетих 1996. године Доњи Банат је постао богатији за још један српски православни манастир.

Наиме, водица (црквица са извором) посвећена Рођењу Пресвете Богородице, која се налази у прелепој шуми наомак села Баваништа, променила је статус.

По народном предању, овде је и у прошлости постојао манастир али је страдао у некој од многих турских најезди. Становништво Баваништа, осамдесетак година након формирања насеља, подигло је 1856-58. године црквицу, која је убрзо постала важно култно место, не само за локално становништво већ и за ширу околину.

За сада још нису познати пројектанти црквице који су своје романтичарске идеале преточили у складну форму, чија је потка неоготика и њени стилски елементи. Из времена њеног настанка чува се данас у сеоској цркви, која је такође посвећена Рођењу Пресвете Богородице, чудотворна икона Богомајке, у скоро природној величини. Ово дело је за водицу насликао 1857. године мештанин Баваништа Аксентије Димић (1808-1874), свештеник и талентовани сликар, иза кога нам је, нажалост, остало сачувано само неколико слика.

Након проглашења за манастир уследили су радови на целом манастирском комплексу. Наредних година црквица је габаритно променила изглед, а у унутрашњости, на осликавању радили су Ђорђе Поповић, синђел Стефан, монахиња Арсенија, сестре из манастира Гргетег и браћа Грастић, који су фреско - живописали и трпезарију у ново подигнутом, једносратном конаку.

О благотворним и лековитим својствима воде из баваништанског манастира односно чудесним излечењима постоје многобројна сведочанства. Једно од њих споменуо је и Свети владика Николај Велимировић у свом познатом делу „Емануил“.

THE VOJLOVICA MONASTERY

The oldest cultural monument proving the existence of the spiritual life and creativity of Serbians on this territory is the VOJLOVICA monastery in the locality VOJLOVICA, near PANCEVO, located in the compound of the „PANCEVO Refinery”. It was awarded the title of cultural monument in 1952 and the status of cultural monument of utmost importance in 1990.

There are several beliefs about the establishment of this monastery dedicated to the Saint Archangels Michael and Gabriel. According to the legends narrated in the work „The stories of the VOJLOVICA monastery ” by JOANIKIJE MILJKOVIC, prior of the settlement between 1796 and 1822, the monastery was founded by the Despot STEFAN LAZAREVIC, son of Prince LAZAR, in 1383. It is believed to be one of the monasteries built through the contribution of Despot STEFAN before 1405, and grace to his help for the erection of the VOJLOVICA monastery. According to another legend, the monastery was founded at the end of the 14th century – beginning of the 15th century, after the battle of LEBANE by the refugees who brought along the iconostasis from the VOJLOVAC monastery, and this is how the monastery got its name. Many researchers agree that the VOJLOVAC monastery was founded at latest at the end of the 14th century or in the first decade of the 15th century. The first documentary attestation dates from 1530. The oldest and more reliable mention is that of 1542, from the document of hieromonach PARTENIE, abbot of the VOJLOVAC monastery, left in the Collection Book printed in Venice.

The monastery had a lot to suffer in the period of the long wars between the Turkish and Austrian armies in the 18th century, when it was set on fire and damaged by the Turks in several occasions. The church was renovated in 1730. The church construction has narthex, semicircle altar abses, rectangular rooms. It has an orthogonal dome under the narthex and a blind dome above the front yard. The monastery was set on fire and damaged

MĂNĂSTIREA VOJLOVICA

Cel mai vechi monument cultural care dovedește existența vieții spirituale și creativitatea sărbilor de pe aceste meleaguri este mănăstirea VOJLOVICA din localitatea VOJLOVICA, în apropiere de PANCEVO, din cadrul complexului „Rafinării PANCEVO”. A primit titlul de monument cultural în anul 1952 și statutul de monument cultural de mare însemnătate în anul 1990.

Există mai multe relatări despre înființarea acestei mănăstiri care este închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril. Conform relatărilor prezentate în lucrarea „Povestirile mănăstirii VOJLOVICA” de către JOANIKIJE MILJKOVIC, stareț al așezământului din 1796 până în 1822, mănăstirea a fost fondată de despotul STEFAN LAZAREVIC, fiul principelui LAZAR, în anul 1383. Se presupune că este una dintre mănăstirile construite prin contribuția despotului STEFAN până în anul 1405, și a ajutorului său pentru înființarea mănăstirii VOJLOVICA. Conform unei alte legende, mănăstirea ar fi fost înființată la trecerea dintre secolele XIV și XV după bătălia de la LEBANE de către refugiații care au luat cu ei iconostasul din mănăstirea VOJLOVAC, după care și-ar fi primit și această mănăstire numele. Mulți cercetători sunt de acord cu faptul că mănăstirea VOJLOVAC a fost înființată cel târziu la sfârșitul secolului XIV sau în primele decenii ale secolului XV. Prima atestare documentară datează din 1530. Cea mai veche și cea mai sigură mențiune este din anul 1542, din înscrisul pe care ieromonahul PARTENIE, starețul mănăstirii VOJLOVAC, l-a lăsat în Cartea de Colecție tipărită la Veneția.

Mănăstirea a avut mult de a suferi în perioada luptelor îndelungate dintre armatele turcești și austriece din secolul XVIII, când a fost incendiată și avariata de turci de mai multe ori. Biserica a fost renovată în anul 1730. Construcția bisericească are cu un singur naos, absida altarului în semicerc, încăperi dreptunghiulare, dom octogonal sub naos și dom orb deasupra curții anterioare. Mănăstirea a mai fost incendiată și avariata de către armata turcească în anii 1738 și 1788. Biserica și chiliile

МАНАСТИР ВОЈЛОВИЦА

Најстарији споменик културе који сведочи о постојању духовног живота и градителског стваралаштва Срба на овом простору је манастир Војловица, који се налази у насељу Војловица, одмах поред Панчева, у оквиру комплекса „Рафинерије нафте Панчево”. Утврђен је за споменик културе 1952. године, а за споменик културе од изузетног значаја 1990. године.

Постоји више предања о постанку овог манастира који је посвећен Св. арханђелима Михаилу и Гаврилу. Према предању, које у Повести општежитељног манастира Војловице износи Јоаникије Миљковић, који је био игуман од 1796. до 1822. године, манастир је основао деспот Стефан Лазаревић, син кнеза Лазара, 1383. године. Претпоставља се да је једна од шест повеља, које је деспот Стефан издао разним манастирима 1405. године, и повеља о оснивању или помоћи манастира Војловице. Према другом предању манастир су на прелазу из XIV у XV век, после битке код Лебана, основале избеглице, које су са собом понеле иконостас из манастира Војловац, по којем је и овај манастир добио име. Многи истраживачи се слажу да је манастир Војловица основан најкасније крајем XIV века или у првим деценијама XV века. По први пут он се посредно помиње 1530. године. Најстарији сигуран помен је из 1542. године, у запису који је јеромонах Партеније, игуман манастира Војловице, оставио на маргинама „Зборника” који је купио, а који је штампан у Венецији.

Већа страдања манастир је доживео у дуго-трајним ратовима Турске и Аустрије у XVIII веку, када су га Турци неколико пута разарали и палили. Црква је обновљена 1730. Једнобродној црквеној грађевини са полукружном олтарском апсидом, правоугаоним певничким просторима, осмостраним кубетом над наосом и слепим кубетом над припратом, дозидана је 1752. године, за време игумана Пајсија Милутиновића, још једна припрата. Манастир је

again by the Turkish army in the years 1738 and 1788. The church and the hermitage were partially renovated in 1791. When they built the massive Baroque steeple and a new section of the front yard in 1836, the western wall of the front yard was removed. The Baroque aspect of the church, beside the characteristic steeple, is completed by the numerous semicircle arches with little pillars above the vault. At the end of the 18th century they painted the interior walls and placed the Baroque iconostasis realised by the painter AKSENTIJE of PANCEVO.

During the Second World War, the enemy detained Bishop NIKOLAJ VELIMIROVIC and Patriarch GAVRILO DOZIC here. The church shelters the miracle worker icon of the Holy Mother of God, with the following inscription: „Miracle worker icon representing the Holy Mother of God, for whom Bishop NIKOLAJ VELIMIROVIC, during his detention in this monastery, wrote a canon he called the Canon of the Holy Mother of God”: The monastery also shelters a rich library.

Between 1964, when the Refinery construction started, and 1987, the monastery was no longer active. They conducted complex archaeological and architectonic researchers, and conservation and restoration works, but also works of reconstruction and renovation between the years 1981 and 1987.

After the arrival of Father Dimitrie (LAZIC) in 2007 the monastery came back to life and they started to celebrate the mass daily. Part of the hermitage is still used by the Refinery.

au fost renovate parțial în anul 1791. Cu ocazia construirii clopotniței mari în stil baroc cu o parte nouă a curții din față din anul 1836, zidul vestic al curții frontale a fost înlăturat. La aspectul baroc contribuie și numeroasele arcade în semicerc cu mici stâlpi deasupra bolții. La sfârșitul secolului XVIII au fost construite chiliile, s-au pictat zidurile interioare și s-a așezat iconostasul de tip baroc realizat de pictorul AKSENTIJE din PANCEVO.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial aici au fost reținuți episcopul NIKOLAJ VELIMIROVIC și patriarhul GAVRILO DOZIC. Lăcașul adăpostește icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului purtând următoarea inscripție: „Icoana făcătoare de minuni o reprezintă pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, pentru care episcopul NIKOLAJ VELIMIROVIC pe durata reținerii sale în această mănăstire a scris un canon pe care l-a numit Canonul Preasfântei Născătoare de Dumnezeu. În cadrul mănăstirii există și o bogată bibliotecă.

Între anii 1964, când a început construirea Rafinăriei, și 1987 mănăstirea nu a fost activă. Au fost efectuate cercetări arheologice și arhitectonice complexe și lucrări de conservare și restaurare, dar și de reconstrucție – renovare între anii 1981 și 1987.

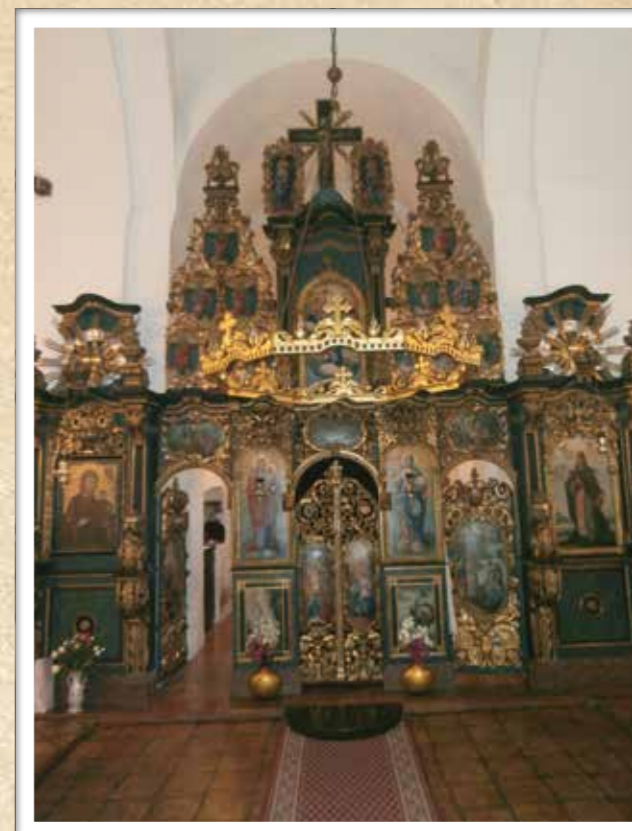
După sosirea părintelui Dimitrie (LAZIC) în anul 2007 mănăstirea a revenit din nou la viață iar în biserică a început să fie slujită zilnic liturghia. O parte din corpul chiliilor este în continuare folosită de Rafinărie.

joш два пута рушен и паљен од стране Турске војске 1738. и 1788. године. Црква и коначи су 1791. године делимично обнављени. Приликом изградње високог барокног звоника са делом нове припрате 1836. године западни зид Пајсијеје припрате је уклоњен. Барокном изгледу цркве, поред карактеристичног звоника, доприноси и низ полукружних arkada на стубићима, изнад кордонског венца на Пајсијевој припрати. Крајем XVIII века изграђени су коначи, осликани унутрашњи зидови храма и начињен је високи барокни иконостас, чији аутор је молер Аксентије из Панчева.

У току Другог светског рата овде су били заточени владика Николај Велимировић и патријарх Гаврило Дожић. У храму се налази чудотворна икона Богородице са натписом: „Образмногпјененијичудотворнијпресвјатија Богородици“, којој је Свети владика Николај Велимировић, у току свог заточеништва у овом манастиру, написао канон и назвао га „Канон Пресветој Богородици Словесници“. У манастиру се налази богата библиотека.

У периоду од 1964. године, када је почела изградња Рафинерије, па до 1987. године манастир није био активан. Комплексна археолошко-архитектонска и сликарска истраживања, а затим и конзерваторско-реставраторски радови, реконструкција и обнова вршени су од 1981. до 1987. године.

Доласком оца Димитрија (Лазиха) 2007. године манастир је поново оживео и у цркви се редовно служи литургија. Део конача још увек користи „Рафинерија“.

THE MESIC MONASTERY

It is situated in the area of the MESIC village, 8 km east of VRSAC, at the foot of the Vârșeț Mountains. According to the local stories, the MESIC monastery was erected in 1225 by the hermit from the HILANDAR monastery, ARSENIJE BOGDANOVIC, disciple of Saint Sava. According to another, more probable version, the cult settlement was founded at the end of the 15th century by Despot JOVAN BRANKOVIC and his brother, Archbishop MAKSIM. The first concrete data related to the existence of the MESIC monastery appeared in the Turkish decrees of 1566/7, and later on in the Great Book of Archives of the PECKA Patriarchy in 1660 and 1666. Starting with the year 1695 the monastery became the headquarters of the Vârșeț diocese, which around 1702 because of the Turkish sieges on Vârșeț was moved to Caransebeș. The church is dedicated to the Birth of Saint John the Baptist. The settlement was damaged several times by the Turks, and its initial aspect was rather different from that of today, acquired after the restoration works conducted in the 70s of the 20th century. As regards the church, we can differentiate chronologically and stylistically two constructive phases: the main wing, with two elements of the RASKA stylistic group, and the most recent section, the steeple built in Baroque style, renovated according to the plans of ANTON BLOBERGER in 1793. The church was painted in 1743 by Petar, Andrei and JOVAN, but no written information was recorded in this respect. West from the church there is the hermitage building erected between the years 1840 and 1843, in classic style. The main facade is richly decorated with overhang supported by pillars and looking to the garden and church. North from the church, they erected more recently a new hermitage, near the old spaces of the basement. The monastery thesaurus has an important collection of portraits of the archimandrites and abbots, and a rich library with hand-written and printed books. Until the 60s of the 20th century, the monastery compound also comprised economic profane buildings, important for the study of the village construction in the area of Banat. We refer to the village wooden house of 1822 used for the storage of the crops, wine production and tzuika fermentation; the forest ranger's house built in 1836 and the house at the intersection of the roads to MESIC and JABLANAK, also called the „monks' public house”, where they used to sell the tzuika produced in the monastery.

MĂNĂSTIREA MESIC

Se află în zona satului MESIC, la 8 km est de VRSAC, la poalele Munților Vârșețului. Conform relatărilor locale mănăstirea MESIC a fost ctitorită în anul 1225 de către monahul din mănăstirea HILANDAR ARSENIJE BOGDANOVIC, discipolul Sfântului Sava. După o altă versiune, mult mai probabilă, lăcașul a fost înființat la sfârșitul secolului XV de către despotul JOVAN BRANKOVIC și fratele său Arhiepiscopul MAKSIM. Primele date concrete referitoare la existența mănăstirii MESIC au apărut în decretul turcesc din 1566/7, și mai târziu în catastiful patriarhiei din PECKA în anii 1660 și 1666. Din anul 1695 în cadrul mănăstirii se afla și sediul eparhiei din Vârșeț, care în jurul anului 1702 din cauza asediilor turcești asupra Vârșețului a fost mutat în Caransebeș. Biserica mănăstirii poartă hramul Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul. Așezământul a fost avariat de mai multe ori de către turci iar aspectul inițial era destul de diferit față de cel de astăzi, dobândit după efectuarea lucrărilor de restaurare din anii 70 ai secolului XX. În ceea ce privește biserica, se pot diferenția cronologic și stilistic două faze constructive: corpul principal care are două elemente din grupa stilistică RASKA, și partea mai nouă, clopotnița construită în stil baroc, care a fost renovată conform planurilor lui ANTON BLOBERGER în anul 1793. Biserica a fost pictată în anul 1743 de către pictorii Petar, Andrei și JOVAN, dar nu s-au păstrat informații scrise în această privință. La vest de biserică se află corpul de chilii ridicat între anii 1840 și 1843 în stil clasic. Fațada principală este bogat decorată, cu streășina susținută de stâlpi îndreptată spre grădina și biserică. La nord de lăcaș, mai recent s-a ridicat o clădire nouă de chilii lângă încăperile vechi ale pivniței. În trezoreria mănăstirii este păstrată o colecție importantă de portrete ale arhimandriților și stareților, precum și o bibliotecă bogată cu cărți scrise de mână și tipărite. Până în anii 60 din secolul XX în complexul mănăstirii s-au aflat și clădiri profane de tip economic, importante pentru studierea construcțiilor sătești din această zonă a Banatului. Ne referim la casa sătească din lemn din anul 1822 care era folosită pentru depozitarea recoltelor, prelucrarea vinului și producția de țuică, casa pădurarului din anul 1836 și casa de la intersecția drumurilor ce duc spre MESIC și JABLANAK, numită și „localul călugăresc”, unde se vindea și țuica produse de mănăstire.

МАНАСТИР МЕСИЋ

Налази се у атару села Месић, 8 km источно од Вршца, у подножју Вршачких планина. Према локалном предању манастир Месић је 1225. године основао хиландарски монах Арсеније Богдановић, ученик Светог Саве. Према другој и вероватнијој верзији манастир су основали деспот Јован Бранковић и његов брат архиепископ Максим, крајем XV века. Први поуздани подаци о постојању манастира Месић налазе се у османским дефтерима из 1566/7. године, а касније у катастигу Пећке патријаршије из 1660. и 1666. године. Од 1695. године, у манастиру је било и седиште Епархије вршачке, која је око 1702. године, због турских освајања Вршца, премештена у Карансебеш. Манастирска црква је посвећена Рођењу Јована Претече. Више пута је рушена од стране Турака, а њен првобитни изглед доста се разликовао од садашњег, који је добила након рестаураторских радова 70-их година XX века. На цркви су истакнуте две главне хронолошке и стилске фазе грађевине: првобитни корпус, који има одлике рашке стилске групе, и новији део, звоник изграђен у духу барока, који је обновљен према плановима Антона Блобергера из 1793. године. Цркву је 1743. живописала група зографа – Петар, Андреј и Јован, о којима нема писаних података. Западно од цркве се налази репрезентативни конак, изграђен између 1840. и 1843. године, у стилу позног класицизма. Његова главна, богато декорисана фасада са тремом и класичним стубовима окренута је према врту, а једноставна и сведена фасада је окренута према манастирском дворишту и цркви. Северно од цркве је у новије време дозидан нови конак изнад старих подрумских просторија. У манастирској ризници се чува значајна збирка портрета архимандрита и игумана, као и богата библиотека са рукописним и штампаним књигама. До 60-тих година XX века у комплексу манастира су се налазиле и економске зграде, значајне за проучавање сеоских кућа у овом делу Баната. То су качара из 1822. године, која је служила за смештај летине, прераду вина и печење ракије, шумарева кућа из 1836. године и кућа на раскршћу путева за Месић и Јабланку, звана „калуђерски бирт“, у којој су се продавали манастирско вино и ракија.

THE HERMITAGE OF THE FORTY MARTYRS OF SEVASTIA, IN THE GAJ VILLAGE

In the second half of the 18th century, the Gal village was moved to its present location, and the church remained in the „old Village”. The church was erected in the early 18th century, but it was smaller than the current one. Beside the church, in the close proximity there is the fountain and the funeral monument of father VASILIJE ZIZOVIC who died in 1781. Around 1893 the church was given a new aspect, preserved almost intact until today. The repairs conducted in the church and for the building of the new hermitage were conducted at the beginning of the 21st century. On this occasion they discovered human remains from the 12th-13th centuries. Unfortunately, the works were not accompanied by archeological researches that could help establish some concrete data related to the first church.

Today's sacred location is a simple building with rectangular base, with a tree-section altar. PREDRAG VIDANOVIC (1970), the icon painter of GAJ, realised six icons in 2002 which were mounted in the iconostasis the same year. Nobody knows when the old iconostasis was removed and what happened to those icons. The church still shelters an interesting icon of the Saint Apostle Andrew The First Summoned which, on the left, has an inscription with the date related to the donor of the icon, occupation and year of painting (in Russian):

“Ктитор сего образа есть Андрей Цегледій, сл. Полка Панчевачкаго Делиблатской комп. Докторъ приложи старо – гайской капели в лете 1826 – м.”

According to the oral stories, the icon was donated to the church by the doctor mentioned in the above inscription, as a sign of gratitude for the miraculous healing of his daughter, cured by the waters of the fountain. Until the Second World War the church was known as a pilgrimage site visited by those who really needed help and believed in the miraculous proper-

SCHITUL CELOR PATRUZECI DE MUCENICI DIN SEVASTIA, DIN SATUL GAJ

În a doua jumătate a secolului XVIII satul GAJ a fost mutat în locația actuală, iar biserica a rămas în aria veche (Satul Vechi). Biserica a existat de la începutul secolului XVIII, dar era mai mică decât cea actuală. Lângă lăcașul de cult, în imediată apropiere se află fântâna și monumentul funerar a părintelui VASILIJE ZIZOVIC care a decedat în anul 1781. În jurul anului 1893 biserica a primit o nouă înfățișare care a fost păstrată aproape intactă până astăzi. Lucrările de reparații efectuate asupra bisericii și pentru construirea noului corp de chilia au fost efectuate la începutul secolului XXI. Cu această ocazie au fost descoperite rămășițe omenești din secolele XII/XIII. Din păcate, lucrările nu au fost însoțite de cercetări arheologice care ar putea ajuta la stabilirea unor date concrete referitoare la prima biserică construită.

Așezământul de azi este o construcție simplă cu bază dreptunghiulară, cu spațiul altarului din trei secțiuni. PREDRAG VIDANOVIC (1970), pictorul de icoane din GAJ, a pictat în anul 2002 șase icoane care în același an au fost montate în iconostas. Nu se știe când a fost înlăturat iconostasul vechi și ce s-a întâmplat cu acele icoane. În biserică se păstrează o icoană interesantă a Sfântului Apostol Andrei Cel Întâi Chemat care în partea stângă are înscrise datele referitoare la cel care a donat icoana, ocupația acestuia și anul pictării: (în rusește)

“Ктитор сего образа есть Андрей Цегледій, сл. Полка Панчевачкаго Делиблатской комп. Докторъ приложи старо – гайской капели в лете 1826 – м.”

Conform relatărilor orale, icoana a fost donată bisericii de către doctorul menționat în inscripție, în semn de recunoștință pentru vindecarea miraculoasă a fiicei sale, tămăduită cu apa izvorului. Până la al Doilea Război Mondial biserica a fost cunoscută ca lăcaș de cult vizitat de toți cei care aveau nevoie de ajutor și care chiar credeau în proprietățile vindecătoare și miraculoase ale apei

СКИТ ЧЕТРДЕСЕТ МУЧЕНИКА СЕВАСТИЈСКИХ У ГАЈУ

У другој половини XVIII века село Гај пре-сељено је на данашњу локацију, а на старом месту остала је црква (потес Старо село). Она је постојала почетком XVIII века, али је габаритно била мања од данашње. Поред цркве, у непосредној близини, налазе се бунар и надгробни споменик свештенику Василију Жижовићу, који се упокојио 1781. године. Око 1893. године црква је добила нов изглед, који је скоро у потпуности сачуван до данас. Санациони радови на цркви и изградњи новог конака обављени су почетком XXI века. Том приликом пронађени су посмртни остаци који сежу у XII-XIII век. Нажалост, радовима нису претходила археолошка истраживања која би употпунила наша сазнања и прецизирала време настанка прве богомоље. Данашња црква је једноставна грађевина правоугаоне основе са тространо завршеним олтарским простором. Предраг Видановић (1970), иконописац из Гаја, је 2002. године насликао шест икона, које су исте године уграђене у нову олтарску преграду. Када је уклоњен стари иконостас и шта се десило са иконома, није познато. У цркви се чува интересантна икона Св. Апостола Андреја Првозваног, која у доњем делу, кроз текст, открива име дародавца, његово занимање и годину сликања:

“Ктитор сего образа есть Андрей Цегледій, сл. Полка Панчевачкаго Делиблатской комп. Докторъ приложи старо – гайской капели в лете 1826 – м.”

На основу усменог предања, икону је цркви даровао горепоменути доктор, у знак чудесног излечења ћерке, којој је помогла вода са извора (бунара). До Другог светског рата црква је била познато култно место које су посећивали сви они којима је помоћ била потребна и који су искрено веровали у чудотворност и лековитост

ties of the water here. Near the church there was and old construction and a stable, which shows that people used to come here and stay for several days.

Here they also used to bless the animals, but this folk religious tradition was abandoned after the establishment of the veterinarian service.

The GAJ church acquired the informal status of hermitage at the beginning of the second millennium. It shelters the remains of seven saints representing a donation of the Russian Orthodox Church.

de aici. Lângă biserică existau o construcție veche și un grajd, ceea ce ne arată că aici obișnuiau să vină oameni care rămâneau mai multe zile.

În acest loc se sfințeau și animalele dar acest obicei bisericesc – popular a fost abandonat după înființarea serviciului veterinar.

Biserica din GAJ a dobândit statutul informal de schit la începutul celui de-al doilea mileniu. Aici sunt adăpostite moaștele a șapte sfinți care reprezintă o donație din partea Bisericii Ortodoxe Rusești.

воде. Поред цркве постојао је стари конак и штала, што иде у прилог тврђењима да су болесници овде боравили и више дана.

Овде се некада освештавала и стока али је овај црквено-народни обичај изобичајен развојем ветеринарске службе.

Статус скита стара гајска црква, иако неформално, стекла је почетком другог миленијума. Скит поседује мошти седморице светитеља, поклон Руске православне цркве.

THE CATHOLIC CHURCH OF GUDURICA

GUDURICA is a small hill village surrounded by vineyards, 15 kms north east of VRSAC. In the early 18th century the GUDURICA was a colony of German ethnics. They continued to respect their religious tradition and their prayers recited during the mass celebrated in the chapel dedicated to Saint John the Baptist. Its construction was finalised in 1721, and in 1739 they erected the wood church with the same Saint Patron. Today's cult location, also dedicated to Saint John the Baptist, was consecrated on the 27th of December 1787. The church is made in Baroque style, with characteristic steeple, with pyramid steeple cap. The facade has horizontal articulations made of plaster and a prominent vault, in steps. The artist FRANC KE – GOMBOS painted the altar in 1826 and the narthex in 1830. The same year they mounted in the steeple a horologe constructed by craftsman JOZEF SPINDLER of DOGNACKA. The church shelters a valuable organ, brought from LJUBLJANA around 1902. Nowadays, in this church the mass is celebrated by the Greek-Catholic Bishop in Hungarian, Romanian and Serbian, for all the minorities of the village.

BISERICA CATOLICĂ DIN GUDURICA

GUDURICA este un sat mic de deal, înconjurat de vii, aflat la 15 km nord est de VRSAC. La începutul secolului XVIII satul GUDURICA era o colonie de etnici germani. Ei continuau să-și respecte tradițiile religioase și rugăciunile pe care le rosteau la slujba din capela închinată Sfântului Ioan Botezătorul. Construirea acesteia a fost finalizată în anul 1721, iar în 1739 a fost ridicată biserică din lemn cu același hram. Lăcașul de cult de astăzi, de asemenea închinat Sfântului Ioan Botezătorul, a fost sfințit la 27 decembrie 1787. Biserica este construită în stil baroc, cu clopotniță caracteristică, cu capac piramidal al turlei. Fațada este realizată cu articulații orizontale din tencuială și are o boltă proeminentă, în scări. Pictorul FRANC KE – GOMBOS a pictat altarul în 1826 și naosul în anul 1830. În același an în turlă a fost montat un orologiu construit de meșterul JOZEF SPINDLER din DOGNACKA. În biserică se află o orgă de mare valoare, adusă din LJUBLJANA în jurul anului 1902. Astăzi în această biserică slujba religioasă este celebrată de episcopul greco-catolic în limba maghiară, română și sârbă, pentru toate minoritățile din acest sat.

КАТОЛИЧКА ЦРКВА У ГУДУРИЦИ

Гудурица је мало брдско село, окружено виноградима, које се налази 15 km северо-источно од Вршца. Почетком XVIII века Гудурица је била једна од првих колонија досељених Немаца. У почетку, они су своју молитву и заједнички молебан вршили у капели која је била посвећена Св. Јовану Крститељу. Градња ове капеле је била завршена 1721. године, а 1739. године подигнута је дрвена црква, посвећена истом свецу. Садашња црква, такође посвећена Св. Јовану (Ивану) Крститељу, освештана је 27. децембра 1787. године. Изграђена је у духу барока, са карактеристичним забатом и звоником, који има једноставну, пирамидалну капу торња. Фасада је обрађена хоризонталним фугама у малтеру и има наглашен степености кровни венац. Сликар Франц Кне-Гомбош је 1826. године осликао олтар, а 1830. и брод цркве. Исте године је на црквеном торњу постављен сат, који је направио мајстор Јозеф Спиндлер из Догначке. У цркви се налазе и вредне оргуље, које су око 1902. године набављене у Љубљани. Данас, у овој цркви службу обавља жупник гркокатолик на мађарском, румунском и српском језику, за све националне заједнице овог села.

THE HUNGARIAN REFORMED CHURCH OF DBELJACA

The church was built in the years 1830 - 1838 on the foundation of another place of worship which burnt to the ground in a fire. The religious location was designed by engineer SAROK ALADAR. The present status of monument was conferred to it in 1938 after a comprehensive renovation. In the interior, on the west side, there is a space destined to the church choir. There is a mechanic organ dating from 1871, manufactured in the workshop of KOVAC JANOS from Sighet. The mechanic clock was constructed in 1909 and was realised by the craftsman PANTELIC of ZEMUN. The chairs were made of oak tree. The church has one narthex and is oriented on the east-west direction. The building is autonomous and stands alone on the respective plot of land. Above the entry there is a large steeple. The exterior and interior aspect of the church are characteristic for the Reformed places of worship, as they do not have frescos, icons of sculptures, specific to the churches of other confessions. The walls are simple, white and in relief. More precisely, the Reformed believers do no worship embodiments of saints. The west facade has an overhang, flanked by pairs of pillars with grooves placed on high pedestals. The triangular fronton contains an inscription quoting a verse from the Bible. Above the two-side access door there is a high skylight. On the left and right sides of the west façade there is a niche framed by columns.

The eastern facade exhibits the inscription of the year when the construction was finalised. On the lateral sides we see the access doors to the church.

BISERICA REFORMATĂ MAGHIARĂ DIN DBELJACA

Biserica a fost construită între anii 1830 - 1838 pe fundația unui alt așezământ religios mai vechi care a ars din temelii într-un incendiu. Lăcașul de cult a fost proiectat de inginerul SAROK ALADAR. Statutul prezent de monument i-a fost conferit în anul 1938 după o renovare mai cuprinzătoare. În interior, pe latura vestică, se află spațiul destinat corului bisericesc. Aici se găsește orga mecanică din 1871, realizată în atelierul lui KOVAC JANOS din Sighet. Orologiul mecanic datează din anul 1909 și a fost construit de meșterul PANTELIC din ZEMUN. Scaunele au fost confecționate din lemn de stejar. Biserica are o structură cu un singur naos și este orientată pe direcția est-vest. Construcția este de sine stătătoare pe parcela respectivă. Deasupra intrării există o clopotniță de mari dimensiuni. Aspectul exterior și interior al bisericii este caracteristic pentru așezămintele religioase reformate deoarece acestea nu conțin fresce, icoane sau sculpturi specifice bisericilor aparținând altor confesiuni. Pereții sunt simpli, albi și în relief. Mai exact, reformații nu se închină la întruchipări ale sfinților. Fațada vestică are streășină, flancată de perechi de stâlpi cu canele așezați pe postamente înalte. În frontonul triunghiular este înscris un verset din Biblie. Deasupra ușii de la intrare cu două foi se află un luminator înalt. Pe latura stângă și dreaptă a fațadei vestice se găsește câte o nișă, fiecare încadrată de pilaștri.

Pe fațada estică este înscris anul finalizării construcției. Pe părțile laterale se află ușile de acces în biserică.

МАЂАРСКА РЕФОРМАТОРСКА ЦРКВА У ДЕБЕЉАЧИ

Црква је зидана од 1830. до 1838. године на темељима старе цркве која је, до темеља, изгорела у пожару. Цркву је пројектовао инжењер Шаок Аладар. Данашњи монументални облик црква је добила 1938. године, након већег реновирања. У унутрашњости цркве, на западној страни је хор. На хору се налазе механичке оргуље из 1871. године, рад радионице Ковач Јаноша из Сегедина. Механички сат на хору цркве, из 1909. године, рад је радионице Пантелић из Земуна. Клупе су израђене од храста. Црква је једнобродна грађевина. Изнад улаза има висок звоник. Спољашњи изглед и ентеријер су карактеристични за реформаторске цркве, пошто у овим црквама нема фресака, икона, нити скулптура уобичајених у црквама других вероисповести. Зидови су једноставни, бели и рељефисти. Наиме, реформатори се не клањају свецима. Западна фасада има трем, који је фланкиран паровима стубова и стубаца са канелурима, који се налазе на високим постаментима са стопом. У троугаоном фронтону уписан је цитат из Библије. Изнад двокрилних улазних врата налази се високо надсветло. По једна ниша налази се на западној фасади лево и десно од врата. Нише су уоквирене пиластрима. У тимпанону источне фасаде налази се уписана година завршетка изградње цркве.

THE TRANSFIGURATION CHURCH OF PANCEVO

The first place of worship erected on the location where the Transfiguration Church lies today in PANCEVO, in the upper side of the town, is mentioned in 1717, when the Timiș Episcopate was founded. According to the 1727 census, the town comprised 66 Serbian houses, and the priests in that period were OSTOJA and SROJSA. The deteriorated church of that time was renovated in 1750 but it was damaged again in the war against the Turks (1788 – 1791). Although there were important damages to the church, masses were still held here, and in 1790 the refugees Serbians brought to PANCEVO the remains of Saint STEFAN PRVOVENCANI they protected during the Turkish siege. The remains of the saint were kept in the church altar until the end of the following year, when they were removed from PANCEVO and taken to a monastery in the FRUSKAGORA area and later on to the STUDENICA monastery, where they have been sheltered since.

The brick church, which does not have a massive structure, was renovated several times, and in 1852 The High Trustee decided that, because of its degradation, the church could no longer shelter the celebration of masses.

The plans for the building of the new church were approved in 1857, but due to the lack of funds they gave up the comprehensive works. At the beginning of the year 1868 the Church Council presented its final decision about the building of the new church. In the following year until the start of the works they discussed several plans and locations for the erection of the new place of worship. Eventually, at the Extraordinary Meeting of December 31st 1872 and based on a tender, they adopted by majority vote the decision to start the construction under the motto "Hear ye, you Serbians, it is better to have a carefully done thing than a thing you can only dream about", and consequently they selected the design of architect SVETOZAR IVACKOVIC of PANCEVO. The establishment of the civil administration in the town and the relaxation of military procedures made it possible to build the church, in Byzantine style. The work was signed with

BISERICA CU HRAMUL SCHIMBĂRII LA FAȚĂ DIN PANCEVO

Prima construcție de cult ridicată pe locul unde se află astăzi biserica Schimbării la față din PANCEVO, din partea de sus a orașului, este menționată în anul 1717, când a fost înființat episcopatul de Timiș. Conform datelor din 1727, localitatea cuprindea 66 de case sârbești, iar preoții de atunci erau OSTOJA și SROJSA. Biserica deteriorată din acea perioadă a fost renovată în anul 1750 dar a avut din nou de suferit în urma războiului cu turcii (1788 – 1791). Cu toate că existau avarii mari la biserică, se țineau aici slujbe religioase, iar în anul 1790 sârbii refugiați au adus în PANCEVO moaștele sfântului STEFAN PRVOVENCANI, pe care le-au protejat de asediul turcilor. Moaștele sfântului au fost păstrate în altarul bisericii până la finele anului următor, când au fost luate din PANCEVO și duse mai întâi la o mănăstire din zona FRUSKAGORA, și apoi la mănăstirea STUDENICA, unde se află și astăzi.

Biserica din zid, ce nu prezintă o structură masivă, a fost renovată în mai multe rânduri, iar în 1852 Înaltul Epitrop a decis că din cauza stării de degradare, biserica nu mai poate găzdui celebrarea liturgiilor.

Planurile pentru construirea noii biserici au fost aprobate în anul 1857, dar din cauza lipsei de fonduri s-a renunțat la lucrările de anvergură. La începutul anului 1868 Consiliul Bisericesc și-a prezentat decizia finală privind începerea construirii noii biserici. În anii care au urmat până la începerea lucrărilor au fost discutate mai multe planuri și locații pentru ridicarea noului locaș de cult. În cele din urmă, la Ședința extraordinară din 31 decembrie 1872 și pe baza unei licitații, a fost adoptată prin vot majoritar decizia de începere a construcției sub deviza „Sârbule, mai bun este lucrul făcut cu grijă decât unul doar visat”, și în consecință a fost selectat proiectul arhitectului SVETOZARIVACKOVIC din PANCEVO. Înființarea administrației civile în oraș și relaxarea procedurilor militare a făcut posibilă ridicarea așezământului de cult, zidit în stil bizantin. Lucrarea a fost semnată cu textul „constructorul de la Academia din Viena”, arhitectul AIVACKOVIC a prezentat în mod clar

ПРЕОБРАЖЕЊСКИ ХРАМ У ПАНЧЕВУ

Прва црква, подигнута на месту данашње Преображењске цркве у Панчеву, у Горњој вароши, спомиње се 1717. године, када је установљен темишварски епископат. Према подацима из 1727. године, варош има 66 српских кућа, а тадашњи свештеници били су Остоја и Стојша. Трошна црква из тог периода обновљена је 1750. године, али је поново страдала у рату са Турцима (1788-1791). И поред знатних оштећења, у храму су вршена богослужења, а 1790. године су избегли Срби донели у Панчево мошти светог Стефана Првовенчаног, склањајући их од турског погрома и одмазде. Мошти светитеља чуване су у олтару до краја следеће године, када су однете из Панчева, прво у један од фрушкогорских манастира, а потом у манастир Студеницу, где се и данас налазе.

Несолидно зидана црква је непрестано поправљана, а коначно је тек 1852. године врховни епитроп закључио да је, због њене остарелости и склоности паду, даље служење у њој немогуће.

Планови за градњу нове цркве усвојени су 1857. године али се, услед недостатка средстава, одустало од већих радова. Почетком 1868. године Црквени одбор је донео коначну одлуку да се почне са градњом нове цркве. У годинама које су следиле до почетка градње, разматрано је више планова и локација на којима би се могла подићи нова црква. Коначно, по расписаном конкурс, на ванредној Скупштини одржаној 31. децембра 1872. године, већином је усвојен рад под шифром „Србине, боља је промишљена него намишљена“, дело панчевачког архитекте Светозара Ивачковића. Постављење цивилне управе у граду и слањење војних процедура омогућило је Панчевцима да коначно добију храм зидан у византијском стилу. Потписавши свој рад са „неимар са Академије у Бечу“, архитекта Ивачковић је јасно упутио на своје везе са својим професором, великим познаваоцем византијске архитектуре Теофилом Ханзеном.

Новина коју је Ивачковић увео у српску црквену архитектуру је комбинација цркве уписаног крста и одвојеног звоника, спојених

the text: „The constructor of the Vienna Academy, architect AIVACKOVIC, clearly presented his relations with his Professor, the great specialist in Byzantine architecture TEOFIL HANZEN.”

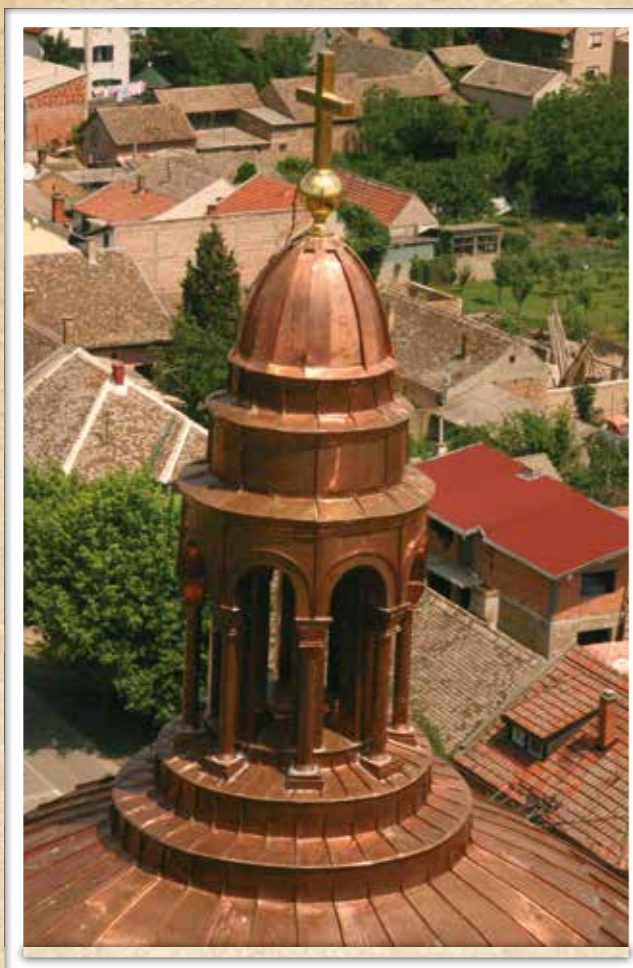
The novelty introduced by IVANOVIC in the Serbian church architecture was the combination between the church with incorporated cross and separate steeple, with united gangway. This Renaissance compositional form enhanced the relation between the strong dome ending in a pseudo-lantern and the high brick steeple. The Byzantine influences are visible also in the polychrome facade, ornated in alternation with fake stones and bricks, and red horizontal bands. The decorative plaster appears in combination with Budapest light red marble and with ceramic mortar. The ornaments applied represent the reinterpretation of the decorations and elements of the stylistic group of the MORAVA area.

The arrangement of the interior of the Transfiguration Church after winning the contest was entrusted to Professor MILORAD RUVIDIC from the Byzantology Chair of Belgrade University. He accepted the works contracted in May 1906, and the following year, together with BRANKO TANAZEVIC, the docent of the chair of Ornametics, selected the final sketches. Above all, by using references from the medieval church architecture, their referrals to the monastery plastics, KALENIC, RUVIDIC and TANAZEVIC brought back from oblivion stylistic from of the old craftsmen.

In the decoration of the interior of the Transfiguration Church, they brought back to life the profiles of the Georgian style; they are palm elements, ornamental fields in the chessboard style. By using the AL SECCO technique of painting in specific colours, they succeeded in realising a delicate relation with the plastered surfaces, using very often the LAZURA technique to get deepness and related the decorative forms to the wall surface..

The realisation of the figurative painting (in frescos) was entrusted to STEVAN ALEKSIC, a member of the Academy of Arts. Very compact from the programmatic perspective, this fresco attempts to answer all requirements and underline the symbols in the work. The paintings are realised according to the western style and represent a deviation from the decorative forms of RUDIVIC and TANAZEVIC.

The dome is dominated by the icon of Christ Pantocrator, a round-field fresco on bronze background. Under the icon, all around, he painted the apostles.

relațiile sale cu profesorul său, marele cunoscător a arhitecturii bizantine TEOFIL HANZEN.”

Noutatea pe care a introdus-o IVANOVIC în arhitectura bisericească sârbească a fost combinația dintre biserica cu cruce incorporată și clopotnița separată, cu pasarelele unite. Această formă compozițională renescentistă a făcut posibilă relația dintre cupola puternică terminată cu pseudo-lanternă și clopotnița înaltă din zidărie. Influențele bizantine se pot vedea și în fațada policromă, ornată în alternanță cu imitații de pietre și cărămizi, dar și cu benzi roșii orizontale. Mortarul decorativ apare în combinație cu marmura de Budapesta de culoare roșu deschis și cu mortarul ceramic. Ornamentația aplicată reprezintă reinterpretarea decorațiilor și a elementelor din grupul stilistic al zonei MORAVA.

Amenajarea interiorului Bisericii Schimbării la față, pe baza câștigării concursului, i-a fost încredințată profesorului MILORAD RUVIDIC de la catedra Universității pentru Bizantologie din Belgrad. El acceptă lucrarea contractată în luna mai a anului 1906, iar în anul următor, împreună cu BRANKO TANAZEVIC, docentul catedrei pentru Ornametică, alege schițele finale. Înainte de toate, prin utilizarea de referințe din arhitectura bisericească medievală, cu trimeri la plastica decorativă a mănăstirilor, KALENIC, RUVIDIC și TANAZEVIC au scos din uitare forme stilistice ale vechilor meșteri.

În decorarea interiorului bisericii Schimbării la față au fost readuse la viață profilurile stilului Gruziei, arcele și elementele cu palmete, câmpuri ornamentale în stilul tablei de șah. Folosind tehnica AL SECCO de pictură în culori specifice, au reușit să realizeze o relație delicată cu suprafețele tencuite, folosind foarte des tehnica LAZURA pentru a obține profunzime și a lega formele decorative de suprafața pereților.

Realizarea picturii figurative (în fresce) i-a fost încredințată lui STEVAN ALEKSIC, membru al Academiei de Arte. Foarte cuprinzătoare din punct de vedere programatic, această frescă încearcă să răspundă tuturor solicitărilor și să sublinieze simbolurile din lucrare. Picturile sunt realizate conform stilului vestic și reprezintă o abatere de la formele decorative ale lui RUDIVIC și TANAZEVIC.

Cupola este dominată de icoana lui Hristos Pantocrator, frescă în câmp rotund cu fundal în culoarea bronzului. Sub icoană, de jur împrejur sunt pictate figurile apostolilor. În pandantive (zonele triunghiulare care susțin tamburul cupolei) se află frescele medalioanelor cu evangheliștii în perechi și

пасарелом. Ова ренесансна форма композиционо је омогућила складан однос моћне куполе завршене псеудо-лантерном и високог, зиданог звоника. Византијски утицаји огледали су се у полихромној фасади, крченој у имитацији наизменичних слогова камена и опеке, у окер и црвеним хоризонталним тракама. Декоративна пластика израђена је у комбинацији будимског мермера светло-црвене боје и керамо-пластике, завршно превучене слојем енгобе. Примењена орнаментика представља реинтерпретацију стилских украса и преплета моравске стилске групе.

Уређење унутрашњости Преображењске цркве, по основу учешћа на конкурс, поверено је професору Милораду Рувидићу, са Катедре за византологију Универзитета у Београду. Он прихвата уговорени посао маја 1906. године, а следеће године, заједно са Бранком Таназевићем, доцентом на Катедри за орнаментику, подноси детаљне нацрте. Пре свега користећи цитате средњовековне црквене архитектуре, са највећим ослонцем на декоративну пластику манастира, Каленић, Рувидић и Таназевић су из мрака заборавила изнели стилске обрасце старих мајстора. У декорацији унутрашњости Преображењске цркве оживљени су грузијски преплети, фризови и лукови са палметама, орнаментална шах-поља. Користећи ал сеcco технику сликања посним бојама успели су да остваре деликатну везу са малтерисаним површинама, врло често користећи лазурно подсликавање, како би остварили дубину и повезаност декоративних форми и зидне површине.

Фигуративно сликарство (живописање) поверено је Стевану Алексићу, академском сликару. Програмски врло сложен, овај живопис покушава да усклади све захтеве и оправда значај предузетих радова. Сликан је у маниру западног сликарства и представља отклон од декоративних форми Рувидића и Таназевића. Куполом доминира Христос Пантократор, живописан у кружном пољу бронзиране позадине. Испод њега, у тамбуру, осликане су фигуре апостола. У пандатифима (троугластим зонама које носе тамбур куполе) живописани су медаљони са упареним јеванђелистима и старозаветним процима. На зидовима храма програмски су смешане библијске теме са темама из националне историје српског народа. Живописане зидне

In pendants (triangular areas supporting the dome drum) we can see the frescos of the medallions with the Evangelists in pairs and the prophets of the Old Testament. The walls of the church are covered, in eclectic style, with Biblical themes along with themes from the Serbian people national history. The surfaces of the walls painted by STEVAN ALEKSIC established an organic connection with the icons on the iconostasis, realised by the painter UROS PREDIC.

The contract UROS PREDIC was concluded in 1908. PREDIC insisted very much on the fact that the observance of the old style should not be excessively supported as he thought that by the interpretation of old styles one should go forward to create something new. The iconostasis of the Transfiguration Church is highlighted by a Byzantine woodwork in combination with gilded surfaces.

From the composition point of view, the iconostasis is made of two areas: a lower section representing the zone of throne icons, of royal doors and deacons' doors, and an upper section which is the area of the great church feasts. The central icon, and the largest at the same time, on the iconostasis, depicts the Resurrection of our Lord Jesus Christ. A novelty in this case is represented by the fact that for the first time the painter represented the Roman soldiers lying around the fire, in front of the tomb of Christ. The medallion with the apostles dividing the lower and the upper areas look exceptionally harmonious. In the middle of this level, immediately above the royal doors, we can see the icon depicting the Last Supper, with the apostles at the left and right, to bring full tribute to this embodiment.

The Transfiguration Church shelters a rich library and a collection of valuable icons. It was awarded the status of cultural asset of exceptional value in 1990.

proorocii vechiului testament. Pe pereții bisericii sunt pictate, în stil eclectic, teme biblice împreună cu temele din istoria națională a poporului sârb. Suprafețele pereților pictate de STEVAN ALEKSIC au stabilit o legătură organică cu icoanele de pe iconostas, realizate de pictorul UROS PREDIC.

Contractul cu UROS PREDIC a fost încheiat în anul 1908. PREDIC a insistat foarte mult asupra faptului că respectarea stilului vechi nu trebuie susținută excesiv, deoarece era de părere că prin interpretarea stilurilor vechi trebuie înaintat spre crearea a ceva nou. Iconostasul bisericii Schimbării la față se evidențiază printr-o tâmplărie bizantină în combinație cu suprafețe poleite cu aur.

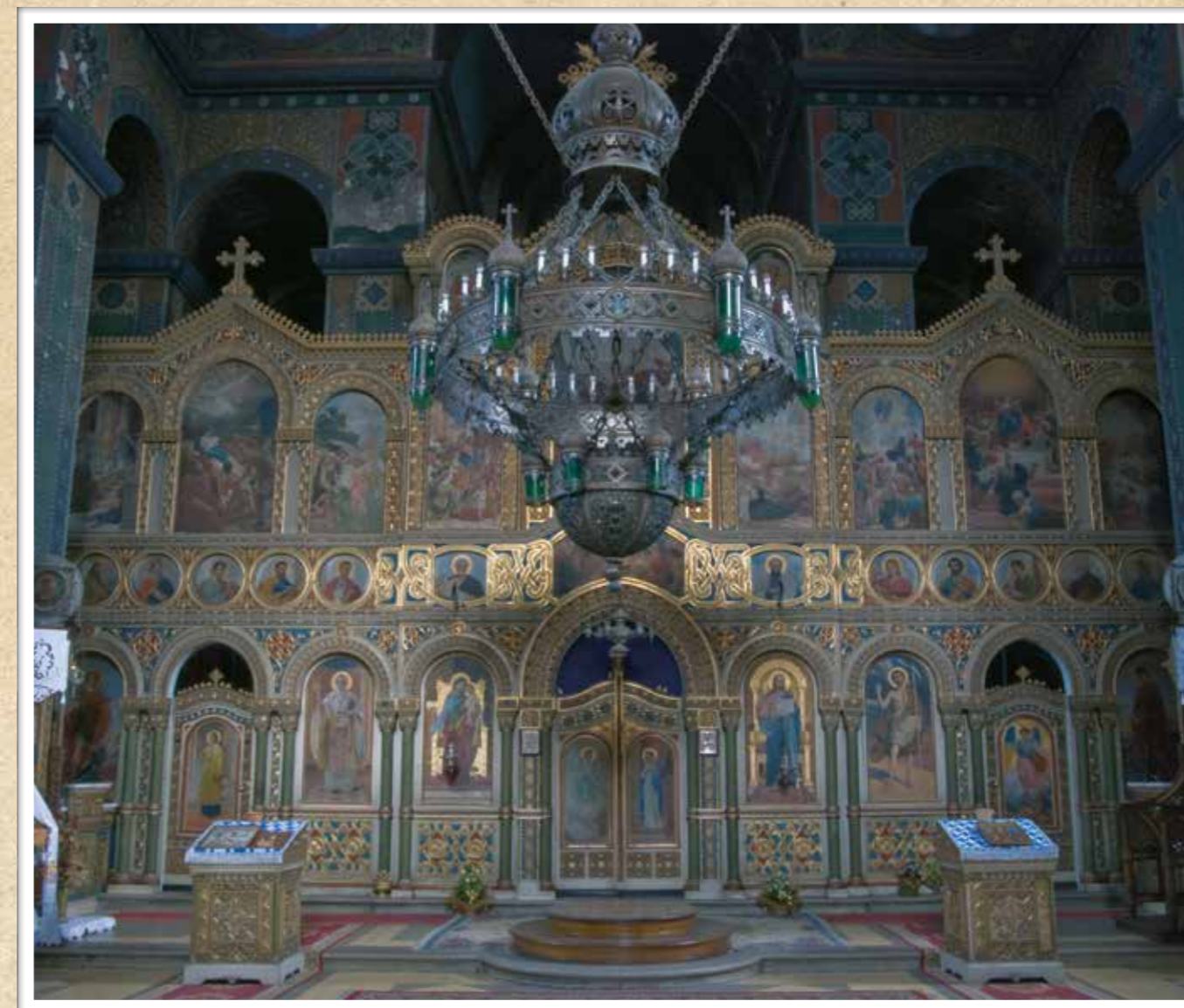
Compozițional, iconostasul este format din două zone: o secțiune inferioară reprezentând aria icoanelor tronurilor, a ușilor împărătești și a celor diaconești, și o secțiune superioară care este aria marilor sărbători bisericesti. Icoana centrală, dar în același timp și cea mai mare de pe iconostas, este cea care întruchipează Învierea Domnului Isus Hristos. O noutate în acest caz este reprezentată de faptul că pentru prima dată sunt reprezentați soldații romani întinși în jurul focului, în fața mormântului lui Hristos. Exceptional de armonios arată medalioanele cu apostoli care despart zona de jos de cea de sus. În partea de mijloc a acestui nivel, imediat deasupra ușilor împărătești, se află icoana înfățișând Cina cea de taină, cu apostolii la stânga și la dreapta, pentru a aduce deplin prinos acestei întruchipări.

Biserica Schimbării la față adăpostește o bibliotecă foarte bogată, precum și o colecție de icoane valoroase. I s-a acordat statutul de bun cultural de valoare excepțională în anul 1990.

површине Стевана Алексића успоставиле су складну везу са иконама на иконостасти, радом академског сликара Уроша Предића.

Уговор са Урошем Предићем сачињен је 1908. године. Предић је нарочито инсистирао да подражавање старом стилу није пожељно, већ да се проучавањем старог треба ићи ка стварању новог. Иконостас Преображењске цркве одликује се плитким, византијским дрворезом у комбинацији позлаћених и бојених површина. Композиционо је формиран у две зоне: доња зона је зона престоних икона, царских и ђаконских двери, а горња зона је зона великих празника. Централна, а уједно и највећа икона на иконостасти је икона Васкрсења Христовог. Новина на овој икони је што су, према речима аутора, римски војници први пут приказани како леже око ватре испред Христовог гроба. Изузетно складно изгледају медаљони са иконописаним апостолима, који раздвајају доњу од горње зоне. У средишњем делу овог низа, непосредно изнад царских двери, налази се икона Тајне вечере, а апостоли распоређени лево и десно од ове представе указују јој почаст пратећи је од позиције анфас, преко трочетвртинског профила до полупрофила на боковима иконостаса.

У склопу Преображењске цркве налази се и врло богата библиотека, као и збирка знаменитих икона. Храм Светог Преображења Господњег утврђен је за културно добро од изузетног значаја 1990. године.

THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH “THE ASCENSION OF GOD” IN GREBENAC

The Romanian Orthodox Church is dedicated to the Ascension of God and received the status of cultural monument in 1975 and the title of cultural monument of great importance in 1991.

The Romanian inhabitants migrated in mass to the GREBENAC village in the second half of the 18th century. But the place of worship with this saint patron, according to the information, was erected in the first half of the century, when the population of the locality was Serbian in majority. The base of the construction has the shape of a rectangle with an entrance overhang, with small wooden space for cantors, with plastered and semi-oblique vault.

The construction is contemporary, but succeeded in preserving the old sacred architecture in this region, grace to the simple proportions and the low wooden vault. In Banat only a few churches of this type were preserved.

The sculpture of the iconostasis and of the chair is made in classic Baroque style. The authors of the icons on the iconostasis remained anonymous. All the icons were repainted in 1936, including the icons on the Bishop chair and the throne of the Holy Mother of God. The important icons were preserved from the 18th century: an icon of the Saint Trinity, and two Baroque icons depicting The Holy Mother of God and the Saint Archangel Gabriel. All three icons were conserved and restored in 1976.

On the walls or near the church we find funeral stones, vestiges of the old churchyard.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ÎNĂLȚAREA DOMNULUI DIN GREBENAC

Biserica ortodoxă română are hramul Înălțarea Domnului și a primit statutul de monument cultural în anul 1975, iar titlul de monument cultural de mare însemnătate în anul 1991.

Locuitorii români au migrat în masă în satul GREBENAC în a doua jumătate a secolului XVIII. Însă lăcașul cu acest hram, conform datelor, a fost ctitorit în prima jumătate a secolului, când populația localității era majoritar sârbă. Baza construcției are forma unui dreptunghi cu streșină la intrare, cu spații mici din lemn pentru cantori, cu boltă tencuită și semi-oblică.

Construcția este una contemporană, dar care a reușit să păstreze arhitectura sacră veche din această regiune, grație proporțiilor simple și bolții joase din lemn. În Banat au fost păstrate doar câteva biserici de acest tip.

Sculptura iconostasului și a scaunelor este executată în stil baroc clasic. Autorul icoanelor de pe iconostas este anonim. Toate icoanele au fost pictate din nou în anul 1936, inclusiv icoanele de pe scaunul arhierului și tronul Maicii Domnului. S-au păstrat trei icoane importante din secolul XVIII: o icoană a Sfintei treimi și două în stil baroc înfățișându-i pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu și pe Sfântul Arhanghel Gavril. Toate cele trei icoane au fost conservate și restaurate în anul 1976.

Pe pereți sau lângă biserică sunt aplicate sau așezate pietre funerare, vestigii ale vechiului cimitir.

РУМУНСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ВАНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У ГРЕБЕНЦУ

Румунска православна црква посвећена Вазнесењу Господњем утврђена је за споменик културе 1975. године, а за споменик културе од великог значаја 1991. године.

Румунско становништво досељавано је масовно у село Гребенац од друге половине XVIII века. Храм је међутим, по свему судећи, настао у првој половини века, док су његови становници још увек били махом Срби. Има изглед правоугаоне грађевине са улазним тремом, плитким певницама, дрвеним, полуобличастим и малтерисаним сводом и плитким отвореним тремом на западној страни, над којим је сазидан барокни забат са звоником. Црква је временом преграђивана, али је задржала неке занимљиве особине карактеристичне за старију сакралну архитектуру овог подручја, попут једноставних пропорција и ниског дрвеног малтерисаног свода. У Банату је сачувано само неколико таквих богомоља.

Резбарија иконостаса и тренова изведена је у барокно-класицистичком стилу. Аутор икона на иконостасу није познат. Све иконе су пресликане 1936. године, укључујући и оне на архијерејском и Богородичином трону, где је остала забележена 1811. године, када се датује и иконостас. Сачуване су и три значајне иконе из XVIII века: једна зографска Свете Тројице и две барокног израза Богородичина и Светог Архангела Гаврила. Све три су конзервиране и реставриране 1976. године.

У зидовима или поред цркве уграђени су или постављени надгробни споменици, остаци старог гробља.

THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH SVETI NIKOLA OF RITSEVO

The church is mentioned for the first time in 1763, but immediately after, in 1788 the church and the village became victims of the war. The church was rebuilt in the years 1796 – 1797. In the place of worship the royal doors of 1763 were preserved, the work of craftsman GEORGIJE DJAKONOVIC. The doors were initially destined to another church, that of KEVERIS, the mysterious village that disappeared at the end of the 18th century. The Turks set it on fire in 1788, and ten years later the inhabitants abandoned the village and moved to the PAVLIS village, although the locality was partially reconstructed. The RITSEVO church kept its typical shape of the Banat sacred churches of the 18th century, with wooden vault, brick iconostasis and a small steeple rising on the west side. It is supposed that on the iconostasis the composition belongs to SIMEON JAKSIC of BELA CRKVA in the period 1796 – 1997. The throne of the Holy Mother of God, where Saint Mary is represented with the Infant Jesus in her arms, bears an inscription mentioning the name of the painter RAJKO STOJANOVIC of VRSAC, mentioning the year, 1804, and the name of the bishop of that time, JOSIF JOVANOVIC SAKABENT. Four main icons, painted at the end of the 18th century, are made by anonymous painters.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ SVETI NIKOLA DIN RITSEVO

Biserica este menționată pentru prima dată în anul 1763, dar imediat în anul 1788 biserica dar și satul au căzut victime ale războiului. Biserica a fost refăcută în anii 1796 – 1797. În biserică s-au conservat ușile împărătești din anul 1763 care sunt opera meșterului GEORGIJE DJAKONOVIC. Ușile nu erau destinate inițial acestui lăcaș de cult, ci bisericii din KEVERIS, satul misterios care a dispărut la sfârșitul secolului XVIII. Turcii l-au incendiat în anul 1788, iar zece ani mai târziu locuitorii satului l-au abandonat și s-au mutat în satul PAVLIS, cu toate că localitatea a fost reconstruită parțial. Biserica din RITSEVO a păstrat forma tipică a așezămintelor sacre bănățene din secolul XVIII, cu boltă din lemn, iconostas zidit și o mică turlă care se ridică din latura vestică. Se presupune că pe iconostas compoziția a fost realizată de SIMEON JAKSIC din BELA CRKVA în perioada 1796 – 1997. Pe tronul Născătoarei de Dumnezeu, unde este reprezentată Maica Domnului cu Pruncul Isus se află o inscripție care face referire la numele meșterului zugrav RAJKO STOJANOVIC din VRSAC, menționând anul, 1804, și numele episcopului din acea vreme JOSIF JOVANOVIC SAKABENT. Patru icoane principale, pictate la sfârșitul secolului XVIII, sunt realizate de pictori anonimi.

РУМУНСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВЕТОГ НИКОЛЕ У РИТИШЕВУ

Црква се први пут помиње 1763. године, али су већ 1788. године страдали и црква и село у аустро-турском рату. Црква је обновљена 1796-97. године. У њој се чувају царске двери из 1763. године, које су дело зографа Георгија Ђаконовића. Оне нису првобитно биле намењене овој цркви, већ цркви у Кеверишу, тајанственом селу које је нестало крајем XVIII века. Турци су га спалили 1788. године, а десет година касније су га Кеверишани напустили и прешли у Павлиш, иако је село претходно било делимично обновљено. Црква у Ритишеву је задржала типичан облик банатских богомоља из XVIII века, са дрвеним сводом, зиданим иконостасом и невеликим торњем који се подиже из барокног pročеља западне фасаде. Претпоставља се да је композиције на иконостасу радио Симеон Јакшић из Беле Цркве у периоду 1796-97. године. На Богородичином трону стоји запис који помиње име аутора - вршачког сликара Рајка Стојановића, годину 1804. и тада столујућег епископа вршачког Јосифа Јовановића Шакабенту. Четири престоње иконе, сликане крајем XVIII века, рад су непознатог аутора.

THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH SAINT TEODOR TIRON OF KUSTILJ

The church was declared a cultural monument of utmost importance. It was built between the two world wars (1927 - 1936) in the spirit of the Serbian national style and architecture. It is a monumental building with a single narthex with a semicircular altar space, with lateral elements and two steeples on the west side. The polychromy of the facade reminds of the Byzantine combination of stone and brick. The objective is covered by a massive dome. The iconostasis comes from the old church, which was destroyed and in its turn was inherited from the end of the 18th century – the beginning of the 19th century. The icons on the iconostasis are the work of an artist specialised in the early Baroque and traditionalist style.

The background of all four main icons is painted in dark blue, and the inscriptions in Slavic were replaced by Romanian texts in Latin characters. The church also shelters two icons, one of Our Lord Jesus Christ and the other embodying the Archangel Michael.

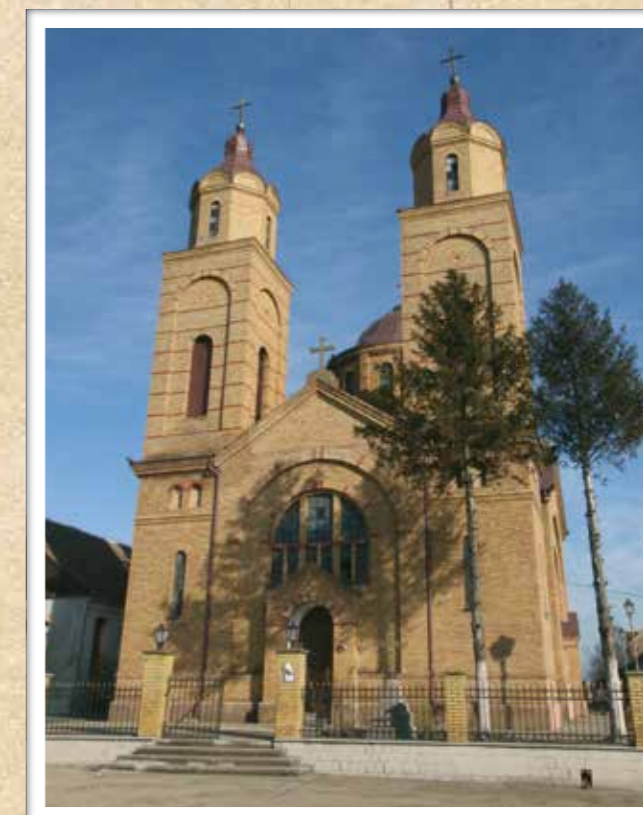
BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ SFÂNTUL TEODOR TIRON DIN KUSTILJ

Biserica este declarată monument cultural de mare însemnătate. A fost construită între cele două războaie mondiale (1927 - 1936) în spiritul stilului și arhitecturii naționale sârbești. Este o construcție monumentală cu un singur naos cu spațiul altarului în formă de semicerc, cu elemente laterale și cu două clopotnițe pe partea vestică. Policromia fațadelor amintește de combinația bizantină de piatră și cărămidă. Obiectivul este acoperit cu o cupolă masivă. Iconostasul pentru lăcașul de cult provine de la biserica veche care a fost distrusă și care la rândul său provenea din perioada sfârșitului secolului XVIII - începutul secolului XIX. Icoanele de pe iconostas sunt opera unui meșter specializat în stilul baroc timpuriu și tradiționalist.

Fundalul tuturor celor patru icoane principale este pictat în albastru închis, iar inscripțiile în slavonă au fost înlocuite cu texte românești cu caractere latine. În biserică s-au păstrat și două icoane cu Isus Hristos și Arhanghelul Mihail.

РУМУНСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВ. ТЕОДОРА ТИРОНА У КУШТИЉУ

Црква је споменик културе од великог значаја. Саграђена је између два светска рата (1927–1936) у духу тзв. српског националног стила у архитектури. Црква је монументална, једнобродна грађевина са полукружним олтарским простором, бочним трансептима и два звоника на западној страни. Полихромија фасаде подсећа на византијски слог од камена и опеке. Објекат је покривен масивном куполом. Иконостас за ову цркву потиче из старије, срушене цркве, из периода на прелазу из XVIII у XIX век. Иконе на иконостасу су дело мајстора барокног, традиционалистичког усмерења. На све четири престоње иконе позадина је премазана тамноплавом бојом, а словенски натписи замењени су латиничним румунским. У цркви су сачуване и две зографске иконе Христа и арханђела Михаила.

THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH OF UZDIN

The Romanian Orthodox Church of UZDIN was erected in 1801 and is dedicated to Saint George. It is a construction with one narthex, a prolonged rectangular base, semicircular altar apses on the eastern side and a steeple on the western side.

It was built in Baroque style, with classic decoration of the facade. The church was deteriorated in the 1850 fire when the steeple and the roof wooden framing were destroyed in the fire. The steeple was renovated in 1883, and the roof one year later. The iconostasis was painted by KONSTANTIN DANIL in 1833-1836 in oil on wooden support.

This iconostasis is very comprehensive, exhibiting 69 small-sized icons and presents an unusual distribution and choice of themes, which reminds the influences on religious painting specific to the 18th century. Beside the iconostasis, DANIL also painted the icons on the Holy Mother of God and the Bishop's thrones, the church being also famous because it shelters the largest gallery of paintings realised by DANILO. It is believed that the frescoes on the church dome were realised by JOVAN ZEJKU in 1908. This place of worship is also known for the fact that the lities were realised by the naive painter ANUJKA MARAN in 1940 and 1950. Naive art is recognised by the Romanian Orthodox Church, being more and more frequently encountered in the religious sphere. The Church with the saint patron „Saint George” of UZDIN belongs to the group of the richest religious constructions of the Romanian Orthodox Church of Vojvodina.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN UZDIN

Biserica ortodoxă română din UZDIN a fost construită în anul 1801 și este închinată Sfântului Gheorghe. Este o construcție cu un singur naos, cu o bază dreptunghiulară prelungită, absida altarului în formă de semicerc pe partea estică și o clopotniță pe latura vestică.

A fost ridicată în stil baroc, cu decorațiune clasicistă a fațadei. Biserica a avut de suferit după incendiul din 1850 când au ars turla și șarpanta din lemn a acoperișului. Clopotnița a fost renovată în anul 1883, iar acoperișul un an mai târziu. Iconostasul a fost pictat de meșterul KONSTANTIN DANIL în 1833-1836 în ulei pe suport din lemn.

Acest iconostas este unul foarte cuprinzător, expune 69 de icoane de format mai mic și prezintă o neobișnuită distribuție și alegere a temelor, ceea ce ne duce cu gândul la influențele din domeniul picturii religioase specifice secolului XVIII. Pe lângă iconostas, DANIL a zugrăvit și icoanele de pe tronurile Născătoarei de Dumnezeu și de pe cel arhieresc, biserică fiind cunoscută de asemenea pentru că adăpostește cea mai mare galerie de picturi realizate de DANILO. Se presupune că frescele de pe bolțile lăcașului de cult au fost lucrate de JOVAN ZEJKU în anul 1908. Acest loc de închinăciune este cunoscut și pentru că litiile bisericești au fost realizate de pictorița naivă ANUJKA MARAN în 1940 și 1950. Arta naivă este recunoscută de biserica ortodoxă română, fiind tot mai des întâlnită în domeniul religios. Biserica cu hramul „Sfântul Gheorghe” din UZDIN face parte din grupa celor mai bogate așezăminte religioase ale Bisericii ortodoxe române din Vojvodina.

РУМУНСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА У УЗДИНУ

Румунска православна црква у Уздину саграђена је 1801. године и посвећена је Светом Георгију. Ова црква је једнобродна грађевина, издужене правоугаоне основе са полукружном олтарском апсидом на источној и звоником на западној страни. Подигнута је у духу барока, са класицистичком фасадном декорацијом. Црква је делимично страдала у пожару 1850. године, када су изгорели торањ и дрвена кровна конструкција. Торањ је обновљен 1883. године, а кров годину дана касније. Иконостас је сликао Константин Данил, у периоду 1833-36. године, уљем на дрвеној подлози. То је иконостас развијеног програма, са 69 икона, углавном мањег формата, неубичајеног распореда и избора тема, што указује на утицаје иконописачке традиције XVIII века. Поред иконостаса, Данил је сликао и иконе на Богородичином и архијерејском трону, па се овај храм често назива највећом галеријом Данилових црквених слика. Претпоставља се да је зидне слике на сводовима извео Јован Зејку 1908. године. Ова црква је карактеристична и по томе што је црквене барјаке – литије осликала наивна сликарка Анујка Маран 1940. и 1950. године. Наивно сликарство је признато од стране Румунске православне цркве и нашло је примену у богослужењу. Црква Светог Георгија у Уздину сврстава се у групу најраскошнијих храмова Румунске православне цркве у Војводини.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH DEDICATED TO „GOD’S ASCENSION” OF BANATSKI BRESTOVAC

According to the information comprised in the 1890 yearbook, the location of the first Orthodox Church erected in BRESTOVAC is unknown. The second church was built in the south west area of the village named „PONJAVICA”. That church was demolished in the period KOCINA KRAJINA in 1788. The third religious edifice was realised in 1793 on the location of today’s church, which was extended by a steeple in 1812. This sacred building was made of friable material, was reduced in size and soon became too small for all the parishers of the locality.

Today’s church was built in the period 1847 - 1849 and the original bell of 1812 is still preserved. In 1901 they consecrated, raised and mounted the cross and its globe, wrought in the workshop of LUJA TE(A)US of NOVI SAD.

After the Union of 1926 they mounted the bells cast in the workshop of PAVLE DJ PANTELIC. There are four bells in the church now, connected to the electric network since 2009.

The church has a narthex, two locations for cantors, and niches on the southern and northern sides and semicircular apses on the eastern side. The place of worship was erected in massive style, is made of bricks and has wooden framing of the roof, covered in two-water tiles. The apses roofing is also covered in simple tiles, and that of the steeple has one level and a small dome with a zinc spear at the upper part.

The west section was realised to be in harmony with the existing steeple, it is simple, almost without decorations, with four pillars and tympanum above the baroque steeple. On all four sides of the steeple there are windows with specific frames. On this facade, above the central entrance doors, there are arched windows, and on the lateral sides there are niches the same size as the windows. The lateral facades are divided horizontally by superficial pillars framing the windows. The openings on the apses and lateral walls

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ CU HRAMUL „ÎNĂLȚAREA DOMNULUI” DIN BANATSKI BRESTOVAC

Conform informațiilor cuprinse în anuarul din 1890, locul primei biserici ortodoxe din BRESTOVAC nu este cunoscut. Al doilea lăcaș de cult a fost construit în zona sud vestică a satului care poartă numele de „PONJAVICA”. Această biserică a fost dărâmată în perioada KOCINA KRAJINA la 1788. A treia construcție a așezământului de închinare a avut loc în anul 1793 pe locul unde se află biserică de astăzi, care în anul 1812 a fost extinsă cu o clopotniță. Această clădire sacră a fost zidită din material friabil, fiind de dimensiuni mici și fiind neîncăpătoare pentru toți enoriașii din eparhie.

Biserica de astăzi a fost construită în perioada 1847 - 1849 și se păstrează clopotul original din 1812. În anul 1901 au fost sfințite, ridicate și montate crucea și globul din vârful acesteia, lucrate în atelierului lui LUJA TE(A)US din NOVI SAD.

După unirea din 1926 au fost montate clopotele realizate în atelierul lui PAVLE DJ PANTELIC. Astăzi există patru clopote în biserică care au fost conectate la rețeaua electrică în anul 2009.

Biserica este o construcție cu un singur naos, cu două locuri pentru cantori, nișe pe latura sudică și nordică și o absidă în formă de semicerc pe partea estică. Lăcașul de cult a fost ridicat în stil masiv din cărămidă și șarpantă din lemn pentru acoperiș, care are două ape și învelitoare din țiglă simplă. Acoperișul absidei este de asemenea învelit cu țiglă simplă, iar cel al turlei cu un singur etaj prezintă în partea superioară o cupolă mică din tablă zincată.

Fațada vestică este realizată pentru a fi în armonie cu clopotnița deja existentă, este simplă, aproape fără nici o decorațiune, cu patru pilaștri și timpanon deasupra căruia se ridică clopotnița în stil baroc. Pe toate cele patru laturi ale turlei se află ferestre cu cadre specifice. Pe această fațadă, deasupra ușilor de intrare așezate central, se găsesc ferestre arcuite, iar pe părțile laterale s-au realizat nișe de mărimea ferestrelor. Fațadele laterale sunt divizate orizontal de

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У БАНАТСКОМ БРЕСТОВЦУ

Према подацима летописа из 1890. године, место прве православне цркве у Брестовцу није познато. Друга црква била је саграђена у југозападном делу села, познатом као Поњавица. Ова црква порушена је за време Кочине крајине 1788. године. Треће црквено здање сазиано је 1793. на месту данашње цркве, којем је 1812. године дозидан звоник. Ова црква била је зидана од трошног материјала, и била је малих димензија, те није задовољавала потребе верника.

Данашња црква саграђена је у периоду између 1847. и 1849. године, уз првобитни звоник из 1812. године, са којим сачињава целину. Године 1901. освештани су и подигнути на звоник крст и кугла, рад радионице Луја Те(а)уша из Новог Сада. Након уједињења 1926. године постављена су звона из ливнице Павла Ђ. Пантелића. Данас има четири звона која су 2009. електрифицирана.

Црква је једнобродна грађевина са две певнице у нишама на југу и северу и полукружном апсидом на источној страни. Зидана је масивно, од опеке, са дрвеном кровном конструкцијом. Кров је двоводни, покривен бибер црепом. Кров апсиде је такође покривен бибер црепом, док је кровни покривач једносратног торња са малим кубетом поцинковани лим.

Западна фасада је рађена тако да се уклопи са већ постојећим звоником, врло једноставно, скоро без икакве орнаментике, са четири пиластра и тимпаноном изнад којег се уздиже звоник, рађен у барокном стилу. На све четири стране звоника налазе се прозори и изнад њих сатови. Изнад централно постављених улазних врата налази се лучно засведен прозор, док се на бочним странама налазе нише величине прозора. Бочна фасада је хоризонтално издељена плитким једноставним пиластрима између којих се налазе прозори. Прозори на апсиди и бочним зидовима

are arched too. All the windows are made of wood, the exterior doors are made of metal, and the interior ones are also of wood.

The interior of the church is not covered in frescoes according to the royal ordinances. The interior is divided into narthex, with the choir gallery above, the nave with the iconostasis, and the altar area. One can reach the gallery and steeple by spiral wooden stairs. The iconostasis of the church dedicated to the "God's Ascension" is placed in the gilded wooden altar. On the iconostasis, on the inner side, on pillars and supports, they carved the year 1889. According to the church yearbook, the iconostasis is made by the painter ALEKSIC of Arad, and the gilding works were achieved by KOJIC of KIKINDA in 1888. After MIRA KOSOVAC „the temple" was painted for the second time by IVAN ALEKSIC 1894. The vertical distribution of icons in the sacred area was made with pillars with compound capital. The middle and end icons exhibit decorative motifs in semicircle shapes, and the architrave has the shape of a dotted line. The medallions of the iconostasis upper area have elliptical shape, being framed by floral wreaths. The doors are richly ornated with local decorations. The iconostasis, the cantor areas and the chairs date from the same period, and form a unique stylistic unit.

pilaștri superficiali și simpli ce încadrează ferestrele. Deschiderile de pe abside și pereții laterali sunt arcuite. Toate ferestrele sunt din lemn, ușile din exterior sunt din metal, iar cele din interior de asemenea din lemn.

Interiorul bisericii nu este acoperit cu fresce conform ordonanțelor regale. Interiorul este împărțit în pronaos, deasupra căruia se ridică galeria (corul), naos cu iconostasul, și spațiul altarului. La galerie și clopotniță se ajunge cu ajutorul scărilor din lemn în spirală. Iconostasul din biserică ce poartă hramul „Înălțarea Domnului" se află în altarul din lemn poleit cu aur. Pe iconostas, pe latura interioară, pe stâlpi și suporturi este dăltuit în anul 1889. Conform datelor din anuarul bisericesc, iconostasul este realizat de pictorul ALEKSIC din Arad, iar lucrările de poleire au fost executate de KOJIC din KIKINDA în anul 1888. După MIRA KOSOVAC „templul" a fost pictat pentru a doua oară de IVAN ALEKSIC în anul 1894. Distribuția icoanelor pe verticală în spațiul sacru a fost realizată cu ajutorul stâlpilor cu capitel compus. Pe icoanele mijlocii și pe cele de la capete se înfățișează elemente decorative în formă de semicerc, iar arhitrava are forma unei linii punctate. Medalioanele din zona superioară a iconostasului au formă de elipsă, fiind încadrate de coroane florale. Ușile sunt bogat ornate cu decorațiuni florale. Iconostasul, spațiul cantorilor și scaunele datează din aceeași perioadă formând un întreg stilistic unic.

лучно су засведени. Сви прозори су дрвени, спољашња врата метална, а унутрашња дрвена.

Унутрашњост цркве није живописана у складу са наредбама Монархије. Подељена је на припрату, изнад које се уздиже галерија (хор), наос са иконостасом и олтарски простор. На галерију и звоник се стиже преко дрвеног спиралног степеништа. Иконостас у цркви Вазнесења је висока олтарска преграда од дрвета у дуборезу и позлати. На иконостасу, са унутрашње стране, на стубовима и носачима, урезана је година 1889. По подацима из летописа цркве, иконостас је радио сликар Алексић из Арада, док је позлатарске радове извео Којић из Кикинде, 1888. године. По Мити Косовцу „темпо" је по други пут сликао Иван Алексић, 1894. године. Вертикална подела поља између икона извршена је канелуираним стубовима са композитним капителима. На средишњим и крајњим иконама јавља се декоративни, полукружни забат, док је архитрав у виду изломљене линије. Медаљони у горњој зони иконостаса су елипсоидни, уоквирени цветним венцима. Двери су богато украшене флоралном декорацијом. Иконостас, певнице и престоли су из истог периода и чине јединствену стилску целину.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH DEDICATED TO THE „SAINT ARCHANGELS” OF BANATSKA PALANKA

The place of worship was erected in the period 1825 – 1828 and dedicated to the saint archangels Michael and Gabriel. It is a construction with narthex, prolonged base, and superficial spaces for cantors to the south and north and semicircular altar apses placed on the eastern side. The north section is dominated by one-level elevated steeple, with wooden ornamental part and covered in sheet. The church was built with bricks in massive, and it has a wooden framing for the roof. The narthex roofing is in two waters, covered in simple tiles. The windows of the apses and altar walls have arched elements. The facade is plastered with simple decorations and is highlighted on the horizontal by a socle and a wide arch, and on the vertical by pillars surrounding the windows. The west side has four poles, three niches in the shape of the windows and a tympanum above which the steeple rises, made in Baroque style.

The first iconostasis of 1834, worked by ARSENIJE LAKSIC, burnt in great proportion after the fire of the 1848-1849 resolution. Only the royal doors were preserved. The new iconostasis was built, and the old doors were framed within it. This newly erected item of worship was painted at the end of the 19th century by an anonymous painter, in oil. Some frescoes of this church were painted in 1939 by the artist STOJAN LAZIC of NOVI SAD.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ CU HRAMUL „SFINȚILI ARHANGHELI” DIN BANATSKA PALANKA

Lăcașul de cult a fost ridicat în perioada 1825 – 1828 și închinată sfinților arhangheli Mihail și Gavril.

Este vorba despre o construcție cu un singur naos, cu o bază alungită, cu spații pentru cantori superficiale la sud și nord și absida altarului în semicerc așezată pe latura estică. Secțiunea de nord este dominată de o clopotniță cu un singur nivel, înălțată, cu partea ornamentală din lemn și acoperită cu tablă. Biserica a fost zidită în stil masiv din cărămidă, cu acoperiș pe șarpantă de lemn. Învelitoarea naosului este în două ape din țiglă simplă. Ferestrele absidelor și pereților laterali au elemente arcuite. Fațada este tencuită cu decorațiuni simple ca formă și este evidențiată pe orizontală prin soclu și bolta largă, iar pe verticală prin pilaștrii care încadrează ferestrele. Latura vestică are patru stâlpi, trei nișe care au forma ferestrelor și un timpanon deasupra căruia se ridică clopotnița, realizată în stil baroc.

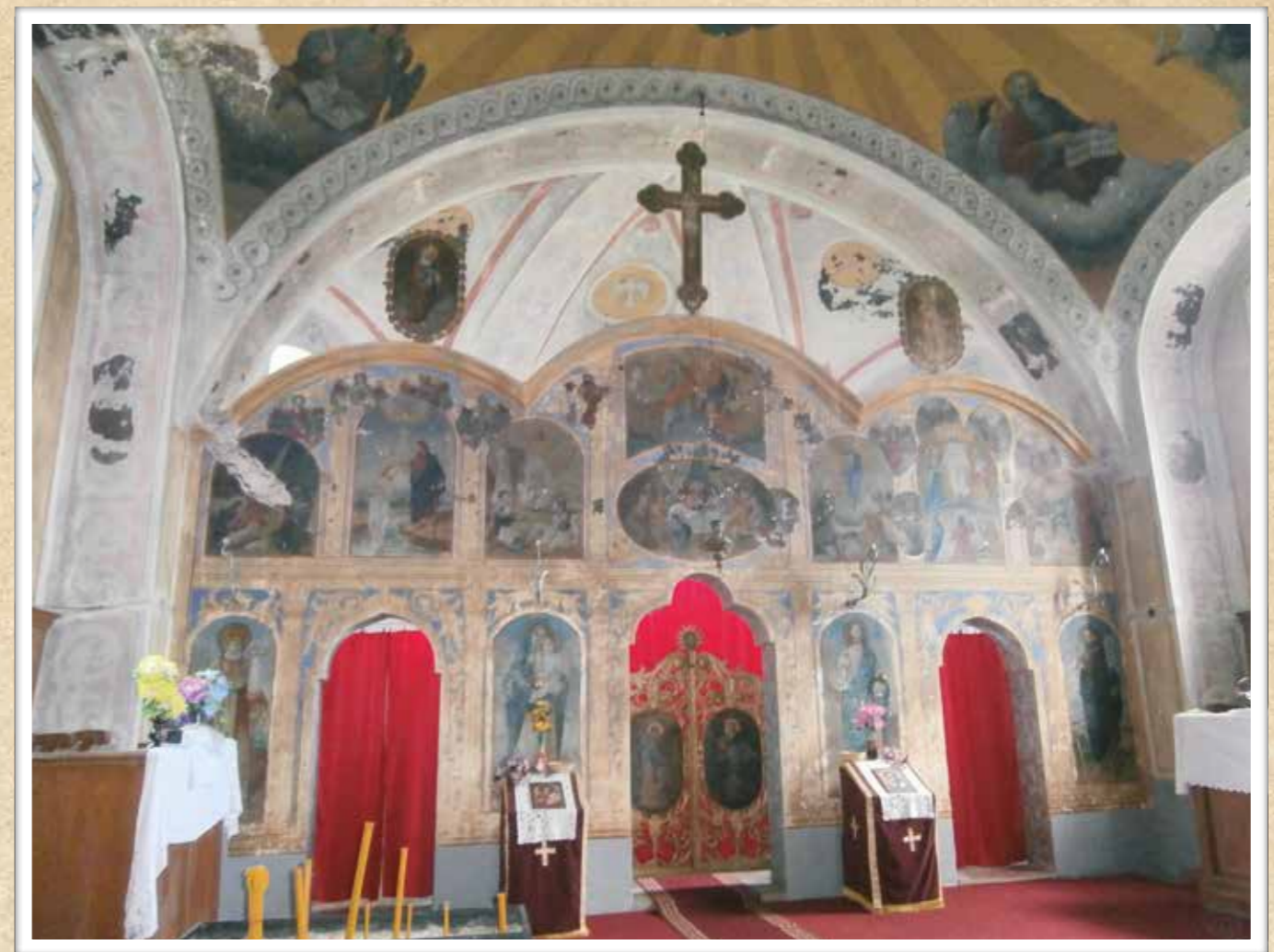
Primul iconostas din 1834, lucrat de ARSENIJE LAKSIC, a ars în mare parte în urma incendiului din timpul revoluției de la 1848 – 1849. S-au păstrat numai ușile împărătești. A fost zidit noul iconostas, iar ușile vechi au fost încadrate din acesta. Acest obiect de cult nou ridicat a fost pictat la sfârșitul secolului XIX de un zugrav necunoscut, cu vopsele în ulei. Unele fresce din acest loc de închinăciune au fost pictate în anul 1939 de către meșterul STOJAN LAZIC din NOVI SAD.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВЕТИХ АРХАНГЕЛА У БАНАТСКОЈ ПАЛАНЦИ

Црква је подигнута у периоду 1825-1828. године и посвећена је Светим арханђелима Михајлу и Гаврилу.

То је грађевина једнобродне, издужене основе, са плитким певничким простором на југу и северу и полукружном олтарском апсидом на источној страни. Западним прочељем доминира једносратни звоник, надвишен украсном капом од дрвене грађе опшивене лимом. Зидана је масивно од опеке са дрвеном кровном конструкцијом. Кров брода је двоводни, покривен бибер црепом. Прозори на апсиди и бочним зидовима лучно су засведени. Фасада је малтерисана са декорацијом пречишћених облика, хоризонтално наглашена соком и широким кровним венцем, а вертикално пиластрима, између којих се налазе прозори. Западна фасада, коју красе четири пиластра, три нише у облику прозора и тимпанон изнад којег се уздиже звоник, рађена је у барокном стилу.

Први иконостас из 1834. године, који је радио Арсеније Јакшић, већим делом је изгорео у пожару, у време буне 1848-1849. године. Сачуване су само царске двери. Подигнут је нови зидани иконостас и оне су сада његов део. Нови иконостас осликао је крајем XIX века непознати сликар уљаним бојама. Поједини делови храма осликани су 1939. године, руком сликара Стојана Лазића из Новог Сада.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH DEDICATED TO THE „SAINT ARCHANGELS” OF KOVIN

The KOVIN church dedicated to the Saint Archangels Michael and Gabriel was erected in the second half of the 18th century. The foundation was laid on the 1st of August 1777 on the location of the old church that had been built with poor quality materials. The church was finished in 1780. An inscription at the back of the icon on the throne of the Holy Mother of God described the renovation of the church in 1887, executed by AUGUSTIN KOZANEK of PANCEVO, but it is not known exactly what works were achieved.

This sacred construction has one narthex, a long base, dominated on the west by a high steeple, terminated in a narrow tin spear. The decoration of the facade is aired, being the richest on the west side, highlighted by vertical divisions. The spacious nave is separated from the narthex and the choir by a massive wall with three semicircular openings. The altar space is also a semicircle, separated from the nave by an iconostasis.

The iconostasis, entirely preserved, is considered an exceptional work of the category of religious constructions at the end of the 18th century. Its carving is of high quality, and the popular belief is that it was brought all the way from Vienna; nevertheless, it rather seems the work of the famous MARKOVIC family of Novi Sad. The base architectural structure is supported on columns placed in two rows, and the ornaments applied is almost in all cases made of floral motifs from the post Baroque – post classicist period. It is believed that the icons painted by an anonymous painter were made in the period 1785 - 1790. The icons on the throne of the Holy Mother of God and the bishop's throne are close in style to those on the iconostasis, and have a great similarity with the 1802 icons of the neighbouring village GAJ, that is why it is considered they were painted by the same artist. The

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ CU HRAMUL „SFINȚII ARHANGHELI” DIN KOVIN

Biserica din KOVIN închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril a fost ridicată în a doua jumătate a secolului XVIII. Piatra de temelie a fost pusă în data de 1 august 1777 pe locul vechiului lăcaș de cult ce fusese construit din materiale de proastă calitate. Biserica a fost terminată în anul 1780. Un înscris de pe spatele icoanei aflate pe tronul Născătoarei de Dumnezeu relatează despre renovarea bisericii din 1887, executată de AUGUSTIN KOZANEK din PANCEVO, dar nu se cunoaște exact ce lucrări au fost realizate.

Această construcție sacră are un singur naos, o bază alungită, dominată în partea de vest de o clopotniță înaltă, terminată cu un vârf îngust din tablă. Decorațiunea fațadei este aerisită, fiind cea mai bogată pe partea vestică, evidențiată prin diviziunile verticale. Naosul spațios este separat de pronaos și de cor printr-un perete masiv cu trei deschideri în formă de semicerc. Spațiul altarului este de asemenea în semicerc, despărțit de naos printr-un iconostas.

Iconostasul, care a fost păstrat în întregime, este considerat o lucrare excepțională din categoria ctitoriilor religioase de la sfârșitul secolului XVIII. Sculptura sa este de înaltă calitate, iar credința populară este că ar fi fost adus tocmai de la Viena; cu toate acestea, pare mai degrabă o operă a cunoscutei familii MARKOVIC din Novi Sad. Structura arhitectonică de bază este susținută de stâlpi așezați în două rânduri, iar ornamentica aplicată este în aproape toate cazurile compusă din motive florale din perioada post baroc – post clasicism. Se crede că icoanele pictate de un meșter zugrav necunoscut au fost create în perioada 1785 - 1790. Icoanele de pe tronul Născătoarei de Dumnezeu și de pe tronului arhieresc se apropie ca stil de cele de pe iconostas, și prezintă o mare similaritate cu icoanele din satul vecin GAJ din 1802, de aceea se consideră că ar fi fost pictate de unul și același meșter. Interiorul bisericii este zugrăvit pe fragmente. ARSENIE JAKSIC, care a pictat Catedrala Ortodoxă din VRSAC, a realizat câteva icoane pe tablă pentru biserica din KOVIN,

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВ. АРХАНЂЕЛА У КОВИНУ

Ковинска црква Св. арханђела Михаила и Гаврила подигнута је у другој половини XVIII века. Камен темељац постављен је 1. августа 1777. године, на месту старе цркве, која је била од лошег материјала, а црква је завршена 1780. године. Запис на полеђини иконе на Богородичином трону говори о њеној обнови из 1887. године, коју је извео Аугустин Козанек из Панчева, али се не зна шта је том приликом урађено.

То је грађевина једнобродне издужене основе чијим западним прочељем доминира високи звоник, надвишен уском лименом капом. Фасадна декорација пречишћених облика, најбогатија на западној страни, наглашена је вертикалним поделама. Пространи наос је одвојен од припрате са хором масивним зидом са три полукружна отвора. Полукружни олтарски простор од наоса раздваја иконостасна преграда.

Иконостас, који је очуван у целини, представља ремек дело црквеног градитељства са краја XVIII века. Резбарија је врхунског квалитета, па отуда прича у народу да је донет чак из Беча, али се пре може приписати познатој новосадској породици Марковић. Основну архитектонску конструкцију држе стубићи у два реда, а изведена орнаментика најчешће је састављена од уобичајених биљних познобарокно-класицистичких мотива. Сматра се да су иконе непознатог мајстора настале у периоду између 1785. и 1790. године. Иконе на архијеријском и Богородичином трону стилски су блиске престоним. Оне су готово идентичне иконама из суседног села Гаја из 1802. године, па је вероватно да их је радио исти мајстор. Унутрашњост цркве је осликана у фрагментима. Арсеније Јакшић, који је осликавао вршачку Саборну цркву, извео је неколико икона на лиму за ковинску богомољу, па је могуће да је он и аутор живописа. Целивајуће иконе из

interior of the church was painted by fragments. ARSENIE JAKSIC, who painted the Orthodox Cathedral of VRSAC, realised several icons on tin for the KOVIN church, which means he could be the author of the frescoes too. The worship icons dating from around 1770 were painted by TEODOR or DIMITRIJE POPOVIC.

The church was renovated and renewed in several staged. The largest works, the replacement of the cross on the steeple and its gilding, the replacement of the tiles, the removal of the entire plastering deteriorated by humidity on the exterior of the church were executed between the years 1987 and 1988. The large-scale works at the walls of the church for the remedy of the damages caused by water infiltration were done in March 2000. The iconostasis was completely cleaned and gilded in the period September 2004 – August 2005.

ceea ce înseamnă că ar putea fi și autorul frescelor. Icoanele de închinăciune din jurul anului 1770 au fost pictate de TEODOR sau DIMITRIJE POPOVIC.

Lăcașul de cult a fost renovat și înnoit în mai mult etape. Lucrările mai mari, schimbarea crucii de pe turlă și poleirea acesteia cu aur, înlocuirea țiglei, înlăturarea întregii tencuieli deteriorate de umezeală de pe exteriorul bisericii au fost executate între anii 1987 și 1988. Lucrările de anvergură la zidăria bisericii pentru remedierea distrugerilor cauzate de umezeală s-au efectuat în luna martie a anului 2000. Iconostasul a fost complet curățat și s-a aplicat poleirea cu aur între lunile septembrie 2004 și august 2005.

око 1770. године приписују се Теодору или Димитрију Поповићу.

Храм је у више наврата реновиран и обновљан. Већи радови, мењање крста на торњу и његова позлата, замена црепа и генерално обијање малтера због влаге са спољашње стране храма извођени су од 1987. до 1988. године. Велики посао на пресецању зидова храма, због капиларне влаге, обављен је у марту 2000. године. У периоду од септембра 2004. године до августа 2005. године очишћен је иконостас и враћена је позлата.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH DEDICATED TO „SAINT SAVA” OF MRAMORAK

The place of worship was built in two years, between 1859 and 1860. It was erected by Serbians and Romanians, who lived in religious communion until the separation of the two churches in 1873. At that time the Serbians concluded a contract and succeeded to purchase the church. The place of worship is dedicated to the greatest religious teacher of the Serbians, Saint Sava, who was born RASTKO NEMANJIC, the youngest son of the great ruler STEFAN NEMANJA. He was a prince, a hermit at the HILANDAR monastery, the abbot of the STUDNICA monastery, a writer, a diplomat and the first Archbishop of the Serbian Autocephalous Orthodox Church.

The MRAMORAK church is a construction with narthex and two cantors spaces, in niches on the southern and northern side, and a semi round apses on the eastern side. The edifice is built in massive style, it has wooden framing for the roof covered in two-water tiling. The western side has four pillars and a tympanum extended on the entire width of the facade.

Above the entrance doors located in central position there is an arched window, and the lateral sides have niches with the size similar to the windows. This facade is dominated by the steeple ending in a tin spear, wrought in Baroque style. On all four sides of the steeple there are openings, and the northern side above the window shelters a horologe. The lateral facades are divided on the horizontal by superficial poles framing the windows. The openings on the apses and lateral walls are arched. The iconostasis icons are the work of anonymous painters from the second half of the 19th century.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ CU HRAMUL „SFÂNTUL SAVA” DIN MRAMORAK

Lăcașul de cult a fost construit în doi ani, între 1859 și 1860. A fost ridicată de sârbi și români, care au trăit în comuniune religioasă până la separarea celor două biserici în anul 1873. La acea dată sârbii au încheiat un contract prin care au reușit să cumpere biserica. Locul de închinăciune este dedicat celui mai mare mentor religios al sârbilor, Sfântul Sava, care la naștere a primit numele de RASTKO NEMANJIC, fiind fiul cel mai mic a marelui jupân STEFAN NEMANJA. A fost prinț, monah la mănăstirea din HILANDAR, starețul mănăstirii STUDNICA, scriitor, diplomat și primul arhiepiscop al Bisericii ortodoxe autocefale sârbe.

Biserica din MRAMORAK este o construcție cu un naos și cu două lăcașuri pentru cantori, aflate în nișe pe partea sudică și nordică, și cu o absidă semirotundă pe latura estică. Edificiul este zidit în stil masiv din cărămidă, cu șarpantă de lemn pentru acoperișul cu două apă cu învelitoare simplă din țiglă. Latura vestică are patru pilaștri și un timpanon care se întinde pe toată lățimea fațadei.

Deasupra ușilor de intrare poziționate central se află o fereastră arcuită, iar pe părțile laterale se găsesc nișe cu aceleași dimensiuni ca și ferestrele. Această fațadă este dominată de clopotnița cu vârf din tablă, lucrată în stil baroc. Pe toate cele patru laturi ale clopotniței se află deschideri, iar pe partea nordică deasupra ferestrei se află un orologiu. Fațadele laterale sunt divizate pe orizontală de stâlpi superficiali ce încadrează ferestrele. Deschiderile de pe absidă și pereții laterali au formă arcuită. Icoanele de pe iconostas sunt opera unor pictori anonimi din a doua jumătate a secolului XIX.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВЕТОГ САВЕ У МРАМОРКУ

Црква је грађена две године - 1859. и 1860. године. Подигли су је заједно Срби и Румуни који су живели у црквеној заједници до 1873. године, када су се разделили. Тада су Срби уговором откупили цркву. Посвећена је највећем српском светитељу Светом Сави, који је рођен као Растко Немањић, најмлађи син великог жупана Стефана Немање. Био је српски принц, монах у Хиландару, игуман манастира Студенице, књижевник, дипломата и први архиепископ аутокефалне Српске православне цркве.

То је једнобродна грађевина са две певнице у нишама на југу и северу и полукружном апсидом на источној страни. Зидана је масивно од опеке са дрвеном кровном конструкцијом. Кров је двоводни, покривен бибер црепом. Западна фасада је са четири пиластра и тимпаном који се простире целом ширином фасаде. Изнад централно постављених улазних врата налази се лучно засведен прозор, док се на бочним странама налазе нише величине прозора. Овом фасадом доминира звоник са лименом капом, рађен у барокном стилу. На све четири стране звоника налазе се прозори, а на западној страни, изнад прозора је сат. Бочна фасада је хоризонтално издељена плитким пиластрима између којих се налазе прозори. Прозори на апсиди и бочним зидовима лучно су засведени. Иконе на иконостасу су рад непознатих сликара из друге половине XIX века.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH OF POTPORANJ

The church is dedicated to the „God’s Ascension”. It is believed to have been built in the early 18th century and belongs to the category of the oldest churches preserved until today in the Vojvodina area, being erected after the Serbians settlement on their territory after migration. It is a small low construction, with one narthex with large semicircular apses to the north and elevated steeple on the west. The size of the place of worship, the form and modality of construction, but especially the small iconostasis made of brick and the wooden board arch witness the period when it was built. The west side is highlighted by pillars surrounding the main entrance and climbs to the top of the steeple. The sacred furniture, with braided ornaments and floral motifs, comes from the period when the church was erected and it is truly an exceptional item of wood cabinet work. The vault frescoes are the work of an anonymous painter of 1934. The interior of the church with the old wall iconostasis, the icons from the 18th century also painted by anonymous artists, and the old furniture are part of a unique assembly which cannot be found anywhere else in the churches of Vojvodina.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ DIN POTPORANJ

Biserica are hramul „Înălțarea Domnului”. Se consideră că a fost construită la începutul secolului XVIII și intră în categoria celor mai vechi biserici ce s-au păstrat până azi în zona Vojvodinei, fiind ridicată după stabilirea sârbilor pe aceste meleaguri după migrație. Este o construcție, mică, joasă cu un singur naos cu absidă mare semirotundă la nord și clopotniță înălțată pe latura vestică. Dimensiunile lăcășului de cult, forma și modalitatea de construcție, dar în special iconostasil zidit de mici dimensiuni și bolta din scânduri sunt mărturie ale perioadei când a fost ridicată. Latura vestică este evidențiată de pilaștri care înconjoară intrarea principală și urcă până spre vârful clopotniței. Mobilierul sacru, cu ornamentele împletite și ornamente cu motive florale, provine din perioada când a fost construită biserica și este într-adevăr o lucrare de tâmplărie excepțională. Frescele de pe boltă sunt opera unui zugrav anonim din anul 1934. Interiorul bisericii cu iconostasil vechi și zidit, icoanele din secolul XVIII realizate de asemenea de artiști anonimi și mobilierul vechi fac parte dintr-un ansamblu unic care nu se regăsește în nici o altă biserică din Vojvodina.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА У ПОТПОРЊУ

Црква је посвећена празнику Вазнесења Господњег. Сматра се да је изграђена почетком XVIII века и сврстава се у најстарије очуване цркве на тлу Војводине, подигнуте после насељавања становништва придошлог у Сеоби Срба. То је ниска, мала, једнобродна грађевина са великом полукружном апсидом на истоку и звоником који се подиже из pročеља западне фасаде. Њене димензије, облик забата и начин градње, а посебно мали зидани иконостас и свод од дасака, одраз су времена и средине у којој је сазидана. Западно pročеље је наглашено пиластрима који уоквирују главни улаз и протежу се до врха звоника. Црквени мобилијар, са токареним украсима и орнаментима биљне стилизације, потиче из времена градње цркве и представља изузетно дрворезбарско остварење. Сликарски радови на дашчаном своду рад су непознатог аутора из 1934. године. Унутрашњост цркве са старим зиданим иконостасом, иконама из XVIII века непознатих зографа и очуваним старим мобилијаром, део су јединственог амбијента какав није очуван ни у једној другој цркви у Војводини.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH DEDICATED TO „THE TRANSFIGURATION” DOBRICA

The place of worship lies at the centre of the village, in the churchyard fenced by a low brick wall, with poles and wrought iron motifs. The church was erected in 1802 and consecrated in 1806, being dedicated to the Lord's Transfiguration. It is a construction with narthex and architectonic shapes conform to the norms of the time, with a steeple erected on the western side. The church is easily recognised from the facades representing numerous classic motifs in superficial relief. The structure on the iconostasis was made in 1854, being painted by MATEJ PETROVIC and gilded by ARSA STAKIC of Novi Sad in 1854. The icons were painted by KONSTANTIN DANILO between 1852 and 1855 in oil on canvas supported on wood. The DOBRICA iconostasis is not part of the most famous works of the painter, such as the Timișoara or PANCEVO iconostasis, but they bring an important contribution to religious art. The worship icons were realised by the disciples of DANILO, LAZAR NIKOLIC and MARKO ZAVISIC in 1855. The altar area was decorated with wall frescoes in 1807. The Throne of the Holy Mary Mother of God dates from 1818. The church preserved the old carved royal doors, the work of an anonymous artist, painted on wood support in the mid 18th.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ CU HRAMUL „SCHIMBAREA LA FAȚĂ” DIN DOBRICA

Lăcașul de cult se află în centrul satului, în curtea bisericii împrejmuite cu un zid jos din cărămidă, cu stâlpi zidiți și motive din fier forjat. Biserica a fost ridicată în anul 1802 și sfințită în anul 1806, fiind închinată Schimbării la Față a Domnului. Este o construcție cu un singur naos, cu forme arhitectonice conforme cu normele vremii, cu clopotniță pe partea vestică. Biserica se recunoaște ușor după fațadele care prezintă numeroase motive clasice executate în relief superficial. Sculptura de pe iconostas a fost realizată în anul 1854, fiind zugrăvită de MATEJ PETROVIC și poleită cu aur de ARSA STAKIC din Novi Sad în anul 1854. Icoanele au fost pictate de KONSTANTIN DANILO între anii 1852 și 1855 în ulei pe pânză prinsă pe suport din lemn. Iconostasul din DOBRICA nu face parte din categoria celor mai cunoscute opere ale pictorului, cum ar fi iconostasele din Timișoara sau PANCEVO, dar în mod sigur aduce o contribuție importantă la arta religioasă. Icoanele de închinăciune sunt lucrate de elevii lui DANILO, LAZAR NIKOLIC și MARKO ZAVISIC în anul 1855. Spațiul altarului a fost decorat cu icoane de perete în anul 1807. Tronul Născătoarei de Dumnezeu datează din anul 1818. În Biserică s-au păstrat vechile uși împărătești sculptate, operă a unui artist anonim, pictate pe suport din lemn la mijlocul secolului XVIII.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ПРЕОБРАЖЕЊА У ДОБРИЦИ

Налази се у центру села, у порти која је ограђена ниским зидом од опеке, са зиданим ступцима и оградом од кованог гвожђа. Црква је подигнута 1802. године, освештана је 1806. године и посвећена Преображењу Господњем. То је једнобродна грађевина, складних архитектонских облика, са звоником на западном pročелу. Карактеристична је по фасадама које имају мноштво класицистичких мотива изведених у плитком рељефу. Резбарија на иконостасу је урађена 1847. године, осликао је Матеј Петровић, а позлату је извршио Арса Стакић и Новог Сада 1854. године. Иконе је сликао Константин Данил од 1852. до 1855. године, уљаним бојама на платну, каширано на дрвену подлогу. Иконостас у Добрици се не сврстава у његова најзначајнија дела црквеног сликарства, попут панчевачког или темишварског иконостаса, али свакако доприноси уметничкој вредности цркве. Целивајуће иконе су радили Данилови ученици Лазар Николић и Марко Завишић, око 1855. године. Олтарски простор је украшен зидним сликама 1807. године. Богородичин трон потиче из 1818. године. У цркви се чувају старе царске двери, непознатог сликара, урађене у темпери на дрвеној подлози, половином XVIII века.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH „THE BRINGING OF SAINT NICHOLAS’S RELICS” OF DELIBLATO

The Serbian Orthodox church dedicated to the „Bringing of Saint Nicholas’s Relics” of DELIBLATO, municipality of KOVIN, was awarded the title of cultural monument in 1950 and the status of cultural monument of utmost importance in 1991.

The church was erected on a hill dominating the village panorama. According to the data from the religious chronicle of 1861 written by father JOVAN GRIGORIJEVIC, today’s church of DELIBRALO was built in 1778 – 1789 near the location of the former church which was demolished. It is a simple and typical construction with modest steeple on the west side, and the iconostasis was painted in 1788 by JAKOV ORFELIN. The most valuable icons are the oval ones from the cycle „The Passion of Christ”. The main icons emulate the motifs from the iconostasis placed in the Orthodox Cathedral of SREMSKI KARLOVCI. The pillars of the church are covered with Jesus Christ’s embodiments and depictions of Holy Mary Mother of God belonging to the early Baroque.

In 1826 the church was struck by lightning, the roof, steeple and three bells were almost completely destroyed. The place of worship remained in this state of degradation until 1861 when they started the renovation works under the supervision of architect JOZEF ZIGLA of BELA CRKVA.

They also procured a new bell from the BOTA workshop of VRSAC. The same year they acquired the icon „The Tomb of Christ”, the work of the artist ZIVKO PETROVIC of JAKOVO U SREMU, Member of the Academy of Arts, and of the sculptor MIHAILO KOSTIC of VELIKI BECKEREK, still sheltered in the church. In 1886 they renovated the interior of the place of worship, and in 1906 they executed the large-scale works about which an inscription is preserved on a marble plaque sheltered in the nave. On this occasion the artist DEJANOVIC painted the interior walls of the church.

In the church yard there are three funeral monuments made of pink marble with crosses belonging to the family of the legendary woman known as the Princess of the Villagers NDJELIJA MAKSIMOVIC, vestiges which also received the status of cultural monuments.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ „ADUCEREA MOAȘTELOR SFÂNTULUI NICOLAE” DIN DELIBLATO

Biserica ortodoxă sârbă cu hramul „Aducerea moaștelor Sfântului Nicolae” din DELIBLATO, municipalitatea KOVIN, a primit titlul de monument cultural în anul 1950 și pe cel de monument cultural de mare însemnătate în 1991.

Biserica a fost ridicată pe o colină de pe care domină panorama satului. Conform datelor cronicii bisericești din anul 1861 scrise de părintele JOVAN GRIGORIJEVIC, lăcașul de cult de astăzi din DELIBRALO a fost ridicat în anii 1778 – 1789 în apropierea vechiului loc de închinăciune care a fost demolat. Este o construcție simplă și tipică cu turlă modestă pe latura vestică, iar iconostasul a fost pictat în 1788 de către JAKOV ORFELIN. Cele mai reușite icoane sunt cele ovale din ciclul „Patimile lui Hristos”. Icoanele principale imită motivele de pe iconostasul din Catedrala Ortodoxă din SREMSKI KARLOVCI. Pe stâlpii din biserică se află întruchipări ale lui Isus Hristos și Sfânta Născătoare de Dumnezeu care aparțin din punct de vedere stilistic perioadei Barocului timpuriu.

În anul 1826 biserica a fost lovită de fulger, acoperișul, turla și trei clopote au fost aproape distruse. Lăcașul a rămas în această stare de degradare până în anul 1861 când au început lucrările de renovare sub supravegherea arhitectului JOZEF ZIGLA din BELA CRKVA.

A fost procurat și un clopot nou de la atelierul BOTA din VRSAC. Din acel an provine și icoana „Mormântul lui Hristos”, lucrarea artistului ZIVKO PETROVIC din JAKOVO U SREMU, Membru al Academiei de Arte, și a sculptorului MIHAILO KOSTIC din VELIKI BECKEREK, care se păstrează în biserică. În anul 1886 a fost renovat interiorul lăcașului, iar în anul 1906 au fost executate lucrările de anvergură despre care există un înscris pe o placă din marmură aflată în naos. Cu această ocazie pictorul DEJANOVIC a zugrăvit pereții interiori ai lăcașului de cult.

În curtea bisericii se află trei monumente funerare din marmură roz cu cruce, aparținând unei familii din care provine femeia legendară cunoscută ca Principesa Sătenilor NDJELIJA MAKSIMOVIC, vestigii care de asemenea au primit titlul de monumente culturale.

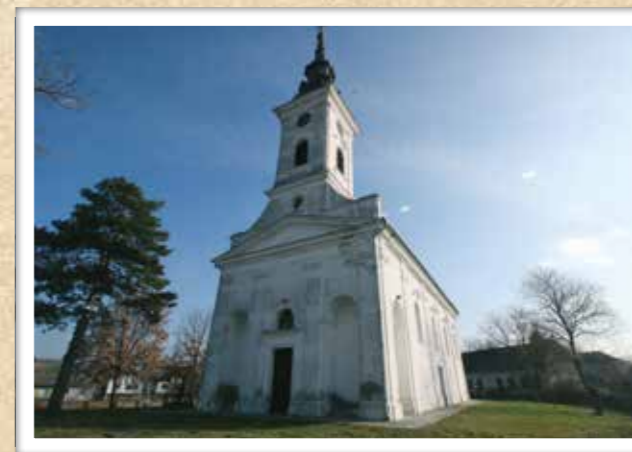
СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ПРЕНОСА МОШТИЈУ Св. НИКОЛЕ У ДЕЛИБЛАТУ

Српска православна црква Преноса моштију Св. Николе у Делиблату, општина Ковин, утврђена је за споменик културе 1950. године, а за споменик културе од великог значаја 1991. године

Подигнута је на брежуљку са којег доминира селом. Према подацима црквене хронике из 1861. године, коју је писао свештеник Јован Григоријевић, данашњи храм у Делиблату је подигнут 1778-1779. године у близини старог, који је био порушен. То је једноставна, типизирана грађевина са скромним торњем на западној страни, чији је иконостас 1788. године осликао Јаков Орфелин. Најуспелије иконе су овалне иконе циклуса Мука Христових. Престоне иконе понављају решења са иконостаса из Саборне цркве у Сремским Карловцима. На стубовима у припрати храма налазе се иконе Христа и Богородице које стилски припадају ранобарокном периоду. Оне су могле украшавати иконостас старије цркве.

Године 1826. црква је страдала од грома, када су кров, торањ и три звона готово били уништени. У овако руинираном стању остала је све до 1861. године, када су радови на обнављању изведени под надзором архитекте Јозефа Зигла из Беле Цркве. Набављено је и ново звоно од звоноливца Боте из Вршца. Из те године је и дело „Христов гроб“, рад сликара Живка Петровића, академског сликара из Јакова у Срему и дрворезбара Михаила Костића из Великог Бечкерека, које се налази у цркви. Године 1886. обновљена је унутрашњост храма, а 1906. извођени су радови већег обима, и о томе постоји натпис на мермерној плочи у наосу. Том приликом сликар Дејановић осликао је унутрашње зидове цркве.

У црквеној порти се налазе три надгробна споменика, од ружичастог мермера са крстом, породице чији је најзначајнији представник легендарна жена - сеоски кнез Анђелија Максимова. Ови споменици су, такође, утврђени за споменике културе.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH „THE BRINGING OF SAINT NICHOLAS’S RELICS” OR „VELIKA DONJA” OF DOLOVO

In the DOLOVO village situated 22 kms north-east of PANCEVO we find four places of worship, of which three belong to the Serbian Orthodox Church and one to the Romanian Orthodox Church.

The Serbian Orthodox Church dedicated to the „Bringing of Saint Nicholas’s Relics” is known among the locals also under the name of „VELIKA DONJA”. It was awarded the title of cultural monument in 1950 and the status of cultural monument of utmost importance in 1991.

The place of worship was built in 1811 in the centre of the DOLOVO locality in baroque style, with a prolonged base and one nave. The narthex is separated from the rest of the construction by a massive wall with three semicircular opening at the front of the edifice. The semicircular area of the altar is separated from the main wing by an iconostasis erected in classic BIDERMAIER style. The painted decoration of the carved iconostasis, richly gilded, was worked between the years 1850 - 1855 by the famous painter member of the Academy JOVAN POPOVIC who realised here one of the most spectacular religious assemblies of the first half of the 19th century. Under the influence of the post-Nazarene style, the artist grants a special attention to the precision of the drawing, the conformity of the composition and drapes treatment. According to the data from the church yearbook, the altar and nave fresco of 1854 are the work of an anonymous German painter.

The west side is dominated by a high steeple, ending in a tin spear-shaped flash. .

The facade decoration has an aired form, being richer in the west section, highlighted by vertical separations.

The conservation works were executed in 1962, and between 2005 and 2011 they realised the restoration operation of the roof and facade.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ „ADUCEREA MOAȘTELOR SFÂNTULUI NICOLAE” SAU „VELIKA DONJA” DIN DOLOVO

În satul DOLOV situat la 22 km de PANCEVO în direcția nord-est pot fi găsite patru așezăminte de cult dintre care trei aparțin Bisericii Ortodoxe Sârbe și una Bisericii Ortodoxe Române.

Biserica ortodoxă sârbă cu hramul „Aducerea Moaștelor Sfântului Nicolae” este cunoscută printre localnici sub numele de „VELIKA DONJA”. A primit titlul de monument cultural în anul 1950 și statutul de monument cultural de mare însemnătate în anul 1991.

Locul de închinăciune a fost construit în anul 1811 în centrul localității DOLOVO în stil baroc, cu o bază alungită și un singur naos. Pronaosul este separat de restul construcției printr-un zid masiv cu trei deschideri semirotunde de partea din față a edificiului. Spațiul semicircular al altarului este despărțit de corpul principal printr-un iconostas construit în stil clasic BIDERMAIER. Decorația pictată a iconostasului sculptat, bogat poleită cu aur, a fost lucrată între anii 1850 - 1855 de către cunoscutul pictor membru al Academiei JOVAN POPOVIC care a realizat aici unul dintre cele mai frumoase ansambluri religioase din prima jumătate a secolului XIX. Sub influența stilului post-nazarinean, pictorul acordă o atenție specială preciziei desenelor, conformității compoziției și prelucrării draperiilor. Conform datelor din anuarul bisericii, fresca altarului și naosului din 1854 sunt opera unui pictor anonim german.

Partea de vest este dominată de o clopotniță mare, înălțată cu un vârf îngust din tablă.

Decorația fațadei are o formă aerisită, fiind mai bogată în partea vestică, evidențiată prin separațiile verticale.

Lucrările de conservare au fost executate în anul 1962, din 2005 și până în 2011 au fost realizate operațiuni de restaurare la acoperiș și fațadă.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВ. НИКОЛЕ „ВЕЛИКА ДОЊА“ У ДОЛОВУ

У селу Долово, које се налази 22 km од Панчева у правцу североистока, налазе се четири цркве, од којих три припадају Српској православној цркви и једна Румунској православној цркви.

Српска православна црква Преноса моштију Св. Николе међу мештанима познатија као „Велика доња“ утврђена је за споменик културе 1950. године, а за споменик културе од великог значаја 1991. године.

Изграђена је у центру Долова као барокна грађевина једнобродне издужене основе, а освећена је 15. октобра 1811. године. Пространи наос је одвојен од припрате са хором масивним зидом са три полукружна отвора. Полукружни олтарски простор од наоса раздваја иконостасна преграда изведена у класицистичко-бидермајерском маниру. Сликану декорацију за богато изрезбарени иконостас са позлатом радио је од 1850. до 1855. године познати академски сликар Јован Поповић, који овде остварује једну од најлепших религиозних целина у првој половини XIX века. Под утицајем касноназаренског сликарства он највише пажње обраћа на прецизност цртежа, складност компоновања са смелим скраћењима и обраду драперија. Према подацима из летописа, живопис олтара и наоса из 1854. године је рад непознатог немачког сликара.

Западним прочељем доминира високи звоник, надвишен уском лименом капом. Фасадна декорација пречишћених облика, најбогатија на западној страни, наглашена је вертикалним поделама.

Конзерваторски радови су изведени 1962. године, а од 2005. до 2011. године обављани су рестаураторски радови на крову и фасади.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH „SAINT NICHOLAS” OF OPOVO

The Saint Nicholas Church of OPOVO is a cultural monument of utmost importance. It is a one-nave construction erected in the 19th century, with semicircular apses on the eastern side and baroque steeple on the west section. The iconostasis was painted in 1885 by the artist STEVA TODOROVIC. The icons exhibits balanced composition and typical colours, and the characters have portrait features conform to the tradition. STEVA TODOROVIC painted a tondo on the throne of the Holy Mother of God representing the angel who came to Joseph in a dream. The church still shelters the icons of the 17th and 18th centuries, those for worship dating from the 18th and 19th century, and the icon of Holy Mary Mother of God with Infant Jesus, which bears a verse from a religious hymn dedicated to the Holy Mother of God from the year 1785.

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ „SFÂNTUL NICOLAE” DIN OPOVO

Biserica Sfântului Nicolae din OPOVO este un monument cultural de mare însemnătate. Este o construcție cu o singură navă zidită în secolul XIX cu absidă semicirculară pe partea estică și clopotniță în stil baroc pe latura vestică. Iconostasul bisericii a fost pictat în anul 1885 de către artistul STEVA TODOROVIC. Icoanele prezintă compoziții echilibrate și coloristice tipice, iar personajele prezintă caracteristici portretistice conforme cu tradiția timpului. STEVA TODOROVIC a zugrăvit pe tronul Născătoarei de Dumnezeu un tondo reprezentând îngerul care i se arată lui Iosif în vis. În biserică s-au păstrat icoanele din secolele XVII și XVIII, cele pentru închinăciune datând din secolele XVIII și XIX, precum și icoana Născătoarei de Dumnezeu cu Isus Hristos care are înscris un verset dintr-un imn religios închinat Născătoarei de Dumnezeu, din anul 1785.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВ. НИКОЛЕ У ОПОВУ

Црква Св. Николе у Опову је споменик културе од великог значаја. У питању је једнобродна грађевина зидана у XIX веку са полукружном апсидом на источној и барокним звоником на западној страни. Иконостас цркве је 1885. године осликао сликар Стева Тодоровић. На иконама су представљене уравнотежене и колористички складне композиције, док су ликови на престоним иконама са портретским карактеристикама. Стева Тодоровић је на Богородичином трону насликао тондо са представом анђела који се у сну јавља Јосифу. У цркви су сачуване иконе из XVII и XVIII века, целивајуће иконе из XVIII и XIX века, као и икона Богородице са Христом са исписаним стихом једне Богородичине песме из 1785.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH „THE SAINT APOSTLES PETER AND PAUL” OF BELA CRKVA

The Serbian Orthodox Church „The Saint Apostles Peter and Paul ” was granted the title of cultural monument in 1959 and the status of cultural monument of utmost importance in 1991.

The first Serbian place of worship of BELA CRKVA was made of wood in 1751, from donations . The church was in fact a simple structure of wood pasted with clay. This church was used by the parishers until 1780, when it was emptied of all cult objects, which were moved to the new church built with solid materials.

The construction of the new baroque church situated on the SRSKI SOKAK street (today SVETOSAVSKA ULICA) lasted from the VIDOVDAN celebration (June 28th 1774), when the foundation was placed, until 1780, when it was consecrated by the Bishop of VRSAC VIKENTIJE POPOVIC. The edifice was erected grace to the parishers' donations and with the help of the generous contribution of the BELA CRKVA traders HADZI KONSTANTIN DJURKOVIC, LASKO RUZAJA, GLIGORIJE STEFANOVIC, GEORGIJE TURUNZA and KONSTANTIN VARZIJA. They mortgaged all their mobile and real estate assets to collect the money necessary for the finalisation of the saint edifice, and the Church, once self-sufficient, was to return them, without interest, the amount of 2,000 forint.

The construction is placed on the west-east direction, with apses, on a three-sided base in the eastern part, superficial spaces for cantors and a steeple erected on the western side of the church, above the entrance. The apses shelter three semicircular niches with vaults, and in the nave and above the choir gallery we remark spherical arches. The socle and roof belt divided the facade on the horizontal, whereas the pillars and profile frames for windows from the vertical division. On the western facade they built a fronton with volutes.

On the western wall, above the middle windows there is an inscription referring to the iconosta-

BISERICA ORTODOXĂ SÂRBĂ „SFINȚII PETRU ȘI PAVEL” DIN BELA CRKVA

Biserica ortodoxă sârbă „Sfinții Petru și Pavel” a primit titlul de monument cultural în anul 1959 și statutul de monument cultural de mare însemnătate în anul 1991.

Primul lăcaș de cult sârbesc din BELA CRKVA a fost construit din lemn în anul 1751, din donații. Biserica era de fapt o structură simplă din lemn lipit cu argilă. Această biserică a fost utilizată de enoriași până în anul 1780, când a fost golită de toate obiectele de cult, ce au fost mutate în noua biserică construită din materiale solide.

Ctitorirea noii biserici în stil baroc de pe strada SRSKI SOKAK (astăzi SVETOSAVSKA ULICA) a durat de la sărbătoarea VIDOVDAN (28 iunie 1774), când a fost turnată fundația, până în 1780, când a fost sfințită de Episcopul de VRSAC VIKENTIJE POPOVIC. Edificiul a fost construit din donațiile enoriașilor și cu ajutorul contribuției generoase a comercianților din BELA CRKVA HADZI KONSTANTIN DJURKOVIC, LASKO RUZAJA, GLIGORIJE STEFANOVIC, GEORGIJE TURUNZA și KONSTANTIN VARZIJA. Ei și-au ipotecat toate bunurile mobile și imobile pentru a strânge banii necesari pentru finalizarea lăcașului de închinare, iar Biserica, odată ce reușea să se susțină singură, urma să le returneze fără dobândă suma de 2.000 de forinți.

Lăcașul de cult este un edificiu așezat pe direcția vest – est, cu absidă, cu baza din trei laturi pe partea estică, spații superficiale pentru cantori și clopotniță ridicată deasupra laturii vestice a bisericii, deasupra intrării. În absidă se află trei nișe semi-circulare cu boltă, iar în naos și deasupra galeriei pentru cor se remarcă arce sferice. Soclul și centura de acoperiș împart fațada pe orizontală, iar pilaștrii și cadrele profilate pentru ferestre formează diviziunea verticală. Pe fațada vestică a fost construit un fronton cu volute.

Pe peretele de vest deasupra ferestrei din mijloc se află un înscris care face referire la iconostas și

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВ. ПЕТРА И ПАВЛА У БЕЛОЈ ЦРКВИ

Српска православна црква Св. Петра и Павла утврђена је за споменик културе 1959. године, а за споменик културе од великог значаја 1991. године.

Прва српска црква у Белој Цркви била је саграђена 1751. године од дрвета, захваљујући прикупљеним прилозима. Била је то мала брвнара од плетера, облепљена блатом. Ову цркву српски верници су користили до 1780. године када су из ње све покретне ствари пренете у новосаграђену монументалну цркву од чврстог материјала.

Изградња нове барокне цркве у Српском сокаку (данас Светосавска улица) трајала је од Видовдана 28. јуна 1774, када је започет темељ, до 1780, када ју је освештао епископ вршачки Викентије Поповић. Она је изграђена од прилога српских верника и велику помоћ белоцркванских трговаца Хаџи Константина Ђурковића, Ласка Ружаја, Глигорија Стефановића, Георгија Турунџе и Константина Варжија. Они су дали своје имање, покретно и непокретно, под хипотеку да би се градња цркве наставила и привела крају, а Црква, кад дође до новца, да им врати без камате износ од 2.000 форинти.

То је једнобродна грађевина са апсидом тролисне основе на источној страни, плитко испуштеним певничким простором и звоником изграђеним над западним травејом цркве, испод којег је улаз. У апсиди су три полукружно засведене нише, а у наосу и над хором изведени су сферни сводови. Сокл и кровни венац деле фасаду хоризонтално, а пиласстри и профилисани оквири за прозоре вертикално. На западном прочељу изграђен је забат са волутама.

На северном зиду изнад средњег прозора налази се запис који говори о изради иконостаса и зидних слика: „Дрворезбар Аксентије

sis and the wall icons: „The carpenter and cabinet worker AKSENTIJE MARKOVIC realised the work in 1793, PAVEL DJURKOVIC, painter of Budapest, created the icons during the time of JOSIF JOVANOVIC SAKABETA, Bishop of Vârșeț and SIMEON JAKSIC, a BELA CRKVA local, painted the walls and the arches in 1810”. The great full renovation of the iconostasis and walls and the gilding were preformed in 1898 by DJOKA PUTNIK and his son IVAN. In the place of worship there is also a splendid robe embroidered in Vienna in 1769 which belonged to the old church erected in the past on the location where the new church is situated today

icoanele de pe pereți: „Tâmplarul AKSENTIJE MARKOVIC a realizat lucrarea în anul 1793, PAVEL DJURKOVIC, pictor din Budapesta, a zugrăvit icoanele în timpul lui JOSIF JOVANOVIC SAKABETA, Episcopul Vârșețului, iar SIMEON JAKSIC, locuitor DIN BELA CRKVA, a pictat pereții și bolțile în 1810”. Marea renovare completă a iconostasului și a pereților și poleirea cu aur a fost efectuată în anul 1898 de către DJOKA PUTNIK și fiul său IVAN. În edificiul de închinăciune se află o mantie brodată la Viena în anul 1769 care a aparținut bisericii vechi ce se ridica în trecut pe locul unde se găsește azi biserica nouă.

Марковић урадио је конструкцију 1793, Павел Ђурковић, будимски сликар, насликао је иконе за време столовања Јосифа Јовановића Шакабенте, епископа вршачког, а Симеон Јакшић, житељ Беле Цркве, осликао је зидове и сводове 1810.“ Велику обнову комплетног сликарства иконостаса и зидова са позлатом извео је 1898. године Ђока Путник са сином Иваном. У цркви се налази плаштаница, која је везена у Бечу 1769. године, а припадала је старом храму који је постојао на месту данашњег.

THE CHURCH DEDICATED TO „THE ASSUMPTION OF THE HOLY MOTHER OF GOD” OF PANCEVO

PANCEVO is a town founded in the area of the confluence between the Timiș, important river of Banat, and the Danube, the longest river in Europe. In time, on the banks of these courses of water borders were traced, and one of the most important frontiers is that separating the western and eastern civilisations.

If we keep in mind that PANCEVO is located in the vicinity of the frontier with other states, from the demographic perspective it was always a melting pot of ethnic groups and people of different confessions. After the great migration of the Serbians of 1690, the percentage of the Orthodox population increased substantially, and after the frequent migrations and refuges, the Orthodox Serbians became very fast a majority ethnic group. The sight of the Belgrade Turkish Paschalis (occupied province), on the opposite bank of the Danube, helped the Serbian population of PANCEVO always remember their Orthodox origin. Always ready to fight against the Turkish occupant, with the weapons in hand and ready for sacrifice, the PANCEVO inhabitants gained very fast for their town the fame of THE SERBIAN SPARTA.

For a long time the Orthodox believers of PANCEVO had dreamt of building a large cathedral where the first chapel stood. The building permit from the Administration was received in 1796, after they purchased the land and collected the necessary amount. They used the money to erect a wood chapel at first, so that the right to build the proper church should not be lost. This chapel remained open until the start of the works at the church dedicated to the „Assumption of the Holy Mother of God” in 1807, and it resisted until today.

There were difficulties related to the realisation and selection of the design for the place of worship. The initial plan of the church for the edifice built in Byzantine style was refused, as the civil administration insisted that the church should be constructed in accordance to „the modern taste”, which meant a basilica in one of the western styles.

BISERICA CU HRAMUL „ADORMIREA MAICII DOMNULUI” DIN PANCEVO

PANCEVO este un oraș fondat în zona gurii de vărsare a Timișului, important râu din Banat, în Dunăre, cel mai lung fluviu din Europa. De-a lungul istoriei pe malurile acestor cursuri de apă au fost trasate granițe, iar una dintre cele mai importante frontiere este cea între civilizația vestică și cea estică.

Având în vedere că PANCEVO este un oraș așezat în vecinătatea frontierelor cu alte state, din punct de vedere demografic aici s-a aflat tot timpul un amestec de etnii și religii diferite. După marea migrație a sârbilor din 1690, procentul populației ortodoxe s-a mărit substanțial, iar în urma deselor migrații și refugii sârbii ortodocși devin foarte repede un grup etnic majoritar. Vederea spre Pașalâcul din Belgrad care se afla în vecinătate pe malul opus al Dunării a ajutat populația sârbească din PANCEVO să nu-și uite în nici un moment originea ortodoxă. Întotdeauna pregătiți să intre în lupta împotriva asupritorilor turci, cu arma în mână și pregătiți de jertfă, locuitorii din PANCEVO au câștigat foarte repede pentru orașul lor faima de SPARTA SERBIEI.

De mult timp locuitorii ortodocși din PANCEVO visau la ridicarea unei catedrale mari pe locul unde s-a aflat prima capelă. Autorizația de construcție de la Administrație au primit-o în anul 1796, după cumpărarea parcelei de teren și colectarea sumei necesare. Din banii respectivi au ridicat la început o capelă din lemn, pentru a nu-și pierde dreptul la construirea bisericii propriu-zise. Această capelă a fost deschisă până la începerea zidirii bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din 1807, care există și astăzi.

Au existat dificultăți legate de realizarea și selecția proiectului pentru noul locaș de cult. Planul inițial al autorităților bisericești de construire a edificului în stil bizantin a fost refuzat, deoarece administrația a insistat ca biserica să fie ridicată conform „gusturilor moderne”, ceea ce implica tipul de bazilică într-unul din stilurile vestice.

Sursele istorice vorbesc despre faptul că suma inițială pentru construirea noului loc de închinăciune a

ХРАМ УСПЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ПАНЧЕВУ

Панчево је град настао на ушћу велике банатске реке Тамиш у највећу европску реку Дунав. Кроз историју су дуж ових река често повлачене границе, а једна од најзначајнијих је граница између источне и западне цивилизације, која је пратила ток Дунава.

Као погранични град, Панчево је у демографском погледу било мешавина великог броја нација и различитих вера. Након Велике сеобе Срба 1690. године, проценат православног становништва се драстично повећао, а сталним миграцијама и збеговима православни Срби врло брзо постају већинска етничка група. Поглед на другу обалу Дунава и Београдски пашалук није дозвољавао српском живљу да заборави своју матицу. Увек спремни да притекну у помоћ својој браћи у борби против Турака, лаки на оружју и спремни на жртву, врло брзо су граду Панчеву у српском националном прибивали име Српска Спарта.

Дуго су православни Панчевци сањали о томе да на месту првобитне капеле подигну велелепни храм. Дозволу за градњу од Магистрата добијају 1796. године, по основу куповине парцеле и прибављања почетног новца. Од тог новца на самом почетку подижу дрвену капелу, како би задржали право на изградњу храма. Ова капела била је у функцији до почетка зидања данашње Светоуспенске цркве 1807. године. До пројекта за храм се није дошло лако. Првобитна замисао црквених власти да храм буде саграђен у византијском стилу је одбачена, јер су власти инсистирале да црква буде подигнута по „новом укусу”, што је подразумевало градњу базиликалне цркве у неком од западних стилова.

Историјски извори говоре да је грађу за зидање храма Панчевцима лично подарио српски војд Карађорђе, као знак захвалности за помоћ која је српским устаницима пружена у борбама у Првом српском устанку 1804. године. Осетљивост политичког тренутка у коме се градња одвијала најбоље показује чињеница да је прота Андрија

The historic sources mention that the initial amount for the building of the new church was donated by the great Serbian hero KARADJORDJE, as a sign of gratitude for the help offered to the Serbian revolutionary in the battle during the First Serbian Uprising of 1804. The sensitivity of the political moment when the building took place is also proved by the fact the parish priest ANDRIJA ARSENIJEVIC himself mentioned KARADJORDJE along with the great kings and queens of Serbia during the mass, which attracted a tough reaction from the part of authorities, and the priest was punished and transferred to Sânnicolau Mare.

The cathedral in se was built in two stages: in the first years (1807 - 1810) they erected the nave, and almost half a century later (1853 - 1855) they built the narthex with the steeple, according to the design of the PANCEV architect KONSTANTIN RADOTIC, and the gilding was entrusted to KONSTANTIN MLADENOVIC. The historic context when the church was erected made the PANCEVO inhabitants consider that the two steeples symbolise in fact the fraternity of the Serbians on both banks of the Danube and the Sava River.

Essentially, The Assumption Cathedral is a basilica with a semicircular altar in the apses. In the lower section of the narthex there is a soul-uplifting quotation, and the steeples symbolically form a heavenly ark of triumph. The facade is treated in classic style, with the evident application of the baroque style (fine mapping), related of the compositional placement of the steeple. The bells and the clock mechanism are in the southern steeple. The axis of the clock links the steeples and also drives the clock from the northern tower.

The iconostasis is the first of its type built in Serbian churches. It is made of bricks with iron insertions. On the front, the walled section of the iconostasis is treated with stucco in combination with three models of marble. It was realised by the JANIC brothers of Arad. The iconostasis is deployed in three zones: the first section is made of parapet icons and main icons, the second illustrates the great religious celebrations, whereas the last depicts the apostles and the representation of the divinity.

The icons of the 1829 - 1932 period were painted by KONSTANTIN DANIL, the great Serbian artist of the classicism epoch. DANIL, young provincial painter of ALIBUNAR, was discovered by the parish priest KONSTANTIN ARSENOVIC, an amateur

fost donată de către marele erou sârb KARADJORDJE, în semn de mulțumire pentru ajutorul oferit revoluționarilor sârbi în luptele din perioada Primei răzcoale sârbești din 1804. Sensibilitatea momentului politic în care s-a desfășurat construcția este dovedită și prin faptul că însuși protopopul ANDRIJA ARSENIJEVIC l-a pomenit lângă marii regi și regine ai Serbie și pe KARADJORDJE în timpul liturghiei, ceea ce a atras reacții dure din partea autorităților, iar protopopul a fost pedepsit și mutat la Sânnicolau Mare.

Catedrala în sine a fost zidită în două etape: în primii ani (1807 - 1810) a fost construit naosul, iar aproape jumătate de secol mai târziu (1853 - 1855) s-a realizat pronaosul cu clopotnița conform proiectului arhitectului din PANCEVO KONSTANTIN RADOTIC, iar poleirea cu aur a fost efectuată de KONSTANTIN MLADENOVIC. Contextul istoric în care s-a ridicat biserica a făcut ca locuitorii din PANCEVO să considere că cele două clopotnițe simbolizează de fapt fraternitatea între sârbii de pe ambele maluri ale Dunării și râului Sava.

Esențialmente, Catedrala Adormirii este o biserică tip bazilică, o construcție cu absida altarului semirotundă. În zona de jos a pronaosului se află un citat înălțător, iar clopotnițele formează simbolic un arc de triumf ceresc. Fațada este prelucrată în stil clasic, cu o evidentă aplicare a stilului baroc (mapări fine) legată de poziționarea compozițională a clopotnițelor. Clopotele și mecanismul ceasului se află în clopotnița sudică. Axul mecanismului ceasului leagă clopotnițele și pune în mișcare și acele ceasornicului din clopotnița nordică.

Iconostasul este primul de acest fel zidit în bisericile sârbești. Este realizat din cărămidă cu inserții din fier. Din față, părțile din zid ale iconostasului sunt prelucrate cu stuc în combinație cu trei modele de marmură. A fost realizat de frații JANIC din Arad. Iconostasul este dezvoltat în trei zone: prima secțiune este formată din icoane de parapet și icoane principale, cea de-a doua ilustrează marile sărbători religioase, iar ultima redă apostolii și reprezentarea divinității.

Icoanele din perioada 1829 și 1932 au fost pictate de KONSTANTIN DANIL, marele pictor sârb al epocii clasicismului. DANIL, tânăr pictor provincial din ALIBUNAR, a fost descoperit de protopopul KONSTANTIN ARSENOVIC care era și el un pictor amator. Zugrăvirea acestor icoane a fost prima comandă serioasă a lui DANILO care i-a deschis porțile lumii artistice.

Арсенијевић, током литургије уз благочестиве царе и благоверне царице споменуо и вожда Карађорђа, што је изазвало оштре реакције власти, а проту послало по казни у Сент Миклуш.

Сам храм зидан је у две етапе: у првим годинама (1807-1810) саграђен је брод храма, а скоро пола века доцније (1853-1855) саграђено је прочеље са упареним звоницима по пројекту панчевачког архитекте Константина Радотића и позлаћеним кубетима, рад панчевачког позлатара Константина Младеновића. Историјски оквири у којима је црква настала потакле су Панчевце да два звоника сматрају симболом братства Срба са обе стране Дунава и Саве.

У основи, Светоуспенски храм је базиликална грађевина са полукружном олтарском апсидом. У доњој зони прочеља постављен је цитат тријумфалног лука, а монументални звоници који се ослањају на доњу зону формирају симболички, небески тријумфални лук. Фасада је стилски обрађена класицистички, са евидентном применом барокне математике (афиних пресликавања) у композиционој поставци звоника. Звона и сатни механизам налазе се у јужном звонику. Осовином сатног механизма која преко балкона повезује јужни и северни звоник, покрећу се казаљке на циферблатима у северном звонику.

Иконостас храма је први пример зиданог иконостаса у српским црквама. Зидан је од опеке са гвозденим утегама. Са лица, зидани делови иконостаса су обрађени штуко-мермером у комбинацији три мустре мермера. Иконостас су зидала браћа Јанић из Арада. Развијен је у три зоне: прву зону чине парапетне и престоне иконе, другу зону велики празници, а трећу зону сачињавају апостоли и представа Деизиса.

Иконе је у периоду од 1829. до 1932. године осликао Константин Данил, велики српски сликар епохе класицизма. Данила је као младог паланачког сликара у Алибунару пронашао Прота Константин Арсеновић, који се и сам, аматерски бавио сликарством. Рад на осликавању икона био је први озбиљнији рад Данила и на велика врата га је увео у свет уметности.

Фасада храма и декоративна пластика обновљени су тридесетих година прошлог века. Гипсана орнаментика замењена је ливеном у вештачком камену, а западна врата, некада израђена од чамовине, замењена су истоветним у храстовом дрвету.

painter himself. The realisation of these icons was the first serious contract of DANILO which opened him the gates of the artistic world.

The facade of the church and the decorative plastics were renovated in the third decade of the last century. The plaster decoration was replaced by artificial stone, and the western door, initially made of fir wood, was replaced by the same model but made of oak

In 1996 the Cathedral dedicated to the „Assumption of the Holy Mother of God” was the victim of fire. Although the fire was quickly extinguished, the fine black, soot was deposited on the iconostasis and walls.

The reconstruction works were conducted by the National Institute for the protection of cultural monuments, in cooperation with SPCO PANCEVO and the Institute for the protection of cultural monuments of PANCEVO, and the church regained its past splendour. A new decoration was made, the icons were cleaned and the gilded icons were restored.

The cathedral dedicated to „The Assumption of the Holy Mother of God” was awarded the title of cultural monument of utmost importance in 1991.

Fațada bisericii și plastica decorativă au fost renovate în anii treizeci a secolului trecut. Ornamentica din ghips a fost înlocuită cu piatră artificială, iar ușa vestică, realizată inițial din brad, a fost înlocuită cu același model de ușă, dar din stejar.

În anul 1996 Catedrala Adormirii Maicii Domnului a fost cuprinsă de un incendiu. Cu toate că focul a fost stins rapid, funinginea fină s-a depus peste iconostas și pereți.

Prin lucrările de reconstrucție efectuate de Institutul Național pentru protejarea monumentelor culturale în colaborare cu SPCO PANCEVO și Institutul pentru protejarea monumentelor culturale din PANCEVO, lăcașul de cult și-a regăsit splendoarea din trecut. S-a realizat o nouă decorațiune, icoanele au fost curățate și picturile poleite cu aur au fost refăcute.

Catedrala cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a primit titlul de monument cultural de mare însemnătate în anul 1991.

Године 1996. храм Успења Пресвете Богородице страдао је у пожару. Иако је ватра брзо угашена, парафинска чађ наталожила се по иконостасу и зидовима храма. Радовима на рестаурацији које је обавио Републички завод за заштиту споменика културе у сарадњи са СПЦО Панчево и Заводом за заштиту споменика културе у Панчеву, храм је заблистао старим сјајем. Изведена је нова декорација, очишћене су иконе и обновљена позлаћена пластика.

Храм Успења Пресвете Богородице утврђен је за споменик културе од великог значаја 1991. године.

THE CHURCH OF ILANDZA

The Serbian Orthodox Church dedicated to Saint Nicholas was erected in the late 18th century. The place of worship is built in neo-classic style with baroque elements. It suffered because of the events during the 1848 Revolution. The church was successfully revived, as we can read in a note in the Register of the important events of the church, at page 187: "... In the summer of 1852 we succeed in renovating our church, and purchased new bells, and all the books of the new Evangels and other sacred objects were received as a donation from the Russian Tsar NIKOLAJ".

The ILANDZA villagers contracted, in the 70s of the 18th century, two famous religious artists NOVAK RADONIC (1826 - 1890) and AKSENTIJE MARODIC (1838 - 1909) to paint the iconostasis and the interior of the church. Some time before, in 1859, the artist ZIVKO PETROVIC (1806 - 1868) painted several worship icons, on tin. Of the sacred furniture the church still shelters several cult objects from the late 18th century.

BISERICA DIN ILANDZA

Biserica ortodoxă sârbă închinată Sfântului Nicolae a fost ridicată la sfârșitul secolului XVIII. Lăcașul de cult este construit în stil neoclasic cu elemente baroce. A avut de suferit din cauza evenimentelor din timpul Revoluției de la 1848. Biserica a fost revitalizată cu succes după câțiva ani, existând un înscris în Registrul pentru înscrierea evenimentelor importante ale bisericii, la pagina 187: "... În vara anului 1852 am reușit să renovăm biserica noastră, să cumpărăm clopote noi, iar toate cărțile Evangheliei noi și alte obiecte sfințite au fost primite ca donație de la Țarul Rusiei NIKOLAJ".

Localnicii din ILANDZA au angajat în anii șaptezeci ai secolului XIX doi cunoscuți pictori NOVAK RADONIC (1826 - 1890) și AKSENTIJE MARODIC (1838 - 1909) pentru zugrăvirea iconostasului și a interiorului bisericii. Cu ceva timp înainte, în anul 1859, artistul ZIVKO PETROVIC (1806 - 1868) a pictat câteva icoane de închinăciune, pe tablă. Din mobilierul religios din biserică astăzi se mai păstrează câteva obiecte de cult de la sfârșitul secolului XVIII.

ХРАМ ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ ОЦА НИКОЛАЈА У ИЛАНЦИ

Српска православна црква посвећена преносу моштија Светог Оца Николаја подигнута је крајем XVIII века. Грађена је у неокласицистичком стилу са елементима барока. Страдала је у револуционарним догађајима 1848. године. Успешно је ревитализована након пар година, и о томе остао је запис. У Књизи за уписивање знатних догађаја овдашњег храма, на стр.187 пише: „... У љету 1852. наново свету нашу цркву обновисмо, звона куписмо, а црквене све књиге и евангелије велико сребром оковано и позлаћено и један округ одјејанија свјешчени-ческа на поклон од цара русијска Николаја добисмо.“

Мештани Иланце ангажовали су седамдесетих година претпрошлог века велике српске сликаре Новака Радонића (1826-1890) и Аксентија Мародића (1838-1909) да осликају иконостас и унутрашњост цркве. Нешто раније, 1859. године сликар Живко Петровић (1806-1868) урадио је низ целивајућих икона на лиму. Од покретног мобилијара у цркви се још чувају рипиде које потичу с краја XVIII века.

THE CHURCH OF SAKULE

The construction of the Serbian Orthodox church dedicated to Saint Nicholas was finalised in 1846, but it took another ten years to start the works for the interior arrangements. The decoration of the church walls, the altar walling, the thrones (of the Holy Mother of God and of the Bishop), and another two sacred objects represent the work of an anonymous sculptor or studio. For the painting of the iconostasis, the cantors space and the thrones, the locals hired KONSTANTIN PANTELIC (1802 - 1882), a famous church painter, who had already realised 18 iconostases.

Of the mobile icons of the church, they preserved the Russian wooden icons of the 18th century, the tin icons from the mid 18th century and several icons belonging to an anonymous author on which the signature was deteriorated, but the year was preserved (1823). Among the old religious books for the mass celebration, it is important to mention the Holy Scripture of 1760 printed in Russia under the patronage of Tsarina ELISABETH (1709 - 1762), daughter of PETER THE GREAT.

BISERICA DIN SAKULE

Construirea bisericii ortodoxe sârbe închinată Sfântului Nicolae a fost terminată în anul 1846, dar a fost nevoie de încă zece ani pentru a fi începute lucrările de amenajare a interiorului. Decorațiunile de pe pereții lăcașului de cult, împrejmuirea altarului, tronurile (Născătoarei de Dumnezeu și Arhiereului) și alte două obiecte sacre reprezintă lucrarea unui sculptor sau atelier anonim. Pentru pictarea iconostasului, spațiului pentru cantori și a tronurilor, localnicii l-au angajat pe KONSTANTIN PANTELIC (1802 - 1882) unul dintre cei mai cunoscuți pictori bisericești, care realizase deja un număr de 18 iconostase.

Dintre icoanele mobile ale bisericii s-au păstrat până astăzi icoanele rusești pe lemn din secolul XVIII, icoanele pe tablă metalică de la mijlocul secolului XIX și câteva icoane aparținând unui autor necunoscut pe care semnătura s-a deteriorat parțial dar a fost păstrat anul (1823). Dintre cărțile vechi religioase pentru celebrarea slujbelor, este important de semnalat Evanghelia din 1760 tipărită în Rusia sub patronajul Țarinei ELISABETA (1709 - 1762), fiica lui PETRU CEL MARE.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВЕТОГ НИКОЛЕ У САКУЛАМА

Изградња Српске православне цркве посвећене Св. Николи завршена је 1846. године, али је било потребно да протекне десетак година па да се почне са радовима на њеној унутрашњости. Украси на зидовима цркве, олтарска преграда, тронове (Богородичин и Архијерејски) и два налоња дело су непознатог резбара или радионице. За осликавање иконостаса, певница и тронова Сакуљани су ангажовали Константина Пантелића (1802-1882), једног од најплоднијих војвођанских сликара, који је потписао чак 18 иконостаса.

Од покретних икона у цркви се чувају руске иконе на дасци из XVIII века, иконе на лиму из средине XIX века и неколико икона непознатог аутора, где је потпис делимично оштећен, али је сачувана година 1823. Од старих богослужбених књига интересантно је Јеванђеље из 1760. године, штампано у Русији, под покровитељством царице Јелисавете (1709-1762), ћерке Петра Великог.

CHAPTER IV
CIVIL ARCHITECTURE

CAPITOLUL IV
ARHITECTURĂ CIVILĂ

IV ПОГЛАВЉЕ
ГРАДСКА АРХИТЕКТУРА

CIVIL ARCHITECTURE

Banat is a European region located on the western lower Danube with the role of geographical corridor or a turning point. Throughout a territory of around 30,000 km² two great European zones meet, uniting Central Europe to South-Eastern Europe by the Danube Valley and at the same time the central European space on a direct connection still through Banat with the Romanian Plain and the Black Sea region. The geographic position of the Banat region conferred it the position of a receptacle of cultural trends originating both from the centre of the continent and from the south-eastern European space. A border region in the Middle Ages between two great empires, the Ottoman and the Hapsburg Empires, traversed a long period of conflicts, with intermittences between the end of the 14th century and the end of the 18th century. Banat was a military front which obviously affected the civilisation of the region.

Banat's cultural patrimony was marked and affected, unlike the neighbouring regions of Transylvania, Oltenia or Serbia, by its position of border region. The west of the province from the Danube to the Mureş River was conquered in 1552, after more than a century of battles, and was turned into an Ottoman province. The Timisoara Vilayet, administrative unit of the Ottoman Empire, lasted until the conquest of Banat by the Austrians following the wars of 1717-1718. The peace treaty signed on July 21st 1718 at Passerowitz between the Ottoman Empire and the Hapsburg Empire consecrated among others the integration of Banat within the frontiers of the Hapsburg Empire.

Banat's medieval civilisation, the civil and religious architecture of medieval Banat were completely destroyed in the long armed conflicts at the end of the Middle Ages, but also in the 18th century. The Catholic Church had under its obedience in Banat more than 220 parish churches and 38 medieval monasteries. They were completely destroyed and plundered until the dawns of the modern epoch. The same substantial losses were suffered also by the Orthodox Church, because only 5 settlements survived of the 39 medieval monasteries. The multicultural and multi-confessional space of the province

ARHITECTURĂ CIVILĂ

Banatul este o regiune europeană așezată la Dunărea de jos apuseană care a avut rostul unui culoar geografic sau al unei plăci turnate. Dealungul unui teritoriu de circa 30.000 Km² se întâlnesc două mari coridoare europene care leagă Europa Centrală de Europa de sud-est prin valea Dunării și în același timp spațiul central european pe o conexiune directă tot prin Banat cu Câmpia Română și regiunea pontică. Poziția geografică a regiunii bănățene i-a oferit acesteia poziția unui receptacul al curentelor culturale venite atât dinspre centrul continentului, cât și dinspre spațiul sud-est european. Regiune de frontieră din Evul Mediu între două mari imperii, cel Otoman și cel Habsburgic, a cunoscut o lungă perioadă de conflicte, cu intermitențe între secolul al XIV-lea și sfârșitul secolului al XVIII-lea. Banatul a fost un front militar care evident a afectat și civilizația regiunii.

Patrimoniul cultural al Banatului a fost marcat și afectat, așa cum n-a fost cel al regiunilor învecinate din Transilvania, Oltenia ori Serbia, de poziția sa de regiune de frontieră. Vestul provinciei, de la Dunăre până la Mureș, a fost cucerit în anul 1552, după mai bine de un secol de lupte, și a fost transformat în provincie otomană. Vilaietul de Timișoara, structură administrativă a Imperiului Otoman, a dăinuit până la cucerirea Banatului de către austrieci în urma războaielor din 1717-1718. Tratatul de pace semnat la 21 iulie 1718 la Passarowitz între Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic consfințea între altele integrarea Banatului între fruntariile Imperiului Habsburgic.

Civilizația medievală a Banatului, arhitectura civilă și religioasă a Banatului medieval au fost complet distruse în lungile conflicte armate de la finele Evului Mediu, dar și de cele din veacul al XVIII-lea. Biserica catolică a avut în obediența sa în Banat peste 220 de biserici parohiale și 38 de mănăstiri medievale. Ele au fost complet distruse și pustiite până în zorii epocii moderne. Aceleași pierderi substanțiale se constată și în cazul bisericii ortodoxe, unde din 39 de mănăstiri medievale au supraviețuit doar cinci așezăminte. Spațiul multicultural și multiconfesional al provinciei a

GRADSKA ARHITEKTURA

Banat je evropska regija, nalazi se na zapadnom donjem delu Dunava, koji je imao ulogu geografskog koridora ili jedinstvene celine. Dužinom teritorije od oko 30.000 km² susreću se dva glavna evropska koridora koji povezuju Centralnu Evropu sa Jugoistočnom Evropom kroz dolinu Dunava, i istovremeno centralno evropski prostor, povezujući ga direktnom vezom isto kroz Banat sa Rumunskom ravnicom i crnomorskom regijom. Geografski položaj Banatske regije daje ovoj poziciju sveokupnog primaoca kulturnih struja koje dolaze kako sa centra kontinenta, tako i iz Jugoistočne Evrope. Budući granični region još u srednjem veku, između dva velika carstva, Otomanskog i Habsburškog, Banat je iskusio dug period sukoba, sa povremenim prekidima u XIV veku i krajem XVIII veka. Banat je bio vojni front, što je očigledno uticalo na civilizaciju regije.

Kulturno nasleđe Banata bilo je pod stalnim uticajem, kao što to nije bio slučaj sa susednim regionima: Transilvanijom, Oltenjom ili Srbijom, zbog svog položaja pograničnog regiona. Zapad provincije, od Dunava do Moriša, bio je osvojen 1552 godine, posle gotovo jednog veka borbi, i bio je pretvoren u Osmansku provinciju. Temišvarski Vilajet, administrativna struktura Osmanskog carstva, trajao je sve do osvajanja Banata od strane Austrijanaca, nakon ratova iz 1717-1718 godine. Mirovni ugovor potpisan 21 jula 1718 u Passarovitzu (današnjem Požarevcu) između Otomanskog carstva i Habsburške imperije potvrđeno je, između ostalog, da Banata postaje sastavni deo Habsburške imperije.

Srednjevekovna civilizacija Banata, građanska i verska arhitektura srednjovekovnog Banata, potpuno je uništena tokom dugih perioda oružanih sukoba iz srednjeg veka, ali i onih iz XVIII veka. Katolička crkva je u Banatu imala pod svoju poslušnost preko 220 parohijskih crkava i 38 srednjovekovnih manastira. Oni su u potpunosti uništeni i opustošeni do pred zoru modernog doba. Isto se takvo stanje može zaključiti i za pravoslavnu crkvu, gde je od 39 srednjovekovnih manastira preživelo samo pet manastira. Ova multikulturalna i multikonfesionalna provincija bila je podjednako

Reșița – The Cultural Palace – 1928
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10910
Reșița – Palatul cultural – 1928
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10910
Reșița – Palata culture – 1928
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10910

Reșița – The Kokh Villa, today The House of the Teaching Corps – 1900
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10913
Reșița – Vila Kokh, azi Casa Corpului Didactic – 1900
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10913
Reșița – Vila Kokh, danas Kuća Corpului Didactic – 1900
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10913

The Reșița-South Railway Station – 1914
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10920
Gara Reșița-Sud – 1914
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10920
Železnička stanica Reșița Jug – 1914
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10920

Reșița – The Mäerz House, today dwellings – 1875-1900
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10942
Reșița – Casa Mäerz, azi locuințe – 1875-1900
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10942
Reșița – Kuća Mäerz, danas kuće za stanovanje – 1875-1900
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10942

was equally affected by the military and religious conflicts which affected the province in the dusk of the Middle Ages, but also in the 18th century, when the Danube became a front of European war.

Banat's medieval civil architecture was affected at the same extent as the ecclesiastic architecture of the province. The noblemen's courts and residences of Caransebeș, the Romanian medieval towns, were completely destroyed in the 16th – 17th centuries. The statistic elaborated in the middle of the 18th century at the request of the imperial administration of Banat reveals a desolate state of ecclesiastic and civil architecture of the province. We invoke here a statistic of the churches of the Caransebeș Vicariate in 1757. In 1757 there were a number of 37 villages without church, another 115 villages had a wooden church, there is no information about 60 villages and only 18 boroughs had a monument of stone. The above document reveals a desolate state of architecture in the Mountainous Banat at the middle of the 18th century.

Banat's civil architecture succeeded in progressing starting with the end of the 18th century, due to the measures taken by the local administration under the impulse of the province economic development, the Enlightenment measures imposed by the Vienna Imperial Court in Banat in the 18th century. The economic and urban development of the province are the results of the mercantilist and populationist measures imposed in the Banat province throughout the 18th century. Populationism was a part of the policy of the Austrian modern state in the Enlightenment Era, which it promoted steadily between 1718 and 1780 in Banat. The populationist policy, realised by the natural birth rate, the stability of the social condition of the Romanian population, but also by massive colonisations changed and set, for a long period of history, the ethnic decoupage of the province. That was the genesis period of the province multiculturalism and multi-confessionalism which defines the identities of Banat. The province had, in 1774, a number of 375,380 inhabitants and reached 1,031,047 inhabitants in 1836. The confessional structure of Banat in the same year 1836 was the following: the Orthodox block counted 562,579 inhabitants, the Catholics were in number of 227,383, the Evangelic followers 7758, the Reformed 5548 and the Jews 4029. The urban structure of the province changed

Reșița – The Friedmann House, today the County Library „Paul Iorgovici” – 1875-1900
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10924
Reșița – Casa Friedmann, azi Biblioteca Județeană „Paul Iorgovici” – 1875-1900
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10924
Reșița – Kuća Friedmann, danas Županijska biblioteka „Paul Iorgovici” – 1875-1900
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10924

fost afectat în egală măsură de conflictele militare și confesionale care au afectat provincia în amurgul Evului Mediu, dar și în veacul al XVIII-lea, când Dunărea a devenit un front de război european.

Arhitectura civilă medievală a Banatului a fost afectată în egală măsură ca și arhitectura ecleziastică a provinciei. Curțile și reședințele nobiliare din Caransebeș, oraș medieval românesc, au fost distruse în întregime în secolele XVI-XVII. Statisticile întocmite la mijlocul secolului al XVIII-lea la solicitarea administrației imperiale a Banatului relevă o stare dezolantă a arhitecturii ecleziastice și civile a provinciei. Invocăm aici o statistică a bisericilor din Eparhia Caransebeșului în anul 1757. Existau în anul 1757 un număr de 37 de sate fără biserică, 115 sate aveau biserică din lemn, despre 60 de sate nu se menționează nici o informație și doar 18 târguri aveau un monument din zid de piatră. Documentul mai sus invocat relevă o stare dezolantă a arhitecturii în Banatul Montan la mijlocul veacului al XVIII-lea.

Arhitectura civilă a Banatului reușește odată cu finele veacului al XVIII-lea datorită măsurilor luate de administrația locală sub impulsul dezvoltării economice a provinciei, a măsurilor în spirit iluminist impuse în Banat de Curtea Imperială de la Viena în veacul al XVIII-lea. Dezvoltarea economică, dezvoltarea urbană a provinciei sunt urmările măsurilor mercantiliste și populaționiste impuse în provincia bănățeană pe tot parcursul veacului al XVIII-lea. Populaționismul a făcut parte din politica statului modern austriac în epoca Luminilor pe care le-a promovat consecvent între 1718 și 1780 în Banat. Politica populaționistă, realizată prin sporul natural, prin așezarea stării sociale a populației românești dar și prin colonizări masive a schimbat și a fixat pentru o lungă perioadă a istoriei decupajul etnic al provinciei. Acum a fost perioada de geneză a multiculturalismului și a multiconfesionalismului provinciei ce vor defini identitățile Banatului. Provincia a avut în anul 1774 un număr de 375.380 locuitori și a ajuns în anul 1836 la 1.031.047 locuitori. Structura confesională a Banatului în același an 1836 era următoarea: blocul ortodox avea 562.579 locuitori, catolicii erau în număr de 227.383, evanghelici 7758, reformați 5548 și evrei 4029. Structura urbană a provinciei s-a modificat radical, în anul 1839 fiind recensate un număr de structuri urbane, ceea ce evident

pogodena vojnim i verskim sukobima koji su pogodili ovaj prostor u sumrak srednjeg veka, ali i u osamnaestom veku, kada je Dunav postao front evropskih ratova.

Srednjovekovna civilna arhitektura Banata bila je pogodena onoliko koliko i crkvena arhitektura pokrajine. Plemićke rezidencije iz Karansebeša, rumunskog srednjovekovnog grada, u potpunosti su bile uništene u šesnaestom i sedamnaestom veku. Statistike sačinjene sredinom XVIII veka, na zahtev Carske uprave Banata, otkrivaju stanje pravog opustošenja crkvene i građanske arhitekture pokrajine. Navodimo ovde jednu statistiku crkava iz Karansebeške Eparhije iz 1757 godine. Te 1757 godine postojalo je ukupno ukupno 37 sela bez crkvi, 115 sela je imalo crkvu brvnaru, za oko 60 sela ne postoje nikakve informacije, a samo 18 je varošica imalo objekte od kamenih zidova. Dokument gore naveden otkriva teško stanje arhitekture u Planinskom Banatu sredinom osamnaestog veka.

Civilna arhitektura Banata se razvija počevši sa krajem osamnaestog veka, zahvaljujući merama koje je preduzela lokalna administracija, podstaknuta ekonomskim razvojem pokrajine, zahvaljujući merama u duhu prosvetiteljstva koje je Carski dvor iz Beča nametnuo Banatu u XVIII-om veku. Ekonomski razvoj, kao i urbani razvoj pokrajine jesu posledice merkantilističkih i populističkih mera nametnutih pokrajini Banat, tokom XVIII veka. Populacionizam je bio deo moderne državne politike Austrije u epohi prosvetiteljstva, koja je uporno promovisana između 1718 i 1780 godine u Banatu. Populistička politika, postignuta kroz prirodni rast, stabilizujući socijalni status rumunske populacije, ali i masovnim kolonizacijama, promenila i je i učvrstila, za jedan dugi istorijski period, etničku strukturu pokrajine. Tada je nastupio period multikulturalizma i multikonfesionalizma provincije, koje će definisati identitet pokrajine Banat. Pokrajina je imala godine 1774 ukupno 375.380 stanovnika, a postigala je 1836 godine 1.031.047 stanovnika. Verska struktura Banata u istoj 1836 godini je bila: ukupan broj pravoslavni je bio 562.579 stanovnika, katolika je bilo 227.383, evangelista 7758, reformisanih 5548, i jevreja 4029. Urbana struktura pokrajine radikalno se promenila, 1839 godine broj urbanih objekata, što je očigledno imalo za posledice po građansku arhitekturu pokrajine.

Reșița – The Red Villa – 1900-1933
 LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10902
 Reșița – Vila Roșie – 1900-1933
 LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10902
 Reșița – Crvena Vila – 1900-1933
 SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10902

Reșița – The Old Villa – 1893-1894
 LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10901
 Reșița – Vila Veche – 1893-1894
 LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10901
 Reșița – Stara Vila – 1893-1894
 SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10901

radically in 1839 as the records show a number of urban structures which obviously had consequences in the plane of civil architecture of the province.

Timisoara remains, despite of the massive population growth, the only truly European city of the province comparable with the sources of Transylvania and the Hapsburg Empire. The city had, in the much invoked year 1836 a number of 17,000 inhabitants, the other towns of the province had no more than 5000 inhabitants. we invoke here several figures for the urban structures in the south of Banat in the same period: Vârșeț had 10,000, Biserica Albă 5300 inhabitants, Oravița 3600 inhabitants.

Most urban settlements of Banat were inhabited by colonists or in a great percentage by colonists and Romanians. The ethnic cleavage exhibited until after the First World War remains strong in Banat's cities and towns. The towns were inhabited in an overwhelming proportion by Germans, whereas the Romanian world lived in the rural milieu. Colonisation assured the natural birth rate but also changed the ethnic and confessional structure of the population. Colonisation brought about a central-European mentality to Banat's cities and along with it an architecture specific to Central Europe, which can still be admired in the towns and cities of the Mountainous Banat.

a avut consecințe în planul arhitecturii civile a provinciei.

Timișoara rămâne, în ciuda creșterii masive a populației, singurul oraș cu adevărat european al provinciei bănățene comparabil cu sursele din Transilvania și Imperiul Habsburgic. Orașul avea în mult invocatul an 1836 un număr de 17.000 de locuitori, iar celelalte orașe din provincie nu aveau mai mult de 5000 de locuitori. Invocăm aici câteva cifre pentru structurile urbane din sudul Banatului în aceeași perioadă: Vârșețul avea 10.000 de locuitori, Biserica Albă 5300 locuitori, Oravița 3600 de locuitori.

Majoritatea așezărilor urbane din Banat erau locuite de coloniști sau într-un mare raport de coloniști și români. Clivajul etnic până după Primul Război Mondial rămâne puternic în orașele Banatului. Orașele erau în covârșitoare proporție orașe germane, în timp ce lumea românească trăia în mediul rural. Colonizarea a asigurat sporul natural, dar a modificat structura etnică și confesională a populației. Colonizarea a adus o mentalitate central europeană în orașele Banatului și odată cu ea și o arhitectură specifică Europei Centrale, care încă mai poate fi admirată în orașele Banatului Montan.

Temišvar ostaje, uprkos masivnom rastu stanovnika, jedini istinski evropski grad Banatske provincije, upoređujući ga sa sličnim gradovima iz Transilvanije i Habsburške imperije. Grad je imao u često pominjanoj godini 1836 ukupno 17.000 stanovnika, i drugi gradovi iz pokraje, nisu imali više od 5.000 stanovnika. Napominjemo ovde neke podatke za urbane strukture sa juga Banata u istom periodu: Vršac je imao 10.000 stanovnika, Bela Crkva je imala 5300 stanovnika, Oravica 3600 stanovnika.

Većina urbanih naselja u Banatu bila su naseljavana doseljenicima ili tačnije, kolonistima i rumunskim življem. Etnička podeljenost do posle Prvog svetskog rata ostaje jaka u gradovima Banata. Gradovi su bili gotovo postotno većinski nemački gradovi, dok je rumunski narod živeo u ruralnim sredinama. Kolonizacija je obezbedila prirodni rast, ali je promenila etničku i versku strukturu stanovništva. Kolonizacija je donela centralno Evropski mentalitet u gradovima Banata i zajedno sa njim i specifičnu arhitekturu Centralne Evrope, koja se još uvek može videti u gradovima Planinskog Banata.

Bocșa – Town Hall – 19th century
 LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11032
 Bocșa – Primăria – sec. XIX
 LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11032
 Bokša – Opština – sec. XIX
 SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11032

Bocșa – School, today School no. 1 – 1840
 LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11031
 Bocșa – Școala, azi Școala nr. 1 – 1840
 LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11031
 Bokša – Škola, danas Škola br. 1 – 1840
 SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11031

Caransebeș – Officials' dwellings, today shopping spaces and dwellings– 19th century
 LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11088
 Caransebeș – Locuințe oficiali, azi spații comerciale și locuințe – sec. XIX
 LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11088

Caransebeș – Officials' dwellings, today shopping spaces and dwellings– 19th century
 LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11088
 Caransebeș – Locuințe oficiali, azi spații comerciale și locuințe – sec. XIX
 LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11088

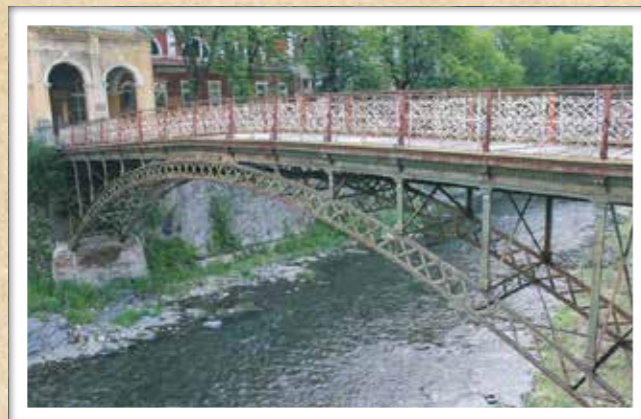

Caransebeș – The Town's House, today the Caransebeș City Hall – 1903
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11089
Caransebeș – Casa Orașului, azi Primăria municipiului Caransebeș – 1903
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11089
Karansebeš – Gradska kuća, danas Opština grada Karansebeša – 1903
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11089

Caransebeș – The Severin District Headquarters, today a kindergarten – 18th century, modifications in 1909 / LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11072 / Caransebeș – Sediul Comitatului de Severin, azi grădiniță – sec. XVIII, modificări 1909 / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11072 / Karansebeš – Sedište Severinskog komitata, azi vrtić – sec. XVIII, izmene 1909 / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11072

Herculane – The Covered Gallery of the Stone Bridge across the Cerna River – 1850-1900 / LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-10973 / Băile Herculane – Podul din fontă peste Cerna – inc. sec. XX / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-A-10976 / Herculane – Pokrivena galerija Kamenog mosta preko reke Černe – 1850-1900 / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-10973

Caransebeș – The „Traian Doda” High School – 1915
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11091
Caransebeș – Liceul „Traian Doda” – 1915
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11091
Karansebeš – Gimnazija „Traian Doda” – 1915
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11091

Caransebeș – The Palace of the Wealth Community – 1901
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11068
Caransebeș – Palatul Comunității de Avere – 1901
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11068
Karansebeš – Palata zajednice dobara – 1901
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11068

Herculane – The „Diana” Baths, initially „The bath for bone pains” – 1883-1886 / LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-11015 / Băile Herculane – Baia „Diana”, inițial „Baia de dureri de oase” – 1810, cu modernizări 1859 / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11014 / Herculane – Banja „Diana”, pre toga „Banja za kostobolju” – 1883-1886 / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-11015

Oravița – The Maderspach House, today the Pita Bujor House – 19th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11163
Oravița – Casa Maderspach, azi Casa Pita Bujor – sec. XIX
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11163
Oravica – Kuća Maderspach, danas kuća Pita Bujor – sec. XIX
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11163

Oravița – The Nuns School (Order of Notre Dame), with closter (dormitory) – 1781 / LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11165 / Oravița – Școala de călugărițe (ordinul Notre Dame), cu closter (internat) – 1781 / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11165 / Oravica – Škola de kaluderice (Notre Dame), sa internatom – 1781 / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11165

Anina – Central Headquarters of Mines, today the Mayor's Office – end of the 18th century LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10966 / Anina – Direcția Minelor, azi sediu Primăriei – sf. sec. XIX / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10966 / Anjina – Uprava rudnika, danas sedište Opštine – sf. sec. XIX
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10966

Oravița – The Old Theatre, today the „Mihai Eminescu” Theatre – 1871, renovated and modified in 1893, a restaurant since 1997 / LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11154 / Oravița – Teatrul vechi, azi Teatrul „Mihai Eminescu” – 1871, renovat și modificat 1893, restaurat 1997 / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11154 / Oravica – Staro pozorište, danas pozorište „Mihai Eminescu” – 1871, renovirano 1893, restaurirano 1997

Oravița – Bank, today Raiffeisen BANK – 1914
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11135
Oravița – Bancă, azi Raiffeisen BANK – 1914
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11135
Oravica – Banka, danas Raiffeisen BANK – 1914
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11135

Anina – The Railroad Station CFR Anina – 1848 - 1863
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-10959
Anina – Gara CFR Anina – 1848 - 1863
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-10959
Anjina – Železnička stanica CFR Anina – 1848 - 1863
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-10959

THE PHARMACY WITH EXTERIOR STAIRCASE OF VRSAC

The building lies in the centre of VRSAC, on the corner of STEVANA NEMANJE street no. 1, and KUMANOVA street. In this building in 1783 Mr. PELEVAN opened the first pharmacy of VRSAC called „KOD SPASITELJA / AT THE SAVIOUR”. The pharmacy functioned here without interruptions until 1971. The owners came and went, since 1928 the pharmacist here was Mr ALEKSANDAR JOVANOVIĆ, the brother of the painter PAJA JOVANOVIĆ. In 1965 the edifice was assigned to the Museum of VRSAC, and it currently shelters permanent exhibitions, such as „The history of health culture in South Banat” and „Testimonies about PAJA JOVANOVIĆ”. The edifice of the old pharmacy was erected in the mid 18th century in the Serbian district of the town, as there were two territorial-administrative units here, i.e. the Serbian Vârșeț and the German Vârșeț. Grace to its corner position, it contains an irregular shape section, and thus preserves one of the few traces of the old locality aspect. The exterior staircase climbing to the elevated ground floor represents the main attraction of the objective, surrounded by a wrought iron fence. The staircase is the recognition symbol and the detail classifying this building in the category of the atypical architectonic constructions from the VRSAC building fund. The high basement, with vaults is divided into small rooms, and there, like in the past, we encounter shopping outlets and artisans’ workshops. The style of the building is baroque, and the facade is classical, finished most probably after a renovation in the mid 19th century. Beside the characteristic staircase, another interesting detail is the high roof. The attic space was used in the past for drying medicinal plants.

FARMACIA CU SCARĂ DIN VRSAC

Clădirea se află în centrul localității VRSAC, pe strada STEVANA NEMANJE nr. 1, colț cu strada KUMANOVA. În această clădire în anul 1783 domnul PELEVAN a deschis prima farmacie din VRSAC cu numele de „KOD SPASITELJA / LA SALVATORUL”. Aici a funcționat farmacia neîntrerupt timp de două secole, până în 1971. Proprietarii s-au schimbat, din 1928 a fost farmacist aici domnul ALEKSANDAR JOVANOVIĆ, fratele pictorului PAJA JOVANOVIĆ. În anul 1965 clădirea a fost atribuită muzeului din VRSAC, iar astăzi sunt găzduite aici expoziții permanente, cum sunt „Istoria culturii sănătății din Banatul de Sud” și „Mărturii despre PAJA JOVANOVIĆ”. Clădirea vechii farmacii a fost construită la mijlocul secolului XVIII, pe partea sârbească a orașului, pe vremea când existau două unități teritorial-administrative, respectiv Vârșețul sârbesc și Vârșețul german. Prin poziția sa pe colț închide secțiunea de forma neregulată, păstrându-se astfel una dintre puținele urme ale aspectului vechii localități. Scara exterioară prin care se ajunge la parterul înalt reprezintă atracția principală a obiectivului, împrejmuit cu un gard din fier forjat. Scările sunt simbolul de recunoaștere și detalii care clasifică această clădire în categoria construcțiilor arhitectonice atipice din fondul de construcții VRSAC. Subsolul înalt, cu bolți, este împărțit în încăperi mai mici, iar acolo ca și în trecut se află spații meșteșugărești și comerciale. Stilul construcției clădirii este unul tipic baroc, iar fațada este de tip clasic și a apărut cel mai probabil în urma unei renovări de la jumătatea secolului XIX. Pe lângă scările caracteristice, un alt detaliu interesant este acoperișul înalt. În pod spațiile au fost folosite cândva pentru uscarea plantelor medicinale.

АПOTEКА НА СТЕПЕНИЦАМА У ВРШЦУ

Налази се у центру Вршца, у Улици Стевана Немање бр. 1, на углу са Кумановском улицом. У овој згради је давне 1783. године господин Пелеван отворио прву апотеку у Вршцу „Код спаситеља”. У њој је читава два века, све до 1971. године, непрекидно радила апотека. Власници су се смењивали, а међу њима је од 1928. године био и Александар Јовановић, апотекар, брат сликара Паје Јовановића. Зграда је 1965. године уступљена Вршачком музеју, а данас су ту смештене сталне поставке „Историја здравствене културе југоисточног Баната” и „Сећање на Пају Јовановића”. Зграда старе апотеке је саграђена половином XVIII века, на српској страни вароши, у време када су постојале две општине, Српски и Немачки Вршац. Својом позицијом на углу затвара блок неправилног, изломљеног облика, који као такав представља један од ретких сачуваних трагова старог насеља. Спољно степениште, којим се приступа у високо приземље, главни део објекта, озидано је и заштићено оградом од кованог гвожђа. Оно је знак препознавања и детаљ који ову грађевину сврстава у нетипичне архитектонске обрасце градитељског фонда Вршца. Високи, засведени подрум је издељен на више мањих просторија, а у њему се сада, као и раније, налазе занатлијски и трговачки локали. Конструктивни склоп зграде је типично барокни, док је фасада компонована класицистички и вероватно је настала у некој од обнова у првој половини XIX века. Поред карактеристичних степеница, печат овој згради даје и високи кров, чије су две етажне некад служиле за сушење лековитог биља.

THE BISHOP'S PALACE OF VRSAC

It is located in the centre of VRSAC, at 20, DVORSKA ULICA street, just across the street from the Orthodox Cathedral Saint Nicholas. It was erected in the times of Bishop JOVAN DJORDJEVIC, after the reinstatement of the Bishop's Headquarters from Caransebeş to VRSAC in 1750. The name of the designer was not retained, but the people remember the legend about the building of the palace, „one that no other Serbian Bishop has or will have”, according to Bishop JOVAN. Although the treasury was empty and there was no money for erecting a grandiose palace, as the Bishop imagined it, he did not give up, and advertised that the church intended to borrow money from the parishers for the palace with high interest. The declaration was addressed to all who could contribute to this project. After the finalisation of the palace, the Bishop invited all the contributors to lunch, promising to return them the money on the same day. Before sitting at the table, the bishop secretly summoned the richest trader in town and asked him that after the gratitude speech and when the bishop was about to return the money he should stand up and publicly reject the money, and the bishop promised to reimburse him later. The trader was glad the money was to be returned only to him and not to the others; he did as he was told, and he tore his receipt in front of everybody. The other traders were unpleasantly surprised, but out of shame did the same, and tore their receipts. When the respective trader went to the bishop to claim his money, the latter replied he could not possibly do it, as the receipt had been destroyed!

However, the official information is that the Bishop Palace was built from the donations of the VRSAC parishers, but the collective memory of the VRSAC locals still preserves the story about the „cunning” of Bishop JOVAN. The construction of the palace was finalised in 1759, and in 1787 ARSENIJE IV JOVANOVIĆ SAKABETA realised some small alterations. The present aspect of the facade was set in 1904 when they finished the modifications asked by Bishop GAVRILO ZMEJANOVIĆ. The edifice has two levels, it is a monumental construction

PALATUL EPISCOPAL DIN VRSAC

Se află în centrul oraşului VRSAC, în strada DVORSKA ULICA nr. 20, vizavi de Catedrala Ortodoxă Sfântul Nicolae. A fost construit în timpul episcopului JOVAN DJORDJEVIC, după ce în anul 1750 sediul episcopiei a fost mutat din nou de la Caransebeş la VRSAC. Numele proiectantului nu a fost reţinut, dar s-a păstrat legenda cu privire la construirea palatului, „unul cum nici un episcop sârb nu are şi nici nu va avea”, după spusele episcopului JOVAN. Cu toate că se ştia că în trezorerie nu existau bani pentru ridicarea unui palat grandios aşa cum şi l-a imaginat episcopul, acesta din urmă nu a renunţat la intenţiile sale. Episcopul a declarat că biserica doreşte să împrumute bani de la enoriaşii săi pentru zidirea palatului cu plata unor dobânzi mari. Declaraţia era adresată tuturor celor care puteau contribui la acest proiect. După terminarea palatului, episcopul i-a chemat pe toţi cei care au dat împrumuturi să servească un prânz împreună, anunţând în acelaşi timp şi returnarea banilor. Între timp, înainte de a se aşeza la masă, episcopul l-a chemat pe cel mai bogat comerciant din oraş şi l-a rugat ca după discursul de mulţumire şi începerea înapoierii sumelor împrumutate, acesta să se ridice şi în mod public să renunţe la bani, urmând ca episcopul să îi dea suma cu altă ocazie. Comerciantul s-a bucurat pe moment că banii urmează să-i fie returnaţi lui, iar altora nu; a făcut cum i s-a spus şi a rupt chitanţa în faţa tuturor celor prezenţi. Aceştia au fost neplăcut surprinşi, dar ca să nu rămână mai prejos şi-au rupt şi ei chitanţele în mod demonstrativ. Când comerciantul cu pricina i-a cerut episcopului să-i returneze banii, acesta din urmă i-a spus că nu poate să facă acest lucru deoarece chitanţa fusese ruptă.

Informaţia oficială este aceea că Palatul episcopal a fost construit din donaţiile locuitorilor din VRSAC, iar în memoria cetăţenilor din VRSAC a rămas povestea despre „îndrăzneala” episcopului JOVAN. Construirea palatului a fost finalizată în anul 1759, iar imediat în anul 1787 ARSENIJE IV JOVANOVIĆ SAKABETA a efectuat câteva mici modificări. Aspectul actual al faţadei a fost stabilit în 1904 când au fost terminate modificările cerute de episcopul GAVRILO ZMEJANOVIĆ. Palatul episcopal este

ВЛАДИЧАНСКИ ДВОР У ВРШЦУ

Налази се у центру Вршца, у Дворској улици бр. 20, прекопута Саборне цркве Светог Николе. Изграђен је за време владике Јована Ђорђевића, након што је 1750. године седиште епархије враћено из Карансебеша у Вршац. Име пројектанта није сачувано, али је сачувана легенда о градњи двора „какав ниједан српски владика нема нити ће икад имати“, како је владика Јован говорио. Предање каже да, иако се знало да у дворској благајни нема пара за подизање велелепне палате какву је замислио, владика није одустао од свог наума. Досетио се и објавио да црква жели од својих парохијана да позајми новац за зидање двора и то уз велике камате. Објава је подстакла све оне који су то могли зајам и дају. Када је градња двора завршена владика је позвао парохијане на свечани ручак и најавио враћање зајма. Међутим, пре него што су сели за сто, позвао је најбогатијег трговца у граду и замолио га да, после захвалног говора и објаве да почиње враћање зајма, овај устане и јавно се одрекне позајмљеног новца, а владика ће њему, кад све прође, исплатити дуг. Трговац се на тренутак порадовао што ће њему дуг бити враћен, а осталима неће, па је тако и урадио, исцепао је своју признаницу испред присутних суграђана. Сви су били непријатно изненађени, али да се не би осрамотили, редом су сви исцепали своје признанице. Када је касније трговац затражио од владике да му врати обећани дуг, владика му је одговорио да не може, пошто је признаница исцепана. Остало је записано да је Владичански двор изграђен прилозима вршачких добротвора, а у сећању Вршчана је остала прича о довитљивости владике Јована. Градња двора је завршена 1759. године, а већ 1787. године Арсеније IV Јовановић Шакабента је извршио неке мање измене. Садашњи изглед фасаде потиче из 1904. године, када је завршена адаптација коју је предузео владика Гаврило Змејановић.

Владичански двор је једносратна, монументална грађевина, првобитно конципирана

initially conceived in baroque style. It has pyramidal roof above the central and lateral frontons, which were replaced by attic domes. Then they also applied a richer decor on the facade, in neo baroque and neo Renaissance style, and the old central balcony supported on pillars was replaced by a balcony on massive consoles.

The palace is richly decorated at the interior also, especially the walls and the ceiling of the central hall and the reception hall on the first floor. The edifice shelters collections of paintings from the 18th and 19th century, among which a special value is exhibited by the collection of portraits, a high number of icons, religious writings etc. The palace chapel lies within the cultural monument, has a brick iconostasis with plastic stucco elements in baroque style, painted between 1761 and 1763 by the artist NIKOLA NESKOVIC. The palace used to be surrounded by a large park at the back and a beautiful baroque garden at the front. In time changes occurred, and thus today the palace is surrounded by a much smaller yard, with green areas more reduced in surface.

o clădire cu un etaj, construcție monumentală concepută inițial în stil baroc. A avut acoperiș piramidal deasupra frontoanelor centrale și laterale care au fost înlocuite cu cupole de mansardă. Atunci a fost aplicat pe fațadă un decor mai bogat în stil neo baroc și neo renesanțist, iar balconul central care exista în trecut și era susținut de stâlpi a fost înlocuit cu un balcon pe console masive.

Palatul este bogat decorat și la interior, în special pereții și tavanele holului central și ai sălii pentru evenimente de la etaj. În edificiu sunt păstrate colecții de picturi din secolele XVIII și XIX dintre care o valoare specială o are colecția de portrete, un mare număr de icoane, cărțile religioase și altele. Capela palatului, care se află în cadrul monumentului cultural are un iconostas zidit cu elemente plastice și de stuc în stil baroc, pictat între anii 1761 și 1763 de către pictorul NIKOLA NESKOVIC. Palatul a fost în trecut înconjurat de un parc mare în partea posterioară și de o grădină frumoasă în stil baroc în partea din față. În timp s-au adus modificări, așa că astăzi palatul este înconjurat de o curte mult mai mică cu spații verzi mai reduse ca suprafață.

у духу барока. Имала је двоструко заломљене пирамидалне кровове изнад централног и бочних ризалита, који су приликом адаптације замењени мансардним куполама. Фасада је тада добила богатији фасадни украс необа- рокне и неоренесансне стилизације, а нека- дашњи централни балкон на стубовима заме- њен је балконом на масивним конзолама. Двор је богато украшен и у унутрашњости, посебно зидови и таванице централног хола са степеништем и свечане сале на спрату. У двору се чува збирка уметничких слика XVIII и XIX века, од којих је посебно вредна збирка портрета, велики број икона, богослужбених књига и предмета. Дворска капела, која се налази у склопу објекта, има зидани иконостас са штуко-пластиком барокне стилизације, који је између 1761. и 1763. године осликао сликар Никола Нешковић. Двор је некада био окружен великим парком са задње стране и лепим барокним вртом са предње. Временом је дошло до промена, тако да данас двор окружује знатно мање двориште са оскуднијим зеленилом.

THE „UROS PREDIC” SCHOOL OF PANCEVO

The cultural monument is made of two objectives - the school wing and the gymnastics hall, which is part of the compound. The construction works started in 1887 and were finalised one year later, when they also erected the gym hall. The gymnasium building is a one-floor structure and is made of three prominent blocks connected by a longitudinal area. It was made of bricks having a structure with vaults in the main halls and architraves in the other rooms. The roof frame is made of wood, the ceilings have relief decorative elements. The main façade looking to the street is horizontally separated by socle, upper and lower vault and arch between the ground floor and first floor, which is the most poignant. As for the stylistic items, it exhibits classic elements, in the basic conception and decorative treatment. The gym hall has a rectangular base made of brick, with two-water roof, simple facade without decoration. Beside the architectonic value underlined by the characteristic style and the concrete space organisation, the edifice has also a cultural and historic value. As the first high school of PANCEVO, for more than a century it has brought an important contribution to the development of culture and education. Among the alumni we may list the painter UROS PREDIC and the worldwide renowned scientist MIHAJLO PUPIM, and for some time the philologists MILOS CRNJANSKI and ISIDORA SEKULI used to teach here.

ȘCOALA „UROS PREDIC” DIN PANCEVO

Monumentul cultural este compus din două obiective – clădirea liceului și corpul sălii de gimnastică, care reprezintă o parte integrantă a complexului. Construirea edificiului a început în anul 1887 și a fost terminată în anul următor când a fost ridicată și sala de gimnastică. Clădirea gimnaziului este un obiectiv cu etaj și se compune din trei blocuri proeminente legate în adâncime printr-o zonă longitudinală. A fost zidită din cărămidă în structură cu bolți în holuri și arhitrave în celelalte încăperi. Șarpanta acoperișului este din lemn, tavanele au elemente decorative și ieșite în relief. Fațada principală care dă spre stradă este separată orizontal prin soclu, bolta superioară și inferioară și arcul dintre parter și etaj care este și cea mai reliefată. În ceea ce privește caracteristicile stilistice, prezintă elemente clasice, în concepția de bază și în prelucrarea decorativă. Clădirea sălii de gimnastică are o bază dreptunghiulară, din cărămidă, cu acoperiș în două ape, fațadă simplă fără decorații. Pe lângă valorile arhitectonice subliniate de caracteristicile stilistice și organizarea concretă a spațiului, edificiul are și valoare culturală și istorică. În calitate de prim și unic liceul din PANCEVO, de mai bine de o sută de ani își aduce o contribuție importantă pentru dezvoltarea culturii și educației. Printre elevii s-au numărat pictorul UROS PREDIC și omul de știință de renume mondial MIHAJLO PUPIM, iar în anumite perioade au predat aici oamenii de litere MILOS CRNJANSKI și ISIDORA SEKULIC.

ГИМНАЗИЈА „УРОШ ПРЕДИЋ“ У ПАНЧЕВУ

Споменик културе се састоји из два објекта - зграде гимназије и зграде физкултурне сале, која је саставни део комплекса. Градња зграде гимназије започела је 1887. године, а завршена је следеће 1888. године када је саграђена и физкултурна сала. Зграда гимназије је спратни објекат и састоји се од три истурена блока повезана у дубини подужним делом. Зидана је опеком са сводном конструкцијом у ходницима и архитравном у осталим просторијама. Дрвена кровна конструкција има декоративне избачене тавањаче. Главна улична фасада хоризонтално је рашчлањена соклом, потпрозорним и натпрозорним венцем и венцем између приземља и спрата, који је најизраженији. У погледу стилских карактеристика, у основној концепцији и декоративној обради, поседује елементе класицизма. Зграда физкултурне сале је правоугаоне основе, зидана у опеци, са двоводним кровом, једноставних фасада, без декорације. Поред архитектонских вредности, изражених у стилским карактеристикама, и доследно спроведеној просторној организацији, подређеној јасно дефинисаној намени, споменик културе има изузетне културно-историјске вредности. Као прва и једина панчевачка гимназија, већ више од сто година даје значајан допринос развоју културе и образовања у овој средини. Међу њеним ђацима били су сликар Урош Предић и научник светског гласа Михајло Пупин, а једно време су у њој као професори службовали књижевници Милош Црњански и Исидора Секулић.

THE MUNICIPAL HALL OF VRSAC

It is situated in VRSAC, in the TRG POBEDE Square at no 1. The building was erected in 1859 – 60 as the New Municipal Hall, near the dwelling of the magistrate LOTIC. The plan and blueprints of the building were realised by the Royal Court engineer Wilhelm Bücher, and the said Court was also the supervision organism of the construction works, executed by Sigmund Kiler and Franz Ariel, contractors from Sighet. When the foundation was laid they inserted there a Memorandum in Latin, German and Serbian. It was signed by the important personalities of the town and the VRSAC bishop's representatives. For this purpose the magistrate ANDRIJA VASIC wrote the first monograph of VRSAC, which was also placed at the foundation of the budding and then published as independent brochure. This work was at the basis of all the ulterior writings about the history and development of the town. The building has ground floor and first floor, being erected on three fronts, with main facade and longer wing looking on the TRG POBEDE Square and the shortest wing along the ANDJE RANKOVIC street.

The VRSAC Municipal Hall exhibits elements of the Romantic style with evident neo-gothic influences, visible on the facades and at the interior. Hence the name of the „Gothic Hall”, as it is also called. The main facade and the lateral wing on TRG POBEDE have prominent central projections, with gothic frontons and the town emblem in relief. There are vaults in the main hall on the ground floor and on the ceiling above the staircase, and in the reception hall on the first floor there is a painted decoration realised in the late 19th century.

CASA MUNICIPALĂ DIN VRSAC

Este situată în VRSAC, în Piața TRG POBEDE nr 1. Clădirea a fost construită în 1859 – 60 ca și noua Casă municipală, lângă locuința magistratului LOTIC. Planul și schițele clădirii au fost realizate de inginerul Curții Regale Wilhelm Bücher,, Curte Regală care a fost și organismul de supraveghere a construcției, iar lucrările au fost executate de Sigmund Kiler și Franz Ariel, antreprenori constructori din Sighet. Cu ocazia așezării pietrei de temelie, care a avut loc în data de 7 iulie 1859, în fundația clădirii a fost introdus un Memoriu scris în latină, germană și sârbă. Acest memoriu a fost semnat de personaje marcante ale orașului și de către episcopia din VRSAC. Pentru acest scop magistratul ANDRIJA VASIC a scris prima monografie a orașului VRSAC, care de asemenea a fost pusă la fundația clădirii și apoi publicată ca broșură independentă. Această lucrare a stat la baza tuturor lucrărilor ulterioare referitoare la istoria și dezvoltarea orașului. Clădirea are parter și etaj, fiind construită pe trei fronturi, cu fațada principală și aripa mai lungă spre Piața TRG POBEDE și cu corpul mai scurt spre strada ANDJE RANKOVIC.

Casa Municipală din VRSAC are elemente din stilul romantic cu influențe neogotice evidente, la fațade dar și la interior. De aici a apărut denumirea de „Casa Gotică”, așa cum este cunoscută clădirea. Fațada principală și aripa laterală spre TRG POBEDE au proiecții centrale proeminente, cu fronton în stil gotic și cu o stemă a orașului în relief. Pe bolțile holului principal de la parter, pe tavanele de deasupra scârilor și sala de evenimente de la etaj există o decorațiune pictată care a fost realizată la sfârșitul secolului XIX.

ГРАДСКА КУЋА У ВРШЦУ

Налази се у Вршцу, на Тргу победе бр. 1. Грађена је 1859-60. године као нова Градска кућа, поред старог Магистрата – Лотићеве куће. План и предрачун зграде урадио је царско-краљевски инжењер Вилхелм Бихер, који је био и надзорни орган градње, а радове су изводили Зигмунд Килер и Франц Ариел, грађевински предузимачи из Сегедина. Приликом свечаности полагања камена темеља, које је обављено 7. јула 1859. године, у темеље зграде је уграђена Споменица, написана на латинском, немачком и српском језику. Ову споменицу су потписали највећи угледници жупаније, вршачке епархије и града Вршца. За ту прилику је саветник магистрата Андрија Васић написао прву монографију Вршца, која је такође положена у темеље зграде, а затим више пута објављена као посебна брошура. Ово дело је постало основ за писање свих каснијих историја и монографија града.

Зграда има приземље и спрат, а грађена је на три фронта, са главном фасадом и дужим крилом према Тргу победе и краћим крилом према Улици Анђе Ранковић. Градска кућа у Вршцу има одлике романтизма са наглашеним утицајем неоготике и на фасади и у ентеријеру, па отуда потиче назив „Готско здање“, по коме је позната. Главна фасада и бочно крило према Тргу победе имају наглашен централни ризалит, са готски обликованим забатом на коме је рељеф са приказом амблема града. На сводовима главног хола приземља, таваницама изнад степеништа и у свечаној сали на спрату постоји сликана декорација која је настала крајем XIX века.

SAINT SAVA'S HOME OF PANCEVO

The cultural objective „Saint Sava's Home” was erected in 1885, according to the mentions in the work „HISTORY OF THE TOWN OF PANCEVO” by SRECKO MILEKER and the presentation of dr. NIKOLA MILUTINOVIC of 1888. The edifice has a large reception hall used as gathering room for the Church Council, for the celebration of Saint Sava by the Serbian school pupils, as well as for the religious concerts of the Serbian Church Association. The hall has also a gallery. The base of this monument is L-shaped but the designer remained anonymous. The corner of the first floor has also an L-shaped window. The windows are semicircular. On the first floor, on the facade looking on the TRG KRALJA PETRA PRVOG square there is a balcony. The edifice has a carriage entrance from the DIMITRIJA TUCOVICA street and an access way to the gathering hall above which there is a wrought iron overhang. The reception hall is rectangular, and the walls are painted in the secco technique. The ceiling is divided into three zones: two lateral sections (to the north and south) and a central one. In the middle there is an elliptic field with void base. The lateral wing shows two compositions: on the northern side we can admire The Serbians around the cantors at GUSLE and on the other side CYRIL and METHODIE spread Christianity among the Slavians. The ceiling was painted by Eduard Klein.

CĂMINUL SFÂNTULUI SAVA DIN PANCEVO

Obiectivul „Căminul Sfântul Sava” a fost construit în anul 1885, după cele relatate în lucrarea „ISTORIA ORAȘULUI PANCEVO” a lui SRECKO MILEKER și în prezentarea dr. NIKOLA MILUTINOVIC din anul 1888. În edificiu se află o sală mare de evenimente care era folosită ca sală de adunare a Consiliului Bisericesc, pentru sărbătorirea Sfântului Sava de către elevii școlilor sârbești, precum și pentru susținerea concertelor duhovnicești ale asociației bisericești sârbe. Sala are și o galerie. Baza acestui monument cultural este în forma literei L și nu se știe cine a proiectat-o. Pe colțul etajului se află o fereastră echer. Ferestrele au forma semicirculară. La etaj, pe fațada ce dă spre piața TRG KRALJA PETRA PRVOG se află un balcon. Obiectivul are o intrare pentru trăsură din strada DIMITRIJA TUCOVICA și o intrare spre sala de evenimente deasupra căreia se află o streșină din fier forjat. Sala de evenimente are o formă dreptunghiulară, iar pereții săi sunt pictați în tehnică „secco”. Plafonul este împărțit în trei zone: două secțiuni laterale – nordică și sudică - și una centrală. În mijloc se află câmpul eliptic cu baza vidă. Aripile laterale prezintă două compoziții: pe partea nordică este expusă opera Sârbii în jurul cantorilor la GUSLE și pe cealaltă latură CIRILO și METHODIE răspândesc creștinismul printre slavi. Tavanul a fost pictat de Eduard Klein.

СВЕТОСАВСКИ ДОМ У ПАНЧЕВУ

Објекат Светосавског дома је према „Историји Панчева“ Срећка Милекера саграђен 1885. године, а према др Николи Милутиновићу 1888. године У њој се налази велика, свечана дворана која је служила као скупштинска сала Црквене општине, за светосавске прославе ученика српских школа, као и за духовне концерте Српског црквеног певачког друштва. Дворана има галерију. Основа овог споменика културе је у облику слова „L” и није познато ко га је пројектовао. На углу спрата се налази „еркер” прозор. Прозори су полукружног облика. На спрату према Тргу краља Петра Првог је балкон. Из Ул. Димитрија Туцовића објекат има колски улаз и улаз у свечану салу, изнад којег се налази надстрешница од кованог гвожђа. Свечана сала је правоугаоне основе, а плафон, потрбушје и зидови сале су осликани секо сликарском техником. Плафон је подељен на три дела: два бочна - северни и јужни, и централни. У средњем је елипсасто поље са празном основом. Бочни делови имају две композиције: на северном делу је представа Срби око гуслара, а на јужном Ђирило и Методије шире хришћанство међу Словенима. Таваницу је осликао Едуард Клајн.

THE „KONKORDIJA” EDIFICE OF VRSAC

The building lies at the centre of the VRSAC town, on the ZARKA ZRENJANINA Boulevard, at no. 20. The cultural objective was conceived in 1847 after the plans of the well-known architect and entrepreneur Franz Brandeiz. It was erected by The Artisans' Company by Shares, to use it as hotel, on the spot of the old STENCEROV restaurant, and was named „KONKORDIJA”. In 1852 the building was purchased by the Court of Professional Associations and since then it has been mainly a school space and a museum. Today, the objective is again in the property of the Municipal Museum of VRSAC and is arranged according to the highest museum standards. The main wing of this one-floor construction is the most important among all the buildings erected in the first half of the 19th century in VRSAC. The building reached the full expression of the classic monumental style. It is interesting that it was extended 37 years later, in 1884, according to the original plans, and this form was maintained until today. The facade looking on the street is symmetrically arranged around the central fronton with two lower lateral wings. The middle area is divided on the first floor into five fields by massive pillars with Corinthian capitals. On the large strips of the central fronton we can read: MUSEUM MDCCCLXXXII. This objective has a pure composition enchanting by its refinement. In the organisation of the inner space we especially remark the grand hall on the first floor, destined for concerts. The hall is higher than the other rooms, which can be seen also on the facade. The „KONKORDIJA” Building represents a splendid example of harmony among functionality, structure and external aspect of historic buildings, being probably one of the most spectacular edifices of VRSAC.

CLĂDIREA „KONKORDIJA” DIN VRSAC

Clădirea se află în centrul oraşului VRSAC, pe bulevardul ZARKA ZRENJANINA la nr 20. Obiectivul a fost conceput în anul 1847 conform proiectul cunoscutului arhitect şi întreprinzător Franz Brandeiz. Edificiul a fost ridicat de Societatea pe acţiuni a Meşteşugarilor pentru a funcţiona ca hotel, pe locul vechiului restaurant STENCEROV, şi a primit numele de „KONKORDIJA”. În anul 1852 clădirea a fost cumpărată de către Curtea Asociaţiilor Profesionale şi de atunci a fost folosită în principal ca spaţiu şcolar, dar şi ca muzeu. Astăzi clădirea este din nou în posesia Muzeului Municipal din VRSAC şi este amenajată după cele mai înalte standarde muzeistice. Corpul principal al acestei construcţii cu un etaj este cel mai important dintre toate clădirile ridicate în prima jumătate a secolului XIX în VRSAC. Prin construirea clădirii s-a ajuns la exprimarea completă a stilului clasicist – monumental. Este interesant faptul că acest edificiu a fost extins 37 de ani mai târziu, în anul 1884, conform planurilor aceluişi arhitect, iar această formă a fost menţinută până în ziua de astăzi. Faşada care dă spre stradă este aranjată simetric în jurul frontonului central cu două aripi laterale mai joase. Zona mijlocie este împărţită la etaj în cinci câmpuri prin stâlpi masivi cu capitellurile corintiene. Pe o friză largă de pe frontonul central este înscris: MUSEUM MDCCCLXXXII. Acest obiectiv are o compoziţie pură care încântă prin rafinamentul său. În organizarea spaţiului interior se evidenţiază în mod special sala mare de la etaj, proiectată pentru organizarea concertelor. Sala este mai înaltă decât celelalte încăperi, ceea ce se poate vedea şi la faşadă. Clădirea „KONKORDIJA” reprezintă un splendid exemplu de armonie între funcţionalitatea, structura şi aspectul exterior al clădirilor istorice, fiind probabil una dintre cele mai frumoase edificii din VRSAC.

ЗГРАДА „КОНКОРДИЈА“ У ВРШЦУ

Налази се у центру Вршца, у Булевару Жарка Зрењанина бр. 20. Саграђена је 1847. године према пројекту познатог архитекте и предузимача Франца Брандајса. Подигнута је од стране Занатског акционарског друштва за потребе хотела, на месту старе Штенцерове гостионице, и названа „Конкордија“. Зграду је 1852. године откупио Магистрат за смештај Подреалке и од тада се, углавном, користила као школски објекат, али и за смештај музеја у време његовог оснивања. Данас поново припада Градском музеју Вршац и уређена је по највишим стандардима за музеолошку делатност. Првобитни и главни корпус ове једносратне грађевине најзначајнији је међу зградама подигнутим у првој половини XIX века у Вршцу. У њеном обликовању је дошла до пуног изражаја монументалност класицистичког стила. Интересантно је да је зграда проширена по плановима истог архитекте 1884. године, чак 37 година касније и тај изглед је у потпуности задржала до данашњих дана. Улична фасада је симетрично компонована око централног ризалита са два бочна нижа крила. Средишњи тракт је на спрату подељен на пет поља прислоњеним и снажним античким стубовима са коринтским капителима. На широком фризу централног ризалита је натпис: MUSEUM MDCCCLXXXII. Ово је објекат чисте композиције који плени својом отменошћу и одмереношћу. У организацији унутрашњег простора посебно се истиче велика сала на спрату, пројектована тако да задовољава услове за извођење камерних концерата. Она је виша од осталих просторија и то је видљиво на фасади. Зграда „Конкордија“ представља леп пример повезаности функције, конструкције и спољашњег изгледа на историјској грађевини, и вероватно најлепши међу сачуваним примерима у Вршцу.

THE PANCEVO COURT HOUSE

It was erected in 1833 in the central square of PANCEVO, after the purchase and demolition of four private houses. The design belongs to MAJOR HEIMANN, and the building was erected by FRIEDRICH QUERFELD and FRANJ DOBI. In 1838 JULIUS SEIDEL decorated the reception hall on the first floor. The one-floor edifice has the shape of the Cyrillic letter P (П). The street facade is divided into three sections. The ground floor windows are finished in plane and the first-floor ones are framed in vaults. Although in the conception we identify the influences of the neoclassic style, the existence of arches as construction and decoration elements, according to some authors, is rather a testimony of the presence of some „RUNDBOGEN” style items. Above the middle section there is a niche with the inscription: IUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM. MDCCCXXXIII. Then, even higher, there is the massive fronton with rich profiled frames supported on consoles with the relief at the middle representing the angels with clocks in their hands. The monumental character of this cultural edifice is signalled also by the massive pillars on the ground floor and first floor, the curved staircases and the chandeliers applied on the walls along the stairway. The building changed destination in the meantime. After the Second World War they moved here the National Museum and the town archives, but the latter was transferred again in 1982, and thus it is currently sheltering only the National Museum of PANCEVO.

CLĂDIREA TRIBUNALULUI DIN PANCEVO

Clădirea Tribunalului a fost ridicată în anul 1833 în piața principală a orașului PANCEVO, după achiziționarea și demolarea a patru case private. Proiectarea aparține lui MAJOR HEIMANN, iar clădirea a fost construită de FRIEDRICH QUERFELD și FRANJ DOBI. În anul 1838 JULIUS SEIDEL a decorat sala de evenimente care se află la etaj. Clădirea cu un etaj are forma literei chirilice P (П). Fațada spre stradă este împărțită în trei secțiuni. Ferestrele parterului sunt finisate în plan, iar ferestrele de la etaj sunt încadrate în bolți. Cu toate că în concepția clădirii se identifică influența stilului neoclasic, existența arcelor ca element constructiv și decorativ, după părerea unor autori, stă mai degrabă mărturie a prezenței unor elemente de stil „RUNDBOGEN”. Deasupra secțiunii mijlocii se află o nișă cu următoarea inscripție: IUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM. MDCCCXXXIII. Deasupra acesteia se află frontonul masiv cu cadru profilat bogat pe console, ce are la mijloc relieful cu reprezentarea îngerilor cu ceasornice în mâini. Caracterul monumental al acestui edificiu cultural este semnalat de stâlpii masivi de la parter și de la etaj, scările curbate precum și candelabrele aplicate așezate pe pereți de-a lungul scării. Clădirea și-a modificat în timp destinația. După cel de-al Doilea Război Mondial în această clădire au fost mutate muzeul național și arhiva orașului, dar aceasta din urmă a fost din nou transferată în anul 1982, astfel că astăzi aici se află doar Muzeul Național al orașului PANCEVO.

ЗГРАДА МАГИСТРАТА У ПАНЧЕВУ

Зграда Магистрата је зидана 1833. године на главном градском тргу Панчева и то након што су купљене и порушене четири приватне куће. Мајор Хајман је пројектовао зграду коју су потом зидали Фридрих Кверфелд и Фрања Доби. Године 1838. Јулије Сајдел је осликао свечану салу која се налази на спрату. Једносpratна зграда је зидана у облику ћириличног слова „П”. Улична фасада је рашчлањена на три дела. Прозори приземља су завршени равно, док су прозори спрата засведени лучно. Иако је на згради примењен неокласицистички стил, присуство лукова, као конструктивног и декоративног елемента, по неким ауторима указује на „рундбоген стил”. Изнад средишњег дела се налази удубљење са натписом: IUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM. MDCCCXXXIII. Изнад целог овог дела је масивни фронтон са богато профилисаним оквиром на конзолама, у чијој средини се налази рељеф са афронтираном представом генија који у рукама носе часовник. Монументалности ентеријера овог споменика културе доприносе масивни дорски стубови у приземљу и на спрату, завојито степениште, као и канделабри распоређени по зидовима дуж степеништа. Зграда је временом мењала намену. Након Другог светског рата у њој су били смештени Народни музеј и Архив града, али је Архив 1982. године исељен, тако да је данас у њој само Народни музеј Панчева.

THE PLANDISTE TOWN HALL

The town hall lies in the centre of the locality. It was erected in 1889 as summer residence of the big land owner DJERDJE BOZINOG of Budapest. The building was nationalized in 1945 and it has been the PLANDISTE town hall ever since.

It has only ground floor, placed on the corner, L-shaped, with almost equal wings, placed along the street line.

The access to the edifice is made from the MARASALA TITA street through a wooden entrance door covered in rich reliefs. The HAJDUK VELJKLOCA wing, where the yard lies, has an overhang with wooden poles and a wooden fence richly ornamented, with vaulted roofing.

The facade has the characteristics of the eclectic style. The corner area is interrupted, highlighted by pillars, and has richer decorations of the facade around the windows and the pyramid trunk dome. Around the other windows they applied more modest decorative elements, with columns supporting the tympanum. Along the entire edifice, under the two-water roof of tiles, there is a richly decorated roof vault. The construction has remarkable historic, architectonic and artistic traits which must be protected. At present they are in course of accrediting it as a cultural monument.

CLĂDIREA PRIMĂRIEI ORAȘULUI PLANDISTE

Clădirea primăriei din PLANDISTE se află în centrul localității. A fost construită în anul 1889 ca reședință de vară a marelui proprietar de terenuri DJERDJE BOZINOG din Budapesta. Clădirea a fost naționalizată în anul 1945 și de atunci funcționează ca primărie a localității PLANDISTE.

Este o clădire cu parter pe colț în forma de L, cu aripile aproape egale, poziționate pe linia străzii.

Accesul în edificiu se face de pe strada MARASALA TITA printr-o ușă de intrare din lemn acoperită cu reliefuri bogate. Aripa de pe strada HAJDUK VELJKLOCA unde se află curtea are o streșină cu stâlpi din lemn și un gard din lemn bogat ornamentat cu acoperiș cu boltă.

Fațada prezintă caracteristicile stilului eclectic. Zona de pe colț este întreruptă, evidențiată cu pilaștri, prezintă decorațiuni mai bogate ale fațadei în jurul ferestrelor și cupolă în formă de trunchi de piramidă. În jurul celorlalte ferestre s-au aplicat elemente decorative mai modeste, cu coloane ce susțin timpanonul. De-a lungul întregului obiectiv, sub acoperișul în două ape din țiglă se află bolta de acoperiș bogat ornamentată. Edificiul prezintă trăsături istorice, arhitectonice și artistice remarcabile ce trebuie protejate. În prezent este în desfășurare procedura de acordare a statutului de monument cultural.

ЗГРАДА ОПШТИНЕ ПЛАНДИШТЕ

Зграда општине Планиште налази се у централном делу насеља. Саграђена је 1889. године као летњиковач велепоседника Ђерђа Војинга из Будимпеште. Зграда је национализована 1945. године и од тада је у њој Скупштина општине Планиште.

То је приземна угаона зграда са основом у облику слова „L“ са приближно једнаким крацима, постављена на регулационој линији улице. У објекат се улази кроз дрвену улазну ајнфор капију, из Улице маршала Тита, која је богато дрворезбарена. Крак из Хајдук Вељкове улице са дворишне стране има трем са дрвеним стубовима и богато украшеном дрвеном оградом и кровним венцем.

Фасада има карактеристике еклетицизма. Угаони део је зарубљен, наглашен назитком, пиластрима, богатијом фасадном декорацијом око прозора и куполом у облику зарубљене пирамиде. Око осталих прозора је нешто скромнија декоративна пластика са пиластрима који носе тимпанон. Дуж целог објекта, испод двоводног крова који је покривен црепом, протеже се богато декорисан кровни венац. Објекат има значајне историјске и архитектонско-уметничке карактеристике, због чега га треба чувати. У току је поступак за утврђивање ове зграде за споменик културе.

THE MILITARY HEADQUARTERS BUILDING IN PANCEVO

The cultural monument is known as STAPSKA ZGRADA and was erected in the third decade of the 19th century. The building was the property of the army and used for the personnel of the regiment. Around 1840 they moved into the objective the staff of the 12th Military-Border Regiment. At that time the edifice had a completely different aspect compared to the current one. In 1892 the building was bought by the Administration of the Roman-Catholic Church which, following the plans of the constructor Carl Hefner, realised the alterations of 1894 by which the structure totally lost its initial aspect. The building has a base in the shape of a reversed Cyrillic letter П. To the square it exhibits three domes in the shape of pyramid trunks. On the ground floor, with the facades covered in rustic decorations, the doors and windows are arches in semicircular shape, and their skylights are treated with folk motifs. The middle section of the building is highlighted by the apparent fronton, and on the first floor it has a railing terrace. This balcony has four doors. The lateral sides of the edifice, on the first floor, have a balcony each. The upper windows are rectangular. The lateral domes have one window on each side. On all three domes there is a space surrounded by an iron railing. The building has neo Renaissance stylistic elements. In the northern wing the ceilings are painted, the ground floor vaults are also painted, work dating from the year 1896.

ШТАПСКА ЗГРАДА У ПАНЧЕВУ

Споменик културе познат под именом Штапска зграда зидан је у трећој деценији XIX века. Зграда је била у војном власништву и служила је као штапска пуковска зграда. У објекту је око 1840. године био смештен штаб XII војно-граничарске регименте. У то време објекат је имао сасвим другачији изглед. Године 1892. зграду је купила Римокатоличка црквена општина, која је према плановима грађевинара Карла Хефнера извршила адаптацију 1894. године, чиме је зграда у потпуности изгубила свој изворни изглед. Зграда има основу у облику ћириличног слова „П“. Према Тргу има три куполе у облику зарубљених пирамида. У приземљу, чија је фасада покривена рустичном декорацијом, врата и прозори су засведени полукружно, док су њихове лунете обрађене рустично. Средишњи део зграде је истакнут у виду ризалита и овај део на спрату има балкон са балустрадом. Овај балкон обухвата четворо врата. Бочни делови објекта на спрату имају по један балкон. Прозори на спрату су правоугаони. Бочне куполе имају окулусе на све четири стране. На све три куполе је простор оивичен гвозденом оградом. Зграда има стилске елементе неоренесансе. У северном крилу зграде таваница степенишно дела је осликана. Сводови приземља су такође осликани. Сликарство потиче из 1896. године.

CLĂDIREA MILITARĂ DE LA PANCEVO

Monumentul cultural cunoscut sub numele de STAPSKA ZGRADA a fost construit în deceniul al treilea al secolului XIX. Clădirea a fost în proprietatea armatei și a fost folosită pentru personalul regimentului. În obiectiv în jurul anului 1840 a fost mutat personalul celui de-al XII-lea regiment militar – grăniceresc. În acea vreme edificiul avea un aspect complet diferit față de cel de acum. În anul 1892 clădirea a fost cumpărată de administrația Bisericii Romano-Catolice, care, conform planurilor constructorului Carl Hefner a realizat modificările din 1894 prin care structura și-a pierdut în totalitate aspectul inițial. Clădirea are baza în forma literei chirilice П întoarse. Spre piață are trei cupole în formă de trunchi de piramidă. La parter, ce are fațada acoperită cu decorații rustice, ușile și ferestrele sunt arcuite în formă semicirculară, iar lunetele acestora sunt prelucrate cu motive populare. Partea mijlocie a clădirii este evidențiată prin frontonul aparent, iar la etaj are o terasă cu balustradă. Acest balcon are patru uși. Părțile laterale ale obiectivului la etaj au fiecare câte un balcon. Ferestrele de la etaj sunt dreptunghiulare. Cupolele laterale au câte una pe fiecare dintre cele patru laturi. Pe toate cele trei cupole există un spațiu înconjurat cu gard din fier. Clădirea are elemente stilistice neo renescentiste. Pe aripa nordică a clădirii tavanul scării este pictat. Bolțile parterului sunt de asemenea pictate. Picturile datează din anul 1896.

THE BUILDING OF STATE BANK IN PANCEVO

It was constructed for the Austrian-Hungarian Bank, but after the First World War the owner of the bank became the National Bank of the Kingdom of Serbians, Croats and Slovenians. The base of the edifice is rectangular. The building has one floor, is made of brick, with relief decorated doors and windows, as well as nine windows on the façade. The front side is divided by an arched horizontal element, but only on one side. The ground floor windows have an upper relief, below the windows and above the door they applied cross structures, spreading horizontally along the entire facade. The element framing the door at the upper side is made in a relief composition with stylised floral influences, and at the core of the square tympanum there is the masaron with stylised flowers, fruit, and branches. The windows are decorated in the upper section only in relief. The right wing of the building has one window with a frame made of half columns ending in crowns and supported on generous consoles.

CLĂDIREA BĂNCII DE STAT LA PANCEVO

Clădirea a fost ridicată pentru Banca Austro-Ungară, dar după Primul Război Mondial, proprietarul băncii a devenit Banca Națională a Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor. Baza acestui edificiu are formă de dreptunghi. Clădirea are un singur etaj, este zidită din cărămidă cu uși decorate în relief și cu două aripi, precum și cu nouă ferestre pe fațadă. Latura frontală este divizată printr-un profil arcuit orizontal, dar numai pe una din fațadele clădirii. Ferestrele de la parter se termină în partea de sus cu un relief, sub ferestre și deasupra ușii s-au aplicat rosturi transversale, care se întind orizontal pe toată lungimea fațadei. Elementul ce încadrează ușa în partea superioară este constituit dintr-o compoziție în relief cu elemente florale stilizate, iar în centrul timpanonului pătrat se află mascaronul cu aripi și flori stilizate, fructe și ghirlande. Ferestrele sunt ornate în partea de sus numai cu decorațiuni în relief. Aripa dreaptă a clădirii are o singură fereastră, cu cadru în formă de semi-coloane terminate în coroană și sprijinite pe console generoase.

ЗГРАДА ДРЖАВНЕ БАНКЕ У ПАНЧЕВУ

Зграда је подигнута за потребе аустроугарске банке, да би након Првог светског рата власник банке постала Народна банка Краљевине Срба Хрвата и Словенаца. Основа овог споменика културе је у облику правоугаоника. Зграда је једносратна, зидана од цигле са двокрилним, изразито декоративним улазним вратима и девет прозора на фасади. Фасада је подељена хоризонталним венцем, који је профилисан, али само једним делом куће. Прозори приземља су у горњем делу завршени рељефом, док је доњи део прозора и горњи део врата наткривен испустом преко којег прелазе фуге, које се хоризонтално пружају по целој дужини фасаде. Надвратник чини рељефна композиција са стилизованим флоралним елементима, док се у центру квадратног тимпанона налази маскарон са крилима и стилизованим цвећем, воћем и гирландама. Прозори су у горњем делу украшени само рељефима. Десно крило зграде има један прозор, чији су допозорници у виду полустуба који се завршавају венцем, а ослањају се на богате конзоле.

THE STATUE OF SAINT FLORIЈAN OF PANCEVO

„In 1813 two statues were inaugurated. The first, embodying Saint FLORIЈAN, was erected in front of SOLJA's house and was consecrated on May 4th". The statue of Saint FLORIЈAN, protector of fire fighters, was cast in iron and is located at the corner of BOJVODE RADOMIRA PUTNIKA street and CARA LAZARA street in PANCEVO. The statue was erected on a brick quadrilateral base, 177 cms high. The monument is 233 cm high on the whole and represents the saint dressed in a short hyton with a corner over the shoulder. He has a panache helmet on his head and wears short boots. There is a heavy sword along his left thigh. He holds the flag in his left hand, and a bucket full of water in the right, water used to extinguish the fire of the small model house in flames near his right foot. On the left side of the socle we see engraved the word „BLANSKO", and it is supposed that this is the name of the workshop were the statue was cast, which however remained unconfirmed. The statue is surrounded by a fence made of four short poles united by chains, realised by Anton Hermann Gramberg.

STATUIA SFÂNTULUI FLORIЈAN DIN PANCEVO

„În anul 1813 au fost dezvelite două statui. Prima, care îl înfățișează pe Sfântul FLORIЈAN, a fost ridicată în fața casei lui SOLJA și a fost sfințită în data de 4 mai, Statuia Sfântului FLORIЈAN, protectorul pompierilor, a fost turnată din fier și se află pe strada BOJVODE RADOMIRA PUTNIKA colț cu strada CARA LAZARA din PANCEVO. Statuia a fost ridicată pe un postament în formă de patrulater zidit, cu înălțimea de 177 cm. Sculptura măsoară 233 cm de la bază la partea superioară și îl reprezintă pe sfânt îmbrăcat cu un hiton scurt, cu un colț petrecut peste umăr. Pe cap are un coif cu panaș, iar în picioare poartă cizme scurte. Pe coapsa stânga îi atârână o sabie grea. În mâna stângă ține drapelul, iar în mâna dreapta o gălețușă plină cu apă cu care stinge un incendiu la macheta unei case în flăcări. Modelul casei se află lângă piciorului său drept. Pe partea din spate stânga a postamentului, este gravat cuvântul „BLANSKO", despre care se presupune că ar fi atelierul unde a fost turnată sculptura, fapt totuși neconfirmat până astăzi. Statuia este înconjurată de un gard format din patru stâlpi de mică înălțime uniți prin lanțuri, lucrate de Anton Hermann Gramberg.

КИП СВ. ФЛОРИЈАНА У ПАНЧЕВУ

У историји града Панчева од Милекера пише „Године 1813. постављене су две статуе. Прва, која приказује Светог Флоријана, постављена је пред кућом Соље и 4. маја је освешћена...". Кип Светог Флоријана, заштитника ватрогасаца изливен је у гвожђу и налази се на углу Улице војводе Радомира Путника и Улице цара Лазара у Панчеву. Подигнут је на зиданом постолу четвороуганог облика, висине 177 cm. Висина саме скулптуре је 233 cm. Она представља свеца одевеног у кратак хитон са дугим плаштом пребаченим преко рамена. На глави му је кацига са перјаницом, а на ногама кратке чизме. О левом бедру му виси тежак мач. У левој руци придржава заставу на дугом копљу, а у десној руци је мало ведро пуно воде којом гаси пожар на моделу куће која је у пламену. Модел куће се налази крај његове десне ноге. На задњој страни постамента, са леве стране, урезана је реч „BLANSKO“, за коју се претпоставља да је реч о радионици која је израдила скулптуру, што до данас није тачно утврђено. Кип је окружен оградом коју чине четири ниска стуба повезана ланцима. Ланце је израдио Антон Херман Громберг.

THE OLD POST OFFICE OF PANCEVO

The edifice was erected in 1940 for the Agency of the National Mortgage Bank of Yugoslavia, after the blueprints of the Russian architects VASILIJE FJODOROVIC BAUMGARTEN and ANATOLIJE SOLODOV. After the war, the objective was restructured for the needs of the Postal Service of PANCEVO. It was a three-story building. The facade looking on the street are made of artificial stone, and the base, the window frames, the pillars of the main facade and the entrance staircase were made of black granite from JABLANICA. The cultural monument has a high stylistic-architectonic importance, bearing the mark of late modernism, observing the strict cubic shape, with monumental columns marking the entrance on all floors and an imposing floor vault. Beside its stylistic-architectural value, the cultural monument has also an ambient value. It is the creation of two Russian architects who realised in one of the town's squares, in an area once considered the most beautiful and the busiest of the whole town, one of the first monumental edifices of PANCEVO conceived in modern style.

POŠTA VECHEA DIN PANCEVO

Clădirea poștei vechi din PANCEVO a fost ridicată în anul 1940 pentru Agenția Băncii Naționale pentru Ipoteci a Iugoslaviei, conform proiectelor arhitecților ruși VASILIJE FJODOROVIC BAUMGARTEN și ANATOLIJE SOLODOV. După război, obiectivul a fost restructurat pentru nevoile Serviciului Poștal al orașului PANCEVO. Edificiul a fost ridicat ca o construcție cu trei etaje. Fațadele dinspre stradă sunt executate din piatră artificială, iar soclul clădirii, cadrele ferestrelor, stâlpii fațadei principale și scările de intrare au fost lucrate din granit negru provenit din JABLANICA. Monumentul cultural are un format stilistic – arhitectonic purtând amprenta modernismului târziu, care respectă forma cubică strictă, cu coloane monumentale care marchează intrarea la nivelul tuturor etajelor printr-o boltă impozantă de acoperiș. În afară de valoarea stilistică – arhitecturală, monumentul cultural posedă și o valoare ambientală. Este creația a doi arhitecți ruși care au realizat într-una dintre piețele orașului, într-o zonă considerată odată cea mai frumoasă și mai circulată, una dintre primele edificii monumentale din PANCEVO concepute în stil modern.

СТАРА ПОШТА У ПАНЧЕВУ

Објект Старе поште у Панчеву зидан је 1940. године за потребе Агенције Државне хипотекарне банке Југославије, по пројектима руских архитеката Василија Фјодоровича Баумгартена и Анатолија Солодова. Након рата објект је преуређен за потребе ПТТ службе града Панчева. Грађен је као монументалан троспратни објект. Улична фасада изведена је од вештачког камена, док су сокл зграде, прозорски банци, стубови главне фасаде и улазно степениште изведени од јабланичког црног гранита. Споменик културе је стилско-архитектонски обликован у духу касног модернизма, који се огледа у строго кубичној форми, монументалним стубовима који маркірају улаз кроз више етажа и снажном кровном венцу. Осим архитектонско-стилских, споменик културе поседује и амбијенталну вредност. Објект је значајно ауторско остварење двојице руских архитеката који су овим делом, у некада најлепшем и најпрометнијем делу града, на једном од два градска трга, реализовали једну од првих модерно конципираних монументалних грађевина у Панчеву.

CHAPTER V
ETHNOGRAPHY

CAPITOLUL V
ETNOGRAFIE

V ПОГЛАВЉЕ
ЕТНОЛОГИЈА

ETHNOGRAPHY

The village represented, for a long period of history, the fundamental form of space organisation. The Romanian world was no exception to this rule of social organisation. The manner of organisation, the spatial structure, the location of houses and households were influenced by diverse factors, by the neighbouring urban centres or the military structures located in that space. These transfers of influence from the urban world to the rural world are found in the structure or rural households and in the architecture of houses. From a geographic perspective the area between the Danube, Tisza and Mureş of around 30.000 km² constituted a geographic unit. The Danube Corridor where Banat is located conferred this territory the status of a Danube province. Grace to this very geographic position, it had the role of a geographic corridor connecting two European areas: the Black Sea and the Central European areas.

Banat's geographic location, on the lower Danube and on the line of the Carpathians set its role of frontier province. The ethnic and confessional gap of the Banat province constitutes another characteristic of this space. The elements invoked above, defining the Banat province, were strongly reflected in the organisation structure of the Banat area, of its villages, of the household forming the Banat village. The monuments of rural architecture preserved in the plain areas of the northern zone of the province and down to the mountainous southern area of Banat are reflections of the ethno demographic status of the province. The multi-confessional and multiethnic aspect of the province imprinted on the ethnographic field determined regional identity of the Banat province. This particular characteristic of Banat regional ethnographic shall be the focus of our discussion. The plea will be constructed to confer credibility, on the case study of ethnographic monuments preserved, with a special accent of those inscribed in the evidence of Romania's national cultural patrimony.

In such an endeavour, what we intend is to build a record of the old archaic ethnographic fund of the province and also a highlight of the influence from the multiethnic spectrum of the province.

ETNOGRAFIE

Satul a reprezentat pentru o perioadă lungă a istoriei forma fundamentală de organizare a spațiului. Lumea românească n-a făcut excepție de la această regulă de organizare socială. Modul de organizare, structura spațială, dispunerea caselor și a gospodăriilor au fost influențate de factori diverși, de centrele urbane aflate în preajmă sau de structurile militare amplasate în acel spațiu. Aceste transferuri de influență dinspre lumea urbană spre lumea rurală se regăsesc în structura gospodăriilor rurale și în arhitectura caselor. Din perspectivă geografică, spațiul dintre Dunăre, Tisa și Mureș de aproape 30.000 km² a constituit o unitate geografică. Culoarul dunărean pe care este așezat Banatul i-a conferit acestui teritoriu statutul unei provincii dunărene. Ea a avut deopotrivă, tocmai datorită poziției geografice, rostul unui culoar geografic care făcea legătura între două mari spații europene: zona pontică și zona central-europeană.

Poziția geografică a Banatului, pe Dunărea de jos și pe linia Carpaților, i-a fixat un rol de provincie de frontieră. Clivajul etnic și confesional al provinciei bănățene constituie o altă caracteristică a acestuia. Elementele invocate mai înainte, ce definesc provincia bănățeană, s-au răsfrânt puternic în structura de organizare a spațiului bănățean, a satelor bănățene, a gospodăriilor care formează satul bănățean. Monumentele de arhitectură rurală păstrate din zona de câmpie din nordul provinciei și până în sudul muntos al Banatului sunt reflexii ale stării etno-demografice a provinciei. Aspectul multiconfesional și multiethnic al provinciei a imprimat până și în domeniul etnografic o identitate regională determinantă a provinciei bănățene. Pe această caracteristică a identității regionale etnografice a Banatului dorim să focusăm prezentarea noastră. Ea se va construi, pentru a conferi credibilitate, pe analiza de caz a monumentelor etnografice păstrate, cu specială privire asupra acelor înscrise în evidențele patrimoniului cultural național al României.

Într-un astfel de demers, ceea ce am vrea să facem ar fi o evidențiere a fondului etnografic arhaic al provinciei și, în egală măsură, o evidențiere a influențelor venite din spectrul

ETNOLOGIJA

Selo je predstavljalo kroz duži istorijski period osnovni oblik organizovanja prostora. Ni Rumunski narod nije bilo izuzetak od ovog pravila društvene organizacije. Način organizacije, prostorna struktura, raspored kuća i domaćinstava bili su pod uticajem različitih faktora, od gradskih centara koji su bili blizu, ili od vojnih struktura smeštenih u tom prostoru. Takvi transferi uticaja urbane sredine ka ruralnoj, mogu se otkriti u strukturi i arhitekturi seoskih domaćinstava. Sa geografske tačke gledišta, oblast između Dunava, Tise i Moriša, od skoro 30.000 km² predstavlja geografsku celinu. Dunavski koridor u koji je Banat smešten obezbedio je ovoj teritoriji status Podunavske provincije. Ona je podjednako imala, upravo zbog svog geografskog položaja, ulogu geografskog koridora koji povezuje dve vodeće evropske regije: oblast Crnog mora i Centralno Evropsku regiju.

Geografski položaj Banata, na donjem Dunavu i Karpatima, odredio mu je ulogu granične provincije. Etnička struktura i konfesionalna pokrajine Banat, predstavlja još jednu njenu karakteristiku. Elementi gore naznačeni, koji definišu Banatsku pokrajinu, snažno su se odrazili u organizacionu strukturu banatskog prostora, banatskih sela i domaćinstava koja formiraju Banatsku pokrajinu. Spomenici seoske arhitekture koji se čuvaju u ravnici sa severa pokrajine i sve do planinskog juga Banata jesu odraz etno-demografskog statusa pokrajine. Multikonfesionalni i multietnički aspekt pokrajine odredio je čak i u etnografskoj oblasti regionalni identitet pokrajine Banata. Na ovoj karakteristici etnografskog regionalnog identiteta Banata želimo da fokusiramo našu prezentaciju. Ona će biti izgrađena, radi potvrde kredibiliteta, na analizu očuvanih etnografskih spomenika, sa posebnim osvrtom na one koje su se našli na Spisku nacionalnih spomenika kulturne Rumunije.

U jednom takvom pristupu, ono šta želimo da podučemo jeste arhaički etnografski fond pokrajine i, podjednako, uticaj koji dolaze od multietničkog spektra pokrajine. Sadašnji spisi koji sadrže nacionalne spomenike kulture beleže, u oblasti etnografskih spomenika, za županiju Karaš-Severin ukupno 14 lokacija. Među njima

*Eftimie Murgu Village-BĂȚOLEA Mill- 20th century
Sat Eftimie Murgu - Moara Bățolea - sec. XX
Selo Eftimie Murgu - Vodenica BĂȚOLEA - XX vek*

*Eftimie Murgu Village-ROȘOANEA Mill (front view) 20th century
Sat Eftimie Murgu - Moara Roșoanea (vedere din față) - sec. XX
Selo Eftimie Murgu - Vodenica ROȘOANEA (pogled s prednje strane) - XX vek*

*Eftimie Murgu Village-ROȘOANEA Mill (rear view) - 20th century
Sat Eftimie Murgu - Moara Roșoanea (vedere din spate) - sec. XX
Selo Eftimie Murgu - Vodenica ROȘOANEA (pogled sa zadnje strane) - XX vek*

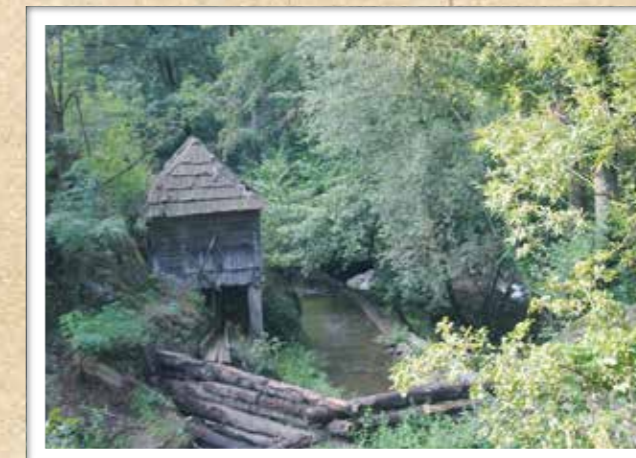
Eftimie Murgu Village–VILOANEA Mill– 20th century
Sat Eftimie Murgu – Moara Viloanea – sec. XX
Selo Eftimie Murgu – Vodenica VILOANEA – XX vek

Eftimie Murgu Village–TRĂILOANEA Mill (front view) – 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-11112.10 / Sat Eftimie Murgu – Moara Trăiloanea (vedere din față) – sec. XX / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-A-11112.10 / Selo Eftimie Murgu – Vodenica TRĂILOANEA (pogled s prednje strane) – XX vek / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-11112.10

Eftimie Murgu Village–TRĂILOANEA Mill (rear view) – 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-11112.10 / Sat Eftimie Murgu – Moara Trăiloanea (vedere din spate) – sec. XX / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-A-11112.10 / Selo Eftimie Murgu – Vodenica TRĂILOANEA (pogled s bočne strane) – XX vek / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-11112.10

Eftimie Murgu Village– The Little Indomitable” Mill– 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-11112.07 / Sat Eftimie Murgu – Moara „Îndărătnica Mică” – sec. XX / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-A-11112.07 / Selo Eftimie Murgu – Vodenica „Îndărătnica Mică” – XX vek / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-11112.07

Current records of the national cultural patrimony for Caraș-Severin show a number of 14 locations. Among them we find several households on the Bistra valley located at Bucova although rural architecture is impressive in this respect. The Oravița piedmont area delimited by the villages of Ciclova Română, Ilidia, Socolari and Sasca should have benefit from a special protection in the conservation and tagging the monuments of rural architecture in the entire area of the province. We encounter there defining rural areas for the structure of Romanian villages in the mid and late 19th century, defining elements related to walled rural archi-

multietnic al provinciei. Evidențele actuale ale patrimoniului cultural național au înscris în domeniul monumentelor etnografice pentru județul Caraș-Severin un număr de 14 locații. Printre acestea se găsesc câteva gospodării de pe valea Bistrei, de la Bucova, deși arhitectura rurală este impresionantă în această privință. Zona rurală piemontană Oravița, delimitată de satele Ciclova Română, Ilidia, Socolari și Sasca, ar fi trebuit să beneficieze de o protecție deosebită în conservarea și evidențierea monumentelor de arhitectură rurală din întreg spațiul provinciei. Întâlnim acolo zone rurale definitorii pentru structura satelor românești

se nalaze nekoliko domaćinstava u Dolini Bistre, od Bukove, iako je ruralna arhitektura impresivna u tom pogledu. Ruralno područje u podnožju planina Oravica, omeđena selima Čiklova Rumana, Ilidija, Socolari i Saska, zaslužuju posebnu pažnju i treba ih zaštititi i očuvati kao spomenike seoske arhitekture iz čitavog područja pokrajine. Tu susrećemo primerne ruralne oblasti definisanje strukture rumunskog sela za srednu i drugu polovinu devetnaestog veka, primerne elemente kad je reč o seoskoj arhitekturi od zida. Nalazimo u selu Ilidija, na primer, kuće od zidova podignute 1856, druge u periodu 1872-1889 godine, koje

Eftimie Murgu Village– The between-rivers indomitable” Mill– 20th century / Sat Eftimie Murgu – Moara „Îndărătnica dintre râuri” – sec. XX / Selo Eftimie Murgu – Vodenica „ÎNDĂRĂTNICA DINTRE RĂURI” – XX vek

Eftimie Murgu Village – The Little indomitable” Mill– 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-11112.07 / Sat Eftimie Murgu – Moara „Îndărătnica Mică” – sec. XX / LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-A-11112.07 / Selo Eftimie Murgu – Vodenica „Îndărătnica Mică” – XX vek / SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-11112.07

Eftimie Murgu Village – The between-rivers indomitable” Mill– sec. XX
Sat Eftimie Murgu – Moara „Îndărătnica dintre râuri” – sec. XX
Selo Eftimie Murgu – Vodenica „ÎNDĂRĂTNICA DINTRE RĂURI” – XX vek

Eftimie Murgu Village– The Tunnel Mill– 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-A-11112.12
Sat Eftimie Murgu – Moara de la Tunel – sec. XX
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-A-11112.12
Selo Eftimie Murgu – Vodenica kod Tunela – XX vek
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-A-11112.12

ture. At Ilidia, for instance, we find wall houses erected in 1856, other in the years 1872-1889 which could be described in a manual of art and architecture history in Romania. They admirably reflect the contracts with the Oravița urban zone in mid 19th century, the influence of urban architecture and Italian builders who worked on the Oravița-Anina railroad in the period 1845-1865. The elements of architecture from the works of art made by Italians and Austrians at the bridges and viaducts of the railroad were also adopted in the Romanian rural world at Ilidia, Ciclova Română, Sasca and other Romanian villages there.

The typology of the Banat rural dwelling in the 19th century and the beginning of the 20th century reflects, on the one hand, the resources at disposal (stone, wood, lime, tiles etc.) and equally the reception of the technical, architectural influences come from the urban milieu to the rural world.

What is representative for the typology of the rural house of Banat is the simple dwelling, of old tradition, made of two rooms, without veranda. It was present at the beginning of the 20th century both in the northern plain area and in the south of Banat. It was made of wood with two-water roofs, usually covered in shingle. The house without veranda in the Banat plain had walls of compacted earth, low and massive walls. It was used both in the Romanian environment, but also by the colonists brought by the Austrian administration. Very few testimonies of wood archaic architecture in the Banat southern rural world. Archaic two-room dwelling, with two-water roofs are encountered in the Danube Shore, Oravița Plateau, at Ciclova Română, Ilova, in the Caransebeș Depression or on the Bistra Valley, at Băuțar. The latter were inscribed also on the List of Historic Monuments of Romania. more numerous are the examples of ethnographic witnesses of case cu târnați or cindă).

Ethnographers and historians having investigated the history of Banat in the 18th-19th centuries sought the origin of the casa cu cindă / veranda house of Banat in the rural architecture in Transylvania and explained this influence by the population migrations from Transylvania and Oltenia to Banat. The defining element of this type of house is the free veranda („târnaț” or “cinda liberă”) created by the extension of the roof over a space crated along the house. They were placed on a socle of dry wall on which the foundation of the house was placed. The

la mijlocul și în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, elemente definitorii privind arhitectura rurală din zid. Regăsim la Ilidia, bunăoară, case din zid ridicate la anul 1856, altele din anii 1872-1889, care se pot regăsi într-un manual de istoria artei și a arhitecturii din România. Ele reflectă admirabil contactele cu zona urbană Oravița la mijlocul secolului al XIX-lea, influența arhitecturii urbane și a constructorilor italieni care au lucrat la calea ferată Anina-Oravița în perioada 1845-1865. Elementele de arhitectură de la operele de artă realizate de italieni și austrieci la podurile și viaductele căii ferate au fost preluate și în lumea rurală românească de la Ilidia, Ciclova Română, Sasca și alte sate românești de acolo.

Tipologia locuinței rurale din Banat din secolul al XIX-lea și de la începutul secolului al XX-lea reflectă, pe de o parte, resursele avute la îndemână (piatră, lemn, var, țiglă etc.) și, în egală măsură, reflectă receptarea influențelor tehnice, arhitectonice venite dinspre mediul urban în lumea rurală.

Reprezentativă pentru tipologia casei rurale din Banat este locuința simplă, de veche tradiție, compusă din două încăperi, fără prispă. Ea se întâlnea la începutul secolului al XIX-lea deopotrivă în spațiul nordic de câmpie, dar și în sudul Banatului. Era construită din lemn, cu acoperișul în două ape, de regulă, cu învelitoarea din șindrilă. Casa fără prispă din câmpia bănățeană avea pereți din pământ bătut, avea ziduri joase și masive. Ea a fost utilizată atât în mediul românesc, cât și de coloniștii aduși de administrația austriacă. Martori ai arhitecturii arhaice din lemn în lumea rurală sud bănățeană s-au păstrat extrem de puțin. Locuințe arhaice cu două încăperi, cu acoperiș în două ape se întâlnesc în Clisură, în Depresiunea Oravița, la Ciclova Română, la Ilova, în Depresiunea Caransebeșului sau pe Valea Bistrei, la Băuțar. Acestea din urmă au fost înscrise și în Lista Monumentelor Istorice din România. Mai numeroase sunt exemplele de martori etnografici de case cu târnați (târnaț) sau cindă (tindă).

Etnografii și istoricii care au investigat istoria Banatului în secolele XVIII-XIX au căutat originea casei cu cindă din Banat în arhitectura rurală din Transilvania și au pus această influență pe seama migrațiilor de populație dinspre Transilvania și Oltenia spre Banat. Elementul definitoriu al acestui

bi se mogle naći u udžbeniku istorije umetnosti i arhitekture Rumunije. One na zadivljujući način izražavaju kontakt sa gradskom arhitekturom Oravice, sredinom XIX-og veka, uticaj urbane arhitekture i italijanskih graditelja koji su radili na pruzi Anjina-Oravica u periodu 1845-1865. Arhitektonski elemente umetničkih dela izrađenih od italijanskih i austrijskih majstora na železničkim mostovima i vijaduktima bili su pruzeti i u selima Ilidija, Čiklova Romana, Saska i druga rumunska sela iz te oblasti.

Tipologija ruralnog domaćinstva iz Banata devetnaestog veka i početkom dvadesetog veka odražava, s jedne strane, dostupne resurse (kamen, drvo, kreč, opeku, itd) i podjednako odražava prijem tehničkog uticaja, arhitektonskog, koji se širio iz urbane sredine ka seoskoj.

Reprezentativno za tipologiju seoske kuće iz Banata jeste jednostavno domaćinstvo, stare tradicije, sastavljeno od dve prostorije, bez trema. Takva je postojala početkom devetnaestog veka na severu, u ravnici, ali i u Južnom Banatu. Bila je sagrađena od drveta, sa krovom na dve vode, obično pokrivena šindrom. Kuća bez trema iz Banatske ravnice imala je zidove od nabijača, imala je niske zidove i masivne. Takva je korišćena kako od rumunske sredine, kako i od doseljenika koje je tu dovela austrijska administracija. Svedočanstva arhaične drvene arhitekture u seoskom okruženju Južnog Banata izuzetno je malo očuvano. Arhaična kućišta sa dve sobe mogu se naći u Dunavskoj Klisuri, u depresiji Oravice, u Čiklova Romana, u selu Ilova, ili okruženju Karansebeša, ili dolini Bistre, u selu Baucar. Ove, zadnje, nalaze se i na Spisku spomenika kulture Rumunije. Brojnija svedočanstva predstavljaju kuće sa Tarnac (Tarnac), ili činda (trem).

Etnografi i istoričari koji su istraživali istoriju Banata u XVIII i XIX-om veku tražili su poreklo kuće sa tremom iz Banata u ruralnoj arhitekturi iz Transilvanije, i stavili su taj uticaj na račun migracije stanovništva iz Transilvanije i Oltenia ka Banatu. Poseban element ovog tipa kuće jeste trem ili slobodno predoblje, koji je postalo produženjem krova nad prostorom stvorenim duž kuće. One su bile postavljene na zidnom postolju na koju su se postavljali temelji kuće. Zidovi od punog drveta zatim su podizani iznad temelja kuće, obično, u krunama horizontalnih greda. Krov je grebenast

Gârnic Village – The Cotârlaica Mill – 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11117.02
Sat Gârnic – Moara Cotârlaica – sec. XX
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11117.02
Selo Grnik – Vodenica Kotrlaika – XX vek
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11117.02

Gârnic Village – The Berana Mill – 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11117.03
Sat Gârnic – Moara Berana – sec. XX
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11117.03
Selo Grnik – Vodenica Berana – XX vek
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11117.03

Cornereva Commune – Lazăr Boască's Mill – 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11101.01
Comuna Cornereva – Moara lui Lazăr Boască – sec. XX
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11101.01
Zajednica Kornereva – Vodenica Lazara Boaska – XX vek
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11101.01

solid wood walls were erected over the foundation, usually in bunches of horizontal beams. the roof had two waters, and the covering was made of shingle or "draniță" as tiling appear later on, at the beginning of the 20th century in the building materials used in the rural world. We grasp in the field of Banat ethnography, in the house architecture, includes brought from Oltenia, by the groups of villages colonised in the south of Banat.

The entry to the house is protected by a veranda allowing the access to the dwelling. This type of rural house is encountered at Topleț, at Moldova Nouă, Sasca and other villages with Oltenian population arrived at the end of the 18th century. The walled house appeared in the space of Banat at mid 19th century. Multiple factors contributed to the general urban aspect of the Banat village. These factors appeared after 1739 when the province fell under the rule of the Hapsburg Empire which took care, in the Enlightenment and mercantilist spirit to transform a province impoverished by wars and Turkish reign.

The village systematisation was a long-term measure deployed in the Banat villages between the end of the 18th century until the first half of the 19th, which meant the introduction of standards in the domain of house building and in the village general planning. The groups and clusters of houses defining the spread villages in the province were grouped along the road, with unitary norms in the field of house aspect. The other major phenomenon accelerating the systematisation of the village in the mountain areas was the militarisation of the Austrian Banat border. This illustrative aspect of rural architecture imposed by the border militarisation is visible in the ethnographic testimonies of the Almaj and Bistra Valley and the Danube Shore. Fundamental changes occurred in rural architecture at the beginning of the 19th century under the very influence of military law regulated the activity in the frontier zone. Here, in the southern areas of Banat, on the Danube Shore, along the Bistra and Almaj Valley the walled architecture was born in the rural world. The stone and brick houses radically modified the architecture and ethnography of Banat at the beginning of the 19th century. Ethnographic heritage, not altered by modern interventions, may still be seen in the border guard buildings at Borlovenii Vechi, Mocerîș, Bozovici, Prigor and Prilipeț

tip de casă îl constituie târnațul sau tinda liberă, care s-a creat prin alungirea acoperișului peste un spațiu creat de-a lungul casei. Ele erau așezate pe un soclu din zid uscat pe care era așezată talpa casei. Pereții din lemn masiv erau ridicați peste talpa casei, de regulă, în cununi de bârne orizontale. Acoperișul era în două ape, iar învelitoarea se făcea din șindrilă sau draniță, deoarece țigla apare târziu, la începutul secolului al XX-lea, între materialele de construcții utilizate în lumea rurală. Sesizăm în domeniul etnografiei bănățene, în arhitectura caselor, influențe aduse dinspre Oltenia de grupurile de sate colonizate în sudul Banatului.

Intrarea în casă este protejată de un pridvor prin care se face de altminteri și accesul în locuință. Acest tip de casă rurală se întâlnește la Topleț, în Moldova Nouă, Sasca și alte sate cu populație oltenească adusă la finele secolului al XVIII-lea. Casa din zid își face apariția în spațiul Banatului începând cu mijlocul secolului al XIX-lea. Factori multipli au contribuit la aspectul urbanistic general al satului bănățean. Acești factori s-au declanșat după anul 1739, odată cu intrarea provinciei în stăpânirea Imperiului Habsburgic, unde au existat preocupări în spiritul iluminist și mercantilist de transformare a unei provincii secătuite de războaie și stăpânire turcească.

Sistematizarea satelor a fost o măsură de durată, care s-a derulat în satele bănățene de la finele secolului al XVIII-lea și până în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ceea ce a presupus introducerea unor standarde în domeniul construcției casei și în urbanistica satelor. Grupurile și pâlcurile de case care defineau satele împrăștiate din provincie au fost grupate de-a lungul drumului, cu norme unitare în domeniul aspectului casei. Celălalt fenomen major care a grăbit sistematizarea satelor din zona montană a fost militarizarea graniței bănățene austriece. Aspecte ilustrative ale arhitecturii rurale impuse de militarizarea graniței sunt vizibile în martorii etnografici din Valea Almăjului, Valea Bistrei și din Clisura Dunării. Modificări fundamentale au apărut în arhitectura rurală la începutul secolului al XIX-lea tocmai sub influența legilor militare care au reglementat activitatea din zona de graniță. Aici, în sudul Banatului, în Clisură, pe valea Bistrei și în Almăj s-a născut arhitectura din zid în lumea rurală. Casele din piatră și cărămidă au modificat radical

i krov se pravio od šindre ili šljunka, zato što se čeremida pojavljuje kasnije, početkom dvadesetog veka, među građevinskim materijal koji se koristio u selu. Može se primetiti u oblasti Banatske etnografije, u arhitekturi kuća, uticaj pristigao iz Oltenije, zbog grupa kolonizovanih sela u Južnom Banatu.

Ulazak u kuću je zaštićen tremom kroz koji se vrši, inače, i pristup domaćinstvu. Ovaj tip seoske kuce može se naći u Toplecu, Novoj Moldavi, Saski i drugim selima sa stanovništvom iz Oltenije dovedenog s kraja XVIII-og veka. Zidana kuća pojavljuje se u Banatu od sredine XIX veka. Mnogobrojni faktori su doprineli generalnom urbanističkom izgledu Banatskog sela. Ovi su se faktori pojavili posle 1739. godine, ulaskom provincije u posjed Habsburške imperije, gde je postojala preokupacija, u duhu prosvetiteljstva i merkantilizma zaprobrazjenje pokrajine iscrpljene ratovima i turskom vladavinom.

Sistematizacija sela je bila mera, koja je trajala, koja se odvijala u Banatskim selima krajem osam-najstog veka do prve polovine devetnaestog veka, što je značilo uvođenje standarda u oblasti gradnje kuća i urbanizmu sela.

Grupe i skupine kuća specifičnih za razbacana sela u pokrajini bile su grupisani uz put, uz dužinu puta, sa uniformisanim normama što se tiče aspekta kuće. Drugi važan faktor, koji je doprineo sistematizaciji sela u planinskom području Banata predstavlja je militarizaciju banatske austrijske granice. Ilustrativni aspekti ruralne arhitekture, nametnute militarizacijom granice, vidljivi su u etnografskim svedočanstvima takvih kuća u Dolini Almaža, Dolini Bistre i Dunavskoj Klisuri. Fundamentalne promene su se pojavile u seoskoj arhitekturi sa početka XIX-og veka upravo pod uticajem vojnih zakon, a koji su regulisali aktivnost u pograničnom području. Ovde, u južnom Banatu, u Klisuri, u Dolini Bistre i Almaža rođena je zidana arhitektura u ruralnom okruženju. Kuće od kamena i cigle radikalno su izmenile arhitekturu i etnografiju iz Banata početkom devetnaestog veka.

Etnografska svedočanstva nepromenjena modernmi intervencijama i dalje se mogu videti u graničarskim objektima u Borloveni Vechi, Moćeriš, Bozović, Prigor i Prilipec u Almažu. Oni su još uvek očuvani, od ono malo kuća iz Mehadije i Topleca. Implementacija zidne arhitekture bio je

in the Almăj. They are still preserved in few houses at Mehadia and Topleț. The implementation of the wall architecture was a long and difficult process so that we may speak about walled architecture in the southern Gnat villages only in mid 19th century. Walled architecture meant stonemasons, lime kilns, bricklayers, so in order to stabilise this type of architecture in the Romanian rural world of Banat the village granted fiscal facilities.

The list of historic monuments included a very small number of preserved ethnographic testimonies, which we invoke above. Those subjected to the List of Historic Monuments were also included in the List of Historic Monuments of Caraș-Severin county, more precisely 13 locations, with water mills. We find thus in this list, among the 833 historic monuments of Caraș-Severin a number of 99 water mills. There are 5 mills recorded at Borlovenii Vechi, another 4 at Putna-Almăj, 12 mills at Eftimie Murgu, 8 mills at Prigor; 6 monuments are recorded at Pătaș, 5 at Gârnic another 5 at and 5 at Gornea. ON the Danube Shore we find Liborajdea with 5 recorded mills. Most of them are recorded at Mehadica, with a number of 14 mills. At Cornereva, along the Belareca river, we find 9 recorded mills

All in all we find a number of 99 monuments of peasant industrial architecture in Caraș-Severin. The figure seems impressive at first sight. However we must keep in mind that in Banat, in 1957, there were 800 water mills, of which 500 were mills with horizontal wheel and vertical axle. At present only 100 of them remained, and this number is drooping, because the ethnographic patrimony is the most seriously affected by the impact of modern civilisation.

arhitectura și etnografia Banatului la începutul secolului al XIX-lea. Martori etnografici nealterați de intervențiile moderne se pot încă vedea în construcții grănicerești la Borlovenii Vechi, Mocerîș, Bozovici, Prigor și Prilipeț în Almăj. Ei sunt încă conservați la puține case din Mehadia și Topleț. Implementarea arhitecturii din zid a fost un proces îndelungat și anevoios, încât se poate vorbi de arhitectură din zid în satele din sudul Banatului abia de la mijlocul secolului al XIX-lea. Arhitectura din piatră presupunea meșteri pietrari, cuptoare de ars var, zidari, încât pentru a stabili acest gen de arhitectură în lumea rurală românească din Banat statul a acordat facilități fiscale.

Lista monumentelor istorice a inclus un număr foarte restrâns din martorii etnografici păstrați pe care i-am invocat mai înainte. Ceea ce a intrat sub incidența Legii Monumentelor Istorice și a fost inclus în Lista Monumentelor istorice din județul Caraș-Severin sunt 11 locații cu mori de apă. Regăsim așadar înscrise aici între cele 833 de monumente istorice din Caraș-Severin un număr de 78 de mori de apă. Se află înscrise un număr de 5 mori la Borlovenii Vechi, alte 4 la Putna-Almăj, 12 mori la Eftimie Murgu, la Prigor 8 mori, la Pătaș apar 6 monumente, la Gârnic 5 și la Sichevița 5, iar alte 5 la Gornea. Tot în Clisură figurează Liborajdea cu 5 mori. Cele mai numeroase sunt înscrise la Mehadica, 14 mori. La Cornereva, pe râul Belareca, sunt în evidențe 9 mori.

Regăsim așadar înscrise 99 de monumente de arhitectură industrială țărănească în județul Caraș-Severin. Cifra pare impresionantă la prima vedere. Trebuie însă avut în vedere că în Banat, în anul 1957, au existat 800 de mori de apă, din care 500 erau mori cu roată orizontală și axul vertical. Au rămas așadar, la momentul actual, mai puțin de 100, și numărul lor este în scădere pentru că patrimoniul etnografic este cel mai grav afectat de impactul civilizației moderne.

dug i mukotrpan proces, tako da se može govoriti o zidanoj arhitekturi u selima u Južnom Banatu tek od sredine XIX-og veka. Arhitektura u kamenu pretpostavljala je u majstore kamenoresce, peći za gašenje kreča, zidare, a da bi stabilizovao ovu vrstu arhitekture u selima Rumunskog Banata, države je odobrila poreske olakšice.

Na spisku spomenika kulture nalazi se veoma mali broj etnografskih dokaza, od onih koje sam naveo ranije. Ono što je u skladu sa Zakonom o zaštiti spomenika kulture i uvršteno je na Spisku istorijskih spomenika iz županije Karaš-Severin jesu 11 lokacija sa vodenicama. Stoga i nalazimo uključene među 833 spomenika kulture iz županije Karaš-Severin ukupno 78 vodenica. Na Spisku su 5 vodenica iz Borloveni Vechi, zatim 4 vodenice u Almaž- Putna, 12 vodenica u Eftimie Murgu, u Prigoru 8 vodenica, u Patašu se pojavljuju 6 vodenica, u Sikevici i Garniku po 5, a drugih 5 u Gornji. Takođe u Klisuri se pojavljuje Liborajdea sa 5 vodenica. Najbrojnije su u selu Mehadika, 14 vodenica. U Kornerevi, na reci Belareka ima 9 vodenica.

U zaključku, na Spisku pronalazimo 99 spomenika industrijske seoske arhitekture u županiji Karaš-Severin. Cifra izgleda impresivno na prvi pogled. Međutim, mora se imati na umu da je u Banatu, 1957 godine, bilo 800 vodenica, od kojih su 500 su bile sa horizontalnim točkom i vertikalnom osovinom. Ostalo je dakle, u naše vreme, manje od 100 vodenica, a njihov broj se smanjuje, jer je etnografska baština najteže pogođena uticajem moderne civilizacije.

Gârnic Village – Mechanism of the Berana Mill – 20th century
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11117.03
Sat Gârnic – Mecanism Moara Berana – sec. XX
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11117.03
Selo Grnik – Mehanizam, vodenica Berana – XX vek
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11117.03

Bozovici Village– The Neamțului / German's Mill– 1895
LMI (List of Historic Monuments) CS-II-m-B-11046.01
Sat Bozovici – Moara Neamțului – 1895
LMI (Lista Monumentelor Istorice) CS-II-m-B-11046.01
Selo Bozovici – Nemčeva vodenica – 1895.
SSK (Spisak spomenika kulture) CS-II-m-B-11046.01

VODICA DEDICATED TO THE HOLY CROSS ASCENSION OF UZDIN

This chapel was dedicated to the Ascension of the Holy Cross. It lies within the territory of the hamlet KOTUL MIK (Cotul Mic). It was erected in the early 19th century, when UZDIN was a locality on the Banat military border (1764 – 1872/3). According to the records, this VODICA was built by a Czech border officer, because the water from the well helped his only daughter heal. In the past this VODICA had a yard surrounded by hedge. Today only a massive entrance gate is preserved, showing an example of rustic baroque style.

VODICA ÎNCHINATĂ ÎNĂLȚĂRII SFINTEI CRUCI DIN UZDIN

Această capelă a fost închinată Înălțării Sfintei Cruci. Se află pe raza satului – cătunului KOTUL MIK (Cotul Mic). A fost ridicată la începutul secolului XIX, când UZDIN era o localitate pe frontiera militară bănățeană (1764 – 1872/3). Conform relatărilor, VODICA a fost ridicată de către un ofițer grăniceresc de naționalitate cehă, deoarece apa din izvor a ajutat-o pe unica sa fiică să se vindece. În trecut această VODICA avea o curte împrejmuită cu gard viu. Astăzi se păstrează numai o intrare masivă construită în stilul barocului rustic.

ВОДИЦА ПОСВЕЋЕНА ВОЗДВИЖЕЊУ ЧАСНОГ КРСТА У УЗДИНУ

Капела на водици посвећена је Воздвижењу Часног Крста. Налази се у атару села – потес Котул мик (Мали лакат). Подигнута је почетком XIX века, када је Уздин био једно од насеља у оквиру Банатске војне границе (1764-1872/3). По предању, водицу је подигао граничарски официр, Чех по народности, јер му је вода са постојећег извора помогла у излечењу ћерке јединице. Водица је у прошлости имала порту која је била оивичена живом оградом. Од порте је остао сачуван само масивни улаз, грађен у стилу рустичног барока.

VODICA DEDICATED TO THE SAINT HEALERS (COZMA AND DAMIAN) OF CREPAJ

This chapel was dedicated to the Saint Healers (COZMA and DAMIAN) and lies within the territory of the LIVADE hamlet, on the spot where in 1928 the CREPAJ villager STEVAN ILIJIN KOLAROB discovered two colts. After several years, KOLAROV had the most handsome horses in the village, attracting the attention of the traders at the DEBELJINA fair. He sold his horses to an unknown buyer who made him an extremely generous offer. When he arrived home, he found that in the meantime a cow and a horse had died and that the other animals had the signs of an unknown disease. That night the Saint Healers Cozma and Damian came to him in a dream, and reproached him to have sold the horses, as they had been a gift from God. The Saints urged him to build a chapel where he had found them. The chapel and the well were constructed very quickly, the cattle of KOLAROV got well again and the VODICA became a pilgrimage site where the locals from CREPANJ get together, joined by inhabitants of the neighboring localities.

VODICA ÎNCHINATĂ SFINȚILOR VRACI (COZMA ȘI DAMIAN) DIN CREPAJA

Capela aceasta a fost închinată Sfinților Vraci (COZMA și DAMIAN). Se află pe raza satului – cătunului LIVADE, în locul unde în anul 1928 localnicul din CREPAJ STEVAN ILIJIN KOLAROB a descoperit doi mânji. După câțiva ani KOLAROV avea cei mai frumoși cai din sat, care atrăgeau privirile vizitatorilor la târgul din DEBELJINA. A vândut caii unui cumpărător necunoscut care i-a făcut o ofertă foarte generoasă. Când a ajuns acasă a aflat că între timp i-a murit o vacă și un cal și că celelalte animale prezintă semnele unei boli necunoscute. În noaptea aceea în vis i s-au arătat Sfinții Vraci Cozma și Damian care l-au dojenit că a vândut caii, deoarece aceștia îi fuseseră trimiși de Dumnezeu. Sfinții l-au îndemnat să ridice o capelă în locul unde i-a găsit. Capela și fântâna au fost ridicate foarte repede, vitele lui KOLAROV s-au însănătoșit iar VODICA a devenit un loc de pelerinaj unde și astăzi se adună localnici din CREPANJ dar și locuitori din satele învecinate.

ВОДИЦА ПОСВЕЋЕНА СВЕТИМ ВРАЧИМА (КОЗМИ И ДАМЈАНУ) У ЦРЕПАЈИ

Капела на водици посвећена је Светим Врачима (Козми и Дамјану). Налази се у атару села - потес Ливаде, на месту где је 1928. године становник Црепаје Стеван Илијин Коларов пронашао два ждребета. Коларов је после неколико година имао најлепше коње у селу. Коњи су на годишњем вашару у оближњој Дебељачи привукли пажњу многих посетилаца. Продао их је непознатом човеку, чију понуду није могао да одбије. Када се вратио кући сазнао је да су му у међувремену угинули коњ и крава и да остала стока показује знаке непознатог обољења. Те ноћи у сну јавили су му се Св. Врачи и рекли да коње није смео да прода, јер су му од Бога дати, а да на месту где их је нашао подигне капелу. Капела и бунар урађени су врло брзо. Коларову је стока прездрвила, а водица је култно место које и данас окупља становништво, не само из Црепаје већ и шире околине.

VODICA DEDICATED TO THE BEHEADING OF SAINT JOHN THE BAPTIST OF CREPAJA

The chapel known under this name was dedicated to the memory of the Beheading of Saint John the Baptist. It lies within the territory of CREPANJ in the STARI VINOGRADI area, where once was the locality KOZLOVAC, relocated in the 18th century. At the beginning of the 19th century the chapel and the wall cross were erected, which marked for a long time the existence of the locality that is no more. In the first decades of the 20th century, near the chapel they built a mansion for the accommodation of the seriously ill and their companions. The locals still believe the water of this VODICA cures all sufferings.

VODICA ÎNCHINATĂ TĂIERII CAPULUI SFÂNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL DIN CREPANJ

Capela cunoscut[sub acest nume a fost închinată Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul. Se află pe raza localității CREPANJ în zona STARI VINOGRADI, unde se afla odinioară localitatea KOZLOVAC, care a fost strămutat încă din secolul XVIII. La începutul secolului XIX a fost ridicată capela și crucea zidită care mult timp au marcat existența localității ce nu mai există astăzi. Pe parcursul primelor decenii ale secolului XX lângă capelă a fost construit un conac pentru cazarea persoanelor grav bolnave și a însoțitorilor acestora. Localnicii mai cred și astăzi că apa din această VODICA tratează toate bolile.

ВОДИЦА ПОСВЕЂЕНА УСЕКОВАЊУ ГЛАВЕ СВ. ЈОВАНА КРСТИТЕЉА У ЦРЕПАЈИ

Капела на водици посвећена је Усековању главе св. Јована Крститеља. Налази се у атару села – потес Стари виногради, где се некада налазило насеље Козловац које је расељено још у XVIII веку. Почетком XIX века подигнута је капела и зидани крст, који су трајно обележили постојање насеља којег данас више нема. Током првих деценија XX века поред капеле изграђен је конак за смештај тежих болесника и њихових пратилаца. Локално становништво и данас верује да вода са ове водице лечи све болести.

VODICA DEDICATED TO THE DESCENT OF THE HOLY SPIRIT- HOLY TRINITY OF SAMOS

This chapel was dedicated to the celebration of the Descent of the Holy Spirit – Holy Trinity and lies at the border of the village. The well was dug in 1930 by EMIL MARKOV after he returned from captivity, with a spoon he had taken from prison as a souvenir. His repentance act was remarked also by the Parishers' Association, who immediately after their establishment in 1932 helped with the construction of the chapel, and the well remained within its walls. The VODICA of the SAMOS village is a monument which kept all the features of the folk religious building style in South Banat, and the relief inscription on the exterior wall describes the important moments in the history of the chapel.

VODICA ÎNCHINATĂ POGORÂRII SFÂNTULUI DUH – SFINTEI TREIMI DIN SAMOS

Capela în cazul de față a fost închinată Pogorării Sfântului Duh - Sfintei Treimi și se află chiar la marginea satului. Fântâna a fost săpată în anul 1930 de EMIL MARKOV după ce s-a întors de la ocnă, folosind doar o lingură pe care o luase ca amintire din închisoare. Actul de pocăință a fost remarcat de Asociația Parohială, care imediat după înființare în 1932 s-a implicat în ridicarea capelei, iar fântâna a rămas între zidurile sale. VODICA din satul SAMOS este un monument care a păstrat toate caracteristicile stilului religios popular de construcție din zona Banatului de Sud, iar inscripția de pe zidul exterior lucrat în relief descrie momentele importante din istoria capelei.

ВОДИЦА ПОСВЕЋЕНА СИЛАСКУ СВЕТОГ ДУХА - ТРОЈИЦИ У САМОШУ

Капела на водици посвећена силаску Светог духа – Тројици налази се на самом ободу села. Бунар је ископао 1930. године, по повратку са дугогодишње робије, Емил Марков кашиком коју је, као успомену, понео из затвора. Покајнички чин није прошао незапажено код богомољачког братства које је одмах по оснивању 1932. године организовало подизање капеле, с тим што је бунар остао у њеној унутрашњости. Самошка водица је споменик који је сачувао све одлике сакралног народног градитељства на тлу Доњег Баната, а запис на спољашњем зиду, урађен у плитком рељефу, открива нам битне моменте из њене прошлости.

THE FOUNTAINS OF VLADIMIROVAC

In the early 19th century the new locality was founded in the area of the Banat military border, between ALIBUNAR and BANATSKO NOVO SELO, where they relocated Romanians from JAMU MARE and CLOPODIA. In honor of General PETAR VON DUKE, the locality was named PETROVOSELO. In parallel with the building of the houses, they also took care of the infrastructure, more precisely they dug wells at the intersections of the streets, as it was established that the water was at very deep levels and the digging of a fountain in each house was not reasonable. They dug thus 15 wells, and five were preserved until today. They were covered in shingles and later on in tiles, and the water was taken out with the help of a mechanism pulled by horses. To the households the water was carried in special wagons, and by sleighs in winter, all in common property. Unfortunately, the fountains are now out of operation.

FÂNTÂNILE DIN VLADIMIROVAC

La începutul secolului XIX a fost fondată noua localitate din zona graniței militare bănățene, între ALIBUNAR și BANATSKO NOVO SELO, unde au fost strămutați locuitorii români din JAMU MARE și CLOPODIA. În onoarea generalului PETAR VON DUKE, localitatea a primit denumirea de PETROVOSELO. În paralel cu construirea caselor s-a lucrat și la infrastructură, respectiv la săparea de fântâni la intersecțiile străzilor deoarece s-a stabilit faptul că apa fiind la adâncime foarte mare, săparea fântânilor în fiecare gospodărie individuală nu ar fi o rațională. Au fost săpate cincisprezece fântâni, iar până astăzi s-au păstrat cinci. Puțurile au fost acoperite cu șindrilă, înlocuită mai târziu cu țigle. Apa era scoasă cu ajutorul unui mecanism pus în mișcare cu cai de tracțiune. Până la gospodării apa era fost transportată cu ajutorul unor căruțe speciale, iar iarna cu săniile care erau deținute în devălmășie. Din păcate, fântânile nu se află astăzi în stare de funcționare.

БУНАРИ У ВЛАДИМИРОВЦУ

Почетком XIX века основано је ново насеље у Банатској војној граници, између Алибунара и Банатског Новог Села, насељено румунским живљем из Шама Маре и Клоподије. У част генерала Петра фон Дуке насеље је понело назив Петровосело. Упоредо са изградњом кућа радило се на инфраструктури, односно копању бунара на раскршћима улица, јер је утврђено да се вода налази на великој дубини, па би било нерационално да свако домаћинство посебно копа бунар за себе. Ископано је петнаестак бунара, а до данас остало је сачувано пет. Бунари су били покривени шиндром, а њу је касније заменио цреп. Вода је извлачена преко механизма који је покретан коњском снагом. До сеоских кућа вода је превожена специјалним колима, а зими санкама, који су били заједничко добро. Нажалост, бунари данас нису у функцији.

THE FOUNTAIN OF PADINA

For the consolidation of the Banat military border (1764 - 1872), at the beginning of the 19th century, in two stages, they relocated Slovaks in Padina, of Evangelic confession, from Transylvania and Central Slovakia. Until then the village was inhabited by Romanians, who took refuge to the UZDIN area because of the very difficult living conditions..

The strong winds in the sandy area of DELIBLATO and the shortage of water made the new colonists' life almost unbearable. The problems were somewhat solved by digging several communal wells. The first fountain was dug in 1814 and the others some years later. The water from the wells were carried by wagons to the locals' households then poured and stored in tanks. Some years ago they repaired a well called SAJBEN's Fountain which received its name after the villager who had the house in its immediate vicinity.

FÂNTÂNA DIN PADINA

Pentru consolidarea graniței militare bănățene (1764 - 1872), la începutul secolului XIX, în două etape, în Padina au fost aduși Slovaci de confesiune evanghelică din Ardeal și Slovacia Centrală. Până atunci, în sat locuiau români care s-au mutat în zona UZDIN din cauza condițiilor foarte grele de trai.

Vânturile puternice din zona nisipoasă DELIBLATO și lipsa apei au făcut ca viața pentru noii coloniști să fie aproape insuportabilă. Problemele au fost oarecum rezolvate prin săparea câtorva fântâni comunale. Prima fântână a fost săpată în anul 1814 iar celelalte câțiva ani mai târziu. Apa din fântâni a fost transportată cu căruța până la gospodăriile localnicilor și acolo pusă în cisterne. Acum câțiva ani a fost reparată o fântână numită Fântâna lui SAJBEN care și-a primit denumirea după localnicul care a avut casa în imediata apropiere a fântâni.

БУНАР У ПАДИНИ

Са циљем да се консолидује Банатска војна граница (1764-1872), почетком XIX века, у два наврата, у Падину су досељени Словаци евангелисти из централне Словачке и Ердеља. До тада у месту су живели Румуни који су се иселили у оближњи Уздин, због изузетно тешких услова за живот.

Јаки ветрови из Делиблатске пешчаре и недостатак воде чинили су живот новим колонистима несношљивим. Проблеми су донекле решени ископом неколико заједничких бунара. Први је ископан 1814. године, а остали неколико година касније. Вода из бунара преношена је колима до кућа и тамо пресипана у цистерне. Пре неколико година саниран је тзв. Шајбенов бунар, који је свој назив добио по мештанину који је кућу имао у његовој непосредној близини.

STAJIC FAMILY HOUSE IN DOLOVO

The rural or folk architecture in South Banat in the second half of the 20th century was largely destroyed. Nevertheless, there are some positive examples. They managed to save some sites. One of the clearest and best examples is the house situated at 20, POBEDE street. The present aspect was completed in 1905, and the construction was realized in the first half of the 19th century. Obviously, we may suppose that there was for a longer time (18th century) a smaller house, with walls made of braided branches pasted with clay, and covered in reed.

The house belongs to the „clod house” type. It was made from a combination of materials (burnt bricks and tiles, clay, unburnt tiles, wood) bought or taken from the neighboring areas. The construction kept all the traditional traits of a Pannonian house. With a minimum intervention (the opening of the gangway and the door on facade from the street); it could regain its authentic aspect of the 19th century. Especially the central section is important, a multifunctional area, the open fireplace. The fires were lit simultaneously in the ovens from here, importunately only one was preserved. The house is not inhabited at present, its interior being turned by its owner into an exhibition displaying numerous ethnographic items from the 19th century and early 20th century. This exhibition is the result of the collection of objects and the interest of the current owner DJORDJE STAJIC (1945) for his traditional house.

At the same time, at the beginning of the last century, when they repaired the old house, they also started the erection of the new house on the same land. The works were concluded in 1909. The house belongs to the type ”house along the road”. The facade aspect and its impressive structure clearly shows that we refer to the period when in the South Banat villages the population got stratified, and some persons, aware of their status, wanted to make their houses a statement of material wellbeing.

Next to the house, in the first yard, there are two utility buildings that must be present in any household.

Among the utility buildings, we must absolutely mention the wine cave, that the owner put at the disposal of the Association of Wine Producers and Vineyards Saint Trifon, whose member he himself is. Especially the old house („on the clod”) and the other buildings fall within the category of the most representative objects of rural architecture with immense monumental value.

CASĂ DE FAMILIE STAJIC ÎN DOLOVO

Arhitectura populară din Banatul de Sud din a doua jumătate a secolului XX a fost distrusă, în mare parte. Cu toate astea, există și exemple pozitive. Câte ceva a fost salvat. Unul dintre cele mai clare și bune exemple este casa din strada POBEDE nr 20. Aspectul actual a fost desăvîșit în anul 1905, iar construcția în sine s-a realizat în prima jumătate a secolului XIX. Evident, se poate presupune că acolo s-a aflat de mai mult timp (secolul XVIII) o casă mai mică, cu pereți crengi împletite și acoperită cu trestie.

Casa aparține tipului „pe brazdă”. A fost construită cu o combinație de materiale (țiglă arsă, pământ, țiglă simplă, lemn) care au fost cumpărate sau luate din zonele apropiate. Clădirea a păstrat toate trăsăturile tradiționale ale unei case panonice, iar cu o intervenție minimă (deschiderea gangului și a ușii de pe fațada care dă spre stradă) și-ar putea redobândi aspectul autentic din secolul XIX. În mod special este importantă partea centrală, multifuncțională a casei - căminul deschis. Din această zonă se făcea, printre altele, aprinderea simultană a două sobe, dintre care doar una s-a păstrat. Casa nu este folosită astăzi pentru locuit, interiorul său fiind amenajat pentru a expune nenumărate articole etnografice care provin din secolul XIX și prima jumătate a secolului XX. Expoziția este rezultatul colectărilor de obiecte și a interesului proprietarului DJORDJE STAJIC (1945) pentru casa bătrânească.

În același timp, la începutul secolului trecut când s-a lucrat la repararea vechii case, s-a început și construirea noii case pe același teren. Lucrările au fost încheiate în anul 1909. Casa aparține tipului „de-a lungul drumului”. Aspectul fațadei și monumentalitatea casei în sine arată în mod clar că este vorba despre perioada când în satele din Banatul de Sud s-a ajuns la stratificarea populației, iar unii indivizi conștienți de statutul loc au vrut ca prin casele lor să-și etaleze bunăstarea materială.

Lângă casă, în prima curte se află două clădiri utilitare care nu pot lipsi într-o gospodărie.

În cadrul clădirilor utilitare, un loc de cinste îl deține pivnița pentru vin, pe care proprietarul l-a pus la dispoziția Asociației Producătorilor de Vin și Podgoriilor Sfântul Trifon, al cărui membru este. În mod special casa veche („pe brazdă”) dar și toate celelalte clădiri menționate intră în categoria celor mai reprezentative obiective ale arhitecturii populare având o valoare monumentală incontestabilă.

КУЋА СТАЈИЋА У ДОЛОВУ

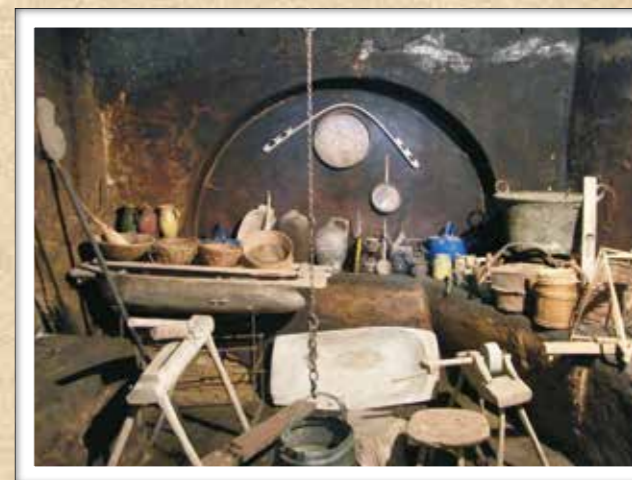
Народно градитељство Доњег Баната током друге половине XX века у великој мери је уништено. Ипак, има и супротних примера. Понешто је и сачувано. Један од најочигледнијих, светлих примера је кућа у Улици победе бр. 20. Данашњи изглед кућа је стекла 1905. године, док њена изградња сеже у прву половину XIX века. Свакако, може се претпоставити да је на истом месту и знатно раније (XVIII век) постојала кућа габаритно мања, од плетера покривена трском.

Кућа припада типу „на бразду”. Грађена је у комбинацији материјала (печена цигла, земља, бибер цреп, дрво) који је прикупљан, односно произведен, у непосредном окружењу. Кућа је сачувала све одлике традиционалне панонске куће и уз мале интервенције (отварање гонка и врата на уличној фасади) добила би свој аутентични изглед из XIX века. Посебно је значајан централни, мултифункционални део куће – отворено огњиште. Из овог простора се, између осталог, вршило ложење две фуруне, од којих је само једна сачувана. Кућа се данас не користи за становање, већ је цела њена унутрашњост испуњена многобројним, углавном етнографским предметима који потичу из XIX и прве половине XX века. Предмети су резултат дугогодишњег сакупљања и интересовања за завичајну баштину власника куће, господина Ђорђа Стајића (1945).

Истовремено, почетком прошлог века, када се радило на санацији старе куће, отпочета је, на истој окућници, изградња нове куће. Радови на њој окончани су 1909. године. Кућа припада типу „уз пут”. Изглед њене фасаде и монументалност саме куће недвосмислено указују да је то време када је у селима Доњег Баната дошло до раслојавања становништва и када су појединци, свесни свог статуса, и кроз кућу изразили своје материјално богатство.

Поред кућа, у првом пространом дворишту налазе се све економске зграде које су неопходне сељачком домаћинству.

У оквиру економских зграда посебно место припада винском подруму, којег је вискрени домаћин несебично уступио Удружењу винара и виноградарара Св. Трифун, чији је и сам члан. Првенствено стара кућа („на бразду”) али и све остале поменуте зграде заједно, улазе у најужи круг репрезентативних објеката народног градитељства, са несумњивим споменичким вредностима.

THE HOUSE OF THE PAINTER MARTIN JONAS OF KOVACICA

The peasant house with ground floor was once the home of the naive painter MARTIN JONAS „The Banat General” or the “Yugoslavia’s BRUEGHEL”, as we was called by foreign critics. In this museum / house the artist kept a large number of paintings, illustrating all the stages of his work, a comprehensive collection of ceramic items and a full documentation related to the School of Naive Painters of KOVACICA. The uniqueness of his naive art is surely given by the enormous hands and feet of peasants, with are always in foreground in all his paintings. These limbs represented in excessive size have a psychological importance, as the painter wanted to underline their important role in the life and work of villagers. Beside the themes referring to the life and activity of peasants, JONAS also painted some wonderful summer and winter landscapes. His paintings are distinct grace to the exceptional clarity of the drawing and the radiant colors. His favorite painting was „The memory of the wedding with Suzana”, which is exhibited today in the UN collection at Geneva. Beside paintings, JONAS also raised and published four graphic portfolios. He first exhibited them in 1952 and then he had numerous exhibitions in the country and abroad.

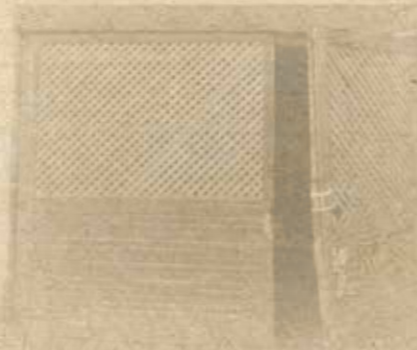
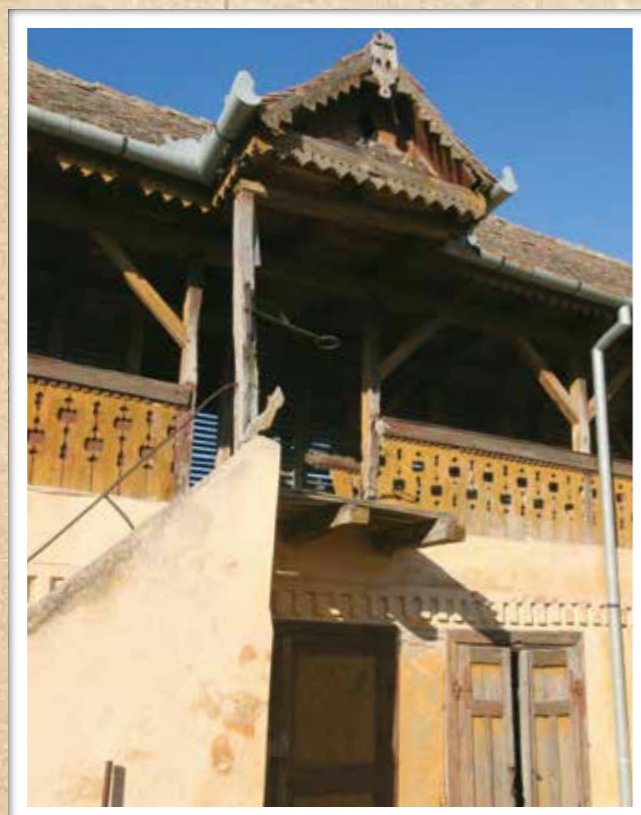
CASA PICTORULUI MARTIN JONAS DIN KOVACICA

Casa sătească cu parter a fost odată căminul pictorului naiv MARTIN JONAS „Generalului bănăţean” sau „BRUEGHELULUI Iugoslav”, cum a fost numit de criticii străini. În această casă – muzeu artistul a păstrat un număr mare de picturi, care ilustrează toate fazele muncii sale, o colecție cuprinzătoare de obiecte din ceramică precum și o documentație completă privind dezvoltarea Școlii pentru Pictori Naivi din KOVACICA. Caracteristica de unicitate a acestui artist naiv este reprezentată cu siguranță de mâinile și picioarele enorme ale țăranilor, care se află întotdeauna în primul plan în majoritatea picturilor. Aceste părți ale corpului reprezentate în mărime excesivă au o bază psihologică evidentă, deoarece pictorul a dorit să sublinieze rolul lor important în viața și munca țăranilor. În afară de teme care se referă la viața și activitățile de la sat, JONAS a pictat minunate peisaje de vară și de iarnă. Picturile lui se diferențiază prin claritatea excepțională a desenelor și coloritul rafinat. Pictura sa favorită a fost „Amintirea nunții cu Suzana”, care astăzi face parte din colecția ONU din Geneva. În afară de picturi, JONAS a realizat și publicat și patru mape grafice. Prima dată le-a expus în anul 1952 după care a avut numeroase expoziții în țară și străinătate.

КУЋА СЛИКАРА МАРТИНА ЈОНАША У КОВАЧИЦИ

Приземна сеоска кућа је некада била дом наивног сликара Мартина Јонаша „банатског Генералића” или „Југословенског Бројгела”, како га је називала инострана критика. У овој кући-музеју уметник је чувао велики број слика, које илуструју све фазе његовог рада, велику збирку керамичких предмета као и комплетну документацију о развоју Ковачичке школе наивног сликарства. Основна особеност овог наивног уметника сигурно су огромне руке и ноге сељака који су увек у првом плану на већини његових слика. Ови пренаглашени делови тела имају психолошку подлогу, пошто је сликар овим хтео да истакне њихову велику улогу у животу и раду сељака. Осим тема које обрађују живот и рад на селу, Јонаш дивно слика летње и зимске пејзаже. Његове слике се одликују изванредном чистотом цртежа и рафинираним колоритом. Његова омиљена слика је била „Успомена на свадбу са Зузаном”, која је данас део колекције УН у Женеви. Осим слика, Јонаш је издао и четири графичке мape. Први пут је излагао 1952. године и отада је имао бројне изложбе у земљи и иностранству.

THE HOUSE OF RITISEVO

In the late 19th century and the early 20th century, the folk architecture of RITISEVO shows changes aiming at the improvement of the living conditions and cultural development. More precisely, wealthy people started to build new houses on the land near they old ones: It is the case of the houses situated on the 38, VALERIJE DOKNE street. The houses are connected by a wall with false windows to the left and right of the gate, so in this case the houses totally close the street front. In both dwellings we see the developments related to the building of the overhang (in the hall) which from connecting element became an interior space, forming a type of house now spread in the whole Pannonian basin.

Near the house there are the annex buildings of the household with utility role (summer kitchen, barn, pigsty, etc.).

Together the house and its annexes are placed around the first yard, and the access to the other house was assured through the barn. The harmony and originality bring more value to the rural environment and to the relation house – annexes. All these are a living proof of the knowledge of rural builders who transmitted with modesty their knowledge and know-how to the future generations.

CASA DIN RITISEVO

La sfârșitul secolului XIX și începutul secolului următor, în arhitectura populară din RITISEVO apar schimbări care au ca obiectiv ameliorarea condițiilor de viață și dezvoltarea culturii la un nivel mai înalt. Mai exact, indivizii cu stare încep să construiască case noi pe terenurile de lângă casele lor de tip „pe brazdă”. Acesta a fost și cazul caselor din strada VALERIJE DOKNE nr 38. Casele sunt legate de un zid cu ferestre false pe partea stânga și dreapta a porții, așa că în acest caz casele închid în totalitate frontul stradal. În cazul ambelor clădiri de locuințe sunt evidente dezvoltările care se referă la zidirea streșinii (hol) care din cale de legătură a devenit un spațiu interior formând un tip de casă prezent în tot bazinul panonic.

Lângă casă se află clădirile anexă din gospodărie, cu rol utilitar (bucătărie de vară, hambar, cocină ...).

Împreună, casa și anexele sunt dispuse în jurul unei prime curți, iar în cealaltă parte a terenului se ajunge prin hambar. Armonia și originalitatea aduc un plus de valoare aspectului fațadei precum și relației casă - anexe gospodărești. Toate acestea sunt o dovadă vie a cunoștințelor constructorilor populari care și-au transmis, cu modestie și fără false pretenții, cunoștințele lor generațiilor viitoare.

КУЋА У РИТИШЕВУ

Крајем XIX века и почетком следећег у народном градитељству Ритишева уочавају се промене са циљем да се животни услови и култура становања подигну на виши ниво. Наиме, појединци који су материјално ојачали почињу да, поред постојеће куће која припада типу „на бразду“, граде на истом плацу још једну, у истој регулационој линији. Управо је то и случај са кућама у Улици Валерије Докне бр. 38. Куће повезује зид са лажним прозорима лево и десно од капије, тако да куће у потпуности затварају улични фронт. Код обе стамбене зграде евидентне су девастације које се првенствено огледају у зазиђивању трема (конк, гонк), који је повезивао три одељења, те тако формиран унутрашњи простор у потпуности осликава кућу, која је у великој мери заступљена у целом панонском басену.

На куће се настављају економске зграде: летња кујна, амбар, свињац, оставе... Заједно, куће и економске зграде, уоквирују прво двориште, а на остали део окућнице улази се кроз пролаз на амбару. Хармоничност и ненаметљивост оличена у украшавању уличне фасаде, уз сагласје стамбених и економских зградама, вредно су сведочанство анонимних народних неимара који су непретенциозно своје умеће оставили генерацијама које ће доћи.

FOREWORD CUVÂNT ÎNAINTE PREDGOVOR	4
---	---

CHAPTER I CULTURAL OBJECTIVES

CAPITOLUL I OBIECTIVE CULTURALE

I ПОГЛАВЉЕ КУЛТУРНЕ ЗНАМЕНИТОСТИ И СПОМЕНИЦИЗНАМЕНИТОСТИ И СПОМЕНИЦИ

The Oravița – Baziaș Railroad Calea ferată Oravița – Baziaș Železnička pruga Oravica - Bazjaš	14
The Băile Herculane Casino Cazinoul din Băile Herculane Kazina Herculane	16
The Reșița Museum of Steam Locomotives Muzeul locomotivelor cu abur din Reșița Muzej parnih lokomotiva iz Rešice	18
Furnace (no. 2) Furnalul (nr. 2) Peć (br. 2)	20
The archaeological settlement VATIN, "BELA BARA" - site dating from the early Bronze Age / Așezarea arheologică VATIN „BELA BARA” - localitatea din era bronzului timpuriu / Археолошки локалитет Ватин „Бела Бара” - насеље раног бронзаног доба	22
The Archaeological Site "GRAD", DUPLJAJA Situl Arheologic "GRAD" DUPLJAJA Археолошко налазиште "Град" Дупљаја	26
The archaeological site ŽIDOVAR, near OREȘAC Situl arheologic ŽIDOVAR, lângă localitatea ORESCA Археолошко налазиште „Жидовар“, код Орешца	28
The archaeological site „PREKO SLATINE” near the locality OMOLJICA Situl arheologic „PREKO SLATINE”, lângă localitatea OMOLJICA Археолошко налазиште „Преко Слатине“ код Омољице	32
The archaeological site STARCEVO „GRAD”, Situl arheologic STARCEVO „GRAD”, Археолошко налазиште Старчево „Град“	36

The archaeological site „SLJUNKARA” Situl arheologic „SLJUNKARA”, Археолошко налазиште „Шљункара“	40
The two castles of VELIKO SREDISTE Două castele în VELIKO SREDISTE Два дворца у Великом Средишту	42
THE VLAJKOVAC CASTLE CASTELUL DIN VLAJKOVAC Дворац у Влајковцу	44
THE KAPETANOVO CASTLE OF STARI LEC CASTELUL KAPETANOVO din STARI LEC Дворац Капетаново у Старом Лецу	46
THE CASTLE OF SOCICA CASTELUL DIN SOCICA Дворац у Сочици	48
THE CASTLE OF HAJDUCICA CASTELUL DIN HAJDUCICA Дворац у Хајдучици	50
The Memorial Compound MIHAJLO PUPIN Complexul memorial MIHAJLO PUPIN Меморијални комплекс Михајло Пупин	52
The old hearth of the locality BANATSKO NOVO SELO Vechea vatră a localității BANATSKO NOVO SELO Старо језгро Банатског Новог Села	60

CHAPTER II HISTORIC OBJECTIVES

CAPITOLUL II OBIECTIVE ISTORICE

II ПОГЛАВЉЕ ИСТОРИЈСКА МЕСТА И СПОМЕНИЦИ

The Vărădia fort (Roman castrum) Castrul de la Vărădia Utvrđenje iz Varadije	66
The Pojejena fort Castrul de la Pojejena Utvrđenje iz Požežene	68
The Teregova fort Castrul de la Teregova Utvrđenje iz Teregove The Mehadia fort Castrul de la Mehadia Utvrđenje iz Mehadije	70 72
The Zăvoi fort Castrul de la Zăvoi Utvrđenje iz Zavoja	74
The Berzovia fort Castrul de la Berzovia Utvrđenje iz Berzovije	76
The military cemetery of KOVIN Cimitirul militar din KOVIN Војничко гробље у Ковину	78
The stone cross of Jabuka Crucea din piatră din Jabuka Камени крст у Јабуци	82
The house where the national hero ZARKO ZRENJANIN was born Casa în care s-a născut eroul național ZARKO ZRENJANIN Кућа у којој је рођен народни херој Жарко Зрењанин	84
The house where they killed the National Hero ZARKO ZRENJANIN Casa în care a fost omorât Eroul național ZARKO ZRENJANIN Кућа у којој је убијен Народни херој Жарко Зрењанин	86
The native house of the National Hero SAVA MUNCAN Casa părintească a Eroului național SAVA MUNCAN Родна кућа Народног хероја Саве Мунћана	88
The Memorial Compound „STRATISTE” Complexul memorial „STRATISTE” Спомен комплекс „Стратиште“	90

The tower of VRSAC Turnul din VRSAC Вршачка кула	94
The vestiges of the KOVIN city fortress Vestigiile cetății orașului KOVIN Остаци тврђаве града Ковина	98
The PANCEVO Airport Aerportul din PANCEVO Аеродром у Панчеву	102
The PANCEVO Water Tower Turnul de apă din PANCEVO Водоторањ у Панчеву	104
The railroad compound of JASENOVO Complexul feroviar din JASENOVO Железнички комплекс Јасеново	108
The „TIMIȘ” railway station of PANCEVO Gara feroviară „TIMIȘ” din PANCEVO Железничка станица „Тамиш” у Панчеву The railroad station building of BANATSKI KARLOVAC Clădirea gării din BANATSKI KARLOVAC Зграда железничке станице у Банатском Карловцу	110 112
The SVILARE compound on Timiș River bank in PANCEVO Complexul SVILARE de pe râul Timiș din PANCEVO Комплекс Свиларе на Тамишу у Панчеву	114
The mill at 76, ZARKA ZRENJANINA Street of PANCEVO Moara de pe strada ZARKA ZRENJANINA nr. 76 din PANCEVO Млин у Улици Жарка Зрењанина, бр. 76 у Панчеву	122
The National Brewery (Old Weifert Brewery) of PANCEVO Berăria Națională (Vechea Berărie Weifert) din PANCEVO Народна (Стара Вајфертова) пивара у Панчеву	124
The lighthouses at the Timiș mouth on the Danube, PANCEVO Farurile de la gura Timișului și de pe Dunăre, PANCEVO Светионици на ушћу Тамиша у Дунав, Панчево	130
The old bridge of PLOCICA Vechiul pod din PLOCICA Стари мост у Плочици	134
The Red Depot of PANCEVO Depozitul Roșu din PANCEVO Црвени магацин у Панчеву	136
The Pump Station of DUBOVAC Stația de pompare din DUBOVAC Црпна станица у Дубовцу	138

**CHAPTER III
RELIGIOUS OBJECTIVES**

**CAPITOLUL III
OBIECTIVE RELIGIOASE**

**III ПОГЛАВЉЕ
ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ И ЗНАМЕНТИОСТИ
(ЦРКВЕ И МАНАСТИРИ)**

The Oravița Church Biserica din Oravița Crkva iz Oravice	142
The Ilidia Church Biserica din Ilidia Crkva iz Ilidije	144
The Sasca Montană Church Biserica din Sasca Montană Crkva iz Saske Montana	146
The Baziaș Church Biserica din Baziaș Crkva iz Bazjaša	148
The Cusici Monastery Mănăstirea Cusici Manastir Kusić	152
The Berzasca Church Biserica din Berzasca Crkva iz Berzaske	156
The Caransebeș Cathedral Catedrala din Caransebeș Saborni hram iz Karansebeša	158
The Lăpușnicul Mare church Biserica din Lăpușnicul Mare Crkva iz Lapušnikul Mare	162
The Bănia Church Biserica din Bănia Crkva iz Banije	164
The Bozovici Church Biserica Bozovici Crkva iz Bozovića	166
The Bocșa Church Biserica din Bocșa Crkva iz Bokše	170
The Calina wooden church Biserica de lemn din Calina Crkva brvnara iz Kaline	174

The Ersig wooden church Biserica de lemn din Ersig Crkva brvnara iz Ersiga	176
The Călnic Church Biserica din Călnic Crkva iz Kalnika	178
The Building of the Franciscan Monastery „MINORIT” Clădirea căminului mănăstirii franciscane „MINORIT” Зграда Фрањевачког самостана „Минорит“	180
The BAVANISTE Monastery Mănăstirea BAVANISTE Манастир Баваниште	184
The VOJLOVICA Monastery Mănăstirea VOJLOVICA Манастир Војловица	186
The MESIC Monastery Mănăstirea MESIC Манастир Месић	190
The Hermitage of the Forty Martyrs of SEVASTIA, in the GAJ village / Schitul celor patruzeci de mucenici din SEVASTIA, din satul GAJ / Скит четрдесет мученика севастийских у Гају	192
The Catholic Church of GUDURICA Biserica catolică din GUDURICA Католичка црква у Гудурици	196
The Hungarian Reformed Church of DBELJACA Biserica Reformată Maghiară din DBELJACA Мађарска хришћанско-реформаторска црква у Дебељачи	198
The Transfiguration Church of PANCEVO Biserica cu hramul Schimbării la Față din PANCEVO Преображењски храм у Панчеву	200
The Romanian Orthodox Church “The Ascension of God” in GREBENAC / Biserica ortodoxă română Înălțarea Domnului din GREBENAC / Румунска православна црква Вазнесења Господњег, Гребенац	206
The Romanian Orthodox Church SVETI NIKOLA of RITSEVO Biserica ortodoxă română SVETI NIKOLA din RITSEVO Румунска православна црква Светог Николе у Ритишеву	208
The Romanian Orthodox Church SAINT TEODOR TIRON of KUSTILJ / Biserica ortodoxă română Sfântul TEODOR TIRON DIN KUSTILJ / Румунска православна црква св. Теодора Тирона у Куштиљу	210
The Romanian Orthodox Church of UZDIN Biserica Ortodoxă Română din UZDIN Румунска православна црква – Уздин	212
The Serbian Orthodox Church dedicated to „God’s Ascension” of BANATSKI BRESTOVAC / Biserica Ortodoxă Sărbă cu hramul „Înălțarea Domnului” din BANATSKI BRESTOVAC / Српска православна црква Вазнесења Господњег у Банатском Брестовцу	214

The Serbian Orthodox Church dedicated to the „Saint Archangels” of BANATSKA PALANKA / Biserica Ortodoxă Sărbă cu hramul „Sfinții Arhangeli” din BANATSKA PALANKA / Српска православна црква Светих Архангела у Банатској Паланци	218
--	-----

The Serbian Orthodox Church dedicated to the „Saint Archangels” of KOVIN / Biserica ortodoxă sărbă cu hramul „Sfinții Arhangeli” din KOVIN / Српска православна црква Св. Арханђела у Ковину	220
---	-----

The Serbian Orthodox Church dedicated to „Saint Sava” of MRAMORAK / Biserica Ortodoxă Sărbă cu hramul „Sfântul Sava” din MRAMORAK / Српска православна црква Светог Саве у Мраморку	224
--	-----

The Serbian Orthodox Church OF POTPORANJ Biserica Ortodoxă Sărbă DIN POTPORANJ Српска православна црква у Потпорњу	226
The Serbian Orthodox Church dedicated to „The Transfiguration” DOBRICA / Biserica Ortodoxă Sărbă cu hramul „Schimbarea la Față” din DOBRICA / Српска православна црква Преображења у Добрици	228

The Serbian Orthodox Church „The Bringing of Saint Nicholas’s Relics” of BELIBLATO / Biserica Ortodoxă Sărbă „Aducerea Moaștelor Sfântului Nicolae” din BELIBLATO / Српска православна црква Преноса моштију Св. Николе у Делиблату	230
---	-----

The Serbian Orthodox Church „The Bringing of Saint Nicholas’s Relics” or „VELIKA DONJA” of DOLOVO / Biserica Ortodoxă Sărbă „Aducerea Moaștelor Sfântului Nicolae” sau „VELIKA DONJA” din DOLOVO / Српска православна црква Преноса моштију Св. Николе „Велика доња“ у Долову	232
--	-----

The Serbian Orthodox Church „Saint Nicholas” of OPOVO Biserica Ortodoxă Sărbă „Sfântul Nicolae” din OPOVO Српска православна црква Св. Николе у Опову	234
---	-----

The Serbian Orthodox Church „The Saint Apostles Peter and Paul” of BELA CRKVA / Biserica Ortodoxă Sărbă „Sfinții Petru și Pavel” din BELA CRKVA / Српска православна црква Св. Петра и Павла, Бела Црква	236
---	-----

The church dedicated to „The Assumption of the Holy Mother of God” of PANCEVO / Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din PANCEVO / Успенски храм у Панчеву	240
---	-----

The Church of ILANDZA Biserica din ILANDZA Црква у Иланци	246
---	-----

The Church of SAKULE Biserica din SAKULE Црква у Сакулама	248
---	-----

**CHAPTER IV
CIVIL ARCHITECTURE**

**CAPITOLUL IV
ARHITECTURĂ CIVILĂ**

**IV ПОГЛАВЉЕ
ГРАДСКА АРХИТЕКТУРА**

CIVIL ARCHITECTURE ГРАДСКА АРХИТЕКТУРА ARHITECTURĂ CIVILĂ	252
The Pharmacy with Exterior Staircase of VRSAC Farmacia cu scară din VRSAC Апотека на степеницама у Вршцу	260
The Bishop’s Palace of VRSAC Palatul Episcopal din VRSAC Владичански двор у Вршцу	262
The „UROS PREDIC” School of PANCEVO Școala „UROS PREDIC” din PANCEVO Гимназија „Урош Предић“ у Панчеву	266
The Municipal Hall of VRSAC Casa Municipală din VRSAC Градска кућа у Вршцу	268
Saint Sava’s Home of PANCEVO Căminul Sfântului Sava din PANCEVO Димитрија Туцовића 2 (Светосавски дом) у Панчеву	270
The „KONKORDIJA” Edifice of VRSAC Clădirea „KONKORDIJA” din VRSAC Зграда „Конкордија“ у Вршцу	272
The PANCEVO Court House Clădirea Tribunalului din PANCEVO Зграда Магистрата у Панчеву	274
The PLANDISTE Town Hall Clădirea Primăriei Orașului PLANDISTE Зграда општине Пландиште	276
the military headquarters building in Pancevo Clădirea MILITARĂ DE LA PANCEVO Зграда на Тргу Краља Петра Првог 8-10 у Панчеву	278
THE BUILDING OF STATE BANK IN PANCEVO Clădirea Băncii de Stat la Pancevo Зграда у Ул. Штротсмајерој 2 у Панчеву	280
The Statue of Saint FLORIJAN of PANCEVO Statuia Sfântului FLORIJAN din PANCEVO Кип Св. Флоријана у Панчеву	282
The Old Post Office of PANCEVO Poșta Vechea din PANCEVO Стара пошта у Панчеву	284

CHAPTER V
ETHNOGRAPHY

CAPITOLUL V
ETNOGRAFIE

V ПОГЛАВЉЕ
ЕТНОЛОГИЈА

ETHNOGRAPHY ETNOGRAFIE ЕТНОЛОГИЈА.....	288
--	-----

VODICA dedicated to the Holy Cross Ascension of UZDIN / VODICA închinată Înălțării Sfintei Cruci din UZDIN / Водица посвећена Воздвижењу Часног Крста у Уздину.....	298
---	-----

VODICA dedicated to the Saint Healers (COZMA and DAMIAN) of CREPAJ / VODICA închinată Sfinților Vraci (COZMA ȘI DAMIAN) din CREPAJA / Водица посвећена Светим Врачима (Козма и Дамјан) у Црепаји.....	300
--	-----

VODICA dedicated to the Beheading of Saint John the Baptist of CREPAJA / VODICA închinată Țăierii capului Sfântului IOAN BOTEZĂTORUL din CREPANJ / Водица посвећена Усековању главе Св. Јована Крститеља у Црепаји.....	302
--	-----

VODICA dedicated to the Descent of the Holy Spirit– Holy Trinity of SAMOS / VODICA închinată Pogorării Sfântului Duh – Sfintei Treimi din SAMOS / Водица посвећена силаску Светог духа - Тројици у Самошу.....	304
---	-----

The fountains of VLADIMIROVAC Fântânile din VLADIMIROVAC Бунари у Владимировцу.....	306
---	-----

The Fountain of PADINA Fântâna din PADINA Бунар у Падини.....	308
---	-----

Stajic family house in Dolovo Casă de Familie Stajic în Dolovo Кућа СТАЈИЋА у Долову.....	310
---	-----

The house of the painter MARTIN JONAS of KOVACICA Casa pictorului MARTIN JONAS din KOVACICA Кућа сликара Мартина Јонаша у Ковачици.....	312
---	-----

The house of RITISEVO Casa din RITISEVO Кућа у Ритишеву.....	314
--	-----

MODEL 1 SIGNALLING PLATE (1000 x 700 mm)
MODEL 1 PLACUȚĂ SEMNALIZARE (1000 x 700 mm)
TABLA ZA OBELEŽAVANJE, MODEL 1 (1000 x 700 mm)

MODEL 2 SIGNALLING PLATE (300 x 210 mm)
MODEL 2 PLĂCUȚĂ SEMNALIZARE (300 x 210 mm)
TABLA ZA OBELEŽAVANJE, MODEL 2 (300 x 210 mm)

